

Hof van Cassatie van België

Jaarverslag 2020

Redactie

I. Couwenberg – M. Nolet de Brauwere – A. Meulder – P. Brulez

De algemene vergadering van het Hof heeft op 18 maart 2021 het jaarverslag goedgekeurd. De korpsvergadering van het parket bij het Hof heeft dit gedaan op 17 maart 2021.

Inhoudstafel

Voorwoord – Vorwort	14
Voorwoord	15
Vorwort	22
Voorstelling van het Hof van Cassatie	29
Algemene voorstelling	30
<i>Taak van het Hof</i>	30
<i>Samenstelling van het Hof</i>	30
<i>Procedure voor het Hof</i>	31
Het Hof van Cassatie en andere rechtscolleges	32
<i>Algemeen</i>	32
<i>Het Hof van Cassatie en het Hof van Justitie van de Europese Unie</i>	32
<i>Het Hof van Cassatie en het Benelux Gerechtshof</i>	33
<i>Het Hof van Cassatie en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens</i>	33
<i>Het Hof van Cassatie en het Grondwettelijk Hof</i>	34
<i>Commissie voor de onwerkzame voorlopige hechtenis</i>	34
Europese, internationale en nationale betrekkingen	35
<i>Het Hof van Cassatie en instellingen op Europees niveau</i>	35
<i>Internationale betrekkingen</i>	36
<i>Nationale betrekkingen</i>	36
Personalia	36
Het Hof van Cassatie in cijfers	38
Belangrijke arresten van het Hof	86
A. RICHTINGGEVENDE ARRESTEN	87
<i>Burgerlijk recht</i>	87
- Terugvordering van het onverschuldigd betaalde – Verrijkingsvordering – Verlies van verrijking – Doorbetaling te goeder trouw	87
- Burenhinder – Dagelijkse herhaling – Aanvangspunt van de verjaringstermijn	91

- Aanneming van werk – Niet-nakoming van een contractuele verbintenis – Uitvoering door een derde – Afwezigheid van rechterlijke machtiging zonder grond	92
- Landverzekering – Grenzen aan een exoneratie van de verzekeraar voor grove schuld – Aansprakelijkheid buiten overeenkomst – Materiële schade – Vervangingswaarde – Draagwijdte	94
<i>Economisch recht</i>	96
- Reglementen van de Orde van Vlaamse balies en van de Ordre des barreaux francophones et germanophone – Faillissement van de beoefenaar van het beroep van advocaat – Gevolgen voor de toegang tot het beroep	96
<i>Strafrecht</i>	98
- Verwerking van persoonsgegevens zonder wettelijke basis – Misdrijf bedoeld in artikel 222, 1°, wet van 30 juli 2018 – Moreel bestanddeel – Schending van het beroepsgeheim door een politieambtenaar – Draagwijdte van het beroepsgeheim	98
<i>Strafprocedure</i>	101
- Zwijgrecht – Recht niet mee te werken aan zijn eigen veroordeling – Dwangbevel van de onderzoeksrechter tot het meedelen van de de toegangscodes van een GSM	101
- Recht van verdediging – Recht op een eerlijk proces – Recht op persoonlijke deelname aan het strafproces – Recht op overleg met een advocaat – Europees aanhoudingsbevel – Vrijheid onder voorwaarden van beklaagde in het buitenland – Geen instemming met overlevering naar België – Verzoek van beklaagde om persoonlijk aan het proces deel te nemen – Verzoek om uitstel – Afwijzing van het verzoek	104
- Geestesziekte van de beklaagde – Ontvankelijkheid van de vervolging – Voorwaarden	107
- Europees aanhoudingsbevel – Tenuitvoerlegging gevraagd aan België – Overlevering uitgesteld – Verzoek tot invrijheidstelling – Wettigheidstoezicht	110
<i>Straf en strafuitvoering</i>	111
- Strafwijzigingsmodaliteiten – Tegenaanwijzingen – Limitatieve opsomming – Invloed van ontkenning van de feiten	111
<i>Gerechtelijk recht</i>	113
- Taak van de rechter – Ambtshalve nietigverklaring van een overeenkomst wegens strijdigheid met de openbare orde na heropening van het debat	113

<i>Publiek en administratief recht</i>	114
- Artikel 159 Grondwet – Verenigbaarheid van besluiten en verordeningen met de wetten – Leemte in strijd met artikel 10 en 11 Grondwet – Bevoegdheid van de rechter	114
B. OVERIGE BELANGRIJKE ARRESTEN	116
Burgerlijk recht	116
<i>Zakenrecht</i>	116
- Terugvordering van een lichamelijk roerend goed van de huidige bezitter door de onmiddellijk voorafgaande bezitter – Bewijslast van de huidige bezitter – Bewijs van bedrog door vermoedens – Begrip goede trouw	116
<i>Verbintenissen</i>	117
- Terugvordering van het onverschuldigd betaalde – Verrijkingsvordering – Verlies van verrijking – Doorbetaling te goeder trouw	117
- Pauliaanse rechtsvordering – Pauliaanse schuldeiser versus andere schuldeisers – Bedrag van de terugvorderbare schuldvordering	117
- Aanneming van werk – Niet-nakoming van een contractuele verbintenis – Uitvoering door een derde – Afwezigheid van rechterlijke machtiging zonder grond	117
- Overeenkomst – Uitvoering te goeder trouw – Mandaat van bestuurder – Duur van de loyauteitsplicht	118
<i>Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht</i>	118
- Materiële schade – Vervangingswaarde – Draagwijdte	118
<i>Bijzondere overeenkomsten</i>	118
- Lening – Onderscheid met kredietovereenkomst	118
- Geldopneming krachtens kredietopening – Aard	118
- Koop – Ontbinding – Restitutie van een geldsom – Verschuldigde interesten – Gebrek aan goede trouw	119
<i>Verjaring</i>	119
- Burenhinder – Dagelijkse herhaling – Aanvangspunt van de verjaringstermijn	119
Economisch recht	119
<i>Insolventie en vereffening</i>	119
- Faillissement en gerechtelijk akkoord – Schuldvordering van loon omvat de bedrijfsvoorheffing – Geen vermindering van schuldvordering met betrekking tot de bedrijfsvoorheffing	119
- Faillissement en gerechtelijk akkoord – Voorwaarde voor kwalificatie van een schuldvordering van brutoloon als schuld van de boedel – Verschil in behandeling tussen btw en bedrijfsvoorheffing	119

- Reglementen van de Orde van Vlaamse balies en van de Ordre des barreaux francophones et germanophone – Faillissement van de beoefenaar van het beroep van advocaat – Gevolgen voor de toegang tot het beroep	120
<i>Vennootschappen</i>	120
- Vennootschap in vereffening – Afsluiting van de vereffening – Continuïteit van de vereffende vennootschap – Gevolg	120
- Mandaat van bestuurder – Uitvoering – Duur van de loyaleitsplicht	120
<i>Verzekeringen</i>	120
- Landverzekering – Grenzen aan een exoneratie van de verzekeraar voor grove schuld	120
<i>Andere uitspraken in economisch recht</i>	121
- Vrijheid van koophandel en nijverheid – Vrijheid van mededinging – Beperkingen – Bestuurder van een vennootschap	121
- Auteursrecht – Richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij – Onmogelijkheid om van de nationale bepaling een uitlegging te geven die in overeenstemming is met de richtlijn – Rechtstreekse werking – Uitsluitend reproductierecht van de auteur – Inhoud en essentiële voorwaarden van het beginsel van de billijke compensatie – Bevoegdheid van de lidstaten – Uitgever is geen rechthebbende	121
Fiscaal recht	122
<i>Algemeen</i>	122
- Artikel 6.1 EVRM – Recht van verdediging – Fiscaal dossier – Voorwaarden voor weigering van inzage van de stukken van het gehele straf dossier door de belastingplichtige – Beoordelingsbevoegdheid fiscale rechter	122
- Cassatieberoep – Belastingzaken – Verschillende arresten door het hof van beroep geveld in afzonderlijke zaken met betrekking tot verschillende aanslagjaren en belastbare feiten – Samenhang – Eén cassatievoorziening – Ontvankelijkheid	122
<i>Inkomstenbelasting</i>	123
- Aanslagprocedure – Wijziging door de administratie van een aangifte – Motivering van het bericht van wijziging – Openbare orde karakter van fiscale wetgeving – Gerechtelijke procedure – Nieuwe rechtsgronden aangevoerd door de administratie – Taak van de rechter	123
Strafrecht	123

<i>Algemeen</i>		123
-	Wegverkeer – Artikel 68 Wegverkeersreglement – Toegangsverbod voor bepaalde voertuigen – Parkeren door gehandicapte inwoners – Artikel 4.1, 9, 19 en 20 Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap	123
<i>Misdrijven</i>		124
-	Verkeersbelemmering door vakbondsactie – Moreel bestanddeel – Kwaadwillig opzet – Artikel 10 en 11 EVRM – Artikel 6.4 Herzien Europees Sociaal Handvest – Wettelijke beperkingen aan vakbondsacties	124
-	Wegverkeer – Artikel 8.4 Wegverkeersreglement – Gebruik van een draagbare telefoon	124
-	W.A.M.-Verzekering – Inschrijving van voertuigen – Grondgebied waar het voertuig gewoonlijk is gestald – Voertuig met buitenlandse kentekenplaat	124
-	Milieurecht (Waals gewest) – Misdrijf inzake afvalstoffen – Begrip ‘afvalstof’ – Verplichting om zich van een afgedankt voertuig te ontdoen	125
-	Intrekking van wapenvergunning – Vernietiging van de beslissing tot intrekking door de Raad van State – Gevolgen inzake strafbaarheid – Afwezigheid van materieel bestanddeel	125
-	Drukpersmisdrijf – Bevoegdheid van de jury – Relevantie of maatschappelijk belang van de bekendgemaakte gedachte of mening – Beargumenteerd of uitgewerkt karakter van het betwiste geschrift – Bekendheid van de auteur	126
-	Diefstal en afpersing – Deelneming – Geweld of bedreiging – Gebruik van een vluchtvoertuig – Toerekening van de verzwarende omstandigheden aan deelnemers van diefstal – Kennis en aanvaarding van de verzwarende omstandigheden – Individuele beoordeling – Grenzen	126
-	Verwerking van persoonsgegevens zonder wettelijke basis – Misdrijf bedoeld in artikel 222, 1°, wet van 30 juli 2018 – Moreel bestanddeel – Schending van het beroepsgeheim door een politieambtenaar – Draagwijdte van het beroepsgeheim	126
Strafprocedure		126
<i>Algemeen</i>		126
-	Bewijs in strafzaken – Beoordelingsvrijheid van de rechter met betrekking tot de bewijslast – Opname van privécommunicatie door een deelnemer zonder medeweten van de andere deelnemer – Gebruik in rechte – Recht op bescherming van het privéleven	126
-	Recht op een eerlijk proces – Recht op bijstand van een advocaat – Wet van 22 mei 2017 betreffende het Europees	

Onderzoeksbevel – Uitvoering in België van een buitenlands EOB – Huiszoeking en beslag – Procedure van het strafrechtelijk kort geding <i>ex</i> artikel 61 ^{quater} W.Sv. – Kamer van inbeschuldigingstelling – Tegensprekelijke procedure – Verweer met betrekking tot artikel 6.3. EVRM	127
- Wrakingsverzoek – Verzoek tot uitstel – Onaantastbare beoordeling door de feitenrechter – Vertegenwoordiging door een advocaat – Ontkentenis van proceshandelingen	128
<i>Strafvordering en burgerlijke rechtvordering</i>	129
- Verruimde minnelijke schikking – Betaling verricht onder de ontbindende voorwaarde van terugbetaling in geval van niet-bekrachtiging – Weerslag op het verval van de strafvordering	129
- Geestesziekte van de beklaagde – Ontvankelijkheid van de vervolging – Voorwaarden	130
<i>Onderzoek in strafzaken</i>	130
- Zwijgrecht – Recht niet mee te werken aan zijn eigen veroordeling – Dwangbevel van de onderzoeksrechter tot het meedelen van de de toegangscode van een GSM	130
<i>Vrijheidsbeneming</i>	130
- Europees aanhoudingsbevel – Tenuitvoerlegging gevraagd door België – Overlevering uitgesteld – Verzoek tot invrijheidstelling – Wettigheidstoezicht	130
- Europees aanhoudingsbevel – Tenuitvoerlegging – Weigeringsgrond artikel 4, 4°, Wet Europees Aanhoudingsbevel – Cumulatieve voorwaarden – Bepaling die de extraterritoriale bevoegdheid van de Belgische gerechten uitbreidt – Werking in de tijd – Weigeringsgrond artikel 4, 5° Wet Europees Aanhoudingsbevel – Vermoeden van eerbiediging van de fundamentele rechten door de uitvaardigende lidstaat – Controle door het Hof	130
<i>Onderzoeksgerechten</i>	131
- Verzoek tot bekrachtiging van een verruimde minnelijke schikking ingediend door het openbaar ministerie – Beslissing van de kamer van inbeschuldigingstelling dat ze daartoe niet bevoegd is – Ontvankelijkheid van een onmiddellijk cassatieberoep – Bevoegdheid van de kamer van inbeschuldigingstelling om tot het proportionaliteitsonderzoek van de voorgestelde minnelijke schikking over te gaan	131
<i>Vonnisgerechten</i>	132
- Internationale bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak aanhangig is – Toepassingsgebied van de Verordening Brussel IIbis - Minderjarige in gevaar – Huisvestingsmaatregel buiten het familiaal leefmilieu – Procedures met hetzelfde voorwerp – Voorrang van burgerlijke maatregelen	132

- Recht van verdediging – Recht op een eerlijk proces – Recht op persoonlijke deelname aan het strafproces – Recht op overleg met een advocaat – Europees aanhoudingsbevel – Vrijheid onder voorwaarden van beklaagde in het buitenland – Geen instemming met overlevering naar België – Verzoek van beklaagde om persoonlijk aan het proces deel te nemen – Onmogelijkheid te verschijnen – Verzoek om uitstel – Afwijzing van het verzoek – Beoordeling van de vonnisrechter	132
- Bevoegdheid – Veroordeling met uitstel en opschorting van de veroordeling – Toezicht op probatieuitstel – Nieuwe verblijfplaats van de veroordeelde in het buitenland – Herroeping van het probatieuitstel	132
- Bevoegdheid – Feit gepleegd in het buitenland – Aantreffen van de beklaagde in België – Moment van het instellen van de strafvordering	132
<i>Rechtsmiddelen</i>	133
- Cassatieberoep – Ontvankelijkheid van het onmiddellijk cassatieberoep tegen de uithandengeving door de jeugdgerechten – Termijnen voor cassatieberoep en betekening – Geen eindbeslissing, toch onmiddellijk vatbaar voor cassatieberoep	133
- Cassatieberoep – Termijnen – Duur, begin en einde – Neerlegging van de betekeningsexploten – Overschrijding van de termijn – Fout of nalatigheid van de gerechtsdeurwaarder – Overmacht – Recht op een eerlijk proces – Toegang tot de rechter	134
- Cassatieberoep – Ontvankelijkheid – Procedure van het strafrechtelijk kort geding <i>ex</i> artikel 22, § 2, Wet Europees onderzoeksbevel juncto artikel 61 ^{quater} W.Sv. – Arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling	134
- Vreemdelingen – Artikel 71 Vreemdelingenwet – Beroep bij de rechterlijke macht – Onderzoeksgerechten – Territoriale bevoegdheid van de raadkamer – Verblijfplaats – Plaats waar de vreemdeling wordt aangetroffen – Tegenstrijdige beslissingen van onderzoeksgerechten – Geschil van rechtsmacht – Regeling van rechtsgebied	134
- Hoger beroep door het openbaar ministerie bij het appelgerecht – Vorm – Termijn – Nietige betekening aan de beklaagde – Artikel 861 Ger.W. – Toepasselijkheid in strafzaken – Artikelen 40 en 47 ^{bis} Ger.W. – Recht van verdediging – Beoordeling – Verzet – Kosten veroorzaakt door het verzet – Artikel 187, § 10, W.Sv.	135
- Verzet – Ongedaan verzet – Kennis van de dagvaarding – Wettige reden van verschoning – Recht te verschijnen – Recht zich te verdedigen – Afstand – Beoordeling – Onttrekking aan het gerecht – Afwezigheid op de terechtzitting – Behoorlijke	

oproeping – Wrakingsverzoek – Verzoek tot uitstel – Verlaten van de rechtszitting – Gevolgen	136
- Herziening – Verzet in de buitengewone termijn – Veroordeling in staat van herhaling – Staat van herhaling onbestaand bevonden na de veroordeling – Voorwaarden voor aanvraag tot herziening	136
- Cassatieberoep – Verzoek tot bekrachtiging van een verruimde minnelijke schikking ingediend door het openbaar ministerie – Beslissing van de kamer van inbeschuldigingstelling dat ze daartoe niet is bevoegd – Ontvankelijkheid van een onmiddellijk cassatieberoep tegen deze beslissing	137
- Principaal hoger beroep – Vorm – Termijn – Hoger beroep ingesteld in de gevangenis – Geen bijstand van een advocaat voor of tijdens het hoger beroep – Geen informatie over het tijdig indienen van een grievenschrift – Verval van het recht op hoger beroep – Artikel 6.1 EVRM	137
<i>Andere uitspraken in strafprocedure</i>	137
- Jeugdbescherming – Minderjarige in gevaar – Huisvestingsmaatregel buiten het familiaal leefmilieu – Internationale bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak aanhangig is – Voorrang van burgerlijke maatregelen	137
- Jeugdbescherming – Uithandengeving door de jeugdgerechten – Franse Gemeenschap – Artikel 57bis Jeugdbeschermingswet en artikel 125, § 1, tweede lid, 2°, decreet 18 januari 2018 – Werking in de tijd – Gevolg van minder strenge bepaling – Verenigbaarheid met artikelen 40 Kinderrechtenverdrag en 14 IVBPR	138
Straf en strafuitvoering	138
- Wegverkeer – Artikel 37/1 Wegverkeerswet – Alcoholslot – Motivering	138
- Wegverkeer – Artikelen 47, eerste lid, en 48, 2°, Wegverkeerswet – Verval van het recht tot sturen – Afleggen van de opgelegde proeven – Motorvoertuigen waarvoor geen rijbewijs nodig is	138
- Veroordeling met uitstel en opschorting van de veroordeling – Toezicht op het probatieuitstel – Nieuwe verblijfplaats van de veroordeelde in het buitenland – Herroeping van het probatieuitstel – Bevoegde rechtscollege	138
- Artikel 38, § 6, Wegverkeerswet – Verval van het recht tot sturen – Herhaling – Bevoegdheid van de rechter – Hoger beroep door het openbaar ministerie over de strafmaat	139
- Bescherming van de maatschappij – Internering – Dader die op het ogenblik van het misdrijf gezond van geest is maar op de datum van de uitspraak van het vonnis niet meer over de cognitieve vaardigheden beschikt om het tegen hem gevoerde	

proces te begrijpen – Invloed op de ontvankelijkheid van de vervolging en op de herstelplicht	139
- Strafvuiteringsmodaliteiten – Tegenaanwijzingen – Limitatieve opsomming – Invloed van ontkenning van de feiten	139
- Bescherming van de maatschappij – Voorwaarden voor internering door vonnisgerecht of onderzoeksgerecht – Tenuitvoerlegging door de kamer voor bescherming van de maatschappij – Modaliteiten voor vrijheidsberoving van een geesteszieke – Artikel 5.1.e) EVRM	139
Sociaal recht	140
<i>Arbeidsrecht</i>	140
- Arbeidsbescherming – Preventie en bescherming op het werk – Beperking aan de uitvoering door een externe dienst van zijn wettelijk bepaalde opdrachten	140
Gerechtelijk recht	140
<i>Algemeen</i>	140
- Taak van de rechter – Omvang – Nietigheid van een overeenkomst wegens strijdigheid met de openbare orde	140
<i>Procedure</i>	141
- Cassatie – Cassatieberoep in het belang van de wet – Reglementen van de Gemeenschapsordes van advocaten – Toetsingsbevoegdheid van het Hof	141
- Arrest van nietigverklaring van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State – Verduidelijking in verband met te nemen uitvoeringsmaatregelen – Gezag van gewijsde – Cassatieberoep tegen de motieven van het arrest van nietigverklaring – Geen conflict van attributie	141
- Conflict van attributie – Individueel geschil betreffende de toepassing van collectieve arbeidsovereenkomsten – Negatieve beslissing van paritair comité met betrekking tot de invoering van niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen – Gevolg van een beroep bij de Raad van State	141
- Cassatieberoep – Belastingzaken – Verschillende arresten door het hof van beroep geveld in afzonderlijke zaken met betrekking tot verschillende aanslagjaren en belastbare feiten – Samenhang – Eén cassatievoorziening – Ontvankelijkheid	142
<i>Beslag en middelen tot tenuitvoerlegging</i>	142
- Beslag – Voorwaarden voor de omzetting van een bewarend beslag onder derden in een uitvoerend beslag onder derden – Opheffing van een bewarend beslag bij veranderde omstandigheden – Toelating van de beslagrechter	142
Publiek en administratief recht	142

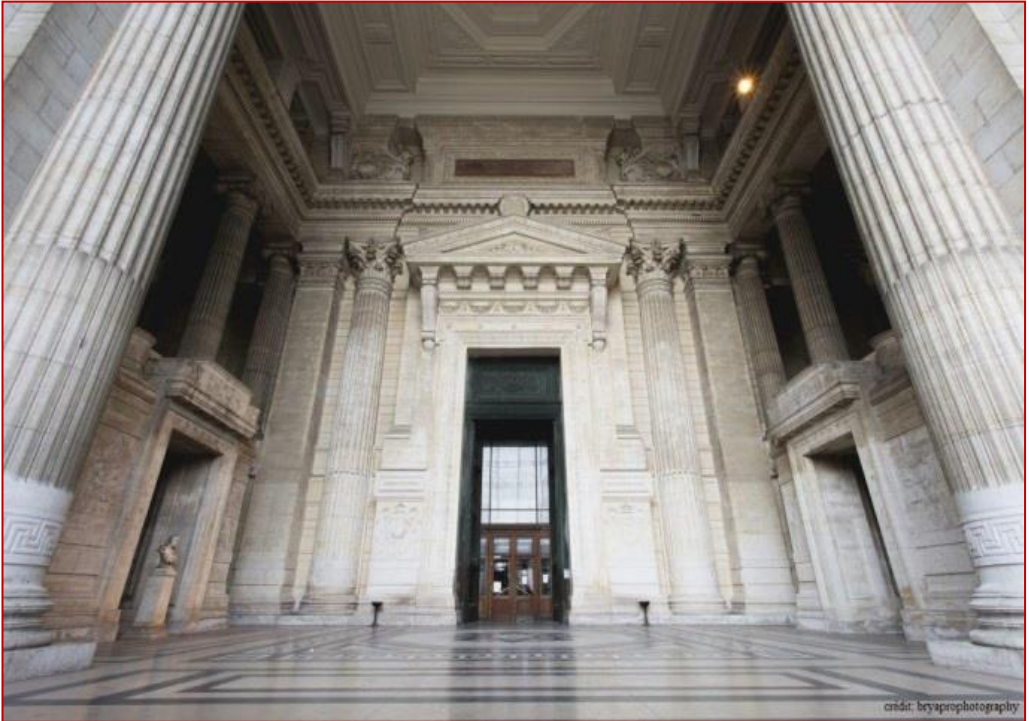
<i>Algemeen</i>	142
- Artikel 159 Grondwet – Verenigbaarheid van besluiten en verordeningen met de wetten – Leemte in strijd met artikel 10 en 11 Grondwet – Bevoegdheid van de rechter	142
<i>Grondwettelijk Hof</i>	142
- Artikel 159 Grondwet – Algemeen rechtsbeginsel – Bestuurshandeling die niet meer voor nietigverklaring vatbaar is – Bevoegdheid rechterlijke macht – Grondwettelijk Hof	142
<i>Raad van State</i>	143
- Arrest van nietigverklaring van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State – Verduidelijking in verband met te nemen uitvoeringsmaatregelen – Gezag van gewijsde – Cassatieberoep tegen de motieven van het arrest van nietigverklaring – Geen conflict van attributie	143
- Conflict van attributie – Rechtsmacht van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State – Vordering tot schorsing van een besluit van de Vlaamse minister – Werkelijk en rechtstreeks voorwerp van de vordering – Arrest van schorsing – Gevolg van een uitspraak over bestaan en omvang van het recht om zich te beroepen op een verleende vergunning	143
- Rechtsmacht van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State – Negatieve beslissing paritair comité met betrekking tot de invoering van niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen – Beroep bij de Raad van State – Geen conflict van attributie	143
Belangrijkste conclusies van het openbaar ministerie	144
Burgerlijk recht	145
<i>Familie recht</i>	145
<i>Zakenrecht</i>	145
<i>Verbintenissen</i>	145
<i>Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht</i>	146
<i>Bijzondere overeenkomsten</i>	146
<i>Verjaring</i>	146
Economisch recht	147

<i>Insolventie en vereffening</i>	147
<i>Vennootschappen</i>	147
<i>Verzekeringen</i>	147
<i>Mededinging en marktpraktijken</i>	147
<i>Andere conclusies in economisch recht</i>	147
Fiscaal recht	148
<i>Algemeen</i>	148
<i>Inkomstenbelasting</i>	148
<i>Belasting over de toegevoegde waarde</i>	149
<i>Successierechten</i>	149
<i>Gemeente-, provincie- en plaatselijke belastingen</i>	149
<i>Andere conclusies in fiscaal recht</i>	149
Strafrecht	150
<i>Algemeen</i>	150
<i>Misdrijven</i>	150
<i>Andere uitspraken/conclusies in strafrecht</i>	151
Strafprocedure	151
<i>Strafvordering en burgerlijke rechtsvordering</i>	151
<i>Onderzoek in strafzaken</i>	152
<i>Vrijheidsbeneming van een verdachte</i>	152
<i>Onderzoeksgerechten</i>	152
<i>Vonnisgerechten</i>	152
<i>Rechtsmiddelen</i>	153
<i>Andere conclusies inzake strafprocedure</i>	154
Straf en strafuitvoering	155
Sociaal recht	156
<i>Arbeidsrecht</i>	156
<i>Socialezekerheidsrecht</i>	156
Gerechtelijk recht	156

<i>Materiële bevoegdheid van de rechter</i>	156
<i>Procedure</i>	157
<i>Wraking en onttrekking van de zaak</i>	157
<i>Beslag en middelen van tenuitvoerlegging</i>	158
<i>Andere conclusies in gerechtelijk recht</i>	158
Tuchtrecht	158
Publiek en administratief recht	158
<i>Algemeen</i>	158
<i>Raad van State</i>	159
<i>Andere conclusies in administratief recht</i>	159
Mercuriale	160
Voorstellen de lege ferenda	162
Verslag 2020 van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aan het parlementair comité belast met de wetsevaluatie	163
Studie	172
De rechtspraak van het Hof van Cassatie in tijden van het coronavirus Covid-19. Continuïteit, evenwicht en nieuwe uitdagingen	173
<i>I. Inleiding</i>	173
<i>II. De wet – sensu lato – in tijden van het coronavirus Covid-19</i>	174
<i>III. De corona-rechtspraak van het Hof van Cassatie</i>	175
- III.a Beslissingen met betrekking tot de rechten van gedetineerden tijdens de noodtoestand veroorzaakt door de pandemie	176
- III.b. Andere arresten van het Hof met betrekking tot de pandemie ten gevolge van het coronavirus Covid-19	184
<i>Besluit</i>	185
Bijlage – Organigram en samenstelling van het Hof van Cassatie en het openbaar ministerie	187
Organigram en samenstelling van de zetel op 31 december 2020	187

<i>Organigram</i>	188
<i>Samenstelling</i>	188
Organigram en samenstelling van het openbaar ministerie op 31 december 2020	191
<i>Organigram</i>	191
<i>Samenstelling</i>	191
Referendarissen	192
Magistraten met opdracht	193
Organigram en samenstelling van de griffie op 31 december 2020	193
<i>Organigram</i>	193
<i>Samenstelling</i>	193
Secretariaat van het parket	194
<i>Organigram</i>	194
<i>Samenstelling</i>	194
Secretariaat van de Eerste Voorzitter	194
Steundienst	194
Dienst overeenstemming der teksten en documentatiedienst	195
<i>Dienst overeenstemming der teksten</i>	195
<i>Documentatiedienst</i>	195
Bibliotheek	195
Bijlage – Lijst van de studies gepubliceerd in het jaarverslag van het Hof van Cassatie sinds 1998	196
Bijlage – Lijst van de foto's van het Justitiepaleis te Brussel	199

Voorwoord – Vorwort

Voorwoord

Het Hof en de uitdagingen van de pandemie, de digitale verandering en het New Public Management

2020 is een scharnierjaar in het bestaan van het Hof en van de rechterlijke macht. Het Hof, dat door de pandemie werd verplicht zijn werking gedeeltelijk te heruitvinden, heeft een nieuwe website in de steigers staan en heeft op hetzelfde elan zijn jaarverslag gemoderniseerd. Het werd geconfronteerd met de noodzaak om de federale rechtspraakdatabank te vervangen, die het kanaal voor zijn elektronische publicaties was, terwijl de wetgever de uitspraak van de rechterlijke beslissingen heeft vervangen door hun registratie in een gegevensbank, die nog moet worden opgericht. Ook worden op dit ogenblik nieuwe informaticatoepassingen ontworpen (Fedcom, Persopoint) voor het boekhoudkundig beheer en het personeelsbeheer van de federale overheidsdiensten, en dus ook van de rechterlijke organisatie, bestemd om het beheer van budgetten en personeel te verbeteren en die een invloed hebben op het autonoom beheer dat stilaan zijn beslag krijgt.

Het Hof en de uitdaging van de pandemie

2020 is een jaar dat onlosmakelijk verbonden is met het SARS-CoV-2-coronavirus en de COVID-19-epidemie die de hele planeet ingrijpend hebben veranderd.

Het Hof heeft zich in deze periode nooit in een ivoren toren afgezonderd, wel integendeel: het heeft zich net als iedereen moeten aanpassen aan de nieuwe veiligheidsvoorschriften, zonder daarbij zijn opdracht te verwaarlozen.

Zo werden binnen het Hof de nodige richtlijnen uitgevaardigd om het aantal personen te beperken dat mocht deelnemen aan zijn plechtige zittingen of andere gelegenheden waarbij onvoldoende afstand kon worden gegarandeerd, om de lokalen regelmatig te ontsmetten en verluchten, om de mogelijkheid tot telewerken uit te breiden, om vergaderingen met een aangepast programma via videoconferencing te houden, etc.

Dankzij deze maatregelen konden de verschillende diensten van het Hof blijven voortwerken en bleef zijn griffie toegankelijk voor het publiek.

Bij het begin van de algemene *lockdown*, die is ingegaan op 18 maart, heeft de tweede (straf)kamer van het Hof de behandeling van minder urgente dossiers moeten uitstellen. Toch bleef ze elke week haar zittingen houden volgens de termijnen die bij wet zijn opgelegd inzake voorlopige hechtenis, het Europees aanhoudingsbevel, de administratieve vrijheidsberoving van vreemdelingen, de strafuitvoering of de internering, etc., alsook voor de verzoeken tot wraking, onttrekking of verwijzing van de zaak naar een andere rechtbank. Doordat er zo snel maatregelen werden getroffen om de zittingen in aangepaste, coronaveilige omstandigheden te houden, konden ook de overige dossiers snel en op een haast normale manier worden behandeld.

De zittingen van de eerste (burgerlijke) en derde (sociale) kamer gingen in diezelfde periode eveneens onverminderd voort, wel werden sommige zittingen *pro forma* gehouden gedurende die periode, wat de voorzitter toeliet de zaken te verdagen, met uitzondering van de dringende zaken (wraking, etc.). De hierdoor ontstane achterstand

is ondertussen reeds ingehaald¹ omdat de zetel en het parket de uitgestelde zaken bleven voorbereiden alsof hun behandeling niet was uitgesteld.

De partijen en hun advocaten werden voor zover als mogelijk vooraf van die verdagingen op de hoogte gebracht.

Het meest zichtbare teken van de aanpassingen door het Hof aan de nieuwe situatie is de beslissing van het Hof om zijn gewone zittingen in de plechtige zittingzaal te houden, die voldoende ruim is om iedereen toe te laten de vereiste *social distancing* na te leven.

Het bureau voor rechtsbijstand van het Hof deed zoveel mogelijk uitspraak door middel van beschikkingen.

Reeds vanaf 18 maart hebben de eerste voorzitter en de procureur-generaal doorgangsbewijzen ondertekend, zodat de magistraten en de personeelsleden van het Hof zich in het belang van de dienst naar het justitiegebouw konden begeven. Zij hebben ook wekelijks een gemeenschappelijk bericht van steun en dank overgemaakt.

Ondanks de quarantaine die werd opgelegd aan de paar magistraten en personeelsleden die door het virus waren besmet of in nauw contact met besmette personen waren geweest, heeft het Hof aldus zijn opdracht in overeenstemming met de wet kunnen voortzetten, en dit dankzij de inspanningen en de solidariteit, flexibiliteit, creativiteit en zin voor openbare dienstverlening van iedereen.

De continuïteit van de openbare dienstverlening werd aldus verzekerd zonder hierbij de veiligheid van de magistraten, het personeel, de advocaten of de rechtszoekenden in het gedrang te brengen.

Op langere termijn moeten we evenwel voorkomen dat het afstandswerk afbreuk zou doen aan de geest van samenwerking die binnen het Hof leeft of zijn medewerkers thuis zou isoleren, met het risico dat zij van rechtstreekse, zelfs occasionele, maar daarom niet minder vruchtbare, uitwisselingen van gedachten zouden afzien². Net als de collegialiteit, gaat het opborrelen van ideeën moeilijk samen met een permanent fysiek isolement.

Het houden van afstand tussen de leden van het Hof en zijn medewerkers, die nu door een uitzonderlijke noodsituatie wordt opgelegd, mag dan ook niet de regel worden.

De verdere ontwikkeling van de website en van het jaarverslag

De website van het Hof, die tot nu toe is ondergebracht in de website van de FOD Justitie, wordt voortaan een zelfstandige website, wat de gelegenheid biedt om de website te moderniseren.

In dat kader is ook het jaarverslag, ook wanneer het nog verder schriftelijk zal worden gepubliceerd, aangepast en meer afgestemd op zijn digitale publicatie, om het meer

¹ De achterstand, ontstaan tijdens de tweede besmettingsgolf, is eind 2020 helaas nog niet ingehaald.

² In het bijzonder voor de kamers die met een wisselend aantal magistraten (over het algemeen vijf) beraadslagen en zitting houden volgens hun formatie (cf. art. 128 tot 131 Gerechtelijk Wetboek).

toegankelijk te maken voor iedereen die de werking van het Hof beter wenst te kennen.

In afwachting van de nieuwe website, zijn in dit jaarverslag al meteen enkele wijzigingen doorgevoerd. Hieronder vermelden we de voornaamste daarvan.

Om de evolutie in de behandeling van de dossiers van het Hof tijdens het afgelopen jaar en de voorgaande jaren in de verf te zetten, werd de rubriek “het Hof in cijfers” naar het begin van het jaarverslag verplaatst, waardoor deze rubriek meer zichtbaarheid krijgt. Ook werd de vormgeving van die rubriek verbeterd, met name voor wat betreft de evolutie van de “werkvoorraad” aan nog te behandelen zaken. Het spreekt voor zich dat uit deze visuele aanpassing niet mag worden afgeleid dat een louter kwantitatieve visie op de werkopdracht van het Hof nu plots voorrang zou krijgen op de kwalitatieve eisen die het Hof aan zijn arresten stelt.

In de bespreking van de belangrijkste arresten wordt voortaan het volgende onderscheid gemaakt:

- enkele “*richtinggevende arresten*” worden uitgebreid besproken, waarbij, na het schetsen van de geformuleerde rechtsregel op basis van de korte samenvatting van het parket, het arrest wordt gekaderd in de bestaande rechtspraak en rechtsleer. Het betreft de meest opvallende arresten van het voorbije jaar, hetzij omdat ze essentieel zijn voor de eenheid of de evolutie van de rechtspraak of voor de uitlegging van wettelijke bepalingen, hetzij omdat ze vanuit een sociaal of maatschappelijk oogpunt belangrijk zijn;
- van de “*andere belangrijke arresten*” wordt een korte inhoud gegeven, eveneens op basis van de samenvattingen die het parket opstelt met het oog op de publicatie van de arresten in de *Arresten van het Hof van Cassatie* en de *Pasicrisie*, die focust op de essentiële juridische beginselen die het Hof in deze arresten heeft verwoord.

Ook de rubriek met de belangrijkste conclusies van het openbaar ministerie zal voortaan kunnen aanvangen met de samenvatting van enkele belangwekkende conclusies van het parket, die niet noodzakelijk betrekking hebben op de hierboven vermelde “richtinggevende arresten”, terwijl die bovendien zullen preciseren of het al dan niet om andersluidende conclusies gaat.

Het “wetgevend verslag” van de procureur-generaal, met de voorstellen *de lege ferenda* die elk jaar worden bezorgd aan de Parlementaire commissie belast met de wetsevaluatie, verschijnt sinds 2019 op de website van het Hof. Het jaarverslag neemt hiervan bijgevolg enkel nog het voorwoord over, alsook de nieuwe voorstellen en het thema van de voorstellen die in de vorige wetgevende verslagen werden geformuleerd maar door de wetgever nog niet in een wet zijn vastgelegd. Hierbij wordt tevens een hyperlink voorzien waarmee de lezer het volledige wetgevend verslag gemakkelijk kan raadplegen.

De in het jaarverslag gepubliceerde studie zal thans hetzij bestaan in een studie over een thema dat van bijzonder belang is voor het Hof, hetzij vervangen worden door de voorstelling van een of meerdere studies van referendarissen die een specifiek juridisch vraagstuk behandelen.

De toegankelijkheid tot de rechtspraak van het Hof en van de andere rechtscolleges

In deze verwarrende tijden mocht een welbepaalde deadline niet uit het oog worden verloren: na 31 december 2020 wordt de “Flash”-technologie, die als basis voor Jure-Juridat dient, door de voornaamste zoekmachines niet langer ondersteund.

Daarom werd op 15 december 2020 een krachtigere zoekmachine geïntroduceerd die de rechtspraak van Juridat overneemt: Juportal³, te raadplegen via <https://juportal.be>.

Het is immers van het allergrootste belang dat er een openbare, geanonimiseerde databank van de Belgische rechtspraak, met een selectie door de Belgische gerechten, blijft bestaan die door iedereen gratis kan worden geraadpleegd. Aldus publiceert het Hof hierop de arresten die het heeft uitgekozen met het oog op hun publicatie in de *Pasicrisie* en de *Arresten van het Hof van Cassatie*, alsook de samenvattingen, schriftelijke conclusies – met inbegrip van de conclusies “in substantie” – en de noten die daartoe door het parket bij het Hof werden opgesteld.

De Juportal-zoekmachine is het resultaat van een nauwe samenwerking tussen de ICT-stafdienst van de FOD Justitie en de vertegenwoordigers van de rechterlijke orde, waaronder de steundienst van het Hof alsook een advocaat-generaal van het Hof, die, met de hulp van onze ICT-cel en van andere ervaren magistraten, de voortrekker van het project is geweest.

De elektronische uitspraak via het Centraal Register

De wijziging van artikel 149 van de Grondwet en de invoering van de wet van 5 mei 2019 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en het Gerechtelijk Wetboek wat de bekendmaking van de vonnissen en arresten betreft (*BS* 16 mei 2019), leiden tot het invoeren van een Centraal Register voor de arresten en vonnissen. Het register is het nieuwe paradepaardje dat die belofte met een hoog democratisch gehalte moet waarmaken, maar roept tegelijk ook veel vragen en een zekere ongerustheid op.

Die nieuwe rechtspraakdatabank noopt tot een reflectie over zowel de toegankelijkheid van de rechtspraak van het Hof als over de uitrol van AI-zoekmachines.

De gesprekken die gevoerd worden binnen de Kern CoGeCom/GeBeCom (Gemeenschappelijk beheerscomité, het gemeenschappelijk beheersorgaan van het College van hoven en rechtbanken en het College van het openbaar ministerie, alsook van het Hof van Cassatie en van de FOD Justitie) geven aanleiding tot enige ongerustheid met betrekking tot de coördinatie tussen het Centraal Register en Juportal, dat momenteel minder dan één procent van de rechterlijke uitspraken bevat en voornamelijk door het Hof van Cassatie wordt gevoed.

³ Acroniem voor JURisprudence Publique Openbare Rechtspraak/Öffentliche Rechtsprechung porTAA.L.

De noodzakelijke verwezenlijking van het autonoom beheer

Het staat buiten kijf dat de regering in lopende zaken, net als de nieuwe regering die haar op 1 oktober is opgevolgd, de handen vol heeft gehad met de bestrijding van de pandemie.

Nochtans, en zoals wij in het voorwoord van het voorgaande jaarverslag reeds beklemtoonden, is het nog altijd van cruciaal belang dat het autonoom beheer van het Hof eindelijk zijn beslag krijgt – en dit in de vorm van een afzonderlijke, volwaardige entiteit, naast het College van de hoven en rechtbanken en het College van het openbaar ministerie – en dat het Hof de nodige middelen ontvangt om zijn opdracht uit te voeren, waaronder ook de vertaling van zijn rechtspraak in de andere landstaal.

Onder de titel “een veilig land”, vermeldt het regeerakkoord van 30 september 2020⁴ beknopt dat Justitie zal *“worden geherfinancierd en gemoderniseerd via investeringen in personeel, informatisering en gebouwen”* zodat, met name, de gerechtsgebouwen *“aangepast kunnen worden aan een moderne werking van Justitie”*.

Met betrekking tot de rechterlijke organisatie preciseert dit akkoord daarenboven dat *“de wettelijke kaders voor magistraten en gerechtspersoneel [op termijn] vervangen [zullen] worden door een wettelijk allocatiemodel dat een objectieve en dynamische verdeling van de middelen over de rechtbanken en parketten mogelijk maakt, in functie van de werklust (...). Dit wordt tevens overlegd met de rechterlijke orde en zal steeds gebeuren met respect voor de onafhankelijkheid van de magistratuur”*. Bij de uitvoering van de wet betreffende het autonoom beheer zal *“te allen tijde de onafhankelijkheid van het gerecht”* worden gegarandeerd. *“De doorgedreven informatisering van Justitie wordt onverminderd doorgezet. Daarom worden de informaticaplatformen voor de rechterlijke orde gemoderniseerd en geharmoniseerd. Via digitalisering zal de burger overal zijn dossier kunnen raadplegen”*. *“Er wordt een modern en evenwichtig statuut voor magistraten uitgewerkt (incl. evaluatie) in overleg met de wettelijke vertegenwoordigers van de magistraten. Hierbij wordt rekening gehouden met de dienstverlening aan de rechtsonderhorige en met de rechten en plichten van magistraten”*.

We zijn verheugd dat de wil om de werking van de rechterlijke macht te verbeteren, hierdoor wordt bevestigd, met respect voor haar onafhankelijkheid en in gemeenschappelijk overleg. Wel zullen we er nauwlettend op toezien dat het aangekondigde statuut niet onder het mom van een formele eerbiediging van de noodzakelijke onafhankelijkheid, die borg staat voor de neutraliteit en de onpartijdigheid wat de essentie van de magistratuur uitmaakt, als excuus wordt gebruikt om de rechterlijke macht onder bureaucratisch toezicht te plaatsen. Het zou onaanvaardbaar zijn dat de opheffing van de kaders en het vooropgestelde autonoom beheer ertoe zouden leiden dat de rechterlijke macht slechts in naam wordt belast met

⁴ [Het regeerakkoord | Belgium.be](https://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_overheid/federale_regering/beleid/regeerakkoord), p. 69 en 70 (https://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_overheid/federale_regering/beleid/regeerakkoord).

dat beheer, zonder dat haar de middelen worden verschaft om zo goed mogelijk te functioneren, iets waarop het Hof steeds zeer zwaar heeft aangedrongen.

Aangezien de korpschefs van het Hof van Cassatie zich, volgens het aan de rechtscolleges opgelegde New Public Management, de rol van CEO eigen moeten maken en dus steeds meer door die nieuwe dimensie van hun beroepsprofiel in beslag zullen worden genomen zonder dat zij daarbij evenwel over een steundienst beschikken, lijkt het ons bovendien ten zeerste aangewezen (en in lijn met de door de wetgevende en uitvoerende machten opgelegde managementvisie) dat er twee magistraten buiten het kader worden aangesteld (zoals dit, *mutatis mutandis*, ook voor de HRJ is voorzien) om hen te vervangen in hun respectieve taken van raadsheer en van advocaat-generaal.

Net als de meeste andere federale overheidsdiensten heeft het departement Justitie zich bij Fedcom en Persopoint aangesloten.

Ten slotte moet de FOD Justitie, als gevolg van de wet van 18 februari 2014 betreffende de invoering van een verzelfstandigd beheer voor de rechterlijke organisatie, zijn structuren grondig herzien en de toekomst van zijn aan de rechterlijke organisatie toegewezen diensten herbekijken. De oprichting van drie gerechtelijke entiteiten die alle gerechten vertegenwoordigen met, voor het College van de hoven en rechtbanken en voor het College van het openbaar ministerie, de daaraan verbonden steundiensten, vereist een nieuwe aanpak van hun activiteiten door de centrale diensten. Aldus komen daar op het centrale niveau de CoGeCom/GeBeCom (Comité de Gestion Commune / Gemeenschappelijk Beheerscomité), het Permanent HR-Organisme alsook de BBL (Budget, Beheer en Logistiek) bovenop.

Het Hof tracht in al die organen vertegenwoordigd te zijn, zonder daarom zijn werking te versnipperen of zijn kerntaken te verwaarlozen. Ook op dit vlak is het nu reeds pijnlijk duidelijk dat het Hof over onvoldoende middelen en extra-juridische technische expertise beschikt.

Cijfers

Dit jaarverslag biedt een gedetailleerd overzicht van de cijfers en van hun evolutie sinds 2011 (p. 39 e.v.). De volgende vaststellingen moeten worden gedaan.

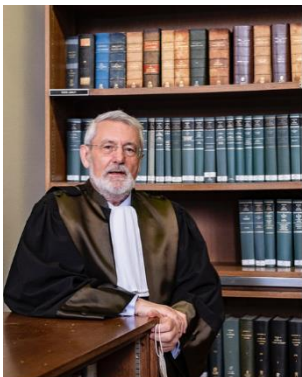
Het SARS-CoV-2-coronavirus en de maatregelen die door de regering werden opgelegd ten gevolge van de pandemie, hebben slechts een beperkte impact op de cijfers gehad.

In 2020 werden voor het Hof 2.484 nieuwe cassatieberoepen ingesteld, wat overeenkomt met het gemiddelde van de laatste vijf jaar en met een vermindering van 1,11 pct. ten aanzien van 2019.

Ondanks de pandemie heeft het Hof in 2020 2.463 eindarresten kunnen wijzen, wat te danken is aan de hierboven reeds besproken maatregelen en vooral aan de gezamenlijke inspanningen van de zetel, het parket en het personeel van het Hof. Dit komt neer op een stijging van 0,94 pct. ten aanzien van 2019. Indien het Hof tijdens de tweede besmettingsgolf de behandeling van bepaalde zaken niet naar 2021 had moeten uitstellen, zou dat cijfer nog hoger geweest zijn.

In 2020 is het aantal gewezen eindarresten dus bijna gelijk aan het aantal nieuwe cassatieberoepen: de totale voorraad aan hangende zaken is met slechts 21 eenheden gestegen, anders gezegd met 1,30 pct., en het wijzigingspercentage van die voorraad, of de totale *clearance rate* – het cijfer dat verkregen wordt door het aantal in 2020 afgesloten zaken te delen door het aantal nieuwe, in de loop van datzelfde jaar ontvangen zaken – bedraagt 99,15 pct., wat de efficiënte werking van het Hof in 2020 aantoont.

Brussel, 31 december 2020.

De procureur-generaal,

André Henkes

De eerste voorzitter,

Beatrijs Deconinck

Vorwort

Vorwort

Der Hof und die Herausforderungen der Pandemie, der IT-Abänderungen und des New Public Management

Das Jahr 2020 ist ein Schlüsseljahr, was das Wirken des Hofes und der konstituierten richterlichen Gewalt betrifft. Durch die Pandemie gezwungen, seine Funktionsweise zum Teil zu neu zu erfinden, erstellt der Hof eine neue Internetseite und wird in der Folge seinen Jahresbericht modernisieren. Er hat in den Ersatz der föderalen Datenbank für Rechtsprechung investieren müssen, die seine elektronischen Veröffentlichungen ermöglicht und der Gesetzgeber hat die Verkündung der Gerichtsentscheidungen durch deren Registrierung in eine Datenbank ersetzt, die noch komplett zu erstellen ist. Und schließlich sind die Rechnungsführung sowie diejenige der Personalverwaltung der föderalen öffentlichen Dienste, einschließlich des Justizwesens, im Begriff, auf neue IT-Anwendungen zurückzugreifen, die zu einer besseren Budget- und Personalverwaltung führen sollen. Sie beeinflussen die bevorstehende Konfiguration der Verwaltungsautonomie.

Der Hof und die Herausforderung der Pandemie

Das Jahr 2020 kann nicht genannt werden, ohne das Coronavirus SARS-CoV-2 und die damit verbundene Krankheit zu erwähnen, die den gesamten Planeten heimgesucht haben.

Ohnehin nicht von der Umwelt abgesondert, hat der Hof sich wie alle anderen den angeordneten sanitären Maßnahmen anpassen müssen, ohne diesen die Erfordernisse seiner Aufgaben zu opfern.

So sind auch beim Hof Anweisungen erteilt worden, um die Anzahl der Teilnehmer an den feierlichen Sitzungen und enge Kontakte anlässlich anderer Gelegenheiten zu begrenzen, die Dekontaminierung und Lüftung der Räume zu gewährleisten, die den Referendaren und anderen Mitarbeitern gebotenen Möglichkeiten des Homeoffice zu erweitern, Versammlungen in Form von Videokonferenzen mittels angepasster *ad hoc* Programme zu ermöglichen, ...

Dank dieser Maßnahmen haben die verschiedenen Dienste des Hofes weiterhin funktionieren können und ist seine Kanzlei der Öffentlichkeit zugänglich geblieben.

Zu Beginn des allgemeinen Lockdowns, ab dem 18. März, hat die zweite (Straf-) Kammer des Hofes die Prüfung der nicht dringenden Akten auf ein späteres Datum vertagen müssen, aber seine Sitzungen haben dennoch im wöchentlichen Rhythmus stattgefunden, gemäß den gesetzlichen Fristen bei der Haftprüfung, beim europäischen Haftbefehl, dem administrativen Freiheitsentzug der Ausländer, dem Strafvollzug oder dem Verweis an ein anderes Gericht. Da die Sitzungsmodalitäten somit zügig an die mit der Pandemie einhergehenden Erfordernisse angepasst worden sind, haben die übrigen Akten binnen kürzester Frist fast wie zu Normalzeiten bearbeitet werden können.

Was die erste und die dritte Kammer betrifft, so sind die Sitzungen während dieses Zeitraums beibehalten worden -wovon manche pro forma-, um es dem Vorsitzenden zu ermöglichen, die Prüfung der nicht allzu dringenden Angelegenheiten (Ablehnungsantrag, usw) zu vertagen. Aber der so entstandene Rückstand ist bereits aufgeholt¹, da die Spruchkörper und die Generalanwaltschaft diese Akten weiter vorbereitet haben, genbau so als ob ihre Verhandlung in öffentlicher Sitzung nicht vertagt worden sei.

Die Parteien und deren Anwälte sind soweit möglich vorab über die Vertagung informiert worden.

Die sichtbarste Anpassung des Hofes besteht darin, dass dieser die gewöhnlichen Sitzungen nunmehr in seinem prächtigen Sitzungssaal abhält, dessen Ausmaße jedem Anwesenden erlauben, den erforderlichen Abstand einzuhalten.

Das Büro für Rechtskostenhilfe des Hofes hat soweit als möglich mit Beschlüssen geurteilt.

Ab dem 18. März haben die Erste Präsidentin und der Generalprokurator Verfügungen unterzeichnet, die den Magistraten und dem Personal für die Erfordernisse des Dienstes den Zugang zum Justizpalast erlauben.

Sie haben ihnen anschließend wöchentlich Botschaften der Unterstützung und des Dankes zukommen lassen.

Trotz der Quarantäne, die einigen wenigen Magistraten und Personalmitgliedern auferlegt worden ist, nachdem sie mit dem Virus infiziert worden waren oder in engem Kontakt mit infizierten Personen gestanden haben, hat der Hof dank der Anstrengungen und der Solidarität, der Flexibilität, der Kreativität und des Pflichtbewusstseins eines jeden seine Aufgaben weiterhin gesetzeskonform wahrnehmen können

Die Weiterführung des Dienstes ist somit gewährleistet worden, ohne die Sicherheit der Magistrate, des Personals, der Rechtsanwälte und der Rechtsuchenden zu gefährden.

Auf längere Sicht gilt es allerdings zu verhindern, dass das Homeoffice den Geist der Zusammenarbeit, der den Hof anspornt, beeinträchtigt und die Personen isoliert, indem sie zu Hause zurückgehalten und so der Gefahr ausgesetzt werden, auf den direkten Austausch zu verzichten. Selbst wenn dieser nur gelegentlich und kaum fühlbar stattfindet, so ist er dennoch fruchtbar². Ebenso wie die Kollegialität ist der Ideenreichtum kaum mit der einer ständigen physischen Isolation vereinbar.

Durch eine Ausnahmesituation auferlegt, darf das Beibehalten der physischen Distanz zwischen den Mitgliedern des Hofes und seinen Mitarbeitern nicht die Regel werden.

¹ Was bis Ende des Jahres 2020 nicht der Fall ist für diejenigen, der durch die zweite Welle der Pandemie entstanden ist.

² Insbesondere für die Kammern, die in unterschiedlicher Zahl (meistens 5) tagen und beraten, je nach Zusammensetzung (siehe Artikel 128 bis 131 GGB).

Die bevorstehende Abänderung der Webseite des Hofes und des Jahresberichts

Die Webseite des Hofes, die bislang beim Föderalen Öffentlichen Dienst Justiz beherbergt war, ist dabei sich zu emanzipieren, was ermöglicht, sie zu modernisieren.

Selbst wenn der Jahresbericht weiterhin in Buchform herausgegeben wird, tritt vor diesem Hintergrund die Überlegung auf, die Aufmachung und Struktur der Internet-Veröffentlichung anzupassen, um ihn für all diejenigen zugänglicher zu machen, die die Funktionsweise des Hofes näher kennen möchten.

Ohne auf das Erscheinen der neuen Internetseite zu warten, sind im vorliegenden Jahresbericht bereits einige Abänderungen vorgenommen worden. Die wichtigsten werden nachstehend aufgezählt.

Um die Entwicklung in der Bearbeitung der beim Hof anhängigen Akten im Laufe des vergangenen Jahres und der vorherigen Jahre hervorzuheben, befindet sich die Rubrik « der Hof in Zahlen » nunmehr am Anfang des Jahresberichts, was ihre Sichtbarkeit verbessert. Auch ihre Gestaltung ist verbessert worden, insbesondere in Bezug auf die Entwicklung der Anzahl noch zu bearbeitender Akten. Daraus soll jedoch nicht geschlossen werden, dass einer rein quantitativen Sicht der Aufgaben des Hofes mehr Beachtung zu schenken wäre als der Qualität seiner Entscheide.

Die Rubrik, die sich mit den wichtigsten Entscheiden beschäftigt, dreht sich um zwei Achsen :

- einige « Schlüsselentscheide » werden vertieft vorgestellt, das heißt sie werden nach Anführung des von der Generalanwaltschaft zusammengefassten Leitsatzes in einen Zusammenhang mit Rechtsprechung und Rechtslehre gestellt. Es handelt sich um die einschneidenden Entscheide des vergangenen Jahres, sei es weil sie für die Einheit oder für die Entwicklung der Rechtsprechung oder für die Auslegung der Rechtsnorm entscheidend sind, sei es weil sie von besonderem Interesse auf sozialer oder gesellschaftlicher Ebene sind ;
- die « anderen wichtigen Entscheide » sind Gegenstand kurzer Zusammenfassungen –auf der Grundlage der von der Generalanwaltschaft für die Veröffentlichung der Entscheide in den A.C. und in der Pasicrisie erstellten Leitsätze –darin enthaltenen wichtigsten rechtlichen Grundsätze.

Ebenso können nunmehr gegebenenfalls Zusammenfassungen einiger besonders verdeutlichenden Schriftsätze der Generalanwaltschaft die Rubrik « Themen der wichtigsten Schriftsätze » einleiten, ohne jedoch Bezug auf die vorerwähnten „Schlüsselentscheide“ zu nehmen. Die Zusammenfassungen geben dabei an, ob die Schriftsätze mit dem jeweiligen Entscheid des Hofes gleichlautend sind oder nicht.

Der « legislative Bericht » des Generalprokurators, der die jedes Jahr dem parlamentarischen Komitee zur legislativen Weiterverfolgung vorgelegten Vorschläge de lege ferenda enthält, befindet sich auf der Webseite des Hofes. Folglich enthält der Jahresbericht nur noch die Präambel, die neuen Vorschläge und das Thema der in den vorherigen legislativen Berichten angeführten Vorschläge, die bislang vom

Gesetzgeber nicht berücksichtigt worden sind. Ein *Hyperlink* erleichtert es dem Leser, den vollständigen legislativen Bericht einzusehen.

Die im Jahresbericht veröffentlichte Studie besteht nunmehr aus einer Studie über ein Thema, das für den Hof von besonderem Interesse ist, oder aber aus der Vorstellung einer oder mehrerer Studien von Referendaren, die in Bezug auf eine bestimmte Rechtsfrage ein besonderes Interesse aufweisen.

Zugang zur Rechtsprechung des Hofes und der anderen Gerichtsbarkeiten der richterlichen Gewalt

In diesen schwierigen Zeiten dürfte uns ein Enddatum nicht entgangen sein : nach dem 31. Dezember 2020 wird die «Flash-Technologie », die für das Erstellen von Jure-Juridat verwendet worden ist, von den meistbenutzten Browsern nicht mehr unterstützt.

Am 15. Dezember 2020 hat eine neue, leistungsfähigere Suchmaschine, die in Juridat enthaltene Rechtsprechung übernommen: Juportal³, die über <https://juportal.be> zugänglich ist.

Es ist in der Tat von größter Bedeutung, eine öffentliche Datenbank über die belgische anonymisierte Rechtsprechung beizubehalten, die für jeden kostenlos zugänglich und durch belgische Gerichtsbarkeiten ausgewählt worden ist. So veröffentlicht der Hof darin die von ihm für die « Pasicrisie » und die « Arresten van het Hof van Cassatie » auserwählten Entscheide, Leisätze, Schriftsätze –einschließlich der « im Wesentlichen » zusammengefassten - und die hierfür durch die Generalanwaltschaft erstellten Notizen.

Der [Suchmotor Juportal](#) ist das Resultat einer engen Zusammenarbeit zwischen dem Begleitdienst ICT des ÖFD Justiz und den Vertretern der Justiz, wobei der Unterstützungsdienst des Hofes und ein Generalanwalt beim Hof, unterstützt von unserer ICT-Zelle und von Magistraten, die mit dieser Materie vertraut sind, federführend waren.

Die elektronische Urteilsverkündung über das Zentrale Register

Die Abänderung von Artikel 149 der Verfassung und das Gesetz vom 5. Mai 2019, das das Strafprozessgesetzbuch und das Gerichtsgesetzbuch in Bezug auf die Veröffentlichung der Urteile und Entscheide abändert (B.S., 16. Mai 2019) bilden die Grundlage für ein zentrales Register für die Urteile und Entscheide. Es wird der neue Schmuckkasten sein für ein Versprechen mit bedeutender demokratischer Zielsetzung, wirft jedoch auch viele Fragen und Bedenken auf.

Diese neue Datenbank für Rechtsprechung bringt uns notwendigerweise dazu, Überlegungen über die Zugänglichkeit der Rechtsprechung des Kassationshofes anzustellen, wie auch über das Erstellen von Bearbeitungsanwendungen künstlicher Intelligenz.

³ Akronym von JURisprudencePubliqueOpenbareRechtspraak/Öffentliche Rechtsprechung porTAaL.

Die im Rahmen des Kern CoGeCom/GeBeCom (Comité de Gestion en Commun, ein dem Kollegium der Gerichte und Gerichtshöfe, der Staatsanwaltschaft, der Entität Kassation und dem ÖFD Justiz gemeinsames Verwaltungsorgan) geführten Diskussionen geben Anlass zur Besorgnis hinsichtlich der Koordination dieses neuen Zentralen Registers der Entscheide und Urteile mit JUPORTAL, das bis zum heutigen Tage weniger als ein Prozent der richterlichen Tätigkeit enthält und beinahe ausschließlich vom Kassationshof gespeist wird.

Die erforderliche Inangriffnahme der Verwaltungsautonomie

Die geschäftsführende Regierung und die dieser am 1. Oktober nachgefolgte neue Regierung hatten mit der Bewältigung der Folgen der Pandemie zweifelsohne alle Hände voll zu tun.

Wie wir allerdings jedoch bereits im Vorwort des vorherigen Jahresberichts hervorgehoben haben, ist es von größter Wichtigkeit, endlich die Verwaltungsautonomie des Hofes zu verwirklichen – als eigenständige Entität, neben dem Kollegium der Gerichtshöfe und Gerichte und dem Kollegium der Staatsanwaltschaften – und die notwendigen Mittel zur Gewährleistung seiner Aufgaben, einschließlich der Übersetzung seiner Entscheide in die jeweils andere Nationalsprache, zur Verfügung zu stellen.

Unter dem Titel « *ein Land in Sicherheit* » führt das Regierungsübereinkommen vom 30. September 2020⁴ kurz aus, dass die Justiz « *durch Investitionen in menschliche Ressourcen, Informatisierung und Gebäude refinanziert und modernisiert* » werde, insbesondere damit die Justizgebäude an « *eine moderne Funktionsweise der Justiz* » angepasst seien. Hinsichtlich des Justizwesens sieht dieses Übereinkommen ebenfalls vor, dass « *die gesetzlichen Kader für die Richter und Staatsanwälte sowie für das Gerichtspersonal [mit der Zeit] ersetzt werden durch ein Modell der gesetzlichen Zuwendungen, das eine objektive und dynamische Verteilung der Mittel zwischen den Gerichten und den Staatsanwaltschaften je nach Arbeitsbelastung erlaubt (...). Dies wird ebenfalls mit Vertretern der Justiz besprochen und wird stets unter Einhaltung der richterlichen Unabhängigkeit geschehen* ». Das Gesetz über die Selbstverwaltung wird umgesetzt, indem « *stets die Unabhängigkeit der Justiz* » gewährleistet wird. « *Die vorangetriebene Informatisierung der Justiz wird fortgeführt. Um dies zu erreichen, werden IT-Plattformen der Justiz modernisiert und harmonisiert. Der Übergang zur Digitalisierung wird es dem Bürger erlauben, seine Akte jederzeit zu konsultieren* ». « *Ein moderner und ausgeglichener Status für die Richter und Staatsanwälte (der eine Bewertung enthält) wird unter Einbeziehen deren gesetzlicher Vertreter ausgearbeitet. Sowohl der Dienst am Rechtsuchenden als auch die Rechte und Pflichten der Magistrate werden berücksichtigt* ».

Wir begrüßen den so geäußerten Willen, die Funktionsweise der richterlichen Gewalt unter Einhaltung ihrer Unabhängigkeit und in Konzertierung mit dieser zu verbessern. Wir werden aufmerksam darauf achten, dass der angekündigte Status nicht unter dem Deckmantel des formellen Respekts der unabdingbaren Unabhängigkeit, Garant für

⁴ [Regierungsübereinkommen](https://www.belgium.be/fr/la_belgique/pouvoirs_publics/autorites_federales/gouvernement_federal/politique/accord_de_gouvernement), S. 69 und 70
(https://www.belgium.be/fr/la_belgique/pouvoirs_publics/autorites_federales/gouvernement_federal/politique/accord_de_gouvernement).

die Neutralität und die Unparteilichkeit, die die Magistratur kennzeichnen, deren bürokratische Unterwerfung verbirgt. Es kann nicht akzeptiert werden, dass das beabsichtigte Streichen der Kader und die Selbstverwaltung dazu führen, dass die nominelle Verantwortung dieser Verwaltung der richterlichen Gewalt zugeschoben wird, ohne dass dieser die Mittel für ihre Funktionsweise zur Verfügung gestellt werden, so wie der Hof dies immer mit Nachdruck erwünscht hat.

Da das den Gerichtsbarkeiten auferlegte New Public Management die Korpschefs in CEOs verwandelt, ist es außerdem mehr als angezeigt (und auch kohärent mit der von der Legislativen und der Exekutiven verlangten Managervision), zwei Magistrate außerhalb der Kader zu bezeichnen (vergleichbar mit dem, was mutatis mutandis für den HRJ vorgesehen ist), um die Korpschefs der Kassation in ihrer jeweiligen Aufgabe als Gerichtsrat oder Generalanwalt zu ersetzen, da sie immer mehr von dieser neuen Dimension ihres Profils eingenommen werden, ohne über einen Unterstützungsdienst zu verfügen.

Ebenso wie die meisten anderen öffentlichen föderalen Dienste (unter anderem), ist das Justizdepartement ebenfalls zur Anwendung von FEDCOM und PERSOPOINT übergegangen.

Abschließend sei bemerkt, dass der FÖD Justiz für die Ausführung des Gesetzes vom 18. Februar 2014 bezüglich der Einführung einer Selbstverwaltung für die Justiz seine Strukturen und die Zukunft seiner Dienste, die dem Justizwesen zugeordnet sind, grundlegend überdenken muss. Die Gründung von drei Justizentitäten, die alle Gerichtsbarkeiten umfassen, mit angepassten Unterstützungsdiensten für das Kollegium des Sitzes und dasjenige der Staatsanwaltschaft, verlangt von den Zentraldiensten eine veränderte Vorgehensweise in ihren Aktivitäten. So sind auf zentraler Ebene das CoGeCom/GeBeCom (Gestion/Beheer Commun), das Ständige Organ HR und das BBL (Beleid en Beheer Logistiek) hinzugefügt worden.

Der Hof bemüht sich, in all diesen Organen anwesend zu sein, ohne sich jedoch zu verzetteln und die Erledigung seiner eigentlichen Aufgabe zu gefährden. Auch in dieser Hinsicht ist seine nur kärgliche Ausstattung in menschlichen Ressourcen schmerzlich spürbar.

Zahlen

Der vorliegende Jahresbericht erlaubt einen detaillierten Überblick auf die Zahlen und ihre Entwicklung seit 2011 (S.34 ff). Sie erfordern vorab folgende Feststellungen.

Das Coronavirus SARS-CoV-2 und die von der Regierung infolge der Pandemie angeordneten Maßnahmen scheinen die Zahlen nur leicht beeinflusst zu haben.

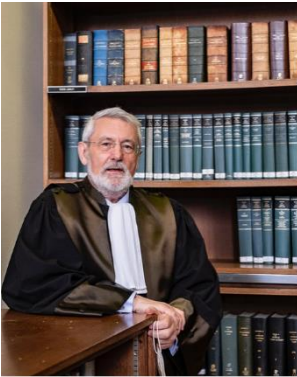
In 2020 sind 2.484 neue Kassationsbeschwerden eingeleitet worden, was dem Durchschnitt der letzten fünf Jahre und, im Vergleich zu 2019, einer Minderung von 1,11 Prozent entspricht.

Dank der vorerwähnten Maßnahmen und dank der gemeinsamen Anstrengungen des Sitzes, der Generalanwaltschaft und des Personals, hat der Hof trotz der Pandemie in 2020 2.463 endgültige Entscheide fällen können, was im Vergleich zu 2019 einer Erhöhung von 0,94 Prozent entspricht. Hätte der Hof wegen der zweiten

Ansteckungswelle die Prüfung einiger Akten nicht auf 2021 vertagen müssen, wäre diese Zahl noch höher ausgefallen.

Folglich entspricht in 2020 die Anzahl der definitiven Entscheide beinahe derjenigen der neu eingeleiteten Beschwerden : die globale Anzahl der anhängigen Akten ist nur um 21 Einheiten gestiegen, d.h. 1,30 Prozent. Der Fluktuationssatz dieses Stocks, oder *global clearance rate*, das heißt die Ratio, die sich ergibt, indem die Anzahl der in 2020 abgeschlossenen Akten durch die Anzahl der im selben Jahr eingegangenen neuen Akten geteilt wird, beträgt 99,15 Prozent, was eine effiziente Tätigkeit des Hofes in 2020 bescheinigt.

Brüssel, den 31. Dezember 2020.

Der Generalprokurator

André Henkes

Die Erste Präsidentin

Beatrijs Deconinck

Voorstelling van het Hof van Cassatie

Algemene voorstelling

Taak van het Hof

Artikel 147 van de Grondwet bepaalt dat er voor geheel België één Hof van Cassatie bestaat.

Hoewel het de top van de piramide van de rechterlijke orde vormt, is het geen derde aanleg. Krachtens artikel 608 Gerechtelijk Wetboek neemt het Hof kennis van de beslissingen in laatste aanleg die voor het Hof worden gebracht wegens overtreding van de wet of wegens schending van substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen. Het Hof oordeelt niet over de feiten. Terwijl de rechtscolleges in feitelijke aanleg tot taak hebben de rechtsregel toe te passen op de hen door de partijen voorgelegde feiten, houdt het Hof van Cassatie toezicht op de wettigheid van de bestreden beslissing die in laatste aanleg is geweest: Is zij regelmatig gemotiveerd? Is zij niet strijdig met de wet? Maakt zij geen onjuiste toepassing van de rechtsregel of geeft ze er geen onjuiste interpretatie aan? Heeft zij de draagwijdte van een akte die aan de rechter werd voorgelegd, niet miskend?

Door toezicht te houden op de correcte toepassing van het recht door de feitenrechters, waakt het Hof van Cassatie over de bescherming van de individuele rechten. Het Hof draagt echter ook bij tot de schepping van het recht. Enerzijds streeft het Hof ernaar, gelet op zijn unieke karakter, de eenheid van interpretatie en van toepassing van de rechtsnormen door alle rechtscolleges van het Rijk te verzekeren. Anderzijds streeft het ernaar de harmonieuze en evenwichtige evolutie van het recht te verzekeren, middels beslissingen die deze vooruitgang van het recht tegelijkertijd kunnen bevorderen en afbakenen.

Het Hof heeft daarnaast ook nog een aantal andere bevoegdheden. Zo kan het bepaalde akten van overheden vernietigen en heeft het bijzondere bevoegdheden in het procesrecht, bijvoorbeeld inzake onttrekkingen van een zaak aan de rechter en voorrang van rechtsmacht.

Samenstelling van het Hof

Het Hof bestaat uit drie kamers: de burgerlijke kamer, die de burgerlijke, administratieve en fiscale zaken alsook de handels- en tuchtzaken behandelt, de strafkamer en de sociale kamer. Elke kamer is opgedeeld in twee afdelingen, een Franstalige en een Nederlandstalige.

Het Hof van Cassatie wordt voorgezeten door een eerste voorzitter. Het telt ook een voorzitter, zes sectievoorzitters en tweeëntwintig raadsheren.

Het parket bij het Hof van Cassatie staat onder leiding van de procureur-generaal. Daarnaast omvat het de eerste advocaat-generaal en elf advocaten-generaal.

De zittende magistraten en de magistraten van het parket worden bijgestaan door de referendarissen. Hun kader telt thans vijftien leden.

Bovendien kunnen magistraten van de rechtscolleges in feitelijke aanleg en van de parketten en auditoraten bij die rechtscolleges, met hun instemming en voor een bepaalde termijn, een opdracht vervullen in de documentatiedienst van het Hof.

De griffie van het Hof onder leiding van de hoofdgriffier zorgt voor de administratieve opvolging van de dossiers. Wat het parket bij het Hof betreft, komt die taak toe aan het parketsecretariaat dat geleid wordt door de hoofdsecretaris.

De attachés in de dienst overeenstemming der teksten vertalen de gepubliceerde arresten en andere stukken van het Hof.

Voor een volledig detailoverzicht van het organigram en de samenstelling van het Hof wordt verwezen naar het laatste onderdeel van dit jaarverslag (p. 189 e.v.).

Procedure voor het Hof

Een cassatieberoep wordt in burgerlijke zaken ingesteld bij verzoekschrift. Dat verzoekschrift, dat de cassatiemiddelen bevat, moet in burgerlijke zaken door een van de twintig advocaten bij het Hof van Cassatie worden ondertekend. In belastingzaken mag de zaak worden ingeleid door een gewone advocaat en zelfs door een gemachtigde ambtenaar van de FOD Financiën.

In strafzaken moet de eiser een verklaring van cassatieberoep neerleggen op de griffie van het gerecht dat de bestreden beslissing heeft gewezen. Deze verklaring moet, behoudens in de door de wet bepaalde uitzonderingen, zijn ondertekend door een advocaat die houder is van een getuigschrift van een opleiding in cassatieprocedures. In strafzaken voert de eiser zijn middelen aan in een memorie, die in de regel binnen de twee maanden na het cassatieberoep moet worden ingediend en eveneens door een advocaat, houder van het voormelde getuigschrift, moet zijn ondertekend.

De verweerder kan een memorie van antwoord neerleggen binnen de bij de wet vastgestelde termijn, die verschilt naargelang het soort zaak. In burgerlijke zaken bedraagt die termijn, op straffe van verval, drie maanden te rekenen van de dag waarop het inleidende verzoekschrift of de memorie van toelichting is betekend. Deze termijn kan in uitzonderlijke omstandigheden worden ingekort. In strafzaken moet de verweerder zijn memorie van antwoord uiterlijk acht vrije dagen voor de rechtszitting ter griffie van het Hof doen toekomen.

De raadsheer-verslaggever onderzoekt het dossier en maakt een voorontwerp op. Het dossier wordt daarna medegedeeld aan de advocaat-generaal die zijn conclusie voorbereidt.

De zaak wordt in principe aan een kamer van vijf raadsheren voorgelegd. In burgerlijk zaken kan, wanneer de beslissing in verband met het cassatieberoep blijkbaar voor de hand ligt of niet noopt tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de eenheid van de rechtspraak of van de rechtsontwikkeling, de eerste voorzitter of de voorzitter van de kamer, op voorstel van de raadsheer-verslaggever en na advies van het openbaar ministerie, de zaak voorleggen aan een beperkte kamer met drie raadsheren, die eenparig beslist.

Op de rechtszitting krijgen de partijen het woord en hebben zij de gelegenheid te antwoorden op de conclusie van het openbaar ministerie waarin het, na het verslag

van de raadsheer-verslaggever, een onpartijdig en met redenen omkleed advies uitbrengt over de beslechting van het geschil. In de praktijk pleiten de advocaten zelden.

Het arrest wordt over het algemeen dezelfde dag gewezen na een beraad waarbij de parketmagistraten niet aanwezig zijn.

In strafzaken bestaat een vereenvoudigde procedure die geregeld is door artikel 433 Wetboek van Strafvordering en waarin uitspraak wordt gedaan zonder rechtszitting en zonder de partijen te horen.

De belangrijke arresten van het Hof worden gepubliceerd in de *Pasicrisie* en de *Arresten van het Hof van cassatie* en zijn online consulteerbaar via https://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hoven_en_rechtbanken/hof_van_cassatie/rechtspraak.

In geval van verwerping van het cassatieberoep wordt de bestreden beslissing onherroepelijk.

In geval van cassatie, die gedeeltelijk of volledig kan zijn, wordt de zaak, indien daartoe aanleiding bestaat, verwezen naar een rechtscollege van dezelfde rang als het rechtscollege dat de bestreden beslissing heeft gewezen, of naar hetzelfde rechtscollege, anders samengesteld. Het rechtscollege waarnaar de zaak is verwezen, is gebonden door de beslissing van het Hof. Het voegt zich naar het arrest van het Hof wat betreft het door het Hof beslechte rechtspunt. Tegen de beslissing van dat rechtscollege wordt geen voorziening in cassatie toegelaten in zoverre deze beslissing overeenstemt met het vernietigingsarrest.

Het Hof van Cassatie en andere rechtscolleges

Algemeen

Naast het Hof van Cassatie bestaan er in de interne en in de internationale rechtsorde nog andere instanties en hoge gerechtshoven waarmee het Hof interageert. Het betreft het Hof van Justitie van de Europese Unie, het Benelux Gerechtshof en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens enerzijds en het Grondwettelijk Hof en de Commissie voor de onwerkzame voorlopige hechtenis anderzijds.

Het Hof van Cassatie en het Hof van Justitie van de Europese Unie

Naast de verdragen die de Europese Unie en de werking van de Europese Unie regelen, zijn door de instelling van de Europese Unie talrijke verordeningen en richtlijnen op de meest uiteenlopende domeinen uitgevaardigd. Het Hof van Justitie van de Europese Unie is opgericht om de eerbiediging van het Europese recht te waarborgen en is thans het opperste gerechtshof van de Europese Unie.

Het Hof van Cassatie dient zich in zijn rechtspraak naar de rechtspraak van het Hof van Justitie te conformeren. Wanneer het Hof van Cassatie kennisneemt van een zaak waarin door de partijen een vraag over de uitlegging van het Unierecht wordt opgeworpen en die vraag door het Hof van Justitie nog niet werd beantwoord, moet

het Hof, om die vraag te beslechten, aan het Hof van Justitie een prejudiciële vraag stellen. Het Hof van Cassatie dient in dat geval de zaak aan te houden tot het Hof van Justitie de vraag heeft beantwoord. Het antwoord van het Hof van Justitie is bindend voor het Hof van Cassatie. Die werkwijze vertraagt weliswaar de rechtsgang, maar ze is onontbeerlijk voor de eenheid van het recht in Europa. Het Hof is slechts ontslagen van de verplichting een prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie te stellen wanneer de uitlegging van het Unierecht voor de hand ligt (*acte clair*) of wanneer het Hof van Justitie zich over deze vraag al heeft uitgesproken (*acte éclairé*).

In 2020 stelde het Hof in één zaak een prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Het Hof van Cassatie en het Benelux Gerechtshof

Het Benelux-Gerechtshof is een internationaal rechtscollege dat tot taak heeft de gelijkheid te bevorderen bij de toepassing van rechtsregels die gemeen zijn aan de Beneluxlanden. Deze rechtsregels hebben op uiteenlopende terreinen betrekking, zoals de intellectuele eigendom (waren- en dienstmerken, tekeningen en modellen), de wettelijke aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, de dwangsom, de visa, de invordering van belastingschulden, de vogelbescherming en de gelijke fiscale behandeling.

Wanneer het Hof van Cassatie, om een arrest te kunnen wijzen in een voor het Hof hangende zaak, een dergelijke gemeenschappelijke rechtsregel moet toepassen en de betekenis van de toe te passen tekst onzeker is, dan moet het Hof het Benelux-Hof daarover een prejudiciële vraag stellen.

Het Benelux-Gerechtshof is samengesteld uit magistraten van de hoogste rechtscolleges van de drie Beneluxlanden. Op 31 december 2020 zetelden namens België volgende magistraten bij het Hof van Cassatie in het Benelux-Gerechtshof:

- J. de Coadt (tweede vice-president)
- E. Dirix (raadsheer)
- B. Deconinck (plaatsvervangend raadsheer)
- B. Dejemeppe (plaatsvervangend raadsheer)
- G. Jocqué (plaatsvervangend raadsheer)
- M.-C. Ernotte (plaatsvervangend raadsheer)
- A. Henkes (eerste advocaat-generaal)
- R. Mortier (plaatsvervangend advocaat-generaal)

In 2020 werden 24 nieuwe zaken bij het Benelux Gerechtshof ingediend. Er werden 17 arresten gewezen.

Het Hof van Cassatie en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Het Hof van Cassatie dient zijn rechtspraak eveneens op de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens af te stemmen.

Evenwel bestaat geen mogelijkheid tot prejudiciële vraagstelling *sensu stricto* aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Wel biedt het protocol 16 de hoogste hoven de mogelijkheid om adviezen te verzoeken over principekwesties die betrekking hebben op de interpretatie of toepassing van de rechten in het verdrag en de protocollen daarbij.

Het Hof van Cassatie en het Grondwettelijk Hof

Ten slotte bestaat in België een Hof met grondwettelijke bevoegdheid. Het Grondwettelijk Hof doet onder meer uitspraak over conflicten tussen de Grondwet en de wetten en de decreten alsook tussen de decreten onderling. Wanneer een dergelijk conflict in een zaak wordt opgeworpen, moet het Hof van Cassatie, in de regel, aan het Grondwettelijk Hof een prejudiciële vraag stellen om de tegenstelling te beslechten. Het Grondwettelijk Hof kan daarenboven bij wijze van arrest uitspraak doen op de beroepen tot gehele of gedeeltelijke vernietiging van een wet, decreet of ordonnantie.

In 2020 stelde het Hof in vijf zaken één of meerdere prejudiciële vragen aan het Grondwettelijk Hof. Het betreft meer bepaald één Nederlandstalige C-zaak, twee Nederlandstalige F-zaken, één Nederlandstalige P-zaak en één Nederlandstalige S-zaak.

Commissie voor de onwerkzame voorlopige hechtenis

De Commissie voor de onwerkzame voorlopige hechtenis is een administratief rechtscollege dat als bodemrechter in laatste aanleg uitspraak doet over het administratief beroep van een rechtsonderhorige die het voorwerp van een voorlopige hechtenis heeft uitgemaakt die achteraf onnodig bleek te zijn (een zogenaamde onwerkzame hechtenis), tegen een beslissing van de Minister van Justitie tot weigering van toekenning van een schadevergoeding aan die rechtsonderhorige wegens onwerkzame hechtenis.

De Commissie houdt zitting in de lokalen van het Hof van Cassatie en wordt door de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie of, bij verhindering, de voorzitter van het Hof van Cassatie voorgezeten. De voorzitter dient elk verzoekschrift te onderzoeken en wordt daarin door twee referendarissen bij het Hof van Cassatie bijgestaan, belast met het opstellen van een voorontwerp van beslissing.

De Commissie is verder samengesteld uit de eerste voorzitter van de Raad van State of, bij verhindering, de voorzitter van de Raad van State, en, naargelang de taal van de rechtspleging, de voorzitter van de Franstalige en Duitse balie of de voorzitter van de Orde van Vlaamse Balies.

De Commissie doet uitspraak op het ter zitting door de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie gegeven advies. Twee advocaten-generaal bij het Hof van Cassatie nemen die opdracht waar.

Het ambt van secretaris van de Commissie wordt uitgeoefend door een of meer leden van de griffie van het Hof van Cassatie.

De beroepen, de memories en de stukken worden ter griffie van het Hof van Cassatie neergelegd.

In 2020 werden 26 nieuwe verzoekschriften voor de Commissie voor de onwerkzame voorlopige hechtenis ingediend (16 Nederlandstalig en 10 Franstalig). Er werden 23 beslissingen gewezen (18 Nederlandstalig en 5 Franstalig). Op dit ogenblik zijn er nog 15 dossiers op de Nederlandse rol en 11 dossiers op de Franse rol in behandeling.

Europese, internationale en nationale betrekkingen

Het Hof van Cassatie en instellingen op Europees niveau

Verscheidene magistraten van zetel en parket vertegenwoordigen het Hof van Cassatie in Europese adviesorganen of netwerken.

- De eerste voorzitter is vice-president en lid van de raad van bestuur van het netwerk van de voorzitters van de opperste gerechtshoven van de lidstaten van de Europese Unie. De procureur-generaal is lid van het netwerk van de procureurs-generaal van die gerechtshoven. Twee referendarissen zijn lid van het *law liaison network* van het eerstgenoemde netwerk.
- Een magistraat is contactpunt-coördinator van de Belgische magistraten van het Europees Justitieel Netwerk in burgerlijke en handelszaken (EJN/RJE) en de Belgische afdeling van dit netwerk.
- Een magistraat is lid voor België van de Conseil consultatif de juges européens – Consultative Council of European Judges (CCJE).
- Twee magistraten werden aangewezen als correspondent van het Justitieel Netwerk van de Europese Unie.
- Een magistraat is lid van het ECHR Superior Courts Network.

Het Hof ontvangt jaarlijks een groot aantal questionnaires van de diverse hoogste gerechtshoven van het netwerk van de voorzitters van de opperste gerechtshoven van de lidstaten van de Europese Unie en haar *law liaison* groep, van het EJN, van de CCJE en van de European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). Het Hof behandelde in 2020 een 25-tal dergelijke questionnaires die peilen naar de wijze waarop in België bepaalde problematieken op wettelijk en jurisprudentieel niveau worden aangepakt. De onderwerpen van voormelde verzoeken zijn zeer divers en betreffen onder meer vragen van gerechtelijk recht en gerechtelijke organisatie (o.a. voorwaarden voor het instellen van vorderingen, toegang tot cassatie, sancties bij niet-uitvoering van rechterlijke beslissingen, weddes van rechters, procedures voor grote/verenigde kamers, prejudiciële vragen, arbitrage, rechterlijk overgangsrecht), vragen van internationaal publiekrecht (o.a. repatriëring van IS strijders en hun kinderen uit Syrië, de reikwijdte van staatsimmunitet), vragen van strafrecht en met betrekking tot de strafvordering (o.a. strafbaarstellingen en de bepaling van de strafmaat *in concreto* bij drugsmisdrijven, rechterlijke controle op voorlopige hechtenis in het licht van artikel 3 EVRM, eendaadse en meedaadse samenloop, rechten van gedetineerden, strafrechtelijk beslag), vragen van burgerlijk recht (o.a. schuldvergelijking bij persoonlijke zekerheidsstelling, overmachtsbegrip) en vragen

van economisch recht (o.a. auteursrecht, werking van de nationale mededingingsautoriteit).

De leden van de *law liaison* groep van het netwerk van de voorzitters van de opperste gerechtshoven van de lidstaten van de Europese Unie spreken jaarlijks af voor een tweedaagse meeting in de schoot van één van de leden. In 2020 zou het Hof deze jaarlijkse meeting organiseren, maar het was gelet op de geldende coronamaatregelen genoodzaakt deze meeting naar 2021 uit te stellen.

Internationale betrekkingen

In het voorbije kalenderjaar namen de magistraten van het Hof deel aan onder meer volgende vergaderingen of gaven zij de volgende opleidingen:

- 30/01/2020: ontvangst door het hof van beroep van Brussel van een Algerijnse delegatie van rechters en een universiteitsprofessor, met een uiteenzetting over (internationale) arbitrage – M. Herregodts
- 04-06/11/2020: plenaire vergadering van de Conseil consultatif de juges européens – Consultative Council of European Judges (CCJE) – per videoconferentie – H. de Formanoir de la Cazerie

Het Hof heeft onder meer bezoek ontvangen van:

- 16/01/2020: delegatie van Chinese studenten van de universiteit van Shanghai
- 13/02/2020: *Pro Lege*
- 08/09/2020: delegatie van buitenlandse magistraten – M. Herregodts

Nationale betrekkingen

Meerdere magistraten van het Hof zijn lesgever aan het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (IGO).

Raadsheer Francis is lid van de sanctiecommissie van de FSMA.

Raadsheer Van Volsem is lid van de sanctiecommissie van de Nationale Bank van België.

Advocaat-generaal Herregodts is lid van de benoemings- en aanwijzingscommissie van de Hoge Raad voor Justitie. Advocaat-generaal Werquin is lid van de advies- en onderzoekscommissie van de Hoge Raad voor Justitie.

Raadsheer Moens is voorzitter van het Nederlandstalig kiescollege van de Adviesraad van de magistratuur. Sectievoorzitter Delange en advocaten-generaal Vanderlinden en Nolet de Brauwere zijn er (effectieve) leden van.

Personalia

Het Hof betreurt het overlijden van emeritus procureur-generaal Jean-Marie Piret en van eerste attaché bij de Dienst Documentatie en Overeenstemming der Teksten Hans Giraldo.

Met ingang van 1 januari 2020 werd griffier Vanessa Van de Sijpe als kabinetssecretaris van de eerste voorzitter aangeduid.

Op 17 januari 2020 werd advocaat-generaal met opdracht Bart De Smet als advocaat-generaal geïnstalleerd. Op diezelfde datum werd magistraat met opdracht Els Herregodts eveneens als advocaat-generaal geïnstalleerd.

Met ingang van 23 januari 2020 werd griffier Johan Pafenols als griffier-hoofd van dienst aangeduid.

Op 13 maart 2020 werd raadsheer Geert Jocqué als sectievoorzitter geïnstalleerd. Op diezelfde datum werden Sven Mosselmans en Steven Van Overbeke, beiden raadsheer bij het hof van beroep te Gent, als raadsheer bij het Hof geïnstalleerd.

Op 1 augustus 2020 werd Nathalie Pirotte, rechter in de rechtbank van eerste aanleg Luik, afdeling Luik, aangeduid als magistraat met opdracht.

Op 14 augustus 2020 werd Amaryllis Bossuyt, rechter in de rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, aangeduid als magistraat met opdracht.

Op 26 augustus 2020 legde Claudia Van Severen de eed af als referendaris.

Op 28 augustus 2020 werd Dirk Schoeters als advocaat-generaal geïnstalleerd.

Met ingang van 30 oktober 2020 werd Thierry Heins als hoofdgriffier aangeduid.

Op 22 december 2020 werd Bénédicte Inghels als advocaat-generaal geïnstalleerd.

Op 1 januari 2020 werden advocaten-generaal Marc Timperman en Luc Decreus op rust gesteld. Sectievoorzitter Alain Smetryns werd op 1 februari 2020 op rust gesteld. Advocaat-generaal Jean-Marie Genicot werd op 30 september 2020 op rust gesteld.

Op 15 mei 2020 verliet magistraat met opdracht Fabienne Bouquelle het Hof.

Op 1 januari 2020 werd griffier-hoofd van dienst Karin Merckx op rust gesteld.

Hoofdgriffier Chantal Van Der Kelen werd op 1 september 2020 op rust gesteld.

Attaché bij de Dienst Documentatie en Overeenstemming der Teksten Bernadette De Luyck werd op 1 september 2020 op rust gesteld.

Het Hof van Cassatie in cijfers

crédit: brvaoroochotoerachv

Inleiding

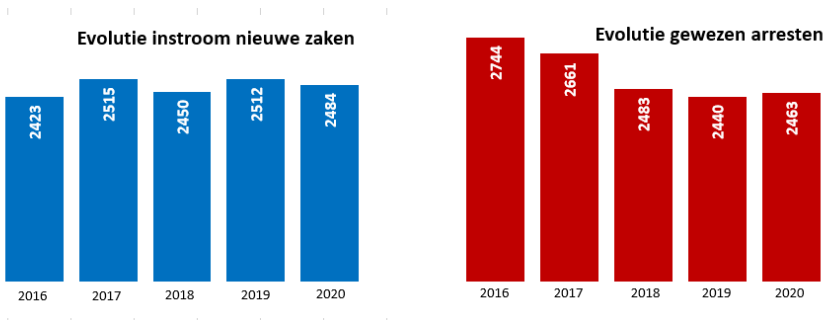
Dit hoofdstuk bespreekt de cijfers voor het kalenderjaar 2020 en geeft daarbij de evolutie van de cijfers over de voorbije tien jaar weer. Het hoofdstuk bestaat uit twee delen.

In het *eerste deel* van dit hoofdstuk worden de globale cijfers voor het kalenderjaar 2020 besproken, over de verschillende materies heen.

Daarbij kunnen alvast de volgende kerncijfers worden meegegeven:

2484 <i>Instroom</i>	2463 <i>Uitstroom</i>	1640 <i>Werkvoorraad</i>
Civiele materies: 14,15 Penale materies: 2,85	Gemiddelde doorlooptijd uitgedrukt in maanden	

Zoals blijkt uit de conclusie, heeft de SARS-CoV-2 pandemie de cijfers voor 2020 amper beïnvloed, hoewel het Hof van Cassatie zijn werking op korte termijn heeft moeten aanpassen. Het aantal nieuwe zaken evenals het aantal uitgesproken arresten bleef in vergelijking met de voorgaande jaren nagenoeg constant.

In het *tweede deel* worden de cijfers per afzonderlijke materie besproken. Het Hof inventariseert de zaken daarbij als volgt:

- C: privaot en publiek recht
- D: tuchtrecht
- F: fiscaal recht
- G: rechtsbijstand
- H: prejudiciële verwijzingen naar het Hof van Cassatie
- P: strafrecht
- S: sociaal recht

De eerste kamer behandelt de C-, D-, F- en H-zaken. De tweede kamer behandelt de P-zaken. De derde kamer behandelt de S-zaken, soms ook C-zaken en heel

occasioneel F-zaken. Elke kamer heeft een Franstalige en een Nederlandstalige afdeling. Het bureau voor rechtsbijstand behandelt de G-zaken.

Belangrijk is te beklemtonen dat het cijfermateriaal over de voorgaande jaren afwijkt van de cijfers die in de vorige jaarverslagen werden meegedeeld. Een controle van de openstaande dossiers door onder meer de griffie gaf aan dat in een aantal dossiers de beslissing onvolledig of onjuist administratief was verwerkt. Dit gaf in het informaticasysteem van het Hof een vertekend beeld van het aantal openstaande dossiers of de werkvoorraad. In de loop van 2020 werd daarom een “opschonings-operatie” uitgevoerd, die dankzij de gezamenlijke inspanningen van de griffie en de IT-dienst van het Hof volledig kon worden afgerond voor de periode tot en met 2017. Die operatie heeft onder meer geleid tot een significante daling van de openstaande werkvoorraad van het Hof aan het einde van 2020 in vergelijking met de werkvoorraad aan het einde van voorgaande jaren zoals die in de vorige jaarverslagen werd meegedeeld. Waar nodig, werd daarom het cijfermateriaal met betrekking tot voorgaande jaren aangepast.

I. Globale gegevens voor het kalenderjaar 2020

1. Instroom, uitstroom en werkvoorraad

Instroom – In 2020 is het totaal aantal nieuwe zaken dat op de griffie van het Hof werd ingeschreven, globaal genomen met slechts 1,11 pct. gedaald ten aanzien van het jaar 2019 tot 2484 eenheden. Het aantal nieuwe zaken bevindt zich op het gemiddeld niveau van de laatste vijf jaar. De invloed van het SARS-CoV-2 virus en de overheidsmaatregelen die werden genomen om het virus in te dijken, blijkt dan ook verwaarloosbaar op de instroom van zaken bij het Hof van Cassatie.

In 2020 is het aantal nieuwe Franstalige zaken gedaald en het aantal nieuwe Nederlandstalige zaken gestegen. In 2019 liet zich net de omgekeerde situatie optekenen: een stijging van het aantal nieuwe Franstalige zaken en een daling van het aantal nieuwe Nederlandstalige zaken.

Bij het Hof worden beslissingen aanhangig gemaakt die door diverse rechtscolleges werden gewezen. Van de nieuwe zaken die in 2020 op de griffie van het Hof zijn ingeschreven, zijn er:

- 1724 afkomstig van de hoven van beroep en 141 van de arbeidshoven (75,08 pct.);
- 17 afkomstig van de assisenhoven (0,68 pct.);
- 174 afkomstig van de rechtbanken van eerste aanleg, 8 van de ondernemingsrechtbanken, 4 van de arbeidsrechtbanken en 197 van de correctionele rechtbanken (15,42 pct.);
- 16 afkomstig van de vredegerechten en 6 van de politierechtbanken (0,89 pct.), die in eerste en meteen laatste aanleg uitspraak hebben gedaan; en
- 197 afkomstig van overige instanties (7,93 pct.).

Uitstroom – In 2020 is het aantal eindarresten ten aanzien van het jaar 2019 licht gestegen met 0,94 pct., tot 2463 eenheden en sluit hiermee opnieuw aan bij het niveau van 2017. Deze stijging is, zoals verder wordt uiteengezet, het gevolg van een stijging

van het aantal uitgesproken Nederlandstalige arresten. Dit aantal steeg met 5,96 pct. tot 1457 arresten.

Ook hier kan worden vastgesteld dat de moeilijke omstandigheden waarmee het SARS-CoV-2 virus het Hof in 2020 confronteerde, nauwelijks invloed hebben gehad op het aantal door het Hof in 2020 gewezen eindarresten.

De verhouding tussen het aantal gewezen eindarresten en het aantal nieuwe zaken bepaalt de zgn. *clearance rate*, dit is de waarde die wordt verkregen door het aantal gewezen eindarresten te delen door het aantal nieuwe zaken. De *European Commission for the Efficiency of Justice* (CEPEJ) beschouwt een *clearance rate* van rond de 100 pct. als een indicator voor een efficiënt werkende justitie.¹ Een *clearance rate* van minder dan 100 pct. duidt op een stijging van de werkvoorraad, wat het aantal dossiers omvat dat op het einde van het jaar nog op een einduitspraak wacht. Een *clearance rate* van meer dan 100 pct. duidt dan logischerwijze op een daling van de werkvoorraad. Aangezien het aantal eindarresten dat het Hof in 2020 heeft gewezen, globaal genomen, nagenoeg gelijke tred kon houden met het aantal nieuwe zaken dat in 2020 op de griffie werd ingeschreven, bedraagt de zogenaamde *clearance rate* voor het Hof over de beide taalrollen heen 99,15 pct. (99,79 pct. voor de Nederlandstalige taalrol en 98,24 pct. voor de Franstalige taalrol).

Werkvoorraad – Aangezien het aantal in 2020 nieuw ontvangen dossiers het aantal in 2020 gewezen eindarresten licht overstijgt, is de werkvoorraad eind 2020 eveneens licht gestegen. Het aantal op het einde van 2020 nog te behandelen zaken bedraagt meer bepaald 1640 eenheden over de beide taalrollen heen. Dit is een globale stijging met 1,30 pct. ten aanzien van het jaar 2019.

Deze lichte stijging is eerder verwaarloosbaar wanneer bekeken in het licht van de cijfers over de voorbije jaren. De werkvoorraad eind 2020 bevindt zich volledig in de lijn van het gemiddelde niveau van de laatste vijf jaar.

De werkvoorraad op de Franse taalrol laat een stijging met 2,55 pct. in vergelijking met 2019 optekenen. De werkvoorraad op de Nederlandse taalrol blijft nagenoeg constant.

Herhaald wordt dat de werkvoorraad eind 2020 een aanzienlijke verbetering laat optekenen ten aanzien van de werkvoorraad eind 2019, zoals meegedeeld in het jaarverslag 2019. Zoals vermeld, is dit het gevolg van de uitgevoerde controle op de nog de openstaande dossiers. Daar waar in het jaarverslag 2019 een werkvoorraad van 2008 zaken werd vermeld, blijkt thans dat de openstaande werkvoorraad eind 2019 in werkelijkheid 19,37 pct. lager lag en slechts 1619 zaken bedroeg. Een groot deel van deze zaken betrof beslissingen inzake rechtsbijstand (G-zaken).

Bij een analyse van de openstaande werkvoorraad van het Hof past nog een andere belangrijke kanttekening. Het Hof kan omwille van diverse redenen een niet-verwaarloosbaar deel van de zaken die tot zijn werkvoorraad behoren (25,73 pct.),

¹ Zie CEPEJ, *Systèmes judiciaires européens – Rapport d'évaluation de la CEPEJ – Cycle d'évaluation 2020 (données 2018)*, Deel 1, *Tableaux, graphiques et analyses*, s.l., Raad van Europa, 2020, p. 107 e.v. (beschikbaar via <https://rm.coe.int/rapport-evaluation-partie-1-francais/16809fc056>).

nog niet definitief behandelen. Sommige van deze redenen zijn eigen aan de procedure voor het Hof, andere hebben een meer occasioneel karakter:

- in een 300-tal zaken die in de loop van 2020 op de algemene rol van het Hof werden ingeschreven, werd de behandeling van het cassatieberoep niet aangevat omdat de termijn die de verweerder toebedeeld krijgt om zijn memorie van antwoord in te dienen, pas in 2021 verstrijkt;
- 72 zaken kunnen actueel niet door het Hof worden behandeld, omdat het Hof deze zaken voor behandeling naar het hof van beroep diende te verwijzen, hetzij omdat de bestreden beslissing het voorwerp uitmaakt van een verzoek tot herroeping van gewijsde, hetzij omdat de bestreden beslissing het voorwerp uitmaakt van een hoger beroep dat eerst dient te worden afgehandeld;
- in een aantal zaken stelde het Hof een prejudiciële vraag aan het Grondwettelijk Hof en het Hof van Justitie van de Europese Unie, waarop in de loop van 2020 nog geen antwoord werd ontvangen, zodat de definitieve afhandeling moet worden uitgesteld;
- het coronavirus SARS-CoV-2 en de diverse overheidsmaatregelen om de verspreiding van het virus in te dammen, verplichtten het Hof om zowel aan het begin van de eerste besmettingsgolf in maart als aan het begin van de tweede besmettingsgolf eind oktober de behandeling van een aantal zaken naar een latere datum uit te stellen. De aan het begin van de eerste besmettingsgolf opgelopen achterstand werd in de loop van 2020 ingehaald. Slechts een beperkt aantal zaken (met name 60), waarvoor de einduitspraak aanvankelijk aan het begin van de tweede besmettingsgolf was gepland, werd naar januari 2021 uitgesteld.

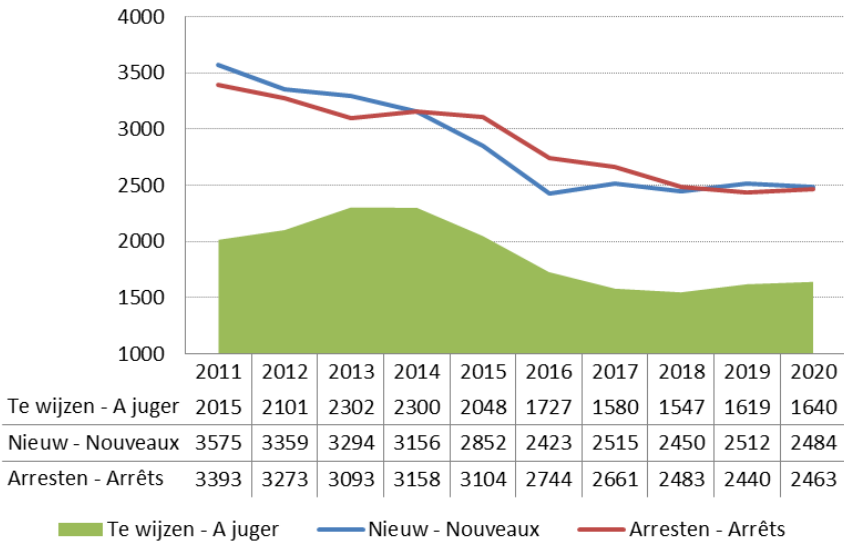
Ondanks deze kanttekening, dient het Hof evenwel vast te stellen dat de werkvoorraad in bepaalde materies over een langere periode constant blijft tot zelfs aangroeit. Sommige oorzaken zijn bekend, andere moeten verder worden onderzocht. Een werkvoorraad die gedurende een aantal jaren niet afgebouwd geraakt, kan meer structurele acties vereisen. Dit opvolgen en het onderzoek naar de mogelijkheden om hieraan te verhelpen, is voor het Hof een permanente bekommernis.

Grafieken – De onderstaande grafieken geven een overzicht van de evolutie over een tijdspanne van tien jaar van het aantal zaken dat jaarlijks voor het Hof werd ingediend, van het aantal arresten dat jaarlijks door het Hof werd gewezen en van de daaruit op het einde van het jaar voortvloeiende werkvoorraad. In het aantal gewezen arresten zijn enkel de eindarresten en dus geen tussenarresten opgenomen.

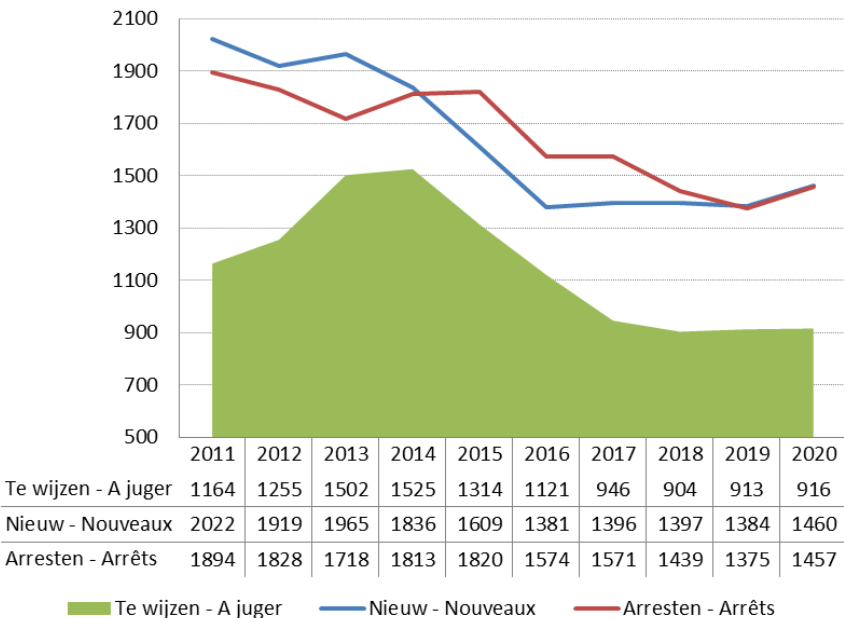
De evolutie van het aantal nieuwe zaken dat jaarlijks voor het Hof werd ingediend en van het aantal eindarresten dat jaarlijks werd gewezen, wordt daarbij door middel van een tendenslijn weergegeven; de evolutie van de openstaande werkvoorraad daarentegen door middel van een ingekleurd (groen) vlak. Dit laat toe om de verhouding van de openstaande werkvoorraad ten aanzien van het aantal nieuwe zaken en van het aantal gewezen eindarresten ten aanzien van de openstaande werkvoorraad beter te visualiseren.

Uit deze grafieken blijkt duidelijk dat sedert 2016 (dit is het werkjaar volgend op de wijziging van de cassatieprocedure in strafzaken bij wet van 14 februari 2014, in werking getreden op 1 februari 2015, die onder meer een daling van het werkvolume in strafzaken beoogde) het aantal nieuwe zaken en het aantal gewezen arresten nagenoeg constant blijft.

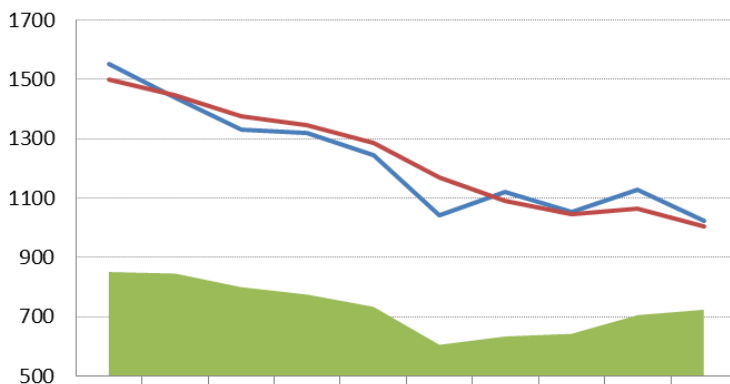
Globale cijfers - Chiffres globaux *Totaal - Total*

Globale cijfers - Chiffres globaux *Nederlandse taalrol - Rôle néerlandais*

Globale cijfers - Chiffres globaux Franse taalrol - Rôle français

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Te wijzen - A juger	851	846	800	775	734	606	634	643	706	724
Nieuw - Nouveaux	1553	1440	1329	1320	1243	1042	1119	1053	1128	1024
Arresten - Arrêts	1499	1445	1375	1345	1284	1170	1090	1044	1065	1006

Deze tabel geeft de evolutie van de instroom per ressort over de laatste tien jaar weer.

Instroom per ressort – Globaal										
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antwerpen	574	563	585	541	432	344	360	429	466	464
Brussel N	240	197	220	211	167	157	153	174	143	160
Bruxelles F	451	455	453	357	314	256	270	291	305	275
Gent	504	489	469	511	420	327	251	322	314	404
Liège	442	348	341	317	312	245	248	242	258	278
Mons	166	184	135	166	175	132	117	155	157	143
Arbh. Antwerpen	45	42	48	22	24	28	27	27	28	26
Arbh. Brussel N	18	30	22	16	28	6	8	19	9	20
Arbh. Bruxelles F	61	58	42	52	38	51	37	43	24	32
Arbh. Gent	36	28	19	21	26	33	14	15	19	12
Arbh. Liège	48	36	32	35	55	30	46	35	29	33
Arbh. Mons	13	27	15	25	9	9	10	12	18	18

Ass.	27	36	30	27	36	22	22	5	13	17
Rb.	206	199	189	156	161	154	151	151	156	174
Ondrb.	21	19	28	14	9	10	11	10	77	8
Arbrb.	4	4	3	0	0	13	9	5	4	4
Corr.	402	427	381	405	408	359	416	325	294	197
Jeugdrb.	2	0	1	0	0	0	2	0	1	0
Vred.	21	17	22	17	14	37	28	18	22	16
Pol.	13	8	11	5	17	11	7	17	8	6
Overige	281	192	248	258	207	199	328	155	167	197
Totaal	3575	3359	3294	3156	2852	2423	2515	2450	2512	2484

2. Analyse van de eendarresten

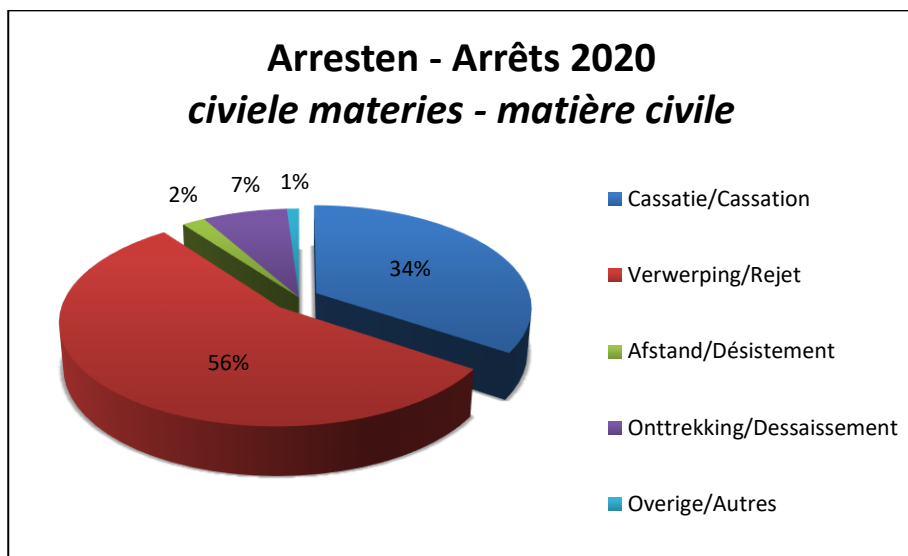
Bij een meer inhoudelijk analyse van de in 2020 gewezen eendarresten dient een onderscheid te worden gemaakt tussen civiele materies² en penale materies. Het aantal gevallen waarin tot een cassatie van de bestreden beslissing wordt beslist, is in civiele materies immers beduidend hoger dan in penale materies. Dit houdt verband met de verplichte tussenkomst van een advocaat bij het Hof van Cassatie in burgerlijke en sociale zaken in tuchtzaken, wat in strafzaken niet is vereist (cf. *infra*), met een hogere “succesratio” in dergelijke civiele zaken tot gevolg. In fiscale zaken is de tussenkomst van een advocaat bij het Hof van Cassatie evenmin vereist, maar de praktijk leert dat de rechtszoekende ook in fiscale materies, en dit veel meer dan in strafzaken, toch een beroep doet op een advocaat bij het Hof van Cassatie, wat de slaagkansen van een cassatieberoep verhoogt.

Civiele materies – In 2020 besloot het Hof in 34 pct. van de eendarresten in civiele materies tot een cassatie van de bestreden beslissing. In 56 pct. werd tot een verwerping van het cassatieberoep besloten. Het Hof houdt in civiele materies geen afzonderlijke cijfers bij over het aantal gevallen waarin het tot de onontvankelijkheid van een cassatieberoep beslist. Deze gevallen, die door de verplichte tussenkomst van een cassatieadvocaat in burgerlijke en sociale zaken en in tuchtzaken eerder zeldzaam zijn, worden als een verwerping geregistreerd.

De overige zaken betreffen voornamelijk beslissingen inzake verzoeken tot afstand of vorderingen tot onttrekking. Opvallend is dat het Hof zich in 2020 over 62 vorderingen tot onttrekking heeft moeten uitspreken, hetzij omdat een rechter gedurende meer dan zes maanden heeft verzuimd uitspraak te doen, hetzij wegens gewettigde verdenking, waarvan 45 aan Nederlandstalige zijde en 17 aan Franstalige zijde.

² Het begrip ‘civiele materies’ wordt daarbij ruim geïnterpreteerd: het omvat zowel de C-, F-, S- als D-zaken, hetzij burgerlijke, fiscale en sociale zaken en tuchtzaken.

Eén zaak, die verder in dit jaarrapport meer in detail wordt besproken³, handelde over de vernietiging van het reglement betreffende de advocaat en insolventie van de Orde van Vlaamse Balies. Dit is een bijzondere bevoegdheid van het Hof.

Het cassatiepercentage in civiele materies in 2020 is in overeenstemming met het cassatiepercentage van de laatste vijf jaar.

Cassatiepercentage civiele materies – Evolutie						
		2016	2017	2018	2019	2020
Cassatie	N	39%	34%	39%	45%	37%
	F	39%	30%	29%	35%	31%
	N+F	39%	32%	34%	41%	34%
Verwerping	N	55%	57%	57%	52%	51%
	F	58%	48%	63%	58%	62%
	N+F	56%	53%	60%	55%	56%
Afstand	N	1%	2%	2%	1%	2%
	F	2%	2%	4%	4%	2%
	N+F	2%	2%	3%	2%	2%
Onttrekking	N	1%	6%	2%	0,5%	9%
	F	1%	19%	4%	2%	5%
	N+F	1%	12%	3%	1%	7%
Overige	N	4%	1%	0%	1,5%	2%
	F	0%	1%	0%	1%	0%
	N+F	2%	1%	0%	99%	1%

³ Zie pag. 97 e.v. van het jaarverslag.

Deze tabel geeft voor de in 2020 uitgesproken arresten de cassatiepercentages in civiele materies per ressort weer, met een evolutie over de laatste tien jaar.

Cassatiepercentage civiele materies per ressort - Evolutie										
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antwerpen	25%	33%	35%	35%	32%	28%	34%	41%	47%	36%
Brussel N	43%	34%	45%	44%	52%	40%	44%	33%	54%	51%
Bruxelles F	44%	63%	30%	28%	36%	26%	28%	24%	24%	18%
Gent	39%	34%	38%	31%	26%	29%	34%	34%	35%	29%
Liège	56%	52%	32%	32%	35%	33%	35%	28%	35%	28%
Mons	33%	37%	40%	42%	31%	42%	35%	28%	46%	29%
Arbh. Antwerpen	50%	47%	41%	41%	41%	63%	33%	67%	42%	54%
Arbh. Brussel N	8%	36%	33%	56%	47%	56%	65%	33%	45%	30%
Arbh. Bruxelles F	43%	13%	40%	36%	44%	47%	30%	35%	32%	21%
Arbh. Gent	36%	20%	32%	44%	42%	50%	20%	31%	56%	22%
Arbh. Liège	67%	13%	61%	43%	43%	36%	63%	41%	61%	38%
Arbh. Mons	82%	30%	38%	33%	52%	71%	44%	33%	78%	67%
Rb.	75%	57%	46%	51%	45%	47%	43%	40%	54%	43%
Ondrb.	39%	65%	46%	33%	39%	40%	39%	67%	53%	29%
Arbrb.	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Vred.	83%	58%	44%	100%	60%	97%	87%	50%	90%	75%
Pol.	50%	62%	83%	87%	100%	95%	87%	50%	90%	75%
Tuchtinstanties	26%	21%	28%	26%	43%	18%	12%	32%	71%	73%
Overige	3%	52%	21%	6%	0%	10%	2%	54%	6%	12%
Algemeen	34%	38%	38%	38%	35%	39%	32%	34%	41%	34%

De cijfers over het cassatiepercentage per ressort moeten steeds met de nodige omzichtigheid worden behandeld. Wanneer de instroom van zaken uit een bepaald ressort laag is, dan is de kans op extreme cijfers – in de een of andere zin – hoog, wat statistisch een verkeerd of ongenueanceerd beeld kan opleveren. Het staat aan de hoven en rechtbanken om deze cijfers te evalueren.

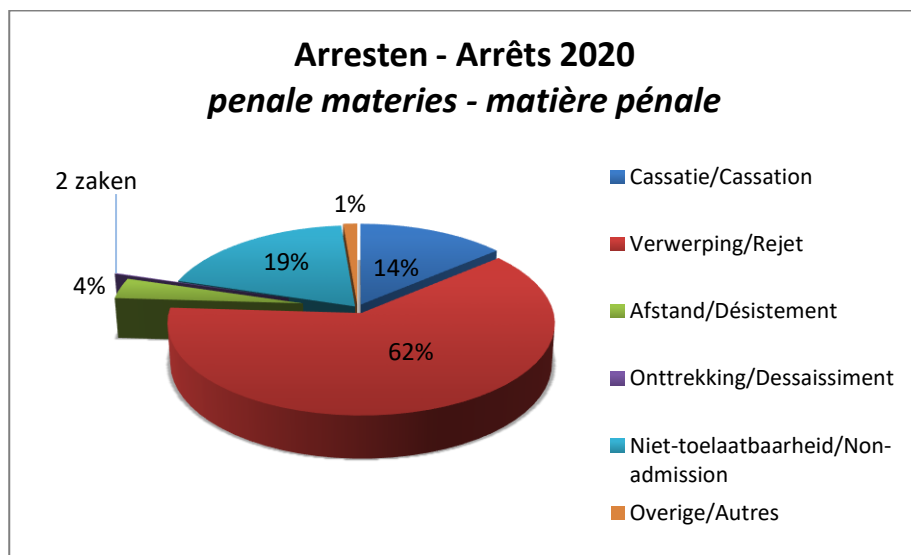
Opvallend is het systematisch zeer hoge cassatiepercentage in zaken die afkomstig zijn van instanties die in eerste en laatste aanleg oordelen, zoals de vrederegerechten en de politierechtbanken. Zo besloot het Hof in 2020 in 75 pct. van de zaken afkomstig

van deze rechtbanken tot een cassatie van de bestreden beslissing, terwijl het globale cassatiepercentage, zoals aangegeven, slechts 34 pct. bedraagt. Ook in zaken die afkomstig zijn van de rechtbanken van eerste aanleg blijft het cassatiepercentage relatief hoog en betreft dit voor 2020 43 pct. van de zaken.

Penale materies – In P-zaken is het cassatiepercentage zoals vermeld beduidend lager: in 2020 bedraagt dit 14 pct. van de gewezen arresten, terwijl in 62 pct. tot een verwerping van het cassatieberoep werd besloten.

In P-zaken houdt het Hof tevens afzonderlijke statistieken bij over het aantal beschikkingen van niet-toelaatbaarheid. De wet van 14 februari 2014 voerde namelijk een versnelde en niet-tegensprekelijke procedure in die het mogelijk maakt ongemotiveerde of kennelijk niet-ontvankelijke of ongegronde cassatieberoepen niet-toelaatbaar te verklaren en aldus versneld af te handelen, waardoor sneller tot de strafuitvoering kan worden overgegaan. Het Hof kan deze controle desnoods ambtshalve uitoefenen. In 2020 heeft het Hof 250 beschikkingen van niet-toelaatbaarheid gewezen, 181 in het Nederlands en 69 in het Frans, wat in overeenstemming is met de resultaten van 2019.

Ook in penale materies betreffen de overige zaken voornamelijk beslissingen inzake verzoeken tot afstand of vorderingen tot onttrekking.

Het cassatiepercentage in penale zaken in 2020 is in overeenstemming met het cassatiepercentage van de laatste vijf jaar, zoals blijkt uit de onderstaande tabel.

Cassatiepercentage penale materies – Evolutie						
		2016	2017	2018	2019	2020
Cassatie	N	14%	17%	14%	13%	13%
	F	15%	19%	17%	14%	15%
	N+F	15%	18%	15%	13%	14%

Verwerping	N	60%	61%	63%	61%	62%
	F	58%	58%	56%	62%	64%
	N+F	59%	60%	60%	61%	62%
Afstand	N	4%	3%	4%	4%	3%
	F	3%	4%	5%	5%	5%
	N+F	3%	3%	4%	4%	4%
Onttrekking	N	0%	0%	0%	0,5%	0%
	F	0,5%	0%	1%	0,5%	0,5%
	N+F	0%	0%	0,5%	0,5%	0%
Niet-toelaatbaarheid	N	21%	18%	19%	21%	22%
	F	22%	14%	20%	18%	14%
	N+F	21%	17%	19%	20%	19%
Overige	N	1%	1%	0%	0,5%	0%
	F	1,5%	5%	1%	0,5%	1,5%
	N+F	1%	2%	0,5%	0,5%	1%

De volgende tabel geeft voor de in 2020 uitgesproken arresten de cassatiepercentages in penale materies per ressort weer met de evolutie over de laatste tien jaar.

Cassatiepercentage penale materies per ressort - Evolutie										
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antwerpen	8%	5%	4%	13%	7%	11%	12%	9%	8%	9%
Brussel N	12%	8%	9%	12%	7%	18%	18%	15%	11%	14%
Bruxelles F	13%	14%	7%	7%	14%	12%	14%	15%	56%	12%
Gent	7%	7%	8%	10%	7%	10%	16%	13%	8%	10%
Liège	11%	13%	8%	8%	10%	11%	11%	12%	10%	17%
Mons	6%	9%	13%	19%	9%	28%	39%	22%	13%	20%
Ass.	10%	12%	5%	11%	21%	13%	20%	20%	0%	25%
Corr.	21%	21%	18%	20%	17%	20%	25%	20%	25%	22%
Rb.	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%
Pol.	0%	0%	0%	0%	0%	0%	33%	78%	0%	100%
Overige	5%	2%	13%	12	11%	9%	12%	7%	10%	10%
Algemeen	11%	10%	9%	13%	11%	15%	18%	15%	13%	14%

Hieruit blijkt dat ook in penale materies het cassatiepercentage in zaken die van de correctionele rechtbanken afkomstig zijn, relatief hoog is. In 2020 besloot het Hof in 22 pct. van dergelijke zaken tot een cassatie van de bestreden beslissing, terwijl het gemiddeld cassatiepercentage in penale materies, zoals aangegeven, slechts 14 pct. bedraagt. De instroom uit de politierechtbanken is te beperkt om uit dit cassatiepercentage enige betekenisvolle gevolgen af te leiden.

3. Globale voortgang van de zaken

Een permanente bezorgdheid van het Hof is de bewaking van de voortgang van de zaken. De voortgang van de zaken wordt daarbij op twee manieren gemeten. Enerzijds wordt de behandelingstermijn of doorlooptijd van de in 2020 uitgesproken arresten gemeten. Anderzijds wordt gemeten hoe lang de op het einde van 2020 nog te wijzen zaken reeds op de griffie van het Hof zijn ingeschreven.

Opnieuw moet bij deze bespreking een onderscheid worden gemaakt tussen civiele materies en penale materies. Gelet op stringenter termijnregelingen worden de strafzaken doorgaans op een veel kortere termijn afgehandeld dan civiele zaken, zodat een globale bespreking een te vertekend beeld zou geven van de voortgang van de zaken voor het Hof.

In penale zaken is het Hof immers verplicht om over sommige zogenaamd “dringende” cassatieberoepen, zoals cassatieberoepen inzake voorlopige hechtenis en het Europees aanhoudingsbevel of tegen beslissingen van de strafuitvoeringsrechtbank of de kamer voor bescherming van de maatschappij, binnen een wettelijk bepaalde – vrij korte (15 respectievelijk 30 dagen) – termijn uitspraak te doen. In 2020 betrof 26,89 pct. van de door de strafkamer uitgesproken arresten een dergelijke dringende zaak. Ook andere P-zaken, waarover het Hof niet binnen een wettelijk bepaalde termijn uitspraak moet doen, worden gelet op hun aard dringend behandeld. Het betreft onder meer cassatieberoepen tegen beslissingen over de bestuurlijke vrijheidsberoving van vreemdelingen of personen van wie de uitlevering wordt gevraagd, waar artikel 5 EVRM een beslissing op korte termijn vereist over de wettigheid van de vrijheidsberoving. Cassatieberoepen tegen beslissingen over wrakingsverzoeken komen hiervoor eveneens in aanmerking, gelet op hun stremmend karakter op het verdere verloop van de procedure.

In civiele zaken vangt de raadsheer-rapporteur, niettegenstaande de inschrijving van een zaak op de rol, het onderzoek van het cassatieberoep doorgaans niet aan vóór het verstrijken van de termijn die de verweerder toebedeeld krijgt om zijn memorie van antwoord in te dienen, met een wachtperiode voor de verdere behandeling van deze zaken tot gevolg. Die termijn bedraagt in de regel drie maanden vanaf de betekening van het cassatieberoep. In strafzaken daarentegen kan de raadsheer-rapporteur het ambtshalve onderzoek van het cassatieberoep onmiddellijk aanvangen.

De voortgang van de G-zaken wordt apart besproken, aan het einde van deze tekst.

a) Doorlooptijd van de in 2020 uitgesproken arresten

De doorlooptijd of behandelingstermijn van de in 2020 uitgesproken arresten meet de tijdspanne die verstrijkt tussen de inschrijving van het dossier op de algemene rol van het Hof en de einduitspraak van het Hof in 2020.

Gemiddelde doorlooptijd – Voor de in 2020 uitgesproken eindarresten in *civiele materies* bedraagt de gemiddelde doorlooptijd 14,15 maanden. De gemiddelde doorlooptijd in 2020 bevindt zich aldus op ongeveer hetzelfde niveau als de gemiddelde doorlooptijd in de laatste vijf jaar. Wanneer men rekening houdt met het gegeven dat de coronamaatregelen het Hof ertoe noodzaakten de behandeling van verschillende civiele zaken die aanvankelijk voor behandeling in maart en april waren

vastgesteld, naar mei, juni en september uit te stellen (met een langere doorlooptijd van deze zaken tot gevolg), dan moet worden vastgesteld dat de gemiddelde doorlooptijd van de civiele zaken in 2020 door deze maatregelen slechts beperkt werd beïnvloed.

De gemiddelde doorlooptijd van de Nederlandstalige civiele materies blijkt in 2020 zelfs met iets meer dan 2 maanden te zijn gedaald tot 13,77 maanden. In Franstalige civiele materies is de gemiddelde doorlooptijd met bijna 2,5 maanden gestegen tot 14,15 maanden.

De gemiddelde doorlooptijd in *penale materies* bedraagt thans globaal 2,85 maanden en is bijgevolg verder gedaald, met 0,3 maanden, ten aanzien van 2019. De gemiddelde doorlooptijd in penale zaken ligt daarmee op het laagste niveau van de voorbije vijf jaar. De daling van de gemiddelde doorlooptijd in 2020 is voornamelijk te danken aan een daling van de gemiddelde doorlooptijd in de Nederlandstalige penale zaken met meer dan een halve maand.

Deze tabel geeft de in maanden uitgedrukte gemiddelde doorlooptijd weer, met daarbij de evolutie over de laatste vijf jaar:

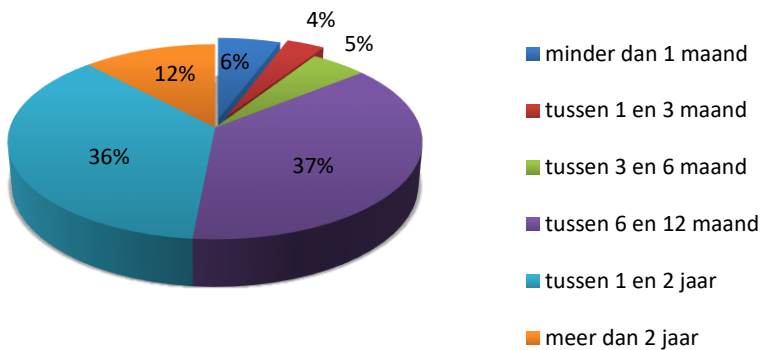
Evolutie van de gemiddelde doorlooptijd – Globaal						
	Taal	2016	2017	2018	2019	2020
Civiele materies	N	14,69	12,38	14,29	15,93	13,77
	F	17,01	16,31	13,00	12,28	14,74
	N+F	15,83	14,18	13,73	14,35	14,15
Penale materies	N	7,05	8,68	4,68	3,46	2,80
	F	3,11	3,01	2,80	2,75	2,94
	N+F	5,59	6,70	3,96	3,16	2,85

Doorlooptijd meer in detail – Omdat gemiddelden aan extremen onderhevig kunnen zijn, is het nuttig de doorlooptijd van de in 2020 uitgesproken eindarresten meer in detail te bespreken.

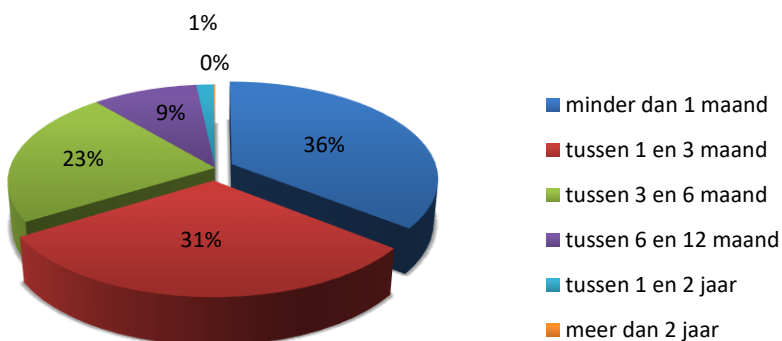
In civiele materies werd 52 pct. van de in 2020 uitgesproken zaken behandeld op een termijn van minder dan 1 jaar. Wanneer men rekening houdt met de hierboven beschreven “wachtermijn” voor de rapporteur alvorens deze het onderzoek van het dossier kan aanvatten, kan worden vastgesteld dat voor de grote meerderheid van zaken, zowel in de Nederlandstalige als in de Franstalige afdeling, minder dan een jaar verloopt tussen de dag waarop de rapporteur het dossier krijgt en de dag waarop een eindarrest wordt uitgesproken.

In penale materies werd 67 pct. van de dossiers behandeld op een termijn minder dan 3 maanden.

Doorlooptijd - Délai de traitement 2020 *civiele materies - matière civile*

Doorlooptijd - Délai de traitement 2020 *penale materies - matière pénale*

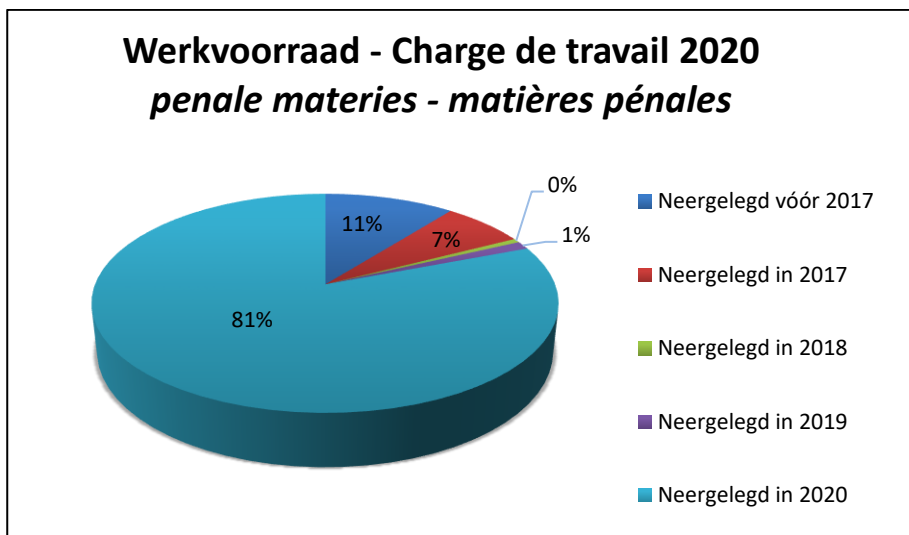
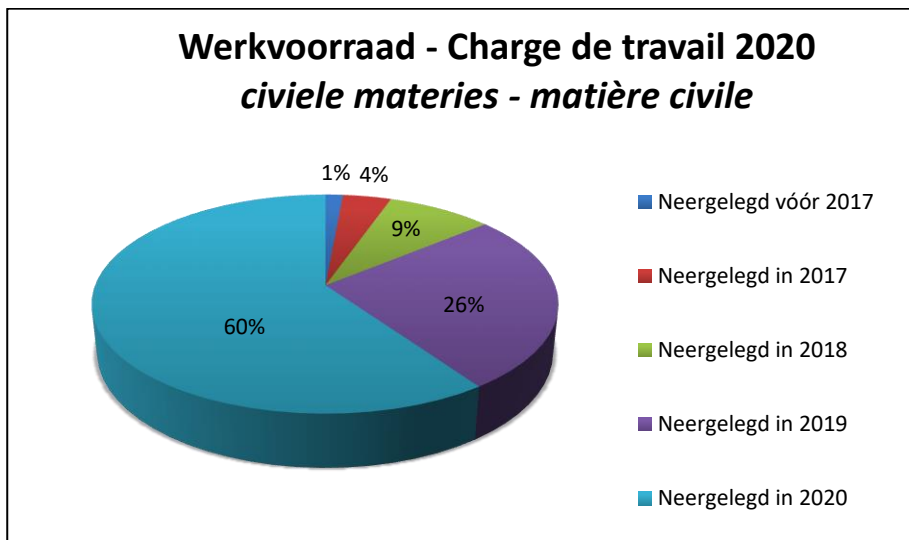
b) Voortgang van de openstaande werkvoorraad

De op het einde van 2020 openstaande werkvoorraad bedraagt 1640 eenheden.

In civiele materies werd 60 pct. van deze openstaande werkvoorraad in 2020 op de griffie van het Hof ingediend. In penale materies bedraagt dit 81 pct. van de nog openstaande werkvoorraad.

De onderstaande diagrammen geven voor de op het einde van 2020 nog te behandelen zaken een globaal overzicht van het jaar waarin de cassatievoorziening op de griffie van het Hof werd neergelegd. Het Hof is zich ervan bewust dat de constante tot soms

nog groeiende werkvoorraad bij sommige materies verder onderzoek naar de oorzaken en naar mogelijke actiemogelijkheden vereist.

II. Gegevens per materie

1. C-zaken

Iets meer dan de helft van de raadsheren van het Hof, verbonden aan de eerste en de derde kamer, is belast met de behandeling van deze vaak complexe zaken, waarvoor ook de bijstand van een advocaat bij het Hof van Cassatie is vereist. De balie vervult aldus een filterfunctie voor de toegang tot het Hof, waarvan het nut niet meer hoeft te worden aangetoond.

a) Instroom, uitstroom en werkvoorraad

Instroom – Het aantal nieuwe C-zaken is ten aanzien van 2019 met 57 eenheden gedaald, tot 600 eenheden.

Die daling is hoofdzakelijk te wijten aan een daling van het aantal nieuwe C-zaken dat op de Franstalige rol werd ingeschreven. Het aantal nieuwe C-zaken op de Franstalige rol daalde ten opzichte van 2019 met 72 eenheden tot 241 zaken (een daling met 23 pct.). Dit staat in schril contrast met met de evolutie die in 2019 kon worden opgetekend en waar zich een sterke stijging voordeed van de nieuwe Franstalige zaken.

In de Nederlandstalige afdeling is het aantal nieuwe zaken in 2020 ten aanzien van 2019 met 15 eenheden licht gestegen en bedraagt thans 359 eenheden (een stijging met 4,36 pct.), wat overeenkomt met het gemiddeld niveau van de laatste tien jaar.

Van de nieuwe C-zaken die in 2020 op de griffie van het Hof werden ingeschreven, waren:

- 405 beslissingen afkomstig van de hoven van beroep en 1 van een arbeidshof;
- 155 beslissingen afkomstig van de rechtbanken van eerste aanleg, 7 van de ondernemingsrechtbanken en 4 van de arbeidsrechtbanken;
- 9 beslissingen afkomstig van de vredegerichten en 3 van de politierechtbanken;
- 28 beslissingen afkomstig van overige rechtbanken.

Het optrekken van de aanleggrenzen heeft voorlopig geen noemenswaardige invloed op het aantal zaken afkomstig van de vredegerichten en de politierechtbanken. Het aantal zaken afkomstig van die rechtbanken bevindt zich zelfs op het laagste niveau van de laatste tien jaar.

Uitstroom – Het aantal in 2020 gewezen eindarresten in C-zaken is in vergelijking met 2019 met 44 eenheden gestegen (een stijging met 7,61 pct.) tot 622 eindarresten. Dit komt overeen met het gemiddeld niveau van de afgelopen tien jaar.

De globale stijging van het aantal eindarresten in 2020 ten aanzien van 2019 is toe te schrijven aan een stijging van het aantal Nederlandstalige arresten in C-zaken, met 60 eenheden (een stijging met 18,34 pct.) tot 387 eindarresten. Het aantal eindarresten in Franstalige C-zaken is licht gedaald, met 16 eenheden (een daling met 6,37 pct.), tot 235 eindarresten.

Het verschil in de evolutie van het aantal gewezen arresten in Nederlandstalige C-zaken en in Franstalige C-zaken moet worden gerelativeerd. De stijging van het aantal Nederlandstalige arresten in C-zaken houdt grotendeels verband met het relatief groot

aantal uitspraken over onttrekkingsvorderingen aan Nederlandstalige zijde (45 onttrekkingen in 2020 tegenover 2 in 2019). Bij het aantal in 2020 gewezen arresten in Nederlandstalige C-zaken dient wel de kanttekening te worden gemaakt dat, gelet op het coronavirus SARS-CoV-2 en de diverse overheidsmaatregelen om de verspreiding van het virus in te dammen, het Hof in 45 Nederlandstalige C-zaken waarvoor de einduitspraak aanvankelijk aan het begin van tweede besmettingsgolf was gepland, de uitspraak naar januari 2021 heeft moeten uitstellen.

Aan Franstalige zijde werd het team van raadsheren recentelijk door verschillende nieuwe benoemingen sterk verjongd. Zulks moet dat team – dat uit slechts acht raadsheren bestaat en slechts in een beperkt aantal zaken door twee referendarissen wordt bijgestaan – toelaten in de nabije toekomst meer arresten te wijzen

Op een rechtszitting van het Hof zijn er in de regel vijf raadsheren aanwezig. Artikel 1105*bis* van het Gerechtelijk Wetboek biedt het Hof evenwel de mogelijkheid om de rechtszitting met drie raadsheren te houden wanneer de beslissing in verband met het cassatieberoep voor de hand ligt of niet noopt tot het beantwoorden van rechtsvragen in het belang van de eenheid van de rechtspraak of van de rechtsontwikkeling. In 2020 heeft de Nederlandstalige eerste kamer (1N) 10 rechtszittingen met drie raadsheren gehouden, waarop in totaal 127 arresten werden gewezen. De Nederlandstalige derde kamer (3N) heeft 6 rechtszittingen met drie raadsheren gehouden waarop 77 arresten werden gewezen. In 2020 werden dus in totaal 16 rechtszittingen met drie raadsheren gehouden, waarop 204 arresten werden gewezen, wat een stijging met 70 pct. vormt ten aanzien van 2019. De beperkingen inzake de coronamaatregelen zijn hier wellicht niet vreemd aan.

Het parket heeft in 2020 in 96 Nederlandstalige C-zaken een schriftelijke conclusie neergelegd, dit is 24,80 pct. van het aantal in 2020 uitgesproken Nederlandstalige C-zaken. In Franstalige C-zaken werden 76 schriftelijke conclusies neergelegd, dit is 32,34 pct. van het aantal in 2020 uitgesproken Franstalige C-zaken. In sommige zaken vindt de schriftelijke weergave van de mondelinge conclusie zijn weg naar de publicatie in de *Pasicrisie* en de *Arresten van Cassatie*. Deze zogenaamde conclusies “in substantie” worden in de voormelde cijfers niet verrekend.

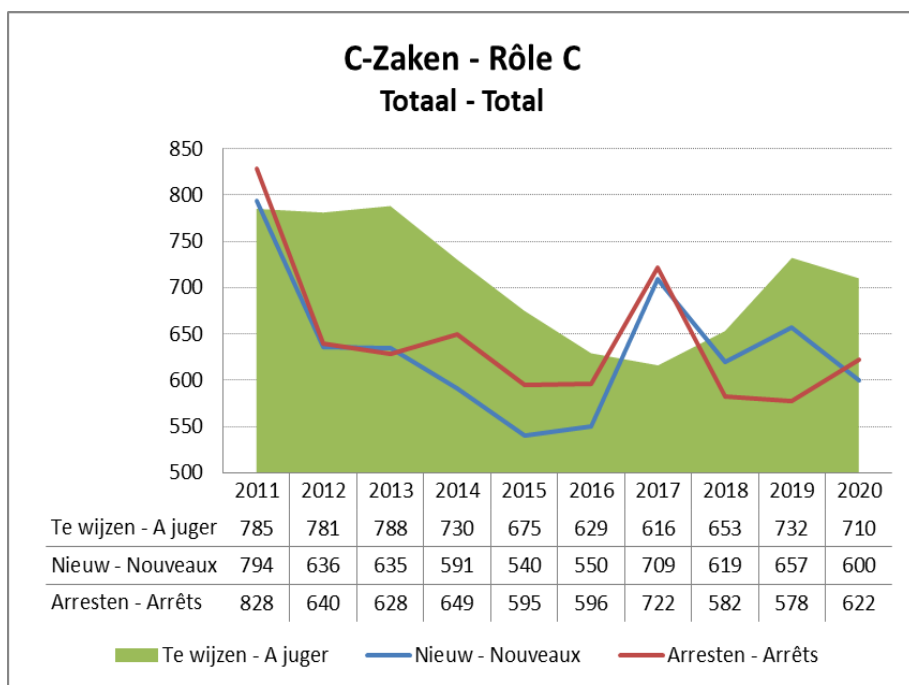
Werkvoorraad – Doordat het aantal in 2020 gewezen eindarresten in C-zaken het aantal nieuwe C-zaken die in 2020 op de griffie van het Hof werden ingeschreven, overtreft, bedraagt de *clearance rate* in C-zaken over de twee taalrollen heen 103,67 pct., wat synoniem staat voor een dalende werkvoorraad in C-zaken. Wanneer opgesplitst over beide taalrollen, wordt vastgesteld dat de *clearance rate* in Nederlandstalige C-zaken 107,80 pct. bedraagt en in Franstalige C-zaken 97,51 pct. Dat verschil tussen de *clearance rate* in Nederlandstalige en Franstalige C-zaken moet worden gerelativeerd in het licht van de vaststellingen hierboven reeds aangehaald met betrekking tot het verschil in het aantal gewezen eindarresten in Nederlandstalige en Franstalige C-zaken.

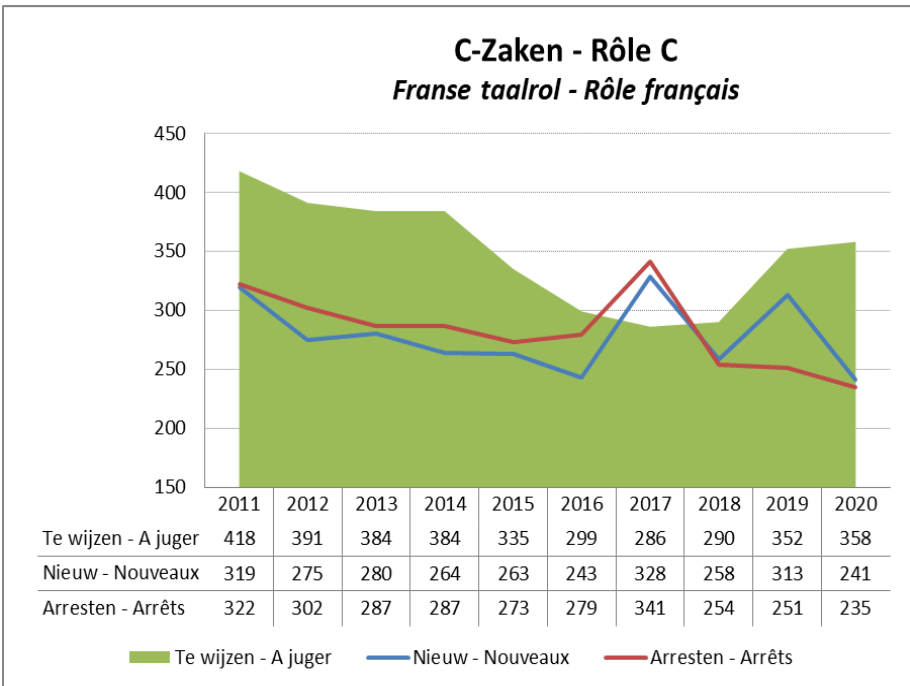
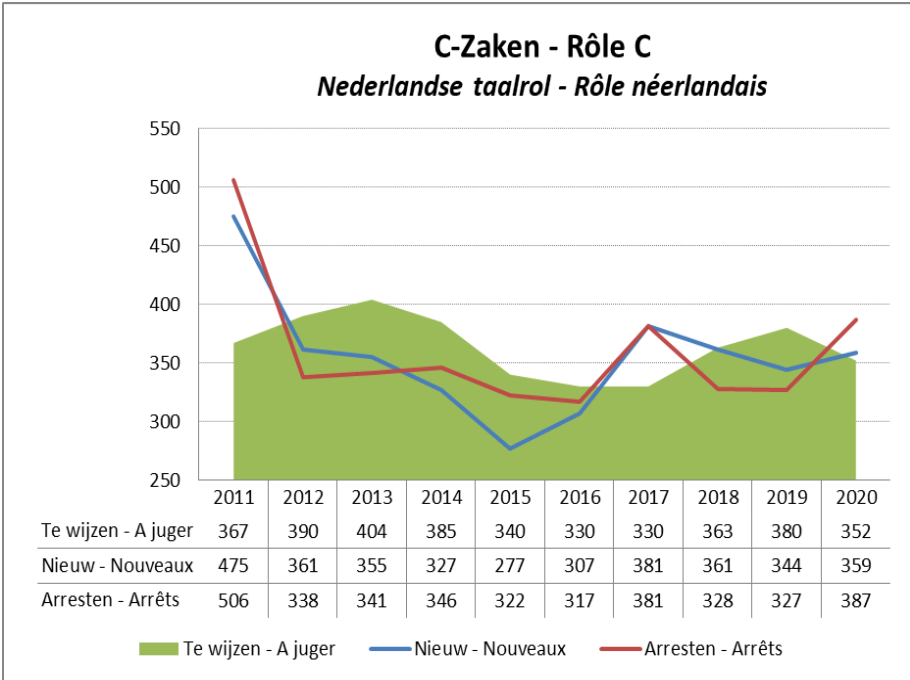
Meer concreet is de op het einde van 2020 openstaande werkvoorraad in C-zaken globaal met 22 eenheden gedaald, tot 710 eenheden (een daling met 3,01 pct. in vergelijking met eind 2019). Aldus vertoont de globale openstaande werkvoorraad in C-zaken na een drietal jaar van stijging voor het eerst terug een daling.

In Nederlandstalige C-zaken is de werkvoorraad gedaald met 7,37 pct. tot 352 eenheden. In Franstalige C-zaken is de werkvoorraad wel nog licht gestegen met 1,70 pct. tot 358 eenheden. Bij de beoordeling van de omvang van de openstaande werkvoorraad moet rekening worden gehouden met een aantal redenen die reeds hoger werden opgesomd waardoor een aantal dossiers tot de werkvoorraad worden gerekend, terwijl ze (nog) niet voor behandeling in aanmerking komen.

Hoewel de balans voor 2020 positief lijkt, dient te worden vastgesteld dat de werkvoorraad in C-zaken systematisch hoger is dan het gemiddeld aantal per jaar gewezen arresten in deze zaken, onverminderd de nieuwe zaken die jaarlijks bijkomen.

Over een langere termijn moet bovendien worden vastgesteld worden dat de globale werkvoorraad aan C-zaken sedert 2016 constant tot stijgend is.

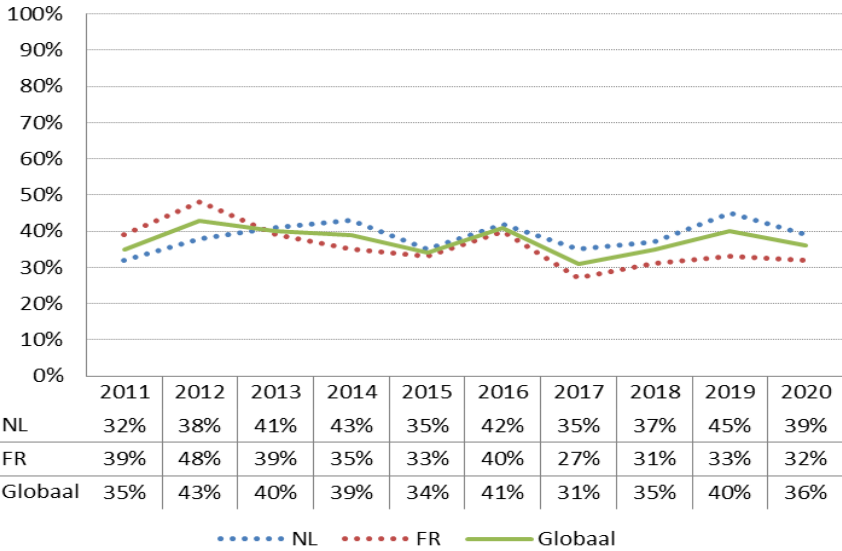
Deze tabel geeft de evolutie van de instroom aan C-zaken per ressort over de laatste tien jaar weer.

Instream per ressort – C-zaken										
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antwerpen	100	130	104	103	86	84	109	125	128	110
Brussel N	48	49	40	57	45	40	54	57	54	44
Bruxelles F	84	77	87	50	58	71	78	63	87	72
Gent	91	75	76	87	68	79	48	90	72	84
Liège	64	46	63	57	46	60	57	65	52	62
Mons	46	48	41	34	63	36	34	52	35	33
Arbh. Antwerpen	3	0	0	1	0	2	0	0	0	0
Arbh. Brussel N	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Arbh. Bruxelles F	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
Arbh. Gent	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Arbh. Liège	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Arbh. Mons	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ass.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rb.	169	146	145	110	121	114	118	113	118	142
Ondrb.	18	18	26	11	9	9	11	9	76	8
Arbrb.	0	0	2	0	0	0	7	0	3	2
Jeugdrb.	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0
Corr.	1	1	0	0	0	0	0	1	0	1
Vred.	11	10	12	8	8	25	23	15	11	12
Pol.	13	3	6	3	15	8	5	7	7	5
Overige	144	32	30	70	21	20	164	22	14	24
Totaal	794	636	635	591	540	550	709	619	657	600

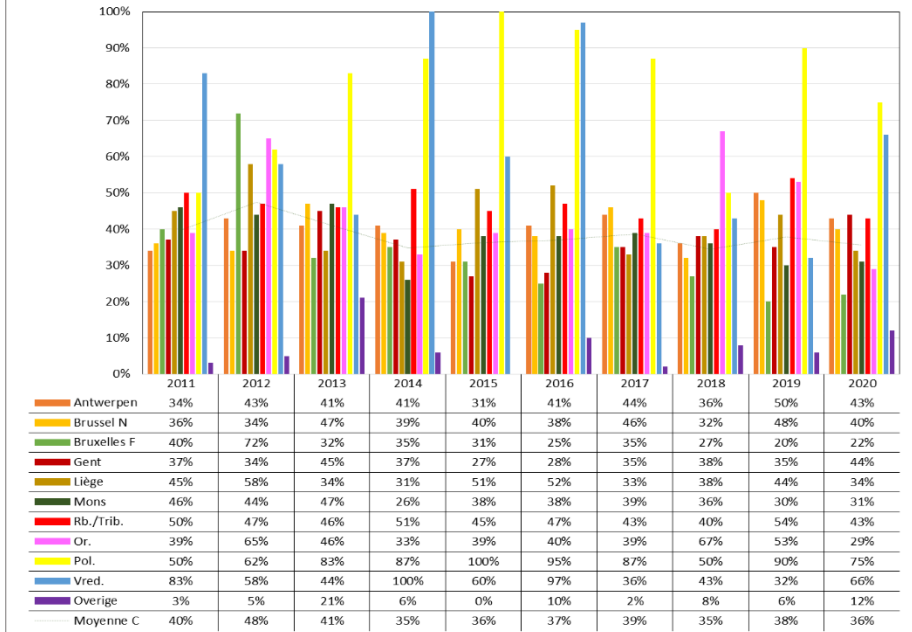
b) Uitspraken

Het aantal cassaties in C-zaken is in 2020 ten opzichte van 2019 nagenoeg constant gebleven en bedraagt momenteel 36,50 pct. Het aantal cassaties in de Nederlandstalige afdeling (39,02 pct.) ligt daarbij hoger dan in de Franstalige afdeling (32,34 pct.). Over een langere periode kan worden vastgesteld dat het jaarlijks percentage cassaties op de beide taalrollen tussen 30 en 45 pct. varieert.

Cassaties - Cassations C-zaken - Affaires C

Cassaties per ressort - Cassations par ressort C-zaken - Affaires C

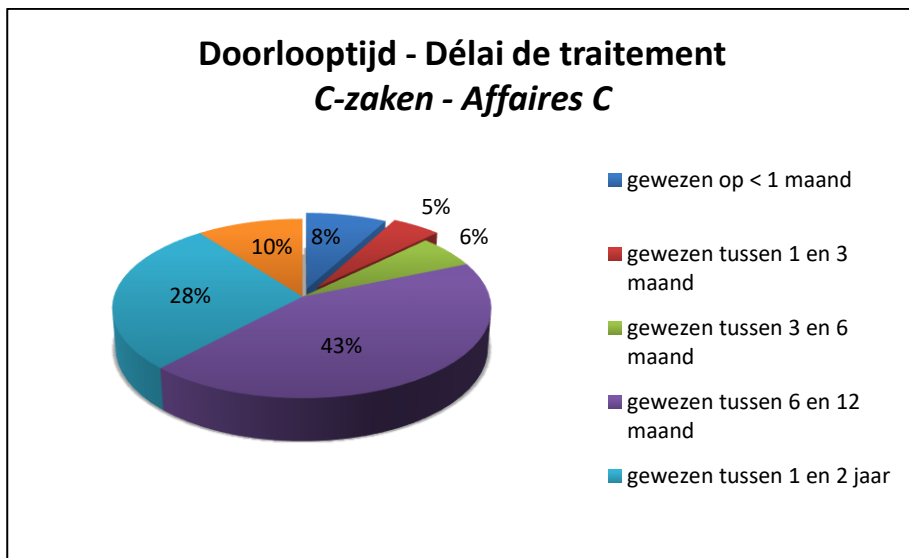
c) Voortgang van de zaken

Doorlooptijd – De gemiddelde doorlooptijd van de Nederlandstalige C-zaken waarin in 2020 een eindarrest werden gewezen, bedraagt 11,99 maanden, wat een daling inhoudt ten opzichte van vorig jaar, waarin een doorlooptijd van 13,06 maanden werd opgetekend. Deze daling houdt verband met het relatief groot aantal onttrekkingen aan Nederlandstalige zijde (cf. *supra*). Dergelijke onttrekkingsvorderingen worden door het Hof steeds op korte termijn behandeld, met als gevolg dat, wanneer het werkvolume aan onttrekkingsvorderingen in een bepaalde materie of op een bepaalde taalrol relatief hoog is, de gemiddelde doorlooptijd in die materie of op die taalrol daalt.

Voor de Franstalige kamer is de gemiddelde doorlooptijd in 2020 gestegen naar 14,01 maanden, waar deze in 2019 11,55 maanden bedroeg. De samenstelling van het Franstalige team van raadsheren (cf. *supra*) moet toelaten die doorlooptijd in de toekomst te verkorten.

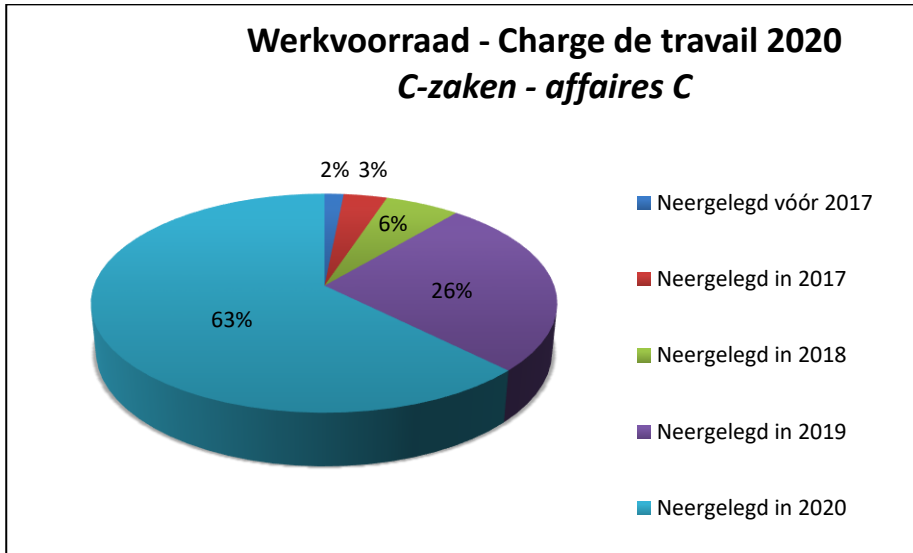
Evolutie van de gemiddelde doorlooptijd – C-zaken					
	2016	2017	2018	2019	2020
N	13,36	9,92	11,07	13,06	11,99
F	16,42	15,28	12,53	11,55	14,01
N+F	14,79	12,45	11,71	12,40	12,75

Aldus ligt de gemiddelde doorlooptijd in C-zaken over de twee taalrollen heen net boven de 12 maanden, met name 12,75 maanden. Het merendeel van die zaken, met name 62 pct., werd uitgesproken op een termijn van minder dan 1 jaar.

Voortgang van de openstaande werkvoorraad – Van de C-zaken die op het einde van 2020 tot de openstaande werkvoorraad van het Hof behoren, werd 63 pct. in 2020 op de griffie van het Hof ingeschreven.

Een relatief beperkt percentage van de op het einde van 2020 nog openstaande werkvoorraad in C-zaken, met name 11 pct., betreft zaken die op het einde van 2020 reeds meer dan twee jaar op de rol van het Hof zijn ingeschreven.

2. D-zaken

a) *Instroom, uitstroom en werkvoorraad*

Instroom – Het aantal tuchtzaken blijft beperkt. In 2020 werden slechts 11 nieuwe cassatieberoepen ingesteld, waarvan 7 Nederlandstalig en 4 Franstalig. Het aantal nieuwe cassatieberoepen in tuchtzaken ligt daarmee op het laagste niveau van de voorbije tien jaar.

Deze zaken zijn afkomstig van de diverse tuchtraden in hoger beroep. Gelet op het beperkt aantal D-zaken en de grote diversiteit aan tuchtrechtelijke instanties, worden geen cijfers opgenomen omtrent de exacte herkomst van deze tuchtzaken.

Uitstroom – In 2020 werd in 11 D-zaken een eindarrest uitgesproken, waarvan 9 Nederlandstalig en 2 Franstalig.

Het parket heeft in 4 Nederlandstalige D-zaken een schriftelijke conclusie neergelegd.

Werkvoorraad – Aangezien het aantal in 2020 gewezen eindarresten in D-zaken identiek is aan het aantal nieuwe D-zaken die in 2020 werden ingeschreven, bedraagt de *clearance rate* in D-zaken 100 pct.

Concreet moeten nog 14 openstaande D-zaken worden berecht (waarvan 11 Nederlandstalige en 3 Franstalige).

b) Uitspraken

Het aantal cassaties in D-zaken is ten aanzien van het jaar 2019 nagenoeg constant gebleven en bedraagt momenteel ongeveer 77 pct.

Gelet op het beperkt aantal uitspraken in D-zaken kan aan dit relatief hoge cassatiepercentage weinig belang worden gehecht. Over een langere periode kan worden vastgesteld dat het jaarlijks percentage vernietigingen normalerwijze tussen 30 en 45 pct. varieert.

c) Voortgang van de zaken

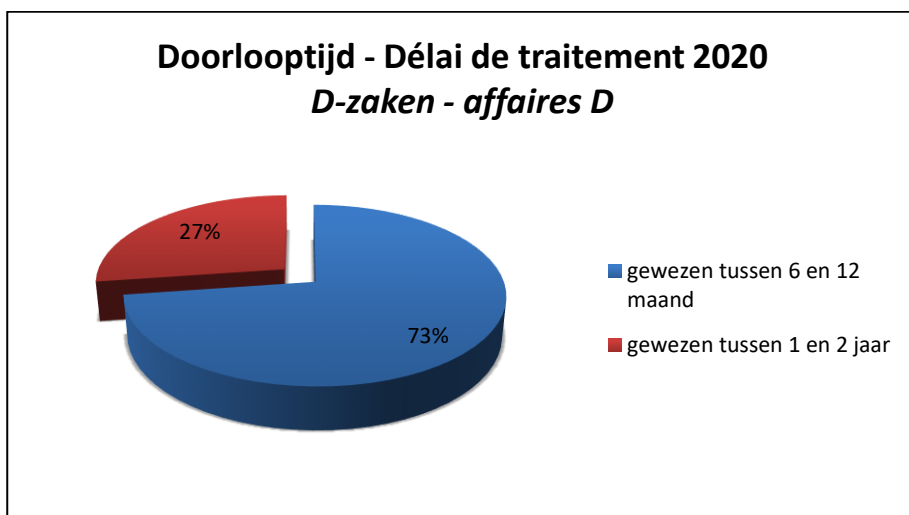
Doorlooptijd – De gemiddelde doorlooptijd van de in 2020 behandelde D-zaken is ten aanzien van 2019 licht gestegen, met iets meer dan 2 maanden tot 11,76 maanden, maar bevindt zich wel op het gemiddeld niveau van de laatste vijf jaar.

In de Nederlandstalige afdeling is de gemiddelde doorlooptijd gestegen van 10,55 maanden in 2019 naar 12,33 maanden in 2020. In de Franstalige afdeling stijgt de gemiddelde doorlooptijd van 5,62 maanden in 2019 naar 9,18 maanden in 2020.

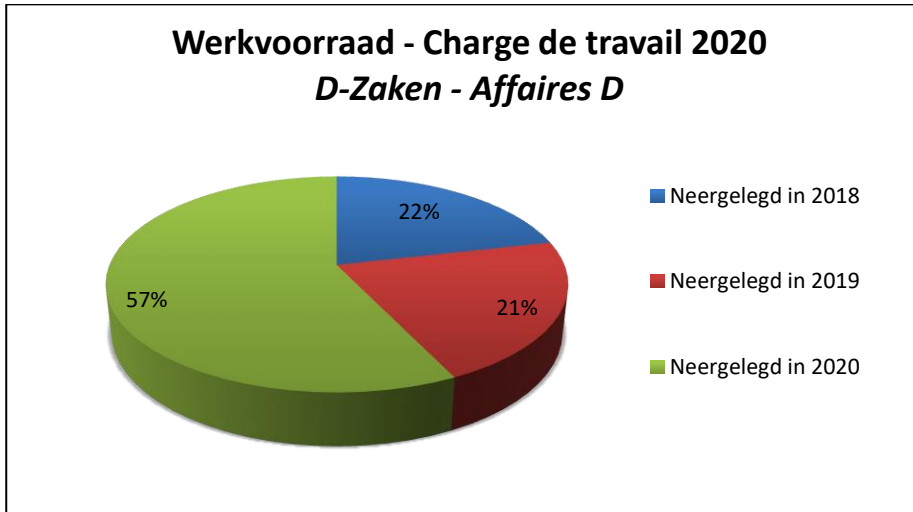
Vermits het een gering aantal arresten in die materie betreft, kunnen uit de schommeling van de cijfers inzake de voortgang van de zaken geen pertinente conclusies worden getrokken.

Evolutie van de gemiddelde doorlooptijd – D-zaken					
	2016	2017	2018	2019	2020
N	14,63	12,74	13,67	10,55	12,33
F	7,24	4,52	10,01	5,62	9,18
N+F	12,62	11,29	12,50	9,68	11,76

Het merendeel van de in 2020 uitgesproken D-zaken, m.n. 73 pct., werd behandeld op een termijn van minder dan één jaar.

Voortgang van de openstaande werkvoorraad – Iets meer dan de helft van de zaken van de openstaande werkvoorraad werd in 2020 ingediend. Er staan geen D-zaken van vóór 2018 meer open.

3. F-zaken

De fiscale zaken vormen, na de C-zaken, het tweede grootste pakket aan zaken binnen de civiele sector *sensu lato* en worden doorgaans door de magistraten van de eerste en derde kamer behandeld.

a) Instroom, uitstroom en werkvoorraad

Instroom – Het totale aantal nieuwe fiscale zaken is in 2020 ten aanzien van 2019 globaal genomen met 6 eenheden gestegen tot 175 zaken, wat neerkomt op een beperkte stijging met 3,55 pct. Deze stijging is toe te schrijven aan een stijging van het aantal nieuwe Nederlandstalige F-zaken met 20 eenheden tot 123 nieuwe zaken (een stijging met 19,42 pct.). Het aantal nieuwe Franstalige F-zaken is met 14 eenheden gedaald tot 52 nieuwe zaken (een daling met 26,29 pct.).

Ook het aantal nieuwe F-zaken bevindt zich op het gemiddeld niveau van de laatste tien jaar. Over een langere periode van twintig jaar blijkt evenwel dat het aantal nieuwe F-zaken voor het Hof exponentieel is gestegen. In 2001 bedroeg het aantal nieuwe F-zaken immers slechts 88 eenheden. In vergelijking met dit jaar ligt het aantal nieuwe F-zaken in 2020 maar liefst 98,86 pct. hoger.

Alle nieuwe F-zaken die in 2020 op de griffie van het Hof werden ingeschreven, zijn afkomstig van de hoven van beroep, met uitzondering van 1 zaak die afkomstig is van een rechtbank van eerste aanleg.

Uitstroom – Het aantal gewezen eindarresten is globaal met 4 eenheden gestegen tot 158 arresten (een stijging met 2,60 pct.) en bevindt zich op het gemiddeld niveau van de laatste tien jaar. De beperkte stijging in 2020 ten aanzien van 2019 is te danken aan een stijging van het aantal Franstalige eindarresten in F-zaken met 7 eenheden tot 60

arresten (een stijging met 13,21 pct.). Het aantal Nederlandstalige eindarresten is licht gedaald met 3 eenheden tot 98 arresten (een daling met 2,97 pct.).

De daling van het aantal Nederlandstalige eindarresten in F-zaken is volledig te wijten aan het feit dat het Hof de behandeling van 15 Nederlandstalige F-zaken die aanvankelijk voor einduitspraak in oktober werden vastgesteld, omwille van de op dat ogenblik geldende coronamaatregelen, naar januari 2021 heeft moeten uitstellen. Zonder dit uitstel, zou het aantal einduitspraken in Nederlandstalige F-zaken ten aanzien van 2019 eveneens zijn gestegen.

De meeste eindarresten die in 2020 in F-zaken werden gewezen, hebben betrekking op de inkomstenbelasting. Het betreft 56,33 pct. van de zaken, tegenover 18,99 pct. btw-zaken, 17,01 pct. zaken inzake lokale belastingen en 7,67 pct. diverse zaken.

Het parket heeft – naast zijn gepubliceerde conclusies “in substantie” – in 2020 in 69 Nederlandstalige F-zaken een schriftelijke conclusie neergelegd, dit is 70,41 pct. van het aantal in 2020 uitgesproken Nederlandstalige C-zaken. In Franstalige F-zaken werden 20 schriftelijke conclusies neergelegd, dit is 50 pct. van het aantal in 2020 uitgesproken Franstalige F-zaken.

Vermeldenswaard is dat het Hof in 2020 in 2 Nederlandstalige F-zaken een prejudiciële vraag aan het Grondwettelijk Hof stelde. Ook is voor het Grondwettelijk Hof nog een prejudiciële vraag hangende die door het Hof in 2019 werd gesteld.

Werkvoorraad – Aangezien het aantal nieuwe F-zaken het aantal in 2020 gewezen eindarresten in F-zaken met 17 eenheden overtreft, bedraagt de *clearance rate* in F-zaken voor 2020 slechts 90,29 pct. en is de op het einde van 2020 openstaande werkvoorraad in fiscale zaken in vergelijking met 2019 gestegen tot 309 zaken, wat neerkomt op een stijging met 5,82 pct.

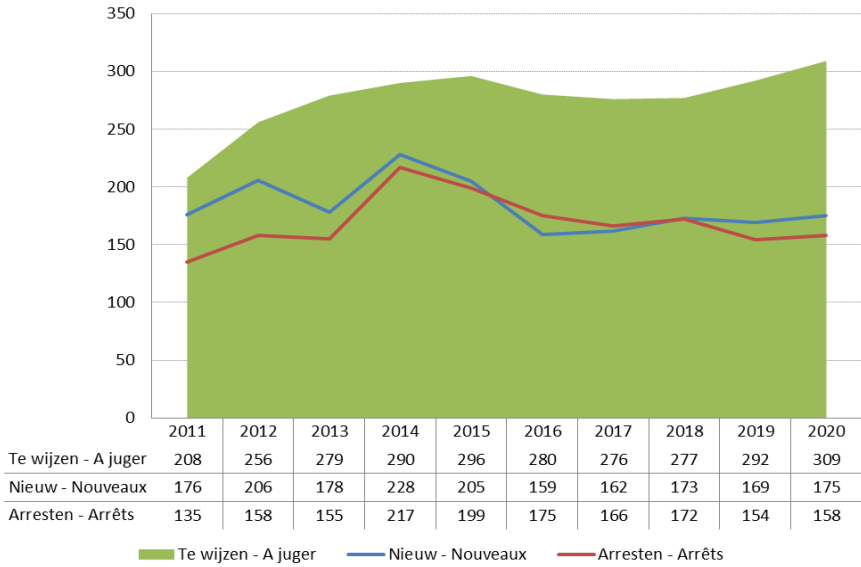
Die stijging is toe te schrijven aan een stijging van de Nederlandstalige werkvoorraad met 14,20 pct., tot 201 eenheden, wat het logische gevolg is van enerzijds de stijging van het aantal nieuwe Nederlandstalige F-zaken en anderzijds het uitstel van de einduitspraak in een aantal F-zaken omwille van de coronamaatregelen. De Franstalige werkvoorraad is met 6,90 pct. gedaald tot 108 eenheden.

De stijging van de werkvoorraad in F-zaken die zich over de voorbije tien jaar liet optekenen, zet zich aldus in 2020 verder door. De werkvoorraad in F-zaken eind 2020 ligt 48,55 pct. hoger dan eind 2011 en zelfs 90,74 pct. hoger dan eind 2001, wat vooral verband houdt met het gestegen aantal nieuwe F-zaken (cf. *supra*).

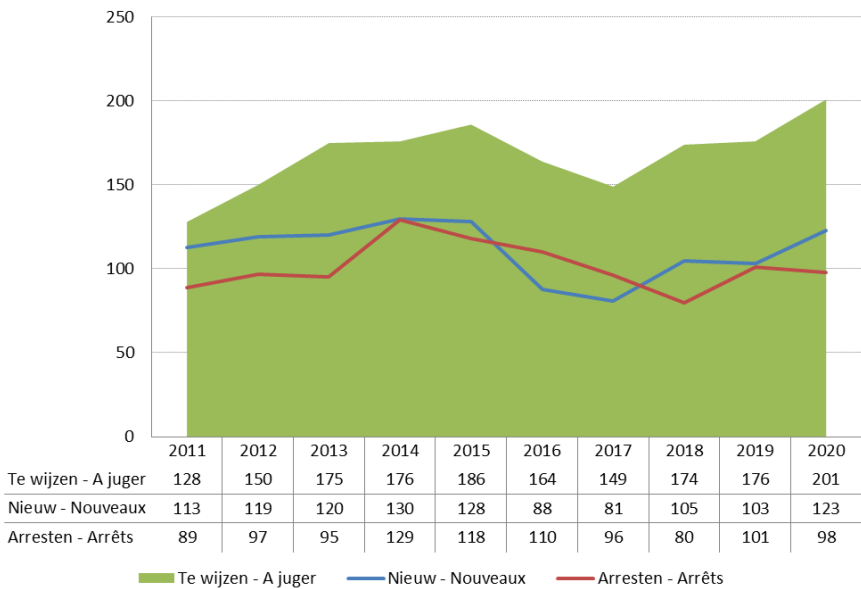
Vooraf in deze F-zaken bestaat bezorgdheid omtrent de werkvoorraad die, ondanks de zware inspanningen, de laatste tien jaar in sterk stijgende lijn gaat. De vaststelling dringt zich op dat er de laatste jaren globaal meer nieuwe zaken worden ingeleid dan er arresten kunnen worden uitgesproken. De voorraad is ondertussen uitgegroeid tot bijna het dubbele van het gemiddeld aantal arresten per jaar in deze materie, wat zorgwekkend is en het Hof met de huidige invulling van de wetenschappelijke ondersteuning in deze gespecialiseerde materie niet kan afbouwen.

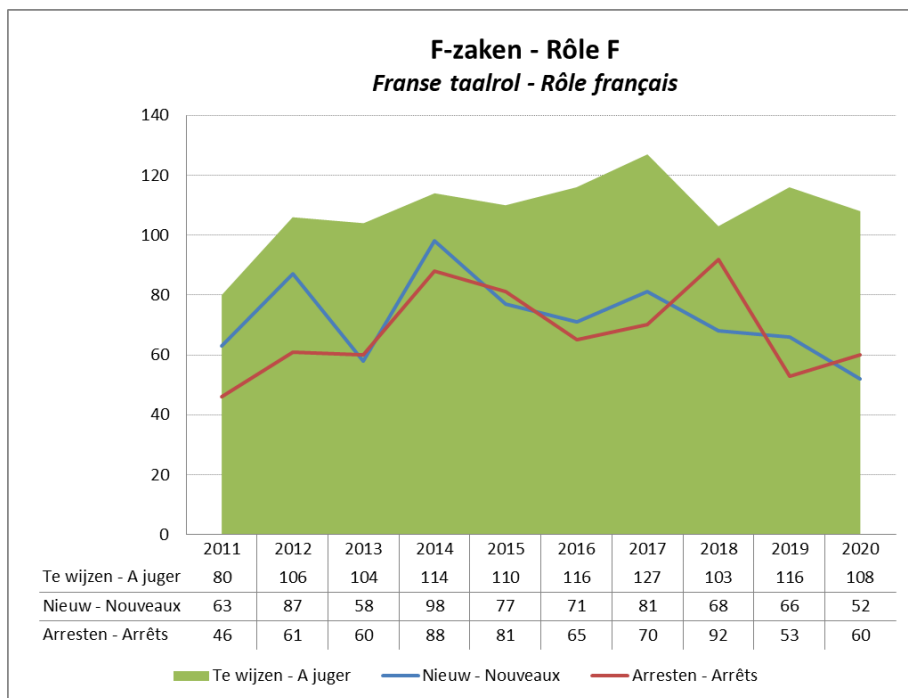
De vraag rijst hoe lang deze stijging van de werkvoorraad in F-zaken kan blijven aanhouden en welke beleidsmatige conclusies het Hof daaraan moet koppelen.

F-Zaken - Rôle F Totaal - Total

F-zaken - Rôle F Nederlandse taalrol - Rôle néerlandais

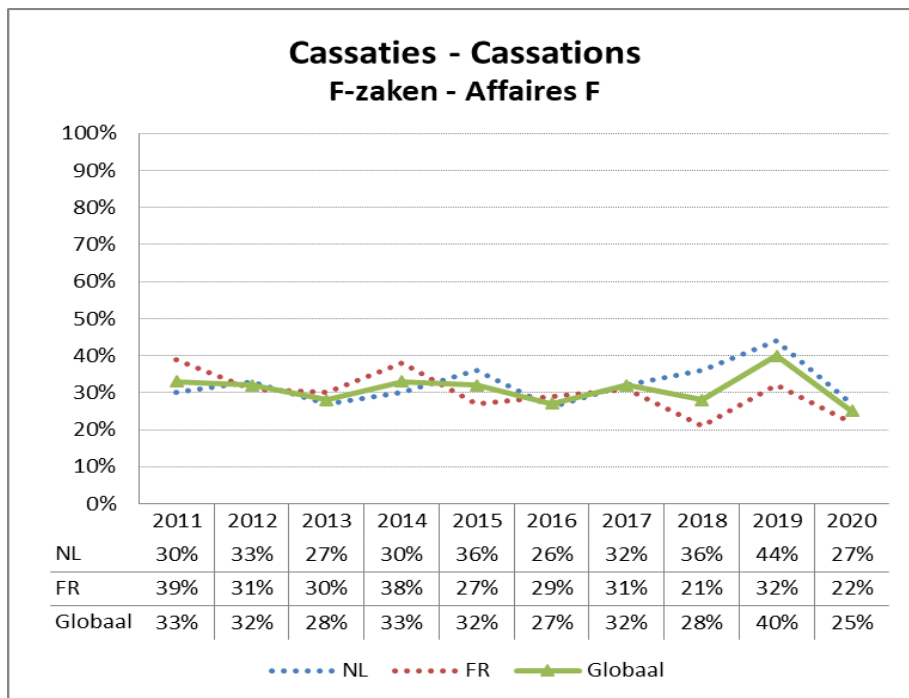
Deze tabel geeft de evolutie van de instroom aan F-zaken per ressort over de laatste tien jaar weer.

Instroom per ressort – F-zaken										
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antwerpen	44	50	54	48	40	23	25	30	22	20
Brussel N	12	24	13	23	16	17	21	25	22	27
Bruxelles F	28	32	23	25	31	17	23	26	17	9
Gent	45	44	53	59	70	48	34	49	59	70
Liège	21	28	21	35	29	30	43	23	33	24
Mons	38	28	14	38	19	24	15	18	16	24
Rb.	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Or.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vred.	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Overige	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Totaal	176	206	178	228	205	159	162	173	169	175

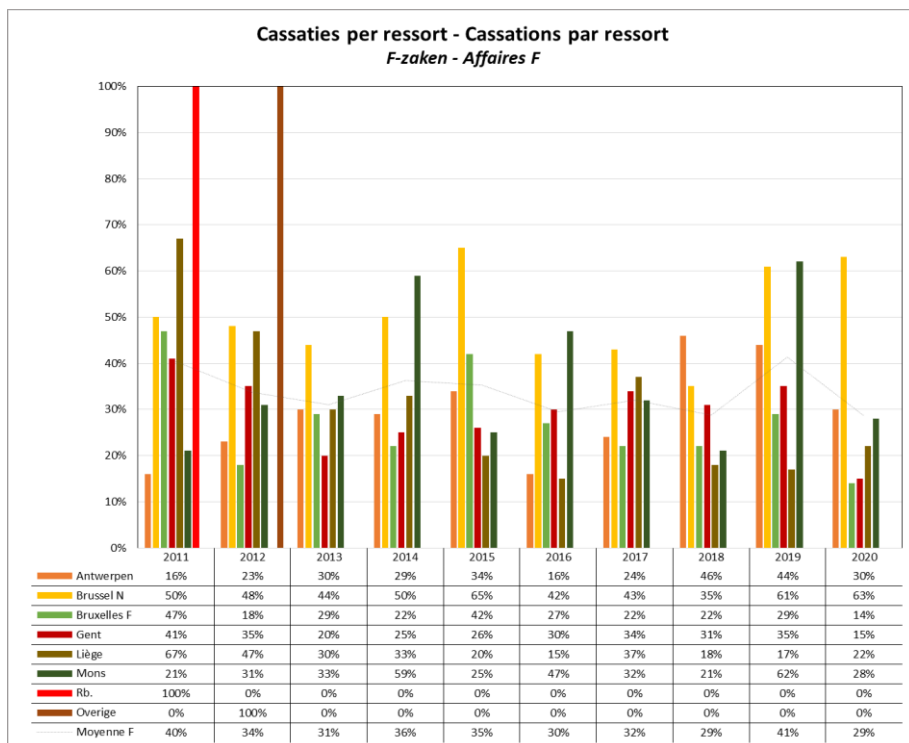
b) Uitspraken

Het aantal cassaties in F-zaken is in 2020 gedaald tot 25 pct., terwijl dit in 2019 40 pct. bedroeg. Het aantal vernietigingen bevindt zich thans op het laagste niveau van de laatste vijf jaar.

Wanneer een advocaat bij het Hof van Cassatie in de zaak tussenkomt, is er sprake van vernietiging in 29 pct. van de gevallen. Zonder deze tussenkomst is dit slechts 19 pct., waaruit kan worden afgeleid dat het wenselijk zou zijn om de verplichte tussenkomst van de advocaten bij het Hof uit te breiden tot fiscale zaken⁴.

⁴ Die wijziging wordt voorgesteld in het Verslag van de procureur-generaal aan het parlementair comité belast met de wetsevaluatie, zie p. 171.

c) Voortgang van de zaken

De vaak complexe en zeer technische aard van F-zaken en de omvang van de werkvoorraad in F-zaken hebben een duidelijke impact op de voortgang van deze dossiers in vergelijking met de andere materies. De voortgang van de F-zaken verloopt in vergelijking met de andere materies trager.

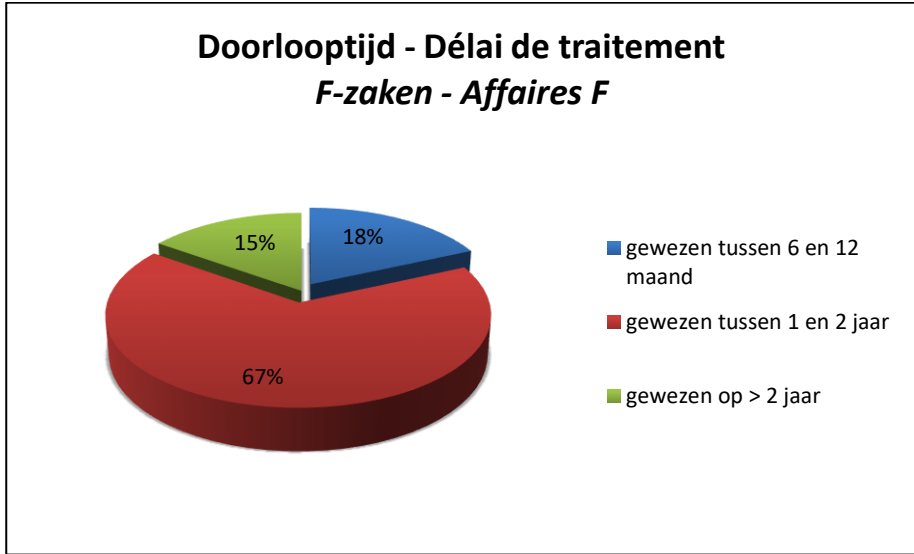
Doorlooptijd – Toch kon de gemiddelde doorlooptijd van de in 2020 behandelde Nederlandstalige F-zaken voor het eerst in lange tijd worden verminderd, met meer dan 4,5 maanden, tot 19,32 maanden.

De gemiddelde doorlooptijd van de in 2020 behandelde Franstalige F-dossiers bedraagt 17,26 maanden, wat neerkomt op een stijging met iets meer dan anderhalve maand in vergelijking met 2019.

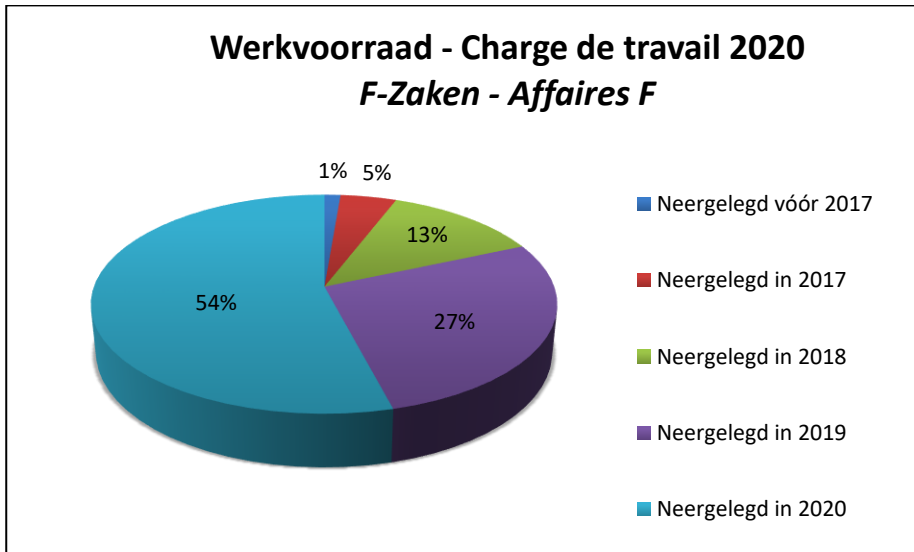
Evolutie gemiddelde doorlooptijd – F-zaken					
	2016	2017	2018	2019	2020
N	17,90	18,33	21,97	23,97	19,32
F	13,31	24,30	15,84	15,63	17,26
N+F	16,20	20,85	18,69	21,10	18,53

Een relatief groot aandeel van de eindarresten (82 pct.) werd uitgesproken in F-zaken die reeds meer dan 1 jaar op de griffie werden ingeschreven. Het merendeel van de F-

zaken waarin in 2020 een eindarrest werd geveld, met name 85 pct., werd uitgesproken op een termijn van minder dan 2 jaar.

Voortgang van de openstaande werkvoorraad – Van de op het einde van 2020 nog openstaande werkvoorraad in F-zaken werd 54 pct. ingediend in 2020, wat betekent dat een relatief groot percentage openstaande F-zaken reeds meer dan 1 jaar op de rol van het Hof zijn ingeschreven, hetgeen de bezorgdheid van het Hof omtrent de omvang van de werkvoorraad in F-zaken (cf. *supra*) bevestigt.

4. P-zaken

a) Instroom, uitstroom en werkvoorraad

Instroom – Nadat het aantal nieuwe strafdossiers in 2016 en 2017 beduidend afnam door de ingevoerde wettelijke filters, werd in 2018 een stagnatie van het aantal nieuwe strafdossiers vastgesteld, in 2019 zelfs een lichte stijging. Deze lichte stijging zet zich in 2020 verder door. In 2020 is het aantal nieuwe strafdossiers met 11 eenheden gestegen ten opzichte van 2019, wat neerkomt op een stijging met 0,82 pct.

De stijging van het aantal nieuwe P-zaken in 2020 is toe te schrijven aan een stijging van het aantal P-zaken dat op de Nederlandstalige rol werd ingeschreven met 33 eenheden tot 812 zaken (een stijging met 4,24 pct. in vergelijking met 2019).

Het aantal nieuwe P-zaken op de Franstalige rol is daarentegen met 22 eenheden gedaald tot 551 zaken (een daling met 4,17 pct. in vergelijking met 2019). Die daling lijkt te kunnen worden gelinkt aan een vertraging in de doorstroming vanuit de hoven en rechtbanken, wellicht onder invloed van de covid-beperkingen.

Van de nieuwe P-zaken die in 2020 op de griffie van het Hof werden ingeschreven, waren:

- 994 zaken afkomstig van de hoven van beroep;
- 14 afkomstig van de assisenhoven;
- 195 afkomstig van de correctionele rechtbanken;
- 1 afkomstig van de politierechtbanken; en
- 149 afkomstig van overige rechtbanken, voornamelijk van de strafuitvoeringsrechtbank.

Vooraf het aantal nieuwe P-zaken afkomstig van de correctionele rechtbanken is reeds jaren in een duidelijk dalende lijn.

Van de advocaten die afhangen van de Orde van Vlaamse Balies, zijn thans 858 advocaten houder van een getuigschrift van opleiding in cassatieprocedures. Bij de advocaten die afhangen van de Ordre des Barreaux francophones et germanophone, zijn 392 advocaten houder van een dergelijk getuigschrift. Daarnaast zijn er respectievelijk voor beides ordes telkens 53 advocaten die krachtens de wet van dat getuigschrift zijn vrijgesteld.

In 2020 legden de advocaten in 60 pct. van de zaken een memorie neer. Het spreekt voor zich dat het onderzoek van de middelen, aangevoerd in de memories, de werklast van het Hof verhoogt. Anderzijds laat dit het Hof ook toe zijn essentiële taken beter uit te voeren, namelijk de eenheid van de rechtspraak en de rechtsontwikkeling in ons land te bevorderen en de rechtszekerheid van de burger te waarborgen, wat wordt toegejuicht.

Uitstroom – Het aantal in 2020 uitgesproken eindarresten is in vergelijking met 2019 zeer licht gedaald, met amper 7 eenheden tot 1372 arresten. Een stijging van het aantal Nederlandstalige P-arresten met 17 eindarresten compenseert een daling van het aantal Franstalige P-arresten met 24 eenheden. De laatste drie jaar blijft het aantal uitgesproken P-arresten nagenoeg constant.

Het Hof stelde daarnaast in 1 P-zaak een prejudiciële vraag aan het Grondwettelijk Hof.

Het parket heeft – naast zijn gepubliceerde conclusies “in substantie” – in 2020 in 16 Nederlandstalige P-zaken een schriftelijke conclusie neergelegd, dit is 1,95 pct. van het aantal in 2020 uitgesproken Nederlandstalige P-zaken. In Franstalige P-zaken werden 44 schriftelijke conclusies neergelegd, dit is 7,99 pct. van het aantal in 2020 uitgesproken Franstalige P-zaken.

Het jaarverslag van 2017 maakte melding van een significante daling van het aantal uitgesproken arresten inzake voorlopige hechtenis. Hierbij werd de verwachting uitgedrukt dat deze trend een kentering zou ondergaan door de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof die bepaalt dat een cassatieberoep niet enkel mogelijk is tegen de eerste beslissing tot handhaving van de voorlopige hechtenis, maar tegen alle handhavende beslissingen⁵. Nadat in 2018 en 2019 inderdaad een stijging van het aantal uitgesproken arresten inzake voorlopige hechtenis in vergelijking met het voorgaande jaar werd genoteerd (135 arresten in 2018 en 194 arresten in 2019 tegen 69 arresten in 2017), steeg dit aantal in 2020 verder tot 229 arresten (104 in het Nederlands en 125 in het Frans), wat een stijging inhoudt met maar liefst 232 pct. in vergelijking met 2017.

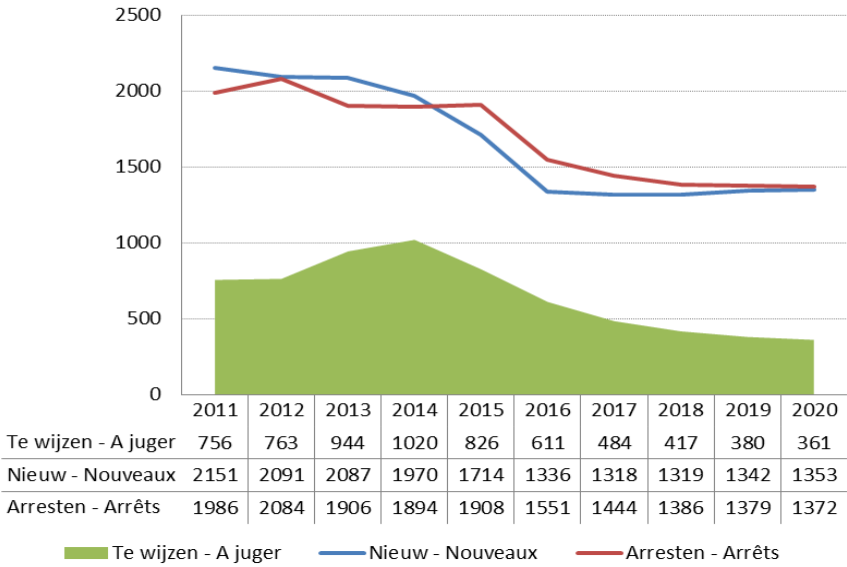
Werkvoorraad – Sinds 2015 overschrijdt het aantal uitgesproken P-arresten systematisch het aantal nieuwe P-zaken, waardoor de werkvoorraad in P-zaken systematisch en jaar na jaar daalt. Ook in 2020 overschrijdt in de Nederlandstalige kamer het aantal uitgesproken eindarresten het aantal nieuwe dossiers, zodat de voorraad door die kamer te wijzen zaken met 9 eenheden is verminderd (min 4,91 pct. vergeleken met de toestand op 31 december 2019) en de *clearance rate* 101,11 pct. bedraagt. Ook in de Franstalige kamer overschrijdt het aantal in 2020 uitgesproken eindarresten opnieuw het aantal nieuwe dossiers, zodat de voorraad door die kamer te wijzen zaken met 10 eenheden is verminderd (min 6,77 pct. vergeleken met de toestand op 31 december 2019) en de *clearance rate* 101,85 pct. bedraagt.

De totale werkvoorraad in P-zaken bedraagt eind 2020, over de beide taalrollen heen, slechts 361 eenheden (daar waar deze werkvoorraad op zijn hoogtepunt in 2014 nog 1020 eenheden bedroeg).

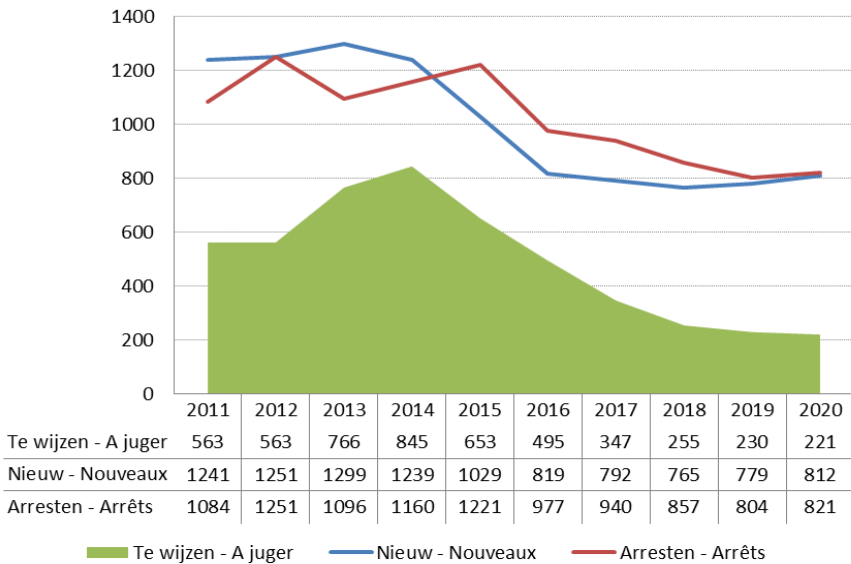
Het aantal eindarresten opgenomen in de volgende drie tabellen omvat de beschikkingen van niet-toelaatbaarheid.

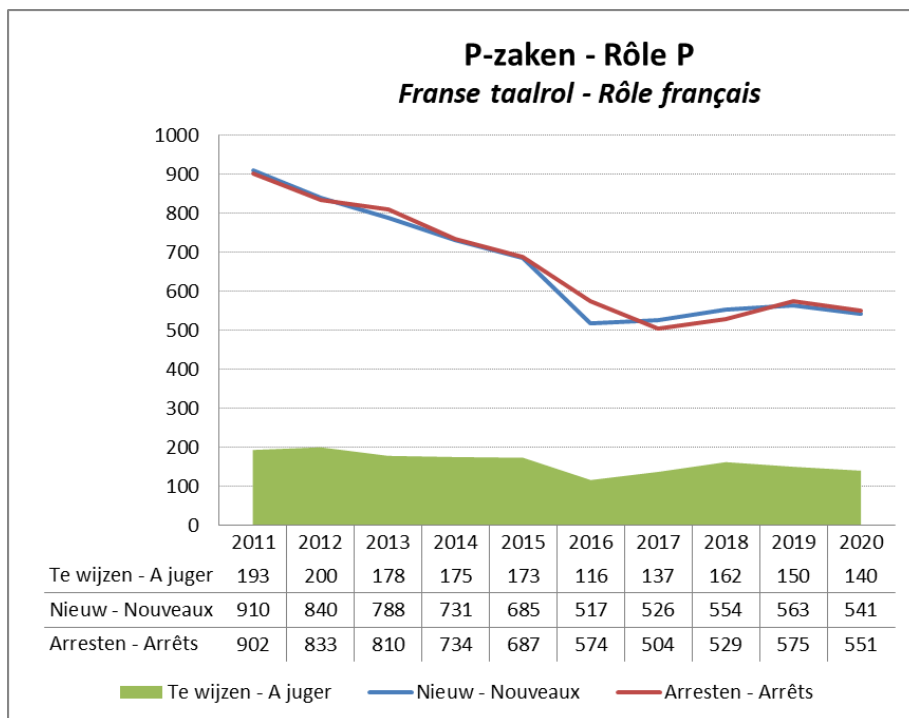
⁵ Zie GwH 21 december 2017, nr. 148/2017.

P-zaken - Rôle P Totaal - Total

P-zaken - Rôle P Nederlandse taalrol - Rôle néerlandais

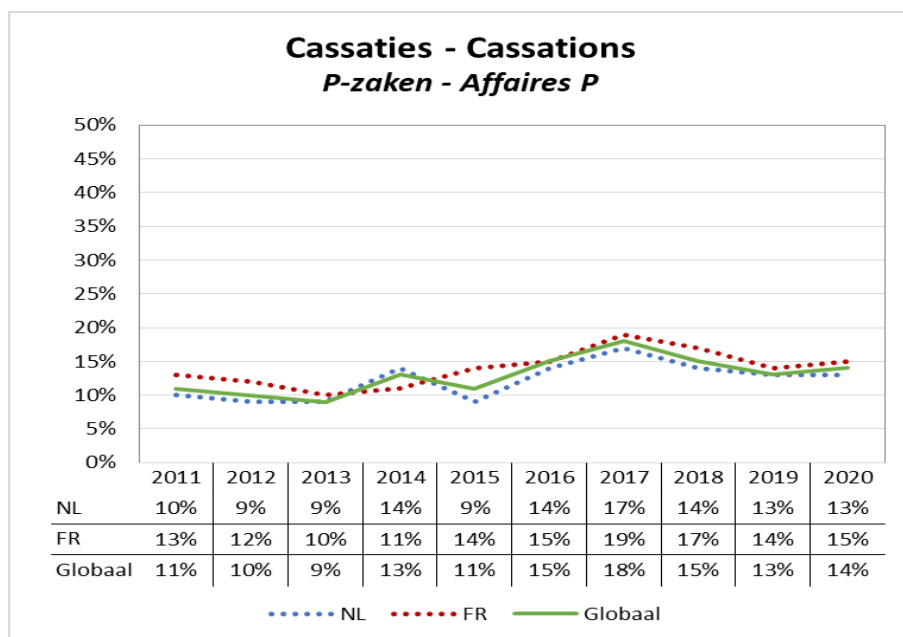
Deze tabel geeft de evolutie van de instroom aan P-zaken per ressort over de laatste tien jaar weer.

Instroom per ressort – P-zaken										
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antwerpen	405	363	401	369	281	215	208	252	273	288
Brussel N	171	113	158	125	98	88	66	78	62	75
Bruxelles F	301	319	319	250	189	140	145	185	166	175
Gent	335	345	316	355	261	187	148	169	165	231
Liège	319	255	229	204	214	133	124	131	147	153
Mons	82	91	67	83	78	57	60	69	97	72
Arbh. Antwerpen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arbh. Brussel N	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arbh. Bruxelles F	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arbh. Gent	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arbh. Liège	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0

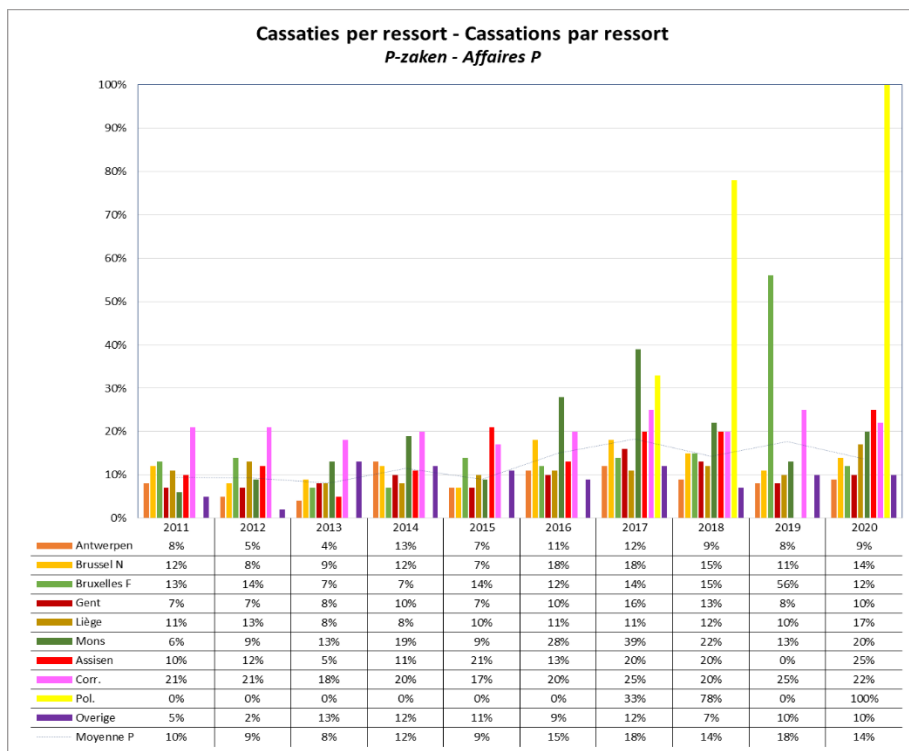
Arbh. Mons	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ass.	26	36	30	27	34	21	19	5	12	14
Rb.	2	3	1	0	1	0	0	0	0	0
Corr.	400	425	379	405	407	356	415	324	294	195
Pol.	0	5	4	1	1	3	2	8	1	1
Overige	109	136	183	151	150	136	131	98	125	149
Totaal	2151	2091	2087	1970	1714	1336	1318	1319	1342	1353

b) Uitspraken

Voor een bespreking van de cassatiepercentages in P-zaken, kan grotendeels naar de bespreking van de globale gegevens worden verwezen. Zoals daar vermeld, bedraagt het cassatiepercentage in P-zaken in 2020 14 pct., wat overeenkomt met het gemiddeld cassatiepercentage over de laatste vijf jaar.

In de onderstaande grafiek worden de cassatiepercentages per ressort (cf. *supra*) op een alternatieve manier weergegeven.

c) Voortgang van de zaken

Voor een bespreking van de cassatiepercentages in P-zaken, wordt eveneens grotendeels naar de bespreking van de globale gegevens verwezen. Zoals daar vermeld, is de gemiddelde doorlooptijd in P-zaken in 2020 gedaald naar een historisch laag niveau van 2,85 maanden. Maar liefst twee derde van de in 2020 uitgesproken P-zaken werd behandeld op een termijn van minder dan drie maanden. Het gros van de op het einde van 2020 nog openstaande zaken (81 pct.) werd in de loop van 2020 ingediend.

5. S-zaken

Volgens de wet worden S-zaken behandeld door de derde kamer van het Hof. De wet bepaalt eveneens dat een aantal leden van het Hof blijk moet geven van specifieke ervaring in sociale zaken. Van de raadsheren met ervaring in sociale zaken zijn er drie Franstalig en twee Nederlandstalig.

De derde kamer behandelt daarnaast ook C-zaken. Zo heeft de Nederlandstalige derde kamer in 2020 113 C-zaken en de Franstalige kamer 57 C-zaken behandeld. Sommige van die dossiers, die niet als zuivere S-dossiers kunnen worden aangemerkt, hebben wel betrekking op materies die verwant zijn met het arbeidsrecht of het socialezekerheidsrecht.

a) Instroom, uitstroom en werkvoorraad

Instroom – In sociale zaken is het aantal nieuwe zaken voor de Nederlandstalige kamer gestegen van 42 dossiers in 2019 naar 44 dossiers in 2020 en voor de Franstalige kamer van 50 tot 57. Het aantal nieuwe zaken in 2020 ligt daarmee in lijn met het aantal nieuwe zaken dat in de laatste vijf jaar gemiddeld op de griffie van het Hof werd ingeschreven, maar is wel substantieel lager dan het aantal nieuwe zaken in 2011.

Nagenoeg alle nieuwe S-zaken die in 2020 op de griffie van het Hof werden ingeschreven, zijn afkomstig van de arbeidshoven. 1 zaak is afkomstig van de arbeidsrechtbank, 1 van de correctionele rechtbank en 1 van het hof van beroep.

Uitstroom – Het aantal uitgesproken eindarresten in sociale zaken bleef in de Nederlandstalige kamer constant en bedraagt net zoals in 2019 32 eenheden. In de Franstalige kamer daalde het aantal uitgesproken arresten met 13 eenheden (van 54 arresten in 2019 naar 41 arresten in 2020).

Het Hof velde daarnaast in S-zaken 1 tussenarrest, waarbij een prejudiciële vraag aan het Grondwettelijk Hof werd gesteld.

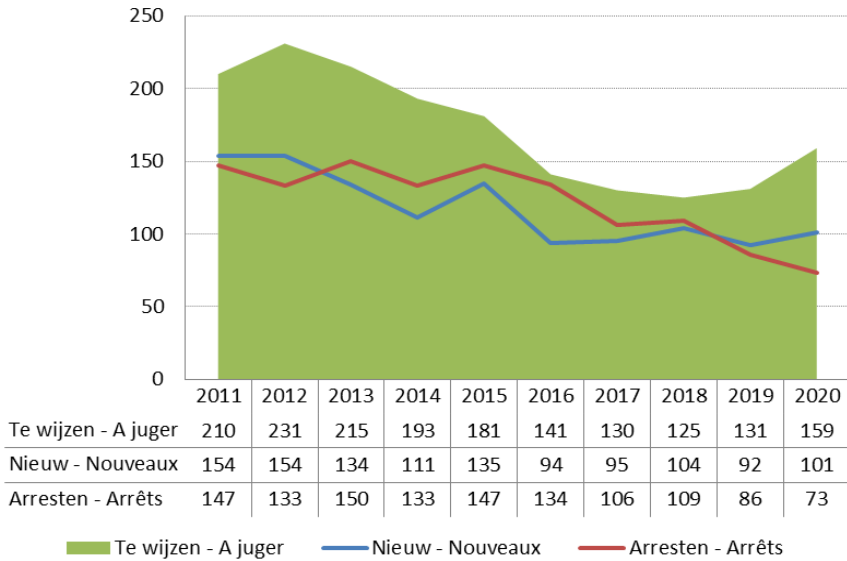
Het parket heeft in 2020 – naast zijn gepubliceerde conclusies “in substantie” – in 7 Nederlandstalige S-zaken een schriftelijke conclusie neergelegd, dit is 21,88 pct. van het aantal in 2020 uitgesproken Nederlandstalige sociale zaken. In Franstalige S-zaken werd in 27 zaken een schriftelijke conclusie neergelegd, dit is 65,85 pct. van het aantal in 2020 uitgesproken Franstalige sociale zaken.

In 2020 werden 7 bijzondere rechtszittingen georganiseerd waarin telkens alle gespecialiseerde magistraten van beide taalrollen hebben gezeteld om zo de gespecialiseerde kennis binnen het Hof optimaal aan te wenden en de eenheid van rechtspraak van de twee afdelingen van de derde kamer te bevorderen. Op die rechtszittingen werden 41 arresten gewezen. Die succesvolle ervaring die een paar jaar geleden is begonnen zal het volgende jaar worden voortgezet.

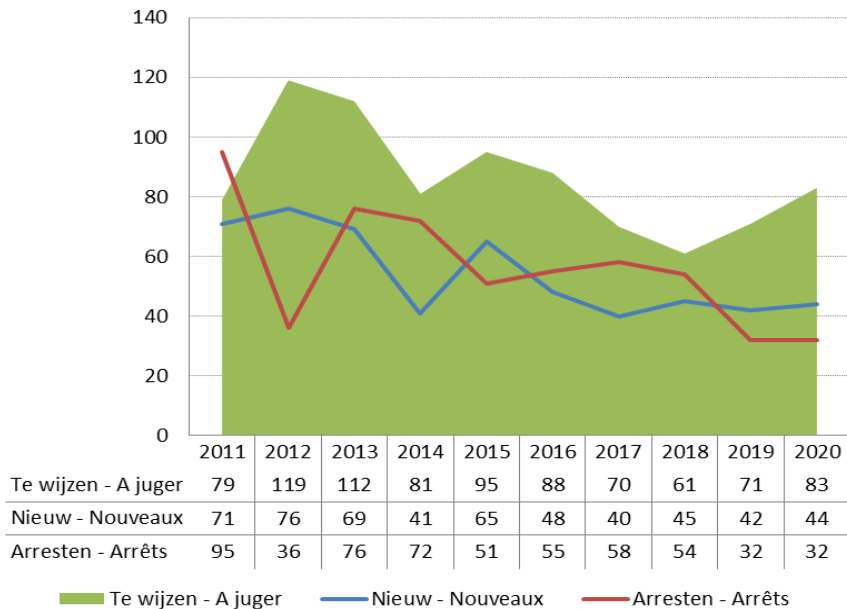
Werkvoorraad – Doordat het aantal nieuwe zaken het aantal gewezen arresten overtreft, stijgt het globale aantal nog te wijzen S-zaken met 28 eenheden tot 159 zaken in vergelijking met de situatie in 2019 (een stijging met 21,37 pct.). Aldus bedraagt de *clearance rate* in S-zaken slechts 72,28 pct.

Het wordt opgemerkt dat de werkvoorraad in sociale zaken over de laatste vijf jaar stelselmatig toeneemt.

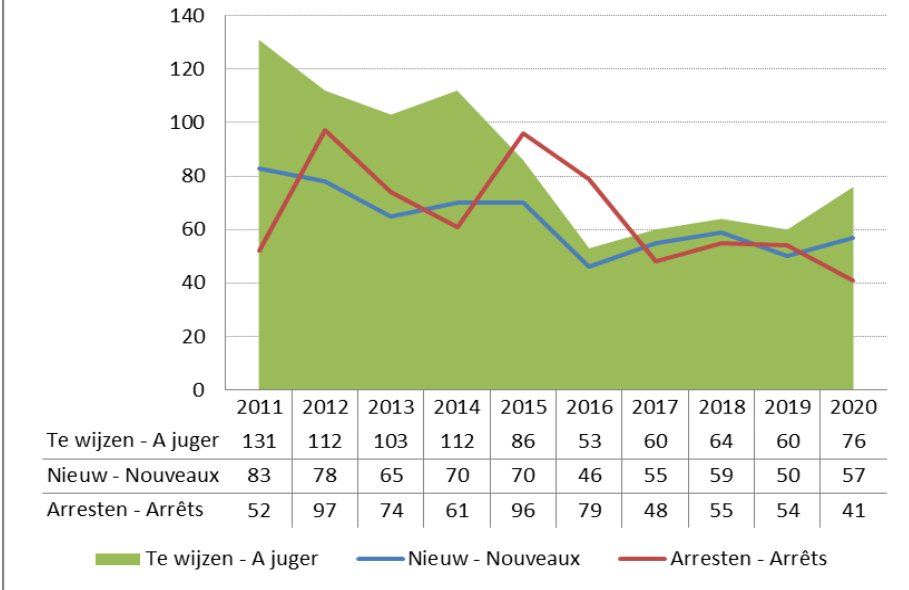
S-zaken - Rôle S Totaal - Total

S-zaken - Rôle S Nederlandse taalrol - Rôle néerlandais

S-zaken - Rôle S Franse taalrol - Rôle français

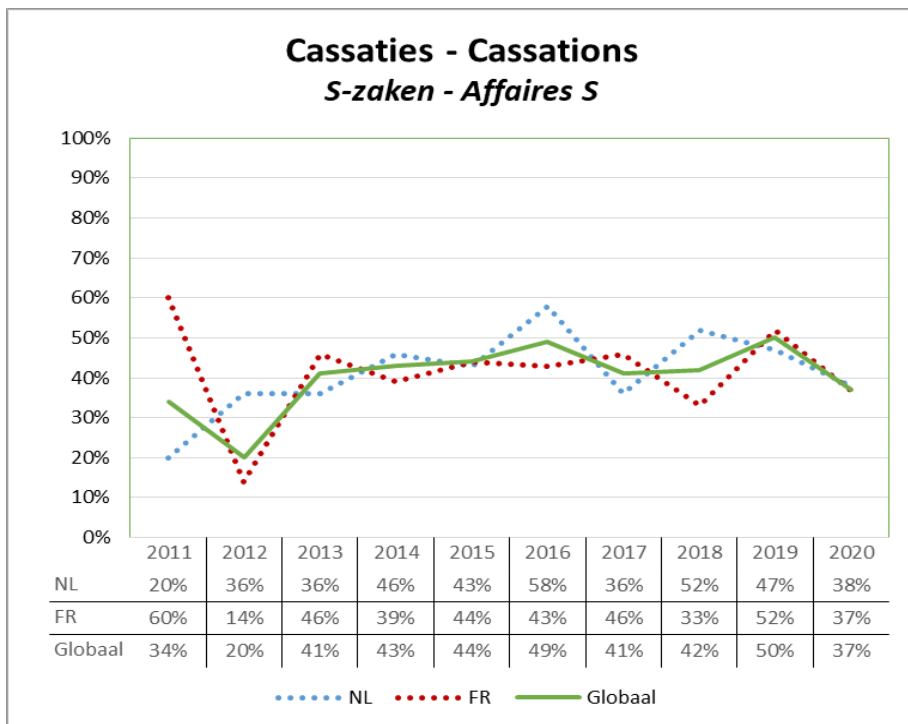

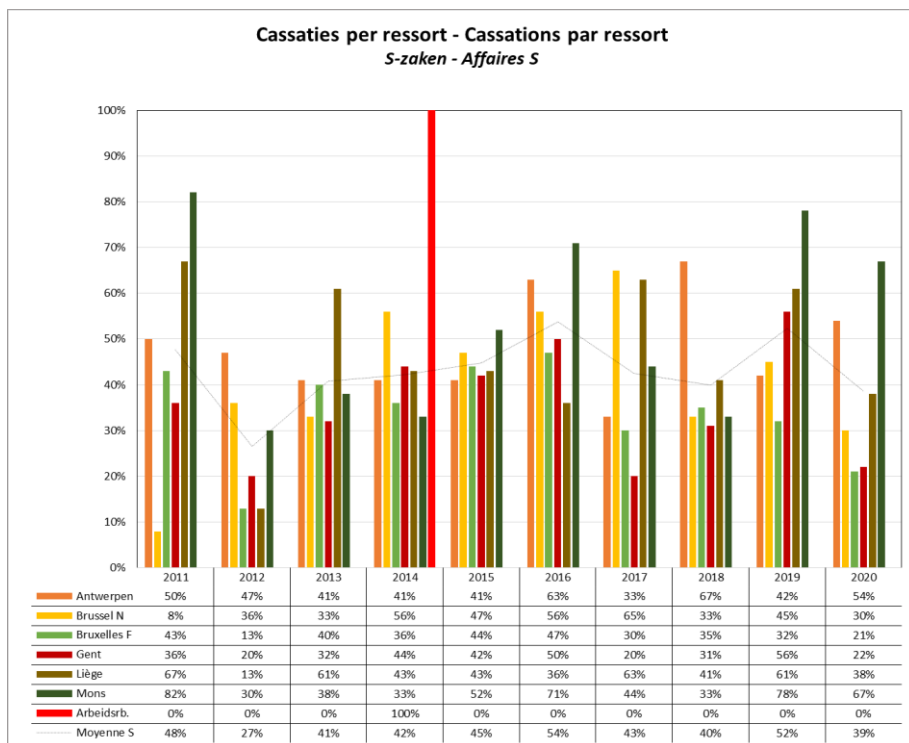
Deze tabel geeft de evolutie van de instroom aan S-zaken per ressort over de laatste tien jaar weer.

Instroom per ressort – S-zaken										
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Arbh. Antwerpen	26	32	34	13	21	19	22	20	17	19
Arbh. Brussel N	14	22	20	13	24	5	6	17	9	15
Arbh. Bruxelles F	37	36	32	30	20	23	23	22	20	27
Arbh. Gent	31	18	15	15	20	23	10	8	16	10
Arbh. Liège	36	23	21	25	38	17	24	27	17	20
Arbh. Mons	9	19	12	15	8	6	9	10	13	8
Arbrb.	1	2	0	0	0	1	0	0	0	1
Corr.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Overige	0	2	0	0	4	0	1	0	0	0
Totaal	154	154	134	111	135	94	95	104	92	101

b) Uitspraken

Het aantal cassaties is ten aanzien van het jaar 2019 gedaald en bedraagt momenteel ongeveer 37 pct. Het aantal vernietigingen in de Nederlandstalige en Franstalige afdeling bevindt zich op hetzelfde niveau. Over een langere periode kan worden vastgesteld dat het jaarlijks percentage vernietigingen globaal tussen 35 en 45 pct. varieert.

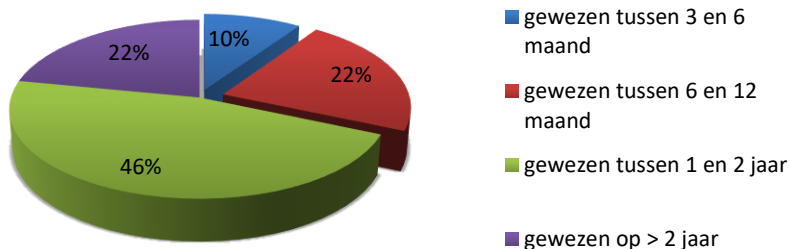
c) Voortgang van de zaken

Doorlooptijd – De gemiddelde doorlooptijd van de sociale zaken die in 2020 werden behandeld, bedroeg globaal 16,99 maanden. De gemiddelde doorlooptijd voor de Nederlandstalige S-zaken is gedaald (van 22,28 maanden in 2019 naar 18,84 maanden in 2020), terwijl de gemiddelde doorlooptijd van de Franstalige S-zaken is gestegen (van 12,78 maanden in 2019 naar 15,54 maanden in 2020).

Evolutie gemiddelde doorlooptijd : S-zaken					
	2016	2017	2018	2019	2020
N	17,14	18,62	22,62	22,28	18,84
F	22,86	12,71	10,82	12,78	15,54
N+F	20,51	15,94	16,66	16,31	16,99

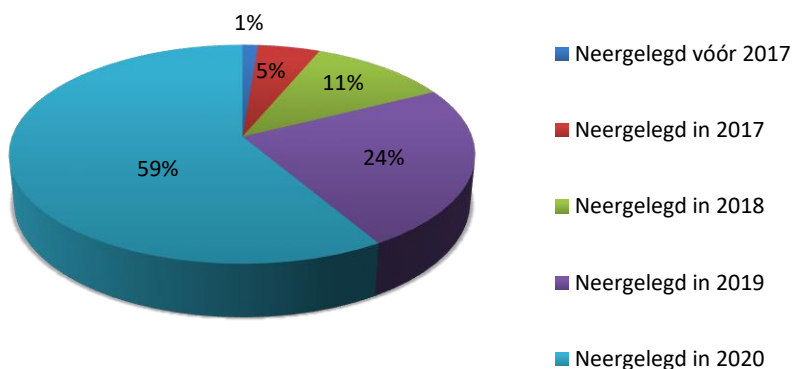
Het merendeel van die zaken, met name 78 pct. werd uitgesproken op een termijn van minder dan 2 jaar. 22 pct. werd uitgesproken op een termijn van meer dan twee jaar.

Doorlooptijd - Délai de traitement 2020 S-zaken - Affaires S

Voortgang van de openstaande werkvoorraad – Van de op het einde van 2020 nog openstaande werkvoorraad werd het merendeel (59 pct.) ingediend in 2020. 17 pct. van de openstaande werkvoorraad in S-zaken is reeds meer dan twee jaar op de griffie van het Hof ingeschreven.

Werkvoorraad - Charge de travail 2020 S-zaken - Affaires S

Voorzichtigheid is geboden bij de beoordeling van de relatief trage vooruitgang die uit deze cijfers blijkt. Het aantal sociale geschillen is immers vrij beperkt en de aard van de dossiers is vaak complex. Dit neemt niet weg dat dient te worden vastgesteld dat de werkvoorraad de laatste jaren toeneemt. Een en ander kan worden gekoppeld aan de vaststelling dat de raadsheren met een specifieke ervaring in sociale zaken eveneens in de civiele materies als verslaggever optreden en zetelen. Met 159 zaken

in voorraad tegenover 73 arresten in S-zaken per jaar betekent dit dat op dit ogenblik meer dan 2 jaar nodig is om uitsluitend deze stock (met uitsluiting van de nieuwe zaken) weg te werken.

6. G-zaken

a) Instroom, uitstroom en werkvoorraad

Instroom – In 2020 werden 244 nieuwe aanvragen tot rechtsbijstand ingediend, tegenover 237 in 2019, wat het gemiddelde van de voorgaande jaren evenaart.

Uitstroom – Het Bureau voor rechtsbijstand heeft alle aanvragen behandeld en 237 definitieve beslissingen geveld. Om het aantal fysieke zittingen in coronatijden te beperken, zijn het merendeel van de beslissingen inzake rechtsbijstand beschikkingen van de eerste voorzitter dan wel een sectievoorzitter geworden.

b) Uitspraken

146 beslissingen in 2020 kenden de rechtsbijstand toe. In 91 beslissingen werd tot een verwerping besloten. Aldus bedraagt het percentage toekenningen 38,40 pct., tegenover 61,60 pct. verwerpingen. Dit stemt overeen met het gemiddelde van de voorbije jaren.

Van de beslissingen tot verwerping werden er 73 genomen na advies van een advocaat bij het Hof over de redelijke kansen op succes van een cassatieberoep.

In 2020 hebben de advocaten bij het Hof in totaal 143 adviezen gegeven, tegenover 132 in 2019, 115 in 2018, 125 in 2017 en 130 in 2016.

	2016	2017	2018	2019	2020
Afgewezen aanvragen zonder advies van een advocaat bij het Hof	107	64	73	78	73
Afgewezen aanvragen na advies van een advocaat bij het Hof	92	86	79	81	73
Totaal aantal beslissingen waarbij de rechtsbijstand wordt verworpen	199	150	152	159	146
Aanvragen om te antwoorden of beperkt tot de kosten, toegewezen zonder advies van een advocaat bij het Hof	25	28	22	26	21
Toegewezen aanvragen na advies van een advocaat bij het Hof	38	39	36	51	70
Totaal aantal beslissingen waarbij de rechtsbijstand wordt toegekend	63	67	58	77	91
Afstanden	2	0	2	0	0
Totaal aantal gewezen beslissingen	264	217	212	236	237

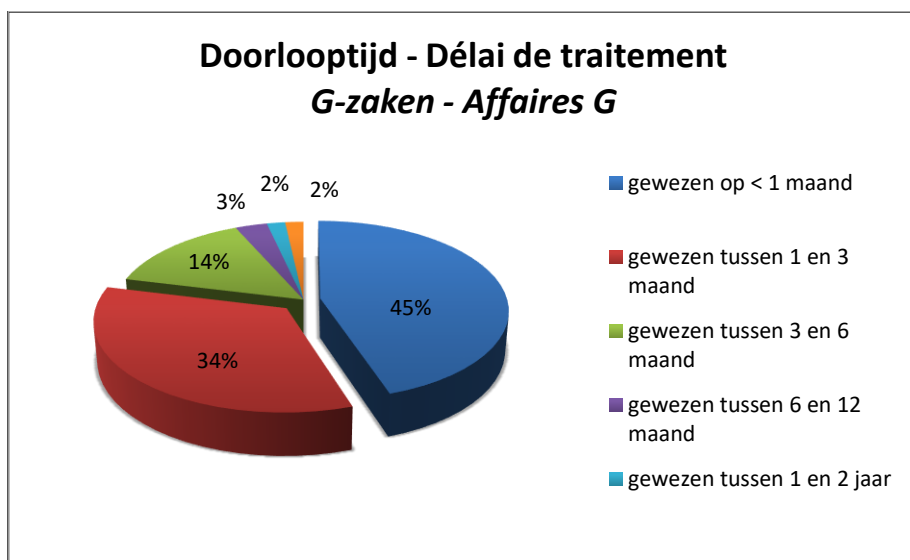
Nieuwe aanvragen	262	211	221	238	245

c) Voortgang van de zaken

Voor de Nederlandstalige G-zaken die in 2020 werden behandeld, bedroeg de doorlooptijd gemiddeld 2,6 maanden. De gemiddelde doorlooptijd voor de Nederlandstalige zaken steeg van 2,9 maanden in 2019 naar 3,3 maanden in 2020. Ook voor de Franstalige G-zaken steeg de gemiddelde doorlooptijd licht, van 1,6 maanden in 2019 naar 2,05 maanden in 2020.

Evolutie gemiddelde doorlooptijd : G-zaken					
	2016	2017	2018	2019	2020
N	1,82	1,93	1,91	2,98	3,31
F	1,63	1,92	1,78	1,64	2,05
N+F	1,70	1,92	1,84	2,21	2,66

Het merendeel van die zaken, met name 89 pct. werd uitgesproken op een termijn van minder dan 3 maanden.

7. H-zaken

In deze categorie worden de prejudiciële verwijzingen naar het Hof van Cassatie opgenomen. Er werden in 2020 geen H-zaken ingeleid of berecht.

8. Bijzondere procedures

In 2020 werden 3 arresten in verenigde kamers gewezen (een kamer bestaande uit minstens 11 raadsheren uit beide taalgroepen) ter beslechtning van attributieconflicten.

Daarnaast werden in 2020 4 arresten in voltallige kamer gewezen (een kamer bestaande uit 9 raadsheren uit beide taalgroepen). Het Hof houdt zitting in voltallige kamer op beslissing van de eerste voorzitter, op suggestie van de raadsheer-rapporteur of de sectievoorzitter, hetzij omdat een bepaalde zaak principiële vragen doet rijzen die niet op evidente wijze door de ene of de andere afdeling kunnen worden afgehandeld, hetzij omdat een afdeling in een bepaalde zaak een ommekeer van een vaststaande rechtspraak overweegt, hetzij omdat door het Hof in voorgaande zaken met een gelijkaardige strekking tegenstrijdige beslissingen werden gewezen. De zitting in voltallige kamer beoogt aldus de rechtseenheid te handhaven.

9. Commissie voor de onwerkzame voorlopige hechtenis

In 2020 werden 26 nieuwe verzoekschriften voor de Commissie voor de onwerkzame voorlopige hechtenis ingediend (16 Nederlandstalig en 10 Franstalig).

Er werden 23 beslissingen gewezen (18 Nederlandstalig en 5 Franstalig).

Zijn nog in behandeling: 15 dossiers op de Nederlandse rol en 11 dossiers op de Franse rol.

III. Conclusie voor 2020

Impact Covid-pandemie – Het SARS-CoV-2 coronavirus en de door de overheid opgelegde maatregelen als gevolg van het virus hebben, anders dan verwacht en ook anders dan de eerste cijfers van buitenlandse hoogste gerechtshoven laten uitschijnen, slechts een beperkte impact gehad op de cijfers die het Belgische Hof van Cassatie voor 2020 kan voorleggen.

Wat de cijfers voor 2020 betreft, blijkt immers enerzijds dat het aantal nieuwe cassatieberoepen dat bij het Hof in dit jaar aanhangig is gemaakt, slechts licht is gedaald tot 2.484 eenheden, wat overeenkomt met een verwaarloosbare daling van 1,11 procent in vergelijking met het jaar 2019. Het aantal nieuwe zaken blijft hierdoor op het gemiddelde niveau van de afgelopen vijf jaar.

Anderzijds is, ondanks de Covid-context en het feit dat het Hof tijdens de tweede besmettingsgolf de behandeling van verschillende zaken moest uitstellen tot 2021, het aantal eindarresten in 2020 globaal genomen tot 2463 eenheden gestegen, wat overeenkomt met een stijging van 0,94 procent ten aanzien van het aantal gewezen eindarresten in 2019. Zonder dit uitstel, was het aantal uitspraken in 2020 nog hoger.

Deze goede resultaten zijn uiteraard in de eerste plaats te danken aan de enorme inzet van alle medewerkers en hun bereidheid om zich op korte termijn aan te passen aan het werken in Covid-omstandigheden..

De beperkte impact van Covid op de werking van het Hof is daarnaast ook een gevolg van de specifieke werkwijze van het Hof van Cassatie, waarbij twee vaststellingen kunnen worden gemaakt.

Positief is dat de cassatieprocedure, met zijn korte oproepingstermijn, in covid-tijden toeliet snel in te spelen op de concrete omstandigheden, zoals de pandemie-restricties van 2020. Wanneer rechtszittingen dienden te worden uitgesteld, kon dit snel gebeuren, zonder dat de rechten van de rechtzoekenden hierdoor in het gedrang

kwamen, vermits de zaken meteen ook, soms binnen een paar weken tot een paar maanden, opnieuw konden worden vastgesteld, desgevallend in dubbele of driedubbele gecombineerde of inhaalzittingen.

Negatief is dat de achterstand van het Hof inzake elektronisch procederen in Covid-tijden pijnlijk duidelijk is geworden. Het spreekt voor zich dat de rechtscolleges van binnen- en buitenland die wel over deze mogelijkheid beschikten en beschikken ook het best gewapend waren en zijn tegen de praktische moeilijkheden veroorzaakt door de pandemie en met minder risico's verder konden en kunnen werken. Op dit vlak heeft het Hof van Cassatie nog een lange weg te gaan. De omstandigheden waarin de cassatieberoepen nog fysiek worden neergelegd ter griffie of waarin op dezelfde griffie dossiers dienen te worden geconsulteerd, vormen geen ideaal beeld in Covid-tijden. Een paar versnellingen hoger schakelen inzake het elektronisch procederen gekoppeld aan een upgrade van het eigen "syscas" is dan ook de evidente weg te gaan voor een meer efficiënte maar meteen ook veiliger werkwijze.

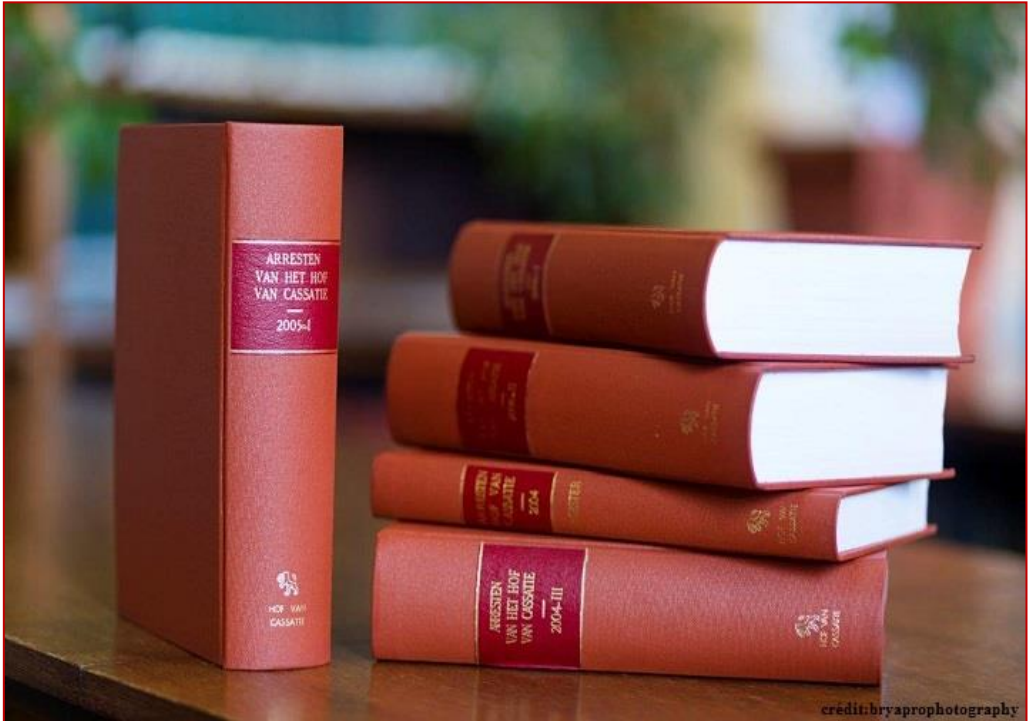
Algemene conclusie – bezorgdheid over de werkvoorraad... – Aangezien het aantal in 2020 gewezen eindarresten licht onder het aantal nieuwe cassatieberoepen ligt, bedraagt de *clearance rate* globaal genomen bijna 100 pct., met name 99,15 pct., en is het totale aantal hangende zaken eind 2020 slechts met 21 eenheden gestegen in vergelijking met 2019, wat overeenkomt met een lichte stijging van 1,30 procent. Zonder voormeld uitstel van een aantal zaken omwille van de coronamaatregelen, zou de *clearance rate* boven 100 pct. hebben gelegen en zou de werkvoorraad van het Hof licht zijn gedaald.

Tegelijk is de gemiddelde doorlooptijd in zowel civiele als penale materies, niettegenstaande de onmiskenbare impact op de gemiddelde doorlooptijd van het uitstel van de behandeling van een aantal zaken aan het begin van de eerste besmettingsgolf, ten aanzien 2019 licht gedaald, wat betekent dat het Hof de zaken gemiddeld genomen op een kortere termijn kon afronden.

Deze bemoedigende cijfers voor het werkjaar 2020 kunnen niet verdoezelen dat er sedert een aantal jaren een negatieve werkvoorraad wordt opgebouwd. Op dit punt zijn er, zoals hoger herhaaldelijk bij de behandeling per materie is gebleken, expliciete bezorgdheden over de omvang van bepaalde werkvoorraden voornamelijk in meer gespecialiseerde materies, zoals fiscale zaken. De oorzaken worden intern onderzocht, maar het staat vast dat deze werkvoorraden niet of niet voldoende kunnen worden afgebouwd met de bestaande ondersteuning. Een verruiming van zowel de magistraten op het parket en in de zetel als van de wetenschappelijke en juridische ondersteuning via een bijzonder actieplan is aangewezen.

Een en ander heeft wellicht ook te maken met de wijziging in de soort zaken die aan het Hof worden voorgelegd. Niet alleen worden deze steeds complexer, maar bovendien is de instroom van de zaken en van de rechtsvragen die aan het Hof worden voorgelegd in de loop van de laatste decennia steeds diverser geworden, wat een nog meer verregaande specialisatie vereist. Over deze evolutie 2000-2020 is een diepgaander studie nodig. Hiermee is het Hof intern reeds van start gegaan.

Belangrijke arresten van het Hof

credit:bryaprophotography

In dit hoofdstuk worden de inhoudelijk belangrijke arresten die het Hof in 2020 heeft gewezen, per materie besproken.

Een onderscheid wordt gemaakt tussen zogenaamde richtinggevende arresten en overige belangrijke arresten. De richtinggevende arresten betreffen arresten die van bijzonder belang zijn voor de ontwikkeling van de rechtspraak of voor de interpretatie van bepaalde wettelijke bepalingen, dan wel die van bijzonder sociaal of maatschappelijk belang zijn. Zij maken het voorwerp uit van een meer grondige bespreking en worden gekaderd in de rechtspraak en de rechtsleer. De overige belangrijke arresten maken het voorwerp uit van een veel kortere bespreking, die zich beperkt tot de algemene regel die het Hof in het arrest heeft geformuleerd.

In de elektronische versie van het jaarverslag, te vinden op de website van de [FOD Justitie](#)⁶ en via [Stradalex](#)⁷, kan de volledige tekst van de samengevatte arresten worden geraadpleegd via een hyperlink naar Juportal, opgenomen in het rolnummer van elk arrest.

Het Hof van Cassatie wordt hierna kortweg ook als “het Hof” vermeld. Het “hof” (met kleine letter) verwijst naar het hof van beroep of het arbeidshof dat de bestreden beslissing heeft gewezen.

De in dit hoofdstuk opgenomen samenvattingen vormen geen authentieke uitlegging van de samengevatte arresten en binden het Hof niet.

A. RICHTINGGEVENDE ARRESTEN

Burgerlijk recht

Terugvordering van het onverschuldigd betaalde – Verrijkingsvordering – Verlies van verrijking – Doorbetaling te goeder trouw

Arrest van 9 maart 2020 ([C.19.0216.N](#) en [C.19.0217.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal Vanderlinden

In deze zaak heeft het Hof een belangrijke nieuwe regel geformuleerd in verband met het leerstuk van de onverschuldigde betaling en de verrijking zonder oorzaak. Voor een goed begrip past het om kort de feitelijke achtergrond van de zaak te schetsen.

De Dierengezondheidswet van 24 maart 1987 voerde een regeling in voor de financiering van vergoedingen met betrekking tot de bestrijding van dierenziekten en de verbetering van de hygiëne, de gezondheid en de kwaliteit van dieren en dierlijke producten. Bij artikel 32, § 2, van deze wet werd een fonds ingesteld dat tot doel had tussen te komen in de financiering van deze vergoedingen. De nadere regeling hiervan werd uitgewerkt in een koninklijk besluit van 11 december 1987. Met ingang van 1 januari 1988 werd per geslacht of per levend uitgevoerd dier een verplichte bijdrage ten laste gelegd van elke persoon die dieren voortbrengt, verwerkt, vervoert, bewerkt, verkoopt of verhandelt, waarbij de bijdrage in de opeenvolging van transacties tussen die personen diende te worden doorgerekend en dit tot aan de producent. De Europese

⁶ https://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hoven_en_rechtbanken/hof_van_cassatie/

⁷ <http://www.stradalex.com>

Commissie verklaarde deze regeling evenwel onverenigbaar met het Unierecht, omdat de bijdrage ook van toepassing was op ingevoerde dieren. Als reactie hierop werd de Dierengezondheidswet bij wet van 23 maart 1998⁸ opgeheven en vervangen door een nieuwe regeling die met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 1988 van toepassing was. Bij een arrest van 21 oktober 2003⁹ oordeelde het Hof van Justitie van de Europese Unie dat geen gevolg kon worden gegeven aan de wet van 23 maart 1998 in zoverre deze met terugwerkende kracht bijdragen oplegt voor een periode vóór de aanmelding van deze steunmaatregel bij de Europese Commissie. Nationale hoven en rechtbanken verklaarden vervolgens de terugwerkende kracht van de bijdrageheffing onwettig. Deze uitspraken gaven aanleiding tot talrijke vorderingen strekkende tot terugbetaling van de bijdragen die zonder wettelijke grondslag waren betaald. Dat was ook het geval in de zaak die aanleiding gaf tot het hier besproken arrest: de verweerster, uitbater van een slachthuis, had onder het systeem van de wet van 23 maart 1998 per geslacht dier bijdragen betaald aan de Belgische Staat en had deze bijdragen doorgerekend aan de eiseres, een veehandelaar. De eiseres vorderde deze aan de verweerster betaalde bijdragen van haar terug, op grond van onverschuldigde betaling.

De appelrechters wezen de vordering evenwel af en dit onder meer op grond van de overweging dat de bijdragen die de eiseres aan de verweerster had betaald, uit het vermogen van deze laatste verdwenen waren, aangezien zij ze had doorbetaald aan de Belgische Staat en zij hierbij te goeder trouw had gehandeld. In cassatie voerde de eiseres hiertegen aan dat zij wel degelijk beschikte over een vordering op grond van onverschuldigde betaling tegen de verweerster, aangezien zij in hun onderlinge verhouding de hoedanigheid van *solvens* heeft, ook al zou zij de bijdragen in eigen naam hebben doorgerekend aan de producent, en de verweerster wel degelijk de hoedanigheid van *accipiens* heeft, ook al heeft zij de bijdragen in eigen naam doorbetaald aan de Belgische Staat¹⁰.

Het Hof wijst het cassatiemiddel af en bevestigt de beslissing van de appelrechters. Het Hof overweegt vooreerst dat de vordering uit onverschuldigde betaling een wettelijke toepassing is van het algemeen rechtsbeginsel dat niemand zich ten koste van een ander ongerechtvaardigd mag verrijken. Het stelt verder dat degene die ongerechtvaardigd is verrijkt ten koste van een ander, de verarmde dient te vergoeden tot beloop van het laagste bedrag van de verrijking en de verarming zoals bepaald op

⁸ Wet van 23 maart 1998 betreffende de oprichting van een Begrotingsfonds voor de gezondheid en de kwaliteit van de dieren en de dierlijke producten, *BS* 30 april 1998.

⁹ HvJ 21 oktober 2003, gevoegde zaken C-261/01 en C-262/01, *Van Calster, en Cleeren*, concl. Adv.-gen. Jacobs, *JT dr.eur.* 2004, afl. 109, 152, *Jur.HvJ* 2003, afl. 10 (C), I, 12249, *SEW* 2004, 341, noot J. Van De Gronden.

¹⁰ De zaak betreft dus – anders dan wat het geval was in de arresten van 8 mei 2017, AR C.16.0121.N en AR C.16.0416.N, *Arr.Cass.* 2017, nr. 315, met gelijkkluidende concl. advocaat-generaal Vanderlinden en in de arresten van 20 februari 2020, AR C.18.0572.N tot C.18.0581.N en C.18.0590.N, met gelijkkluidende concl. eerste advocaat-generaal Mortier – niet zozeer de vraag of het slachthuis nog een vrijwaringsvordering mag instellen tegen de Belgische Staat wanneer de veehandelaar een vordering tot terugbetaling tegen het slachthuis heeft ingesteld na het verstrijken van de vijfjarige verjaringstermijn voor het instellen van een vordering tegen de Belgische Staat, krachtens artikel 100, eerste lid, 1°, Wet Rijkscomptabiliteit. Deze zaak betreft daarentegen, in de schakel daarvoor, de vraag of de veehandelaar wel gerechtigd is om een eigen vordering tot terugbetaling in te stellen tegen het slachthuis (waar de appelrechters in de zaken C.16.0121.N en C.16.0416.N steeds van uitgingen).

het ogenblik van de vermogensverschuiving. Aangezien deze vergoedingsplicht niet berust op de aansprakelijkheid van de verrijkte, mag zij de verrijkte echter, in beginsel, niet in een meer nadelige positie brengen dan waarin deze zich zou hebben bevonden had de vermogensverschuiving niet plaatsgevonden. Daaruit volgt, aldus het Hof, dat wanneer de verrijking is verminderd door omstandigheden die niet aan de verrijkte zijn toe te rekenen, slechts rekening wordt gehouden met het resterende gedeelte van de verrijking. Uit dit alles besluit het Hof dat ingeval van onverschuldigde betaling, de ontvanger als verweer kan aanvoeren dat hij redelijkerwijze mocht vertrouwen op de rechtsgeldigheid van de betaling, hij het ontvangen bedrag heeft doorbetaald en dat tussen de ontvangst van de betaling en de doorbetaling een nauw verband bestaat. Dit laatste is volgens het Hof onder meer het geval wanneer, zoals in de voorliggende zaak, de onverschuldigd ontvangen som te goeder trouw werd doorbetaald aan een derde in uitvoering van een op het ogenblik van de doorbetaling bestaande wettelijke verplichting daartoe.

Het Hof sluit zich met dit arrest aan bij het door professor V. Sagaert verdedigde leerstuk van het *verlies van verrijking* dat onder meer aan bod komt in zijn indrukwekkende studie “*Ongerechtvaardigde verrijking en gewijzigde omstandigheden*”¹¹. In deze tekst gaat de auteur in op de vraag of en onder welke omstandigheden het Belgische leerstuk van de ongerechtvaardigde verrijking rekening houdt met het verlies van verrijking bij de verrijkte, wat zich vooral voordoet wanneer de waarde van de verrijking op het ogenblik van de instelling van de verrijkingsvordering reeds verdwenen is uit het vermogen van de verrijkte en is terechtgekomen in het vermogen van een derde. De auteur vangt aan met de vaststelling dat de klassieke doctrine meent dat de voorwaarde voor de toewijzing van een vordering uit ongerechtvaardigde verrijking dat de verweerder verrijkt moet zijn, beoordeeld moet worden op het ogenblik van het instellen van de vordering. Op grond van een doorgedreven rechtsvergelijkend onderzoek, pleit de auteur voor een andere, meer genuanceerde benadering: het tijdstip waarop de verrijking moet worden begroot, is in beginsel dat waarop de vermogensverschuiving heeft plaatsgevonden, maar het begrotingsmoment kan onder bepaalde voorwaarden *bij wijze van exceptie* achteruitgeschoven worden tot op het ogenblik waarop de verrijkingsvordering wordt ingesteld. Indien de verweerder met name kan aantonen dat hij te goeder trouw ervan kon uitgaan dat de waarde van de verrijking definitief tot zijn vermogen behoorde, kan het verlies ervan hem niet worden toegerekend. In de mate van het verlies van die waarde, moet de restitutievordering dan gereduceerd worden. Men spreekt dan van het verweermiddel van het verlies van verrijking. De juridische grondslag hiervan kan volgens de auteur worden gevonden in de vertrouwensleer.

In zijn arrest treedt het Hof deze door Sagaert verdedigde zienswijze bij. Terecht schrijft de auteur: “*De begroting van de restitutie op het ogenblik van de vermogensverschuiving, met de mogelijkheid om later verlies van de verrijking in aanmerking te nemen, lijkt ook op het vlak van het praktisch resultaat te verkiezen boven de klassieke theorie. Ze biedt namelijk een evenwichtiger oplossing voor het conflict tussen twee tegenstrijdige belangen, namelijk enerzijds het recht van de “verarmde” dat de vermogensverschuiving ongedaan wordt gemaakt en anderzijds*

¹¹ V. SAGAERT, “Ongerechtvaardigde verrijking en gewijzigde omstandigheden”, *TPR* 2001, 583-630.

de rechtszekerheid van de “verrijkte” te goeder trouw dat hij gerechtigd is op hetgeen hij ontvangen heeft.”

De toepassingsvoorwaarden voor het verweermiddel van het verlies van verrijking worden door Sagaert uitvoerig beschreven. In essentie gaat het om de volgende twee voorwaarden:

- Ten eerste moet er een *causaal verband bestaan tussen het verlies en de verrijking*. Het volstaat niet dat de verweerder in de tijdspanne tussen de verrijking en het instellen van de vordering een vermogensrechtelijk nadeel geleden heeft, m.a.w. er vermogensrechtelijk op achteruit gegaan is¹². Het is vereist dat dit vermogensrechtelijk nadeel in een nauwe samenhang staat tot de verkrijging van de verrijking.
- Ten tweede moet de verweerder *te goeder trouw zijn*. Dit vereiste kan begrepen worden vanuit de theoretische grondslag van het verweermiddel van het verlies van verrijking. De *accipiens* die kennis heeft van het feit dat hij een waarde ongerechtvaardigd in zijn vermogen heeft verkregen ten koste van een ander of zich tenminste bewust is van het risico dat hij de betrokken zaak zal moeten restitueren, is niet in zijn vertrouwen aangetast¹³. Deze goede trouw moet normatief worden ingevuld, zoals bij andere toepassingen van de vertrouwensleer: indien de verweerder zich op grond van de heersende maatschappelijke opvattingen bewust had moeten zijn van het feit dat hij geen recht had op de verkregen vermogensbestanddelen, kan hij zich niet op het verlies van verrijking beroepen¹⁴. Bovendien speelt het principe “*mala fides superveniens non nocet*” niet, althans niet in de zin dat degene die te goeder trouw was op het ogenblik van de vermogensverschuiving, definitief buiten schot blijft. Alleen handelingen gesteld voor de *accipiens* kennis kreeg van het gebrek aan titel, kunnen door hem worden ingeroepen. Eenmaal te kwader trouw kan hij het juridisch en materieel verlies van de zaak niet meer als exceptie inroepen¹⁵.

Ten slotte beklemtoont Sagaert dat het verweermiddel van het verlies van verrijking moet kunnen worden ingeroepen tegen alle vorderingen die hun grondslag vinden in het verbod om zich ongegrond te verrijken. Dit geldt vanzelfsprekend in de eerste plaats voor de vordering uit ongerechtvaardigde verrijking (*actio de in rem verso*). Maar, zo stelt Sagaert: “*ook de vordering uit onverschuldigde betaling wordt terecht gezien als een onderdeel van het verrijgingsrecht, zodat het verlies van het betaalde door de accipiens aan de solvens kan worden tegengeworpen*”¹⁶. Dit betekent dan ook dat de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek in verband met de onverschuldigde betaling die uitgaan van deze gedachte, meer bepaald de artikelen 1377 en 1379-1380, moeten worden gezien als toepassingen van de ruimere gedachte van het verlies van verrijking¹⁷.

¹² *Ibid.*, 613.

¹³ *Ibid.*, 622.

¹⁴ *Ibid.*, 624.

¹⁵ *Ibid.*, 624.

¹⁶ *Ibid.*, 625.

¹⁷ *Ibid.*, 605-610.

Burenhinder – Dagelijkse herhaling – Aanvangspunt van de verjaringstermijn

Arrest van 29 mei 2020 (C.19.0545.F) met conclusie van advocaat-generaal Ph. de Koster

Deze zaak betreft de verjaring van een rechtsvordering die gegrond is op de theorie van de burenhinder.

De eigenares van een pand klaagde al verschillende jaren over geluidshinder die uit een aanpalende woning afkomstig was en die volgens haar werd veroorzaakt door leidingen die waren ingebouwd in de gemene muur en een gebrek aan isolatie.

De eerste rechter wees haar vordering tot schadevergoeding op grond van artikel 1382 Burgerlijk wetboek af wegens verjaring.

Voor het hof van beroep herhaalde de eigenares haar vordering tot schadevergoeding wegens onrechtmatig gebruik van de gemene muur, maar stelde zij tevens in ondergeschikte orde een vordering op grond van artikel 544 Burgerlijk Wetboek in, ertoe strekkende de naburige eigenaar te horen veroordelen tot de uitvoering van alle werkzaamheden noodzakelijk om het evenwicht tussen de twee eigendommen te herstellen.

Het hof van beroep bevestigde de verjaring van de vordering op grond van artikel 1382 Burgerlijk wetboek, maar oordeelde dat de vordering op grond van artikel 544 Burgerlijk Wetboek daarentegen niet was verjaard.

Het cassatieberoep bekritiseert het oordeel van het hof van beroep met betrekking tot het vertrekpunt van de verjaringstermijn. Het hof van beroep oordeelde namelijk dat, aangezien de schadeveroorzakende feiten voortdurend waren en nieuwe geluidshinder veroorzaakten, een nieuwe verjaringstermijn begon te lopen telkens wanneer de eigenaar zich bewust werd van een nieuwe geluidshinder.

Het Hof bevestigt vooreerst zijn rechtspraak¹⁸ dat de rechtsvordering van het slachtoffer van een stoornis die de gewone buurtschapnadelen overschrijdt en die op artikel 544 Burgerlijk Wetboek is gegrond, een op buitencontractuele aansprakelijkheid in de zin van artikel 2262bis, § 1, tweede lid, Burgerlijk Wetboek gegronde rechtsvordering is en aldus verjaart door verloop van vijf jaar vanaf de dag volgend op die waarop de benadeelde kennis heeft gekregen van de schade of van de verzwarende ervan en van de identiteit van de daarvoor aansprakelijke persoon.

Vervolgens past het Hof dit beginsel toe door te oordelen dat, wanneer het schadeveroorzakende feit zich elke dag herhaalt, de daaruit voortvloeiende abnormale hinder een rechtsvordering van het slachtoffer doet ontstaan die verjaart vanaf de datum volgend op die waarop dat slachtoffer kennis heeft gekregen van die hinder

Het hof van beroep heeft dus terecht geoordeeld dat het verzoek van de eigenares om de nodige werkzaamheden te laten verrichten om een einde te maken aan deze hinder, niet verjaard was.

Het Hof beslecht aldus de controverse die in de rechtsleer bestond over een schadeveroorzakend feit dat zich elke dag herhaalt.

¹⁸ Cass., 20 januari 2011, C.09.0306.F, www.juportal.be.

In de rechtsleer en rechtspraak werden daarover drie stellingen verdedigd. Volgens de eerste stelling, die zich baseert op het Nederlandse recht inzake milieuvervuiling, gaat bij voortdurende hinder de verjaring pas in op het ogenblik waarop die hinder eindigt¹⁹. Anderen menen dat de verjaringstermijn ingaat op het ogenblik waarop het slachtoffer kennis heeft genomen van het voortdurende schadeveroorzakende feit en van de gevolgen ervan²⁰. Een derde stelling ten slotte gaat ervan uit dat een nieuwe verjaringstermijn begint te lopen op elke datum waarop het slachtoffer kennis heeft gekregen van nieuwe schade²¹.

Het oordeel van het Hof in onderhavige zaak kan worden vergeleken met een eerdere beslissing van het Hof over het vertrekpunt van de verjaringstermijn van de vordering tegen de bestuurders die niet vóór 1 juli 2001 voor de aanpassing van het minimumkapitaal van de naamloze vennootschap hadden gezorgd. In een arrest van 17 januari 2014 oordeelde het Hof namelijk – na eraan te hebben herinnerd dat volgens het toepasselijke artikel 194 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen²² de verjaring ten aanzien van de bestuurders wegens verrichtingen in verband met hun taak begint te lopen te rekenen vanaf die verrichtingen of, indien ze met opzet verborgen zijn gehouden, te rekenen vanaf de ontdekking – dat, aangezien het om een nalaten gaat, deze bestuurders hun schuldig gedrag herhalen elke dag waarop zij nalaten zich naar die wettelijke verplichting te schikken²³.

Het Hof verzoent aldus de vereisten van de rechtszekerheid en het recht van toegang tot de rechter²⁴. Het slachtoffer van stoornissen veroorzaakt door een feit dat zich dagelijks herhaalt kan aldus het herstel vorderen van elke stoornis die dagelijks werd geleden gedurende vijf jaar volgend op de dag waarop hij er kennis van heeft gekregen evenals van de identiteit van de aansprakelijke.

Aanneming van werk – Niet-nakoming van een contractuele verbintenis – Uitvoering door een derde – Afwezigheid van rechterlijke machtiging zonder grond

Arrest van 18 juni 2020 (C.18.0357.N)

Krachtens artikel 1144 Burgerlijk Wetboek heeft een schuldeiser in geval van niet-nakoming van een contractuele verbintenis het recht zich door de rechter te laten machtigen om de verbintenis te laten uitvoeren door een derde op kosten van de schuldenaar.

Een aantal bijzondere wetten erkennen de mogelijkheid voor een schuldeiser om bij wanprestatie van zijn schuldenaar in uitzonderlijke omstandigheden, zoals bij

¹⁹ Zie met name Rb. Antwerpen 24 februari 2011, RW 2013-2014, 632; S. STIJNS en H. VUYE, *Beginselen van Belgisch privaatrecht*, dl. V, *Zakenrecht*, b. IV, *Burenhinder*, Antwerpen, Intersentia, 2000, 247.

²⁰ Luik 4 mei 2018, *JLMB* 2018, 1559 e.v.

²¹ Brussel 16 maart 2018, 2013-AR-1823, ECLI:BE:CABRL:2018:ARR.20180316.6.; Bergen 3 april 2018, 2015-RG-889, ECLI:BE:CAMON:2018:ARR.20180403.1.

²² Vervolgens artikel 198, § 1, Wetboek van vennootschappen en nu artikel 2:143 Wetboek van vennootschappen en verenigingen.

²³ Cass. 17 januari 2014, C.12.0604.F, www.juportal.be.

²⁴ Y. NINANE, “La prescription de l’action en réparation d’un dommage causé par un fait continu”, *Les pages*, 2018, nr. 31, 1.

hoogdringendheid, zonder rechterlijke machtiging, op eigen kosten en op eigen risico, tot vervanging van de schuldenaar over te gaan, waarbij de schuldeiser deze kosten op de schuldenaar kan verhalen en waarbij zijn handelwijze achteraf door de rechter kan worden getoetst (zie bv. artikel 47, § 2, 3° koninklijk besluit van 14 januari 2013 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten; artikel 36 Wet van 21 november 2017 betreffende de verkoop van pakketreizen, gekoppelde reisarrangementen en reisdiensten).

Daarnaast erkent de lagere rechtspraak in welbepaalde specifieke gevallen, zoals bv. bij handelskoop met betrekking tot generieke goederen waarbij de verkoper een ernstige wanprestatie begaat²⁵ en bij aannemingsovereenkomsten waarbij de aannemer een ernstige wanprestatie begaat²⁶, eenzelfde mogelijkheid voor de schuldeiser om in uitzonderlijke gevallen tot buitengerechtelijke vervanging van de schuldenaar over te gaan.

In recente decennia pleitten steeds meer auteurs voor de erkenning van de buitengerechtelijke vervanging als een gemeenrechtelijke sanctie, die toepassing kan vinden in alle contracten, ongeacht hun kwalificatie, op voorwaarde uiteraard dat aan de voormelde voorwaarden (zoals het voorhanden zijn van uitzonderlijke omstandigheden) is voldaan²⁷. Wanneer de schuldeiser de schuldenaar buitengerechtelijk vervangt zonder dat deze voorwaarden zijn vervuld, dan zou de schuldeiser volgens deze rechtsleer van de schuldenaar geen terugbetaling van de vervangingskosten kunnen eisen, maar tevens zou hij zijn recht op schadevergoeding voor de schade die naast de vervangingskost is ontstaan, verliezen²⁸.

²⁵ Zie bv. Luik 9 januari 2014, *JLMB* 2015, 496; Luik 27 mei 1986, *JLMB* 1987, 1017; Bergen 4 maart 1975, *BRH* 1975, 243.

²⁶ Zie bv. Gent 5 oktober 2018, *TBO* 2020, 65; Gent 12 januari 2018, *TBO* 2020, 53; Luik 9 januari 2012, *JT* 2014, 153; Luik 24 juni 1991, *JT* 1991, 698; Gent 15 december 1971, *RW* 1971-72, 913.

²⁷ F. LAURENT, *Principes de droit civil*, XVI, Brussel, Bruylant, 1875, nr. 200. Zie in navolging daarvan L. CORNELIS, *Algemene theorie van de verbintenis*, Antwerpen, Intersentia, 2000, nr. 426; S. DE REY, *Herstel in natura*, Brugge, die Keure, 2019, nr. 684; E. DIRIX, "Eigenrichting in het privaatrecht" in *Liber amicorum Jan Ronse*, Brussel, Story, 1986, 590; W. GELDHOF en M. SOMERS, "Vervanging en indeplaatsstelling van de in gebreke blijvende schuldenaar: artikelen 1143-1144 BW en artikel 20, § 6, AAV als uitdrukking van een gemeen recht van contractenrechtelijke eigenrichting?", *TBO* 2008, 160; W. GELDHOF en M. SOMERS, "De buitengerechtelijke vervanging van de schuldenaar vanuit rechtsvergelijkend perspectief. Handelskoop en aanneming zetten de toon", *TPR* 2008, 512; C. HENSKENS, "Sancties bij contractbreuk" in T. VANSWEEVELT en B. WEYTS (eds.), *Handboek Verbintennisrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, nr. 578; R. KRUITHOF, "Overzicht van rechtspraak (1974-1980). Verbintennis", *TPR* 1983, nrs. 133-134; L. SIMONT, J. DE GRAVE en P.-A. FORIERS, "Examen de jurisprudence. Les contrats spéciaux (1976 à 1980)", *RCJB* 1986, 284; S. STIJNS, *De gerechtelijke en de buitengerechtelijke ontbinding van overeenkomsten*, Antwerpen, Maklu, 1994, nr. 541; E. SWAENEPOEL, "De eenzijdige vervanging en de eenzijdige ontbinding: verwarring troef", *TBBR* 2007, 156 e.v.; P. VAN OMMESLAGHE, "Examen de jurisprudence (1974-1982)", *RCJB* 1986, 205; P. WÉRY, *L'exécution forcée en nature des obligations contractuelles non pécuniaires*, Brussel, Kluwer, 1993, nrs. 224 e.v.; W. VAN GERVEN en A. VAN OEVELEN, *Verbintennisrecht*, Leuven, Acco, 2015, 184; P. VAN OMMESLAGHE, *Les obligations*, in *Traité de droit civil belge*, II, Brussel, Bruylant, 2013, nr. 559;

²⁸ F. BURSSENS, *Handboek aannemingsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, nr. 632; L. CORNELIS, *Algemene theorie van de verbintenis*, Antwerpen, Intersentia, nr. 428; W. VAN GERVEN en A. VAN OEVELEN, *Verbintennisrecht*, Leuven, Acco, 2015, 184; P. VAN OMMESLAGHE, *Les obligations*, in *Traité de droit civil belge*, II, Brussel, Bruylant, 2013, nr. 558; P. WÉRY, *Droit des obligations*, vol. 1, Brussel, Larcier, 2011, nr. 800.

In het arrest van 18 juni 2020 erkent het Hof voor het eerst de mogelijkheid voor de schuldeiser om in uitzonderlijke omstandigheden, zoals bij hoogdringendheid, tot een eenzijdige vervanging over te gaan, zonder rechterlijke machtiging, op eigen kosten en op eigen risico, waarna de schuldeiser deze kosten kan verhalen op de schuldenaar en waarbij zijn handelswijze achteraf door de rechter kan worden getoetst. Het Hof voegt daaraan toe dat van de schuldeiser echter wordt verwacht dat hij daarbij steeds de redelijke belangen van de schuldenaar in acht neemt. Bovendien preciseert het Hof, in weerwil van voormelde rechtsleer, dat wanneer de schuldeiser de verbintenis zonder voorafgaandelijke rechterlijke machtiging door een derde laat uitvoeren en de rechter achteraf vaststelt dat hiertoe geen grond bestond of dat de uitvoering op onzorgvuldige wijze plaatsvond, de schuldeiser in dat geval de door hem gemaakte kosten inderdaad niet op de schuldenaar kan verhalen, maar dat hij wel degelijk zijn recht op de vergoeding van de schade die het gevolg is van de wanprestatie, behoudt.

Landverzekering – Grenzen aan een exoneration van de verzekeraar voor grove schuld – Aansprakelijkheid buiten overeenkomst – Materiële schade – Vervangingswaarde – Draagwijdte

Arrest van 17 september 2020 (C.18.0294.F en C.18.0611.F) met conclusie van advocaat-generaal Ph. de Koster, gewezen in voltallige kamer

De eigenaars van een huis beslisten om te verbouwen. Tijdens de grondwerken die door de aannemer werden uitgevoerd aan de rand van het huis, dat gedeeltelijk in een helling was ingegraven, stortte het achterste deel van het huis in.

De eerste rechter weerhield de aansprakelijkheid van de architect, van de aannemer die de graafwerken had uitgevoerd en van de eigenaars van het gebouw, opdrachtgevers. Hij veroordeelde de architect en de aannemer *in solidum* tot betaling van een schadevergoeding aan de eigenaars, maar wees de vordering van de eigenaars tegen de beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar van de aannemer af. Deze laatste had geweigerd in het schadegeval tussen te komen op grond van een clause opgenomen in de algemene voorwaarden van de verzekeringspolis, volgens dewelke hij in geval van grove nalatigheid van zijn verzekerde de schade niet hoefde te dekken. Wat de begroting van de schade betreft, bracht de eerste rechter een vetusteitscoëfficiënt van 44 % in mindering op het bedrag van de werken die moesten worden uitgevoerd voor de wederopbouw van het beschadigde gedeelte van het gebouw, met als reden dat rekening moest worden gehouden met de preciaire toestand van de bestaande funderingen.

Deze beslissing werd in hoger beroep principieel bevestigd.

De architect en zijn verzekeraar stelden daarop een cassatieberoep in. Het Hof bevestigt zijn vaste rechtspraak volgens dewelke de verzekeraar krachtens artikel 8, tweede lid, van de wet van 25 juni 1992²⁹ op de landverzekeringsovereenkomsten aansprakelijk is voor de schade veroorzaakt door de schuld, zelfs de grove schuld, van de verzekeringnemer, de verzekerde of de begunstigde en hij zich enkel van zijn verbintenissen kan bevrijden voor de gevallen van grove schuld die op uitdrukkelijke

²⁹ Afgeschaft door de wet van 4 april 2014, nu artikel 62 van deze wet.

en beperkende wijze in de overeenkomst zijn bepaald³⁰. Hij kan zich daarentegen niet in algemene bewoordingen van zijn verbintenissen bevrijden. Overeenkomstig deze beginselen vernietigt het Hof de beslissing van de appelrechter die heeft geoordeeld dat de clausule in de polisvoorwaarden niet in vage of algemene bewoordingen was gesteld, aangezien zij verwees naar de noodzaak zich ervan bewust te zijn niet te beschikken over de nodige bekwaamheid, technische kennis, menselijke of materiële middelen om het werk te kunnen uitvoeren, en aangezien zulks een aannemer moeiteloos toelaat het gedrag te identificeren dat een grove schuld vormt.

Ook de eigenaars stelden een cassatieberoep in. Zij verzochten het Hof zich uit te spreken over het principe van vermindering van het bedrag dat nodig is om het gebouw te herbouwen met een vetusteitscoëfficiënt, wegens de ouderdom van de ingestorte muur. Enkel deze vraag is aan het Hof voorgelegd, aangezien het hof van beroep niet heeft geoordeeld dat de toestand van de muur, zelfs gedeeltelijk, de oorzaak van de instorting was of dat de muur niet langer de stabiliteit van het gebouw waarborgde.

De vaste rechtspraak van het Hof huldigt zowel op vlak van contractuele aansprakelijkheid als op vlak van de buitencontractuele aansprakelijkheid het principe dat schade integraal moet worden vergoed, wat inhoudt dat de persoon die schade heeft geleden, moet worden hersteld in de toestand waarin hij of zij zich zou hebben bevonden indien de fout niet was begaan. Hieruit volgt in geval van zaakschade dat de schade waarvoor herstel verschuldigd is, niet bestaat in het verlies door het slachtoffer van de prijs van de zaak, maar in het verlies van de zaak³¹, hetgeen betekent dat degene wiens zaak door een onrechtmatige daad is beschadigd, recht heeft op een herstel van zijn vermogen door de zaak te herstellen in de staat waarin zij zich vóór de onrechtmatige daad bevond, en dat de benadeelde in de regel het bedrag kan vorderen dat nodig is om de zaak te laten herstellen³².

De toepassing van deze beginselen verhindert een vetusteitsaftrek, omdat, indien het voor de wederopbouw benodigde bedrag aldus wordt verlaagd, het doel van integrale vergoeding van de schade niet wordt bereikt, aangezien het slachtoffer niet over het bedrag beschikt dat nodig is om het beschadigde voorwerp te herstellen³³. Dit is overigens het standpunt dat sinds de jaren zeventig door het Franse Hof van Cassatie wordt verdedigd, dat oordeelt dat *“déduire des frais de la remise en état le coefficient de vétusté correspondant à l’âge du bâtiment ne replacerait pas la victime dans la situation où elle se serait trouvée si l’acte dommageable ne s’était pas produit,*

³⁰ Cass. 16 maart 2018, *Pas.* 2018, nr. 188; Cass. 29 juni 2009, C.08.0003.F, www.juportal.be; Cass., 2 oktober 2009, C.08.0168.F, www.juportal.be. Deze rechtspraak wordt goedgekeurd door een meerderheid van de rechtsleer: zie o.a. N. SCHMITZ, “Le point sur la charge de la preuve des causes d’exonération de garanties”, *Actualités du droits des assurances*, CUP 2015, vol. 154, 152 e.v.; C. VAN SCHOUBROECK, “Algemeen geformuleerde zorgvuldigheidsplicht niet sanctioneren door verval van dekking”, *RDC* 2007, 791 e.v.; G. JOCQUÉ, “Vereiste van oorzakelijk verband tussen fout en schade. Zware fout en verval van dekking in het verzekeringsrecht”, *NjW*, 2007, 847.

³¹ Zie b.v. Cass. 28 september 1994, P. 94.0611.F., www.juportal.be.

³² Zie b.v. Cass. 23 december 1992, *Arr.Cass.* 1991-1992, 1466.

³³ Zie o.a. J.-L. FAGNART, “Plus-value et moins-value à la suite de la réparation ou du remplacement d’une chose endommagée ou perdue”, *For. Ass.* 2013, 85 e.v.; R.O. DALCQ, *Traité de la responsabilité civile*, t. II, nr. 3481.

puisque'elle supporterait alors injustement une dépense supplémentaire rendue nécessaire par la faute d'un tiers"³⁴.

In twee arresten van 11 februari 2016³⁵ en 5 oktober 2018³⁶ oordeelde het Hof echter dat het slachtoffer recht heeft op integrale vergoeding van de schade, dat bij zaakschade het slachtoffer recht heeft op de vervangingswaarde van zijn vernielde zaak, dat de vervangingswaarde daarbij het bedrag is dat nodig is om zich een gelijkaardige zaak aan te schaffen en dat de vervangingswaarde gelijk is aan de werkelijke waarde van de vernielde zaak. Het Hof verwierp daarom het middel dat stelt dat de benadeelde partij recht heeft op een vergoeding begroot in functie van de nieuwwaarde van het beschadigde goed, wanneer zij niet een soortgelijk artikel met dezelfde mate van vetustiteit kan verwerven.

Het Hof heeft deze vraag in voltallige zitting beslecht.

Na te hebben herinnerd aan het beginsel van integrale vergoeding van de schade en te hebben gepreciseerd dat degene wiens zaak door een onrechtmatige daad werd vernield, recht heeft op het herstel van zijn vermogen door het herstel van de zaak in de toestand waarin ze zich vóór de daad bevond, beslist het Hof dat de benadeelde in de regel op het bedrag kan aanspraak maken dat hij voor het herstel van de zaak nodig heeft, zonder dat dit bedrag mag worden verminderd wegens de vetustiteit van de vernielde zaak.

Economisch recht

Reglementen van de Orde van Vlaamse balies en van de Ordre des barreaux francophones et germanophone – Faillissement van de beoefenaar van het beroep van advocaat – Gevolgen voor de toegang tot het beroep

Arrest van 18 september 2020 ([C.18.0353.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal E. Herregodts

Tot de bevoegdheden van het Hof van Cassatie behoort ook het kennis nemen van vorderingen tot nietigverklaring van de reglementen van de Orde van Vlaamse balies (OVV) en de Ordre des barreaux francophones et germanophone (OBFG) die door overschrijding van bevoegdheid zijn aangetast, tegen de wetten indruisen of op onregelmatige wijze zijn aangenomen (artikel 611 Gerechtelijk Wetboek).

De bevoegdheden van de OVV en de OBFG zijn opgenomen in artikel 495 Gerechtelijk Wetboek. Artikel 496, eerste lid, Gerechtelijk Wetboek schrijft voor dat de OVV en de OBFG met betrekking tot de bevoegdheden bepaald in artikel 495 Gerechtelijk Wetboek passende reglementen vaststellen. Artikel 496, tweede lid, Gerechtelijk Wetboek voegt daaraan toe dat met het oog op de betrekkingen tussen de leden van de onderscheiden balies die er deel van uitmaken, de OVV en de OBFG de

³⁴ Cass. civ. 2e, 16 december 1970, nr. 69-12.617; Cass. civ. 1ère, 3 juli 1990, nr. 89-16042.

³⁵ Cass. 11 februari 2016, AR C.15.0031.N, [www.juportal.be](#)

³⁶ Cass. 5 oktober 2018, AR C.18.0145.N en conclusie eerste advocaat-generaal Mortier, toen advocaat generaal, [www.juportal.be](#)

regels en gebruiken van het beroep van advocaat bepalen en er eenheid in brengen, door passende reglementen vast te stellen.

In de zaak die aan het Hof werd voorgelegd, vorderen een Orde van Advocaten en twee advocaten de nietigverklaring van de artikelen 3, 4 en 5 van het reglement van de OVB van 28 maart 2018 betreffende de advocaat en insolventie.

Met dit reglement heeft de OVB een regeling uitgewerkt met betrekking tot de gevolgen van een faillissement van *'advocaten, hun samenwerkingsverbanden, met uitsluiting van netwerken, of hun feitelijke verenigingen'*. Zo bepaalt artikel 3 van het reglement dat de advocaat die failliet wordt verklaard, vanaf de datum van het vonnis dat zijn faillissement uitspreekt, ambtshalve wordt weggelaten van het tableau of de lijst van stagiairs of de lijst van buitenlandse advocaten. Hetzelfde geldt ook voor de advocaten-vennoten van het samenwerkingsverband van advocaten, met uitsluiting van netwerken, en voor de advocaten leden van een feitelijke vereniging die failliet is verklaard vanaf de datum van het vonnis dat het faillissement uitspreekt van het samenwerkingsverband of de feitelijke vereniging waarvan hij deel uitmaakt. Artikel 5 van het reglement bepaalt dat de advocaat die failliet is verklaard onmiddellijk nadat hij is failliet verklaard aan de raad van de Orde de inschrijving kan vragen op het tableau of de hiervoor bedoelde lijsten.

Het Hof beantwoordt in zijn arrest van 18 september 2020 twee vragen: (1) Is de OVB bevoegd om een dergelijk reglement uit te vaardigen? (2) Spoort dit reglement met Boek XX Wetboek van economisch recht?

Op de eerste vraag antwoordt het Hof bevestigend. Uit de artikelen 495, 496, 498 en 500 Gerechtelijk Wetboek blijkt dat de wetgever aan de Gemeenschapsordes van advocaten een ruime autonomie heeft gegeven tot het regelen van hun beroep in functie van de specifieke aard van hun werkzaamheden, dewelke betrekking heeft op onder meer hun onafhankelijkheid en de vertrouwelijkheid van de contacten tussen advocaten onderling en tussen advocaten en cliënten, evenals op het deontologisch toezicht daarop door de Stafhouder³⁷. Hieruit volgt, aldus het Hof, dat de wetgever aan de Gemeenschapsordes de bevoegdheid heeft gegeven om, in reglementen, gevallen van ambtshalve weglating van het tableau te bepalen, volgens de rechtspleging in tuchtzaken, wanneer dat vereist is voor de eer, de rechten en de gemeenschappelijke beroepsbelangen van hun leden, voor de loyauteit in het beroep of voor de behartiging van de belangen van de advocaat en de rechtzoekende.

Op de tweede vraag antwoordt het Hof ontkennend. Daartoe wordt verwezen naar, enerzijds, de artikelen 428, 428bis, 432, 437 Gerechtelijk Wetboek en, anderzijds, Boek XX Wetboek van economisch recht en de Richtlijn (EU) 2019/1023 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019 betreffende preventieve herstructureringsregels, betreffende kwijtschelding van schuld en beroepsverboden, en betreffende maatregelen ter verhoging van schuld en beroepsverboden, en betreffende maatregelen ter verhoging van de efficiëntie van de procedures inzake herstructurering, insolventie en kwijtschelding van schuld, en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2017/1132 betreffende herstructurering en insolventie (inzonderheid overweging 72). Uit deze bepalingen volgt, volgens het Hof, dat het faillissement van

³⁷ Vergelijk Cass. 3 februari 2017, *Arr. Cass.* 2017, nr. 083, r.o. 2.

een beoefenaar van een vrij beroep enkel kan leiden tot de stopzetting van de op datum van de faillietverklaring uitgeoefende activiteit, maar niet tot het verlies van rechtswege van het recht op toegang tot de bewuste beroepsactiviteit en het verhinderen of het bemoeilijken van een nieuwe, zelfs identieke, activiteit. Aldus spoort het bestreden reglement niet met de krachtlijnen en oogmerken van de insolventiewetgeving, zodat artikel 3 van het bestreden reglement, door de ambtshalve weglating op te leggen als gevolg van het loutere faillissement, kennelijk onredelijk is.

Het reglement van de OVB van 28 maart 2018 betreffende de advocaat en insolventie wordt vernietigd.

Strafrecht

Verwerking van persoonsgegevens zonder wettelijke basis – Misdrijf bedoeld in artikel 222, 1°, wet van 30 juli 2018 – Moreel bestanddeel – Schending van het beroepsgeheim door een politieambtenaar – Draagwijdte van het beroepsgeheim

Cass. 4 november 2020 (P.20.0709.F)

De feiten in deze zaak kunnen als volgt worden samengevat. Op een ogenblik dat hij werkonbekwaam was, ging een politie-inspecteur naar een afgezonderde kamer in zijn politiebureau. Daar raadpleegde hij het nationale register betreffende een bepaalde persoon, alsmede dossiers van verkeersovertredingen betreffende de kleinzoon van die persoon. De politieagent stuurde de aldus verzamelde informatie door naar een privé-detective die van een verzekeringsmaatschappij de opdracht had gekregen uit te zoeken wie de gebruikelijke bestuurder van het verzekerde voertuig was. Op grond van de door de politieagent verstrekte informatie schreef de detective in zijn rapport dat “in het verleden geen alcoholgerelateerde aanklachten tegen hem ([de kleinzoon]) waren ingediend” en dat “hij echter voor verschillende andere feiten bij de gerechtelijke instanties gekend zou zijn”.

In een vonnis van 22 mei 2018 heeft de correctionele rechtbank van Henegouwen, afdeling Charleroi, de politieagent schuldig bevonden aan de twee hem ten laste gelegde feiten: een schending van artikel 39, 1°, Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levensfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (thans artikel 222, 2°, Wet van 30 juli 2018), d.w.z. het hebben verwerkt van dergelijke gegevens in strijd met de voorwaarden opgelegd door artikel 4, § 1, van deze wet, en een schending van het beroepsgeheim (artikel 458 Strafwetboek).

De beklagde en het openbaar ministerie hebben tegen dit vonnis hoger beroep ingesteld. Op het ogenblik dat het hof van beroep te Bergen de zaak onderzocht, was de Wet van 8 december 1992 opgeheven en vervangen door de Wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens³⁸. In een arrest van 4 juni 2020 bevestigde het hof van beroep de beslissing van de eerste rechter inzake schuld, echter door de feiten met

³⁸ Artikel 280, lid 1, en artikel 281, lid 1, Wet van 30 juli 2018.

betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens te herkwalficeren als een inbreuk op artikel 222, 1°, Wet van 30 juli 2018.

De beklaagde tekende dit arrest cassatieberoep aan. Hij betoogde voor het Hof dat de appelrechters artikel 2 Strafwetboek en artikel 222 Wet van 30 juli 2018 hadden geschonden, omdat zij hadden moeten vaststellen dat het strafbare feit ‘met ernstige nalatigheid of kwaadwillig’ was gepleegd, aangezien dit element een gunstiger voorwaarde is voor strafbaarstelling volgens de nieuwe wet. Het Hof verwerpt dit middel. Het is van oordeel dat, anders dan het middel aanvoert, het in artikel 222, 1°, Wet van 30 juli 2018 bedoelde strafbare feit niet een dergelijk foutelement vereist.

De artikelen 222, 1°, en 222, 2°, Wet van 30 juli 2018 hebben een verschillend doel.

Artikel 222, 1°, bestraft de de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker, en zijn aangestelde of gemachtigde, “wanneer persoonsgegevens worden verwerkt zonder wettelijke basis in overeenstemming met artikel 6 van Verordening [(EU) 2016/679]³⁹ en artikel 29, lid 1 en artikel 33, lid 1, van deze wet inbegrepen de voorwaarden voor de toestemming en verdere verwerking”. Onder verwerking “zonder wettelijke basis in overeenstemming met de bovengenoemde bepalingen van Verordening (EU) 2016/679 (de algemene verordening gegevensbescherming) en de Wet van 30 juli 2018” moet worden verstaan de verwerking van persoonsgegevens in een geval ander dan de enige wettelijke gevallen waarin de verwerking van dergelijke gegevens is toegestaan. Deze juridische grondslagen, of ‘wettigheidsgrondslagen’, worden limitatief opgesomd in artikel 6 van de Verordening en de artikelen 29, § 1, en 33, § 1, Wet van 30 juli 2018. De verwerking⁴⁰ van persoonsgegevens is rechtmatig, bijvoorbeeld wanneer de betrokkene daarvoor toestemming heeft gegeven of wanneer de verwerking noodzakelijk is om een wettelijke verplichting na te komen (artikel 6, lid 1, punt 1, onder a) en c), Verordening), of wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de vervulling van een taak die door een bevoegde overheid wordt verricht met het oog op het onderzoek naar en de vervolging van strafbare feiten en op een wettelijke of reglementaire verplichting berust (artikel 33, § 1, van de wet). In de wet van 8 december 1992 is de regel van artikel 222, 1°, terug te vinden in artikel 39, 2^o⁴¹.

Artikel 222, 2°, Wet van 30 juli 2018 (voorheen artikel 39, 1°, Wet van 8 december 1992)⁴², van zijn kant, bestraft niet de voor de verwerking verantwoordelijke of de verwerker, en zijn aangestelde of gemachtigde, die persoonsgegevens hebben verwerkt zonder wettelijke grondslag, maar stelt het strafbaar om dergelijke gegevens

³⁹ Artikel 2, lid 2, Wet van 30 juli 2018. Zoals bepaald in artikel 25 Wet van 30 juli 2018, vormen de artikelen 28, 29 en 33 van deze wet, waarnaar artikel 222, 1°, en 2°, verwijst, evenwel, zoals alle bepalingen van titel 2 van de wet, de omzetting van Richtlijn 2016/680/EU betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens door de bevoegde autoriteiten met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen, en betreffende het vrije verkeer van die gegevens.

⁴⁰ Het hof van beroep heeft verduidelijkt dat raadpleging van persoonsgegevens een “verwerking” van persoonsgegevens is (art. 5, eerste lid, Wet van 30 juli 2018 en art. 4, tweede lid, Verordening (EU) 2016/679).

⁴¹ Artikel 39, 2°, Wet van 8 december 1992 bestraft de voor de verwerking verantwoordelijke en zijn werknemer of lasthebber “die gegevens verwerkt buiten de in artikel 5 [van de wet] voorziene gevallen”.

⁴² Artikel 39, 1°, Wet van 8 december 1992 bestraft de voor de verwerking verantwoordelijke en zijn werknemer of lasthebber “die persoonsgegevens verwerkt in strijd met de voorwaarden opgelegd door artikel 4, § 1, [van de wet]”.

te verwerken “in overtreding van de voorwaarden opgelegd door artikel 5 van de Verordening en artikel 28 van deze wet, met ernstige nalatigheid of kwaadwillig”. De door deze bepalingen ‘opgelegde voorwaarden’ moeten worden opgevat als de normen die de verwerkingsverantwoordelijke, of diens gemachtigde of aangestelde, bij de verwerking van persoonsgegevens in acht moet nemen. Het betreft de juridische principes die van toepassing zijn op de handeling van de verwerking als zodanig. In grote lijnen gaat het om de verplichting om informatie rechtmatig, billijk en transparant te verwerken, voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden te verzamelen, de informatie niet langer te bewaren in een vorm die identificatie ervan mogelijk maakt dan noodzakelijk is voor het doel waarvoor de informatie is bestemd, en de informatie zodanig te verwerken dat de beveiliging ervan is gewaarborgd. Het gaat ook om de eerbiediging van de juridische principes betreffende de verwerkte gegevens zelf, zoals de toereikendheid, de relevantie en het niet-excessieve karakter ervan in verhouding tot de doeleinden van de verwerking, alsmede de juistheid en de actualiteit ervan.

Artikel 222, 1°, en artikel 222, 2°, hebben elk een verschillend doel, maar zijn niettemin complementair, in die zin dat de verwerking ten eerste een wettelijke basis moet hebben, d.w.z. toegelaten zijn op grond van artikel 6 van de Verordening of de artikelen 29, § 1, en 33, § 1, Wet van 30 juli 2018, en ten tweede moet worden uitgevoerd met inachtneming van de verwerkingsvoorwaarden van artikel 5 van de verordening en artikel 28 van de wet⁴³.

De twee bepalingen verschillen ook wat betreft het verwijtbare (morele) bestanddeel van de ten laste gelegde strafbare feiten. Zoals het Hof opmerkt, vereist artikel 222, 1°, niet dat een verwerking zonder wettelijke basis het gevolg moet zijn van ‘ernstige nalatigheid’ of ‘kwaadwillig’ is. Dit was evenmin het geval met artikel 39, 2°, Wet van 8 december 1992, dat, wanneer men de begrippen van het ontwerp van boek 1 van het nieuwe Strafwetboek hanteert, noch een ‘bijzondere opzet’ noch een ‘ernstig gebrek aan voorzorg of vooruitziendheid’⁴⁴ vereiste. Wanneer daarentegen de verwerking van persoonsgegevens niet is gebeurd op de wijze voorgeschreven door artikel 5 van de Verordening en artikel 28 Wet van 30 juli 2018, bepaalt artikel 222, 2°, dat de schending van de wettelijke voorschriften moet zijn begaan ‘met ernstige nalatigheid of kwaadwillig’. Dit is een nieuwigheid ten opzichte van artikel 39, 1°, Wet van 8 december 1992, dat dit foutelement niet vereiste⁴⁵.

De beklagde heeft voor het Hof ook aangevoerd dat de appelrechters niet rechtsgeldig konden oordelen dat de schending van het beroepsgeheim was komen vast te staan, omdat de door hem onthulde informatie niet afkomstig was uit dossiers

⁴³ Zie. C. DE TERWANGNE, “Les principes relatifs au traitement des données à caractère personnel et à sa licéité” in C. DE TERWANGNE en K. ROSIER (eds.), *Le règlement général sur la protection des données (RGPD/GDPR)*, Larcier, 2018, 118-120.

⁴⁴ Wetsvoorstel tot invoering van een nieuw Wetboek van Strafrecht (Boek 1 en 2), *Parl.St. Kamer*, zittingsperiode 2019, DOC 55-417/1, p. 838; Wetsvoorstel tot invoering van een nieuw Wetboek van Strafrecht (Boek 1 en 2), *Parl.St. Kamer*, zittingsperiode 2019-2020, DOC 55-1011/1, p. 4; J. ROZIE, D. VANDERMEERSCH en J. DE HERDT, *Un nouveau Code pénal pour le futur ? La proposition de la commission de réforme du droit pénal*, *Les dossiers de la Revue de droit pénal et de criminologie*, la Chartre, Brussel, 2019, 2.

⁴⁵ N. ROLAND, “Quelles sanctions pénales en cas de violation de la vie privée?”, noot onder Bergen, 15 januari 2020, *JT* 2020, 616.

die onder zijn verantwoordelijkheid vielen, en hij deze had geopenbaard op een tijdstip waarop hij was vrijgesteld van dienst. Het Hof overweegt vooreerst dat de geheimhouding in de zin van artikel 458 Strafwetboek zich uitstrekt tot hetgeen de geheimhoudingsplichtige uit hoofde van zijn staat of beroep, in de uitoefening van of in verband met zijn beroep of ambt persoonlijk heeft kunnen vaststellen, ontdekken of afleiden⁴⁶. In dat verband preciseert het Hof dat het voor de gebondenheid aan de geheimhoudingsplicht volstaat dat de betrokkene feiten heeft ontdekt waartoe hij buiten de uitoefening van zijn beroep of ambt geen toegang zou hebben gehad⁴⁷. Het Hof oordeelt dat het hof van beroep op basis van zijn hierboven samengevatte vaststellingen naar recht kon oordelen dat de politieambtenaar het beroepsgeheim had geschonden door aan een privédetective aangesteld door een verzekeringsmaatschappij te hebben onthuld dat een persoon ‘voor diverse andere feiten bij de gerechtelijke instanties bekend zou zijn’⁴⁸.

De beklagde heeft voor het Hof ook aangevoerd dat er geen sprake kan zijn van schending van het beroepsgeheim wanneer de ontvanger van de meegedeelde informatie deze rechtmatig langs een andere weg had kunnen verkrijgen, *in casu* door een verzoek in te dienen bij het openbaar ministerie, dat zou hebben beoordeeld welk gevolg eraan moest worden gegeven. Het Hof oordeelde dat de geheimhoudingsplicht van artikel 458 Strafwetboek niet onderworpen is aan de vaststelling dat de persoon aan wie de vertrouwelijke informatie zou zijn bekendgemaakt, deze niet kan verkrijgen bij een andere overheid die de wenselijkheid of de wettigheid ervan zou beoordelen.

Strafprocedure

Zwijgrecht – Recht niet mee te werken aan zijn eigen veroordeling – Dwangbevel van de onderzoeksrechter tot het meedelen van de de toegangscode van een GSM

Arrest van 4 februari 2020 ([P.19.1086.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal B. De Smet

Op grond van artikel 88*quater*, § 1, Wetboek van Strafvordering kan de onderzoeksrechter degene die de toegangscode tot een informaticasysteem zoals een gsm-toestel kent, met een gemotiveerd dwangbevel (“*decryptiebevel*”) verplichten om die code mee te delen (“*ontsleutelplicht*”). Degene die weigert aan dat bevel gevolg te geven, de verdachte niet uitgezonderd, is strafbaar op grond van artikel 88*quater*, §

⁴⁶ Cass. 2 juni 2010, *Pas.* 2010, 1698; J. LECLERCQ, “Le secret professionnel”, *Novelles. Droit pénal*, t. IV, Brussel, Larcier, 1989, 7645; P. LAMBERT, “Secret professionnel”, *RPDB*, Complément X, Brussel, Bruylant, 2007, nr. 205; N. COLETTE-BASECQZ, “Le secret professionnel: une valeur sacrifiée au nom de la lutte contre le terrorisme” in F. KUTY en A. WEYEMBERGH (ed.), *La science pénale dans tous ses états - Liber amicorum Patrick Mandoux et Marc Preumont*, Brussel, Larcier, 2019, 146 en 151.

⁴⁷ J. PRADEL en M. DANTI-JUAN, *Manuel de droit pénal spécial*, Parijs, Cujas, 2001, 243.

⁴⁸ Zoals het Hof van Beroep opmerkt, zijn politieambtenaren niet alleen gebonden door het beroepsgeheim van artikel 458 Strafwetboek. Andere wettelijke of reglementaire bepalingen leggen het beroepsgeheim van politieambtenaren vast of verwijzen ernaar: artikel 131 van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst met een tweeledige structuur; artikel 48 van de wet van 26 april 2002 betreffende de essentiële elementen van het statuut van het politiepersoneel en houdende diverse bepalingen met betrekking tot de politiediensten; artikel 34 van het koninklijk besluit van 10 mei 2006 tot vaststelling van de deontologische code van de politiediensten. Wat de personele werkingssfeer van artikel 458 strafwetboek betreft, zie Cass. 27 juni 2007, *Pas.* 2007, 1349.

3, Wetboek van Strafvordering. Daarentegen kan de onderzoeksrechter de verdachte niet dwingen tot de meer actieve verplichtingen vervat in artikel 88*quater*, § 2, Wetboek van Strafvordering (het bedienen van het informaticasysteem of het uitvoeren van bepaalde verrichtingen erop zoals het openen, zoeken of kopiëren van bestanden). De verdachte heeft zodoende een strafrechtelijk gesanctioneerde informatieverplichting, maar geen medewerkingsverplichting.

De vraag of deze informatieverplichting in strijd is met het recht van de verdachte om niet aan zijn eigen veroordeling mee te werken, is door feitenrechters verschillend beantwoord⁴⁹.

In de voorliggende zaak had de beklaagde, die op grond van de vaststellingen van de verbalisanten verdacht was van het plegen van drugsmiddelen, geweigerd gevolg te geven aan het dwangbevel van de onderzoeksrechter tot het verstrekken van de toegangscode van de op hem aangetroffen gsm-toestellen. In eerste aanleg werd de beklaagde daarvoor veroordeeld, maar in hoger beroep werd hij vrijgesproken. Het hof van beroep oordeelde dat het onder bedreiging van strafsancities dwingen van de beklaagde om persoonlijk en actief mee te werken aan de bewijsvoering te zijnen laste, door het meedelen van de encryptiesleutel met betrekking tot zijn gsm-toestellen, onverenigbaar is met zijn recht om te zwijgen en het verbod op gedwongen zelfincriminatie, zoals afgeleid uit onder meer het vermoeden van onschuld.

Die beslissing wordt vernietigd.

Uitgaande van de motivering van het bestreden arrest, onderzoekt het Hof de bestaanbaarheid van artikel 88*quater*, § 1 en § 3, Wetboek van Strafvordering met het vermoeden van onschuld zoals neergelegd in de artikelen 6, § 2 EVRM en 14.2 IVBPR en het recht niet mee te werken aan zijn eigen beschuldiging zoals neergelegd in artikel 14.3.g IVBPR, samen gelezen met overwegingen 24, 25, 27 en 29 en de artikelen 6.1 en 7 van de richtlijn (EU) 2016/343 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende de versterking van bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld en van het recht om in strafprocedures bij de terechtzitting aanwezig te zijn (*PB L* 65 van 11 maart 2016, p. 1-11).

Eerst lijnt het Hof de juiste toepassingsvoorwaarden van artikel 88*quater*, § 1, Wetboek van Strafvordering af: op het moment van de gevraagde informatie moet de opsporings- of onderzoeksinstantie het toestel reeds hebben opgespoord zonder het gebruik van dwang op de persoon van wie de informatie wordt gevraagd en de vervolgende instantie moet aantonen dat die persoon zonder redelijke twijfel de toegangscode kent. Te denken valt dus aan de klassieke situatie, die hier aan de orde was, waarin een informaticasysteem in beslag wordt genomen van een persoon die op grond van andere aanwijzingen wordt verdacht van het plegen van een misdrijf. Artikel 88*quater*, § 1, Wetboek van Strafvordering leent zich dus niet tot een “*fishing*”

⁴⁹ Bv. KI Antwerpen 28 juni 2018, *NC* 2018, 511; KI Antwerpen 21 december 2017, *NC* 2018, 505; KI Antwerpen 7 juli 2017, *NC* 2018, 503; Gent, 4e kamer, 14 mei 2019, *RABG* 2019, 1160; Gent, 10e kamer, 7 juni 2019, *RABG* 2019, 1167; KI Gent 8 februari 2018, *NC* 2018, 509; Gent 23 juni 2015, *NJW* 2016, 134 noot C. CONINGS; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Veurne 23 oktober 2018, *NC* 2018, 606; Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen 13 juli 2018, *NC* 2018, 519; Corr. Antwerpen, afdeling Mechelen, 11 januari 2018, *NC* 2018, 515; Corr. Dendermonde 17 november 2014, *NjW* 2016, 132, noot C. CONINGS.

expedition” en is evenmin te combineren met maatregelen om de verdachte te dwingen het bestaan of de vindplaats van zijn gsm te onthullen.

Een element dat daarbij ook zijdelings aan de orde komt, is de proportionaliteit van de dwangmaatregel met het opgespoorde misdrijf: de maatregel bedoeld in artikel 88*quater*, § 1 en § 3, Wetboek van Strafvordering is te ingrijpend op het vlak van onder meer de privacy om te worden ingezet voor een bagatelmisdrijf. Daarover werd geen betwisting gevoerd. Het Hof maakt er zelf ook geen probleem van. Drugsmisdrijven komen in aanmerking voor de toepassing van de maatregel.

Blijft dan de vraag of de maatregel in strijd is met het recht zichzelf niet te incrimineren. Dat recht, met inbegrip van het recht te zwijgen, maakt onder meer deel uit van het recht op een eerlijk proces zoals gewaarborgd door artikel 6.1 EVRM, zij het dat het de gerechtelijke overheid niet belet om gebruik te maken van gegevens, zelfs verkregen onder dwang, die onafhankelijk van de wil van de verdachte bestaan⁵⁰. De vermelde richtlijn gaat in dezelfde zin. Daarbij valt bijvoorbeeld te denken aan biologische gegevens zoals bloed, DNA of urine, maar valt er ook een wilsonafhankelijk gegeven onder dat zich bevindt in het neurologische geheugen van de beklaagde, zoals een toegangscode die een verdachte heeft gekozen of van buiten geleerd? Maakt het een verschil dat van de verdachte een handeling wordt vereist, bestaande in het uitspreken of noteren van de code?

Het Hof steunt zijn oordeel daarover op drie kernpunten, te weten:

- 1) de toegangscode tot een informaticasysteem bestaat onafhankelijk van de wil van de persoon die kennis heeft van die code. Deze laatste blijft onveranderd ongeacht de mededeling ervan en komt in aanmerking voor onmiddellijke controle. Er bestaat geen risico op onbetrouwbaar bewijsmateriaal.
- 2) de informatie die bestaat uit de toegangscode tot de gsm is te onderscheiden van de achterliggende informatie in het informaticasysteem, dat met gebruik van de toegangscode doorzoekbaar wordt. De toegangscode levert als dusdanig slechts beperkte en neutrale informatie op. Verdere medewerking van de verdachte aan het doorzoeken van het informaticasysteem kan niet worden afgedwongen (cf. *supra*, art. 88*quater*, § 2, W.Sv.) en het recht van verdediging van de verdachte met betrekking tot de achterliggende informatie blijft onverlet.
- 3) gelet op de enorme populariteit van smartphones, ook bij criminelen, alsook het feit dat die toestellen zowat altijd beveiligd zijn met een zware encryptiesleutel die ofwel standaard op het toestel is geprogrammeerd ofwel algemeen verkrijgbaar is en die zeer moeilijk te kraken is, zelfs door specialisten, is het heden ten dage niet meer mogelijk degelijk opsporingswerk te verrichten zonder de mogelijkheid tot het verlenen van een decryptiebevel. In die zin moeten fundamentele rechten zoals het recht op privacy evolutief geïnterpreteerd worden.

⁵⁰ Bv. EHRM 17 december 1996, *Saunders/Verenigd Koninkrijk*, nr. 69; EHRM, 3 mei 2001, nr. 31827/96, *J.B./Zwitserland*, nr. 66; EHRM (grote kamer) 11 juli 2006, *Jalloh/Duitsland*, nr. 101; EHRM (grote kamer) 10 maart 2009, *Bykov/Rusland*, nr. 104.

Het Grondwettelijk Hof blijkt volgens zijn arrest nr. 28/2020 van 20 februari 2020⁵¹ eenzelfde mening te zijn toegedaan. In antwoord op een prejudiciële vraag van het hof van beroep te Antwerpen over het verschil in behandeling van de verdachte in artikel 88quater, § 1 en § 2, Wetboek van Strafvordering oordeelt dat Hof dat het recht niet te moeten meewerken aan de eigen vervolging geen betrekking heeft op wilsonafhankelijke gegevens, alsook dat de informatieverplichting van artikel 88quater, § 1, j^o, en § 3, Wetboek van Strafvordering wordt verantwoord door de noodzaak om de gepaste middelen ter beschikking te stellen van de gerechtelijke overheden om misdrijven te vervolgen en te bestraffen. Het onderscheid tussen artikel 88quater, § 1 en § 2, Wetboek van Strafvordering, waarbij de verdachte enkel in het tweede geval actief moet meewerken aan de bewijsverzameling, is dus niet in strijd met het gelijkheidsbeginsel.

Zowel het arrest van het Hof in deze zaak als het arrest van het Grondwettelijk Hof zijn in de rechtsleer met gemengde gevoelens onthaald⁵². Er wordt uitgekeken naar het standpunt van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, dat over deze specifieke problematiek nog geen standpunt heeft ingenomen.

Recht van verdediging – Recht op een eerlijk proces – Recht op persoonlijke deelname aan het strafproces – Recht op overleg met een advocaat – Europees aanhoudingsbevel – Vrijheid onder voorwaarden van beklagde in het buitenland – Geen instemming met overlevering naar België – Verzoek van beklagde om persoonlijk aan het proces deel te nemen – Verzoek om uitstel – Afwijzing van het verzoek

Arrest van 7 april 2020 ([P.20.0231.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal B. De Smet

Aan de orde is de wens van de eiser S.Z., beklagde in een zaak van mensensmokkel, om persoonlijk op zijn proces aanwezig te zijn. België had een Europees aanhoudingsbevel tegen S.Z. uitgevaardigd, in uitvoering waarvan hij op de luchthaven Gatwick Airport werd aangehouden. De eiser S.Z. verzet zich evenwel tegen zijn overlevering aan België, maar doet geen afstand van zijn recht om persoonlijk aanwezig te zijn op zijn proces in België. De raadsman van S.Z. vroeg dan ook aan het hof van beroep om de zaak uit te stellen in afwachting van een uitspraak in de overleveringsprocedure in het Verenigd Koninkrijk.

Het hof van beroep gaat niet in op zijn verzoek tot uitstel en behandelt de zaak in aanwezigheid van zijn raadsman. Het oordeelt dat door de afwezigheid van de beklagde in persoon, zijn recht op een eerlijk proces niet wordt miskend, omdat zijn recht van verdediging op voldoende wijze is gegarandeerd.

⁵¹ BS 17 juni 2020, NC 2020/5, 438, noot S. ROYER en W. YPERMAN, “Wankele argumenten van hoogste Belgische hoven in uitspraken over decryptiebevel”.

⁵² Bv. C. CONINGS en R. DE KEERSMAECKER, “To save but not too safe: hoogste Belgische rechters zien geen graten in het decryptiebevel voor de verdachte”, *T.Straf.* 2020, 163-175; C. FORGET, “La compatibilité entre le droit au silence et le fait de contraindre un suspect à dévoiler un mot de passe”, *Rev.dr.pén.crim.* 2020, 1063 e.v.; S. ROYER en W. YPERMAN, “Wankele argumenten van hoogste Belgische hoven in uitspraken over decryptiebevel”, noot onder GwH nr. 28/2020, 20 februari 2020, NC 2020, 441-445; C. VAN DE HEYNING en P. TERSAGO, “Onderzoeksrechter kan code smartphone afdwingen van verdachte”, *Juristenkrant* 2020, nr. 403, 1 en 7.

Krachtens artikel 6.3.c EVRM heeft elke beklaagde het recht zichzelf te verdedigen of de bijstand te hebben van een raadsman naar zijn keuze. Artikel 14.3.d IVBPR preciseert dit recht nader door uitdrukkelijk erin te voorzien dat hij het recht heeft in zijn tegenwoordigheid te worden berecht. Elke die vervolgd wordt wegens een strafbaar feit, heeft dus het recht bij zijn berechting aanwezig te zijn. Dit betekent niet dat hij kan worden verplicht persoonlijk aanwezig te zijn. Hij heeft het recht zich te laten vertegenwoordigen of niet te verschijnen⁵³.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens beschouwt de aanwezigheid van de beklaagde op de rechtszittingen en zijn werkelijke persoonlijke deelname aan het strafproces van essentieel belang ter waarborging van zijn recht op een eerlijk proces. Aldus wordt hij in de mogelijkheid gesteld zijn verweer ten volle in overleg met zijn raadsman te voeren⁵⁴.

De overheden moeten bovendien zonedig maatregelen nemen opdat de beklaagde ook daadwerkelijk aan zijn strafproces kan deelnemen en, in voorkomend geval, de behandeling van de zaak uitstellen of de zaak afsplitsen voor die beklaagden die nog niet aanwezig kunnen zijn⁵⁵.

Het Hof formuleert dit recht op persoonlijke aanwezigheid van de beklaagde op zijn strafproces in een vaste rechtspraak als zijn recht om zijn strafproces daadwerkelijk te kunnen volgen en eraan deel te nemen, als hij dat wenst. Hij moet overleg kunnen plegen met zijn raadsman, hem instructies kunnen geven, verklaringen afleggen en tegenspraak kunnen voeren over het bewijsmateriaal⁵⁶.

Het recht op persoonlijke deelname aan het strafproces is evenwel niet absoluut en de behandeling van de zaak buiten de aanwezigheid van de vervolgte is niet steeds daarom onverenigbaar met artikel 6 EVRM⁵⁷.

⁵³ EHRM 21 januari 1999, *Van Geyselghem v. België*, 26103/96.

⁵⁴ Zie hierover: EHRM 14 februari 2017, *Hokkeling v. Nederland*, 30749/12, r.o. 57: de beklaagde moeten getuigen kunnen ondervragen of doen ondervragen; EHRM 1 maart 2006, *Sejdovic v. Italië*, 56581/00, r.o. 92: hij moet kunnen geconfronteerd worden met de verklaringen van het slachtoffer; EHRM 18 mei 1999, *Ninn-Hansen v. Denemarken*, 28972/95: de beklaagde moet kunnen worden gehoord, in voorkomend geval met bijstand van een tolk, moet de correcte weergave van zijn verklaringen kunnen controleren en kunnen worden geconfronteerd met de getuigenverklaringen; EHRM 23 februari 1994, *Stanford v. Verenigd Koninkrijk*, 16757/90: de beklaagde moet zelf het debat kunnen volgen; EHRM 23 november 1993, *Poitrimol v. Frankrijk*, 14032/88, r.o. 35; EHRM 12 februari 1985, *Colozza v. Italië*, 9024/80, r.o. 27.

⁵⁵ EHRM 1 maart 2006, *Sejdovic v. Italië*, 56581/00, r.o. 84-85; EHRM 7 februari 2012, *Proshkin v. Rusland*, 28869/03, r.o. 101-102; EHRM 21 september 1993, *Kremzow v. Oostenrijk*, 12350/86, r.o. 68; EHRM 28 augustus 1991, *F.C.B. v. Italië*, 12151/86, 33; EHRM 9 april 1984, *Goddi v. Italië*, 8966/80. Ook de beklaagde die door eigen toedoen niet aanwezig kan zijn, omdat hij opgesloten is wegens andere feiten, verbeurt daarom niet zijn recht om persoonlijk te verschijnen: EHRM 14 februari 2017, *Hokkeling v. Nederland*, 30749/12, r.o. 62; EHRM 28 augustus 1991, *F.C.B. v. Italië*, 12151/86, r.o. 35; over de afstand van het recht persoonlijk te verschijnen: EHRM 1 maart 2006, *Sejdovic v. Italië*, 56581/00, r.o. 86-88 en 99; EHRM 18 oktober 2006, *Hermi v. Italië*, 18114/02, r.o. 75.

⁵⁶ Cass. 30 mei 2017, *RW 2018-19*, 298, met noot van J. MEESE, “Het recht van de beklaagde om persoonlijk aanwezig te zijn bij het strafproces”, *RW 2018-2019*, 299-300; Cass. 20 september 2016, *RABG 2017*, 62, met noot van C. VAN DE HEYNING, “Het recht op deelname aan de procedure: wanneer ben je tijdig ziek genoeg?”, *RABG 2017*, 66-71; Cass. 21 juni 2016, *RABG 2017/1*, 58, *NC 2017*, 75; zie ook Cass. 15 mei 2019, *P.19.0169.F*, www.juportal.be.

⁵⁷ EHRM 14 februari 2017, *Hokkeling v. Nederland*, 30749/12, r.o. 58; EHRM 1 maart 2006, *Sejdovic v. Italië*, 56581/00, r.o. 82.

De uitoefening van dat recht kan uiteraard niet de obstructie van het strafproces beogen. De beklaagde die geen afstand doet van zijn recht om persoonlijk te verschijnen en bij monde van zijn raadsman vraagt om persoonlijk aanwezig te zijn, maar voortvluchtig is en dus niet aanwezig wil zijn, maakt het daardoor zelf onmogelijk om zijn recht uit te oefenen, zodat de rechter de zaak in zijn afwezigheid kan behandelen⁵⁸.

Die beoordeling van de onwil van de betrokkene om te verschijnen, kan niet worden afgeleid uit de uitoefening van andere rechten, en dus bijvoorbeeld niet uit zijn verzet tegen een overlevering ingevolge een Europees Aanhoudingsbevel dat het hem mogelijk moet maken te verschijnen. Aldus oordeelt het Hof in onderhavige zaak dat, op grond van de vaststelling dat beklaagde niet instemde met zijn overlevering, door het hof van beroep niet kon worden beslist dat hij het zelf onmogelijk maakte aanwezig te zijn.

Maar ook wanneer het de beklaagde niet kan worden verweten niet aanwezig te zijn, kan de strafrechter toch beslissen de behandeling van de zaak niet uit te stellen, maar in zijn afwezigheid verder te zetten, om verjaring te voorkomen, een berechting binnen een redelijke termijn te waarborgen of de betrouwbaarheid van het bewijs te verzekeren⁵⁹. De rechter moet de reden van de onmogelijkheid om te verschijnen beoordelen⁶⁰ en de maatregelen die kunnen worden genomen om alsnog zijn aanwezigheid te verzekeren.⁶¹

Wel moet het recht op een eerlijk proces, waaronder begrepen het recht van verdediging, over het geheel van de rechtspleging steeds gewaarborgd zijn⁶².

De rechter moet daartoe de ernst van de onmogelijkheid om te verschijnen onderzoeken, alsmede het eerdere verloop van de strafrechtspleging onder meer in de onderzoeksfase en de mate waarin de beklaagde al dan niet in die eerdere fases persoonlijk aanwezig was. Ook het belang van de persoonlijke aanwezigheid van de beklaagde om zijn persoonlijkheid en motieven te kennen bij de beoordeling van zijn schuld of strafoplegging moet mee in overweging worden genomen⁶³.

Deze criteria zijn vrij algemeen en vaag en laten een ruime beoordelingsvrijheid aan de rechter. Hij moet bij voorrang de aanwezigheid van de beklaagde, die persoonlijk zijn proces wil bijwonen, mogelijk maken. Indien een uitstel van de behandeling van de zaak niet meer redelijk is of de betrouwbaarheid van bewijs in het gedrang komt, moet de rechter onderzoeken of, ondanks de afwezigheid van de beklaagde, zijn recht

⁵⁸ EHRM 1 maart 2006, *Sejdovic v. Italië*, 56581/00, r.o. 86-88 en 99-101; bv. een beklaagde die ontsnapt aan een arrestatie.

⁵⁹ EHRM 18 mei 1999, *Ninn-Hansen v. Denemarken*, 28972/95; EHRM 12 februari 1985, *Colozza v. Italië*, 9024/80; Cass. 21 juni 2016, *RABG* 2017, 58, *NC* 2017, 75.

⁶⁰ Cass. 20 september 2016, *RABG* 2017, 62.

⁶¹ EHRM 14 februari 2017, *Hokkeling v. Nederland*, 30749/12, r.o. 60-61.

⁶² Cass. 30 mei 2017, *RW* 2018-19, 298; Cass. 21 juni 2016, *RABG* 2017, 58, *NC* 2017, 75.

⁶³ EHRM 25 april 2013, *Zahirovic v. Kroatië*, 58590/11, r.o. 57; EHRM 21 september 1993, *Kremzow v. Oostenrijk*, 12350/86, r.o. 67-68; de zwaarte van de op te leggen sanctie; EHRM 25 september 1997, *Zana v. Turkije*, 69/1996/688/880, r.o. 71-73; EHRM 18 mei 1999, *Ninn-Hansen v. Denemarken*, 28972/95; EHRM 3 oktober 2000, *Pobornikoff v. Oostenrijk*, 28501/95; EHRM 7 februari 2012, *Proshkin v. Rusland*, 28869/03, r.o. 31.

van verdediging gewaarborgd blijft⁶⁴. Bij deze beoordeling is de ernst van de zaak van groot belang. Indien de uitkomst van het proces de beklaagde ernstig kan schaden, bijvoorbeeld door een aanzienlijke zware strafverzwaring in hoger beroep, is zijn aanwezigheid essentieel⁶⁵. Voor de behandeling van rechtsvragen is daarentegen de persoonlijke aanwezigheid van de beklaagde minder noodzakelijk⁶⁶.

Hoewel het bestreden arrest erop wijst dat de eiser het recht heeft zich tegen zijn overlevering te verzetten, grondt het de afwijzing van zijn verzoek om de behandeling van de zaak uit te stellen, in wezen op het niet-instemmen met de overlevering. Het arrest onderzoekt bovendien niet of rekening houdend met de concrete elementen van de gehele rechtspleging zoals onder meer de redelijke termijnvereiste en de gevolgen van het aanslepen van de zaak voor de betrouwbaarheid van het bewijs, de behandeling van de strafvordering lastens de eiser al dan niet een verder uitstel dult. Het Hof besloot dan ook tot een vernietiging van het bestreden arrest.

Geestesziekte van de beklaagde – Ontvankelijkheid van de vervolging – Voorwaarden

Cass. 23 september 2020 (P.20.0402.F) met conclusie van advocaat-generaal M. Nolet de Brauwere

Wat kan justitie doen wanneer een beklaagde, die op het ogenblik van de feiten gezond van geest was, op de dag van het proces in die mate aan dementie lijdt dat hij niet meer in staat is de draagwijdte ervan te begrijpen?

Die vraag drong zich met name op ter zake van een beklaagde die werd vervolgd wegens intrafamiliale zedenfeiten en die, op de dag van zijn proces, aan een vorm van seniele dementie leed.

De correctionele rechtbank Namen, afdeling Namen, heeft bij vonnis van 24 mei 2019 de internering van de betrokkene krachtens de Interneringswet bevolen en heeft aan de burgerlijke partijen een schadeloosstelling toegekend.

Het hof van beroep te Luik heeft bij arrest van 13 februari 2020 geoordeeld dat de vervolging niet ontvankelijk was en heeft zich onbevoegd verklaard om van de burgerlijke rechtsvorderingen kennis te nemen. Het arrest stelt vast dat de beklaagde aan een vorm van ongeneeslijke dementie leed, namelijk de ziekte van Alzheimer, waarvan de eerste symptomen volgens het psychiatrisch deskundigenonderzoek hoogstwaarschijnlijk zijn opgetreden tegen het einde van de incriminatieperiode, en dus niet kon worden verhoord door de onderzoekers met betrekking tot de feiten en evenmin door de psychiatrisch deskundigen met het oog op een psychiatrisch onderzoek, zodat hij niet in staat was de aard en het voorwerp van de vervolging te begrijpen, zijn verdediging voor te bereiden, het debat te volgen en de draagwijdte te begrijpen van de straf die hem in voorkomend geval moest worden opgelegd indien de feiten bewezen werden verklaard.

⁶⁴ Cass. 20 september 2016, *RABG* 2017, 62; Cass. 21 juni 2016, *RABG* 2017, 58, *NC* 2017, 75.

⁶⁵ EHRM 14 februari 2017, *Hokkeling v. Nederland*, 30749/12, r.o. 61; EHRM 25 april 2013, *Zahirovic v. Kroatië*, 58590/11, r.o. 61-62.

⁶⁶ EHRM 25 april 2013, *Zahirovic v. Kroatië*, 58590/11, r.o. 54-55.

Artikel 9 Interneringswet bepaalt dat enkel de internering kan worden bevolen van een persoon: 1° die een misdaad of wanbedrijf heeft gepleegd die de fysieke of psychische integriteit van derden aantast of bedreigt, 2° die op het ogenblik van de beslissing aan een geestesstoornis lijdt die zijn oordeelsvermogen of de controle over zijn daden tenietdoet of ernstig aantast, 3° bij wie het gevaar bestaat dat hij als gevolg van zijn geestesstoornis, eventueel in samenhang met andere risicofactoren, opnieuw feiten zoals bedoeld in 1° zal plegen, 4° na uitvoering van een tegensprekelijk psychiatrisch deskundigenonderzoek⁶⁷.

De strafvervolgning strekt niet altijd tot schuldigverklaring en bestraffing, ze kan ook dienen om een veiligheidsmaatregel op te leggen, zoals dat in dit geval door het openbaar ministerie was gevraagd en door de eerste rechter was beslist. Dementie kan dan wel het oordeelsvermogen tenietdoen, de gevaarlijkheid is daarom nog niet geweken.

Hoewel artikel 9 Interneringswet bepaalt dat de internering kan worden bevolen wanneer de geestesziekte van een persoon zijn oordeelsvermogen tenietdoet, kan hieruit ook worden afgeleid dat het proces tegen die persoon kan plaatsvinden, mits de voorzorgsmaatregelen eigen aan die procedure genomen worden (deskundigenonderzoek, advocaat).

Ook inzake burgerrechtelijke aansprakelijkheid, en teneinde een situatie te voorkomen die het rechtvaardigheidsgevoel zou kwetsen, verzet de wetgever er zich niet tegen dat er een proces wordt gevoerd tegen een persoon wiens cognitieve vaardigheden zijn tenietgedaan en die, in normale omstandigheden, niet voor zijn burgerlijke fout zou kunnen terechtstaan (artikel 1386*bis* Burgerlijk Wetboek)⁶⁸.

In het kader van het EVRM ligt de kwestie heel wat gevoeliger. Krachtens artikel 6 EVRM omvat het recht van de beschuldigde om daadwerkelijk aan zijn proces deel te nemen niet alleen het recht om het proces bij te wonen, maar ook om naar het debat te luisteren en het te volgen. Die rechten, die onlosmakelijk verbonden zijn met het begrip van de op tegenspraak gevoerde procedure, kunnen eveneens worden afgeleid uit het, met name in artikel 6.3, c) vermelde, recht van de beschuldigde om “zichzelf te verdedigen”. In dit opzicht veronderstelt de “werkelijke deelname” dat de beschuldigde, over het geheel genomen, de aard van het proces en het belang dat het voor hem kan inhouden, kan begrijpen, en dan meer bepaald de draagwijdte van de straf die hem in voorkomend geval wordt opgelegd. Hij moet zijn advocaten zijn versie van de feiten kunnen toelichten, hen kunnen wijzen op elke getuigenis waarmee hij niet akkoord gaat en hun elk feit kunnen voorleggen met het oog op zijn verdediging. De omstandigheden van de zaak kunnen de verdragsluitende Staten ertoe nopen positieve maatregelen te nemen om de beschuldigde in staat te stellen

⁶⁷ Zie voor een analyse van die voorwaarden: N. COLETTE-BASECQZ, “La loi du 5 mai 2014: un meilleur cadre légal pour l'internement des personnes atteintes d'un trouble mental”, in M.-A. BEERNAERT (ed.), *Actualités de droit pénal*, Limal, Anthemis, 2015, 170 – 180.

⁶⁸ Artikel 1386*bis* Burgerlijk Wetboek bepaalt: “Wanneer aan een ander schade wordt veroorzaakt door een persoon die lijdt aan een geestesstoornis die zijn oordeelsvermogen of de controle over zijn daden tenietdoet of ernstig aantast, kan de rechter hem veroordelen tot de gehele vergoeding of tot een gedeelte van de vergoeding waartoe hij zou zijn gehouden, indien hij de controle van zijn daden had. De rechter doet uitspraak naar billijkheid, rekening houdende met de omstandigheden en met de toestand van de partijen.”

daadwerkelijk aan het debat deel te nemen. Het Europees Hof oordeelt ook dat « *des garanties spéciales de procédure peuvent s'imposer pour protéger ceux qui, en raison de leurs troubles mentaux, ne sont pas entièrement capables d'agir pour leur propre compte* »⁶⁹.

Nu is de ene zaak de andere niet en het lijkt weinig aannemelijk dat uit de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, die niet aan een bepaalde casuïstiek ontsnapt, kan worden afgeleid dat er in dit geval onmogelijk een proces kan plaatsvinden⁷⁰.

Zo heeft het Hof van Cassatie in zijn arrest van 23 september 2020 aldus geoordeeld: *“Uit artikel 6 EVRM volgt niet dat de rechter moet besluiten tot de onontvankelijkheid van de vervolging, enkel op grond dat de beklaagde, die op het ogenblik van het misdrijf gezond van geest was, op de datum van zijn berechting niet meer over de cognitieve vaardigheden beschikt om het tegen hem gevoerde proces te begrijpen.*

Zelfs als de beklaagde zijn geestelijke vermogens volledig is kwijtgeraakt, kan die omstandigheid op zich dus geen afbreuk doen aan de essentie van het proces, dat ook een belangrijke rol vervult voor de slachtoffers en de maatschappij, voor zover de procedureregels de bescherming van de vervolgte persoon waarborgen.

In dit opzicht bepaalt artikel 9 Interneringswet met name dat de internering, die geen straf is maar een veiligheidsmaatregel, onder de daarin bepaalde voorwaarden kan worden opgelegd aan een persoon die op het ogenblik van de beslissing aan een geestesstoornis lijdt die zijn oordeelsvermogen of de controle over zijn daden tenietdoet. Bovendien bepaalt artikel 81, § 1, van die wet dat de rechtscolleges slechts over de verzoeken tot internering kunnen beslissen ten aanzien van de betrokkenen die bijgestaan of vertegenwoordigd worden door een advocaat.

Ten slotte is de burgerlijke rechtsvordering van het slachtoffer van een misdrijf gepleegd door een persoon die lijdt aan een geestesstoornis die zijn oordeelsvermogen of de controle over zijn daden tenietdoet of ernstig aantast, onderworpen aan de bijzondere voorwaarden van artikel 1386bis Burgerlijk Wetboek, volgens hetwelk de rechter die persoon kan veroordelen tot de gehele vergoeding of tot een gedeelte van de vergoeding waartoe hij zou zijn gehouden indien hij de controle over zijn daden had, maar door uitspraak te doen naar billijkheid, dus rekening houdend met de omstandigheden en met de toestand van de partijen.

De wet stelt aldus de gevolgen vast die, zowel vanuit het oogpunt van de strafvordering als van de burgerlijke rechtsvordering, worden teweeggebracht door de vaststelling, door de rechter, van het feit dat de beklaagde op het ogenblik van zijn proces aan een geestesstoornis lijdt die zijn oordeelsvermogen tenietdoet.

Uit die bepalingen volgt dat deze vaststelling niet leidt tot de onontvankelijkheid van de vervolging maar enerzijds, wanneer bewezen is dat de beklaagde de feiten heeft gepleegd, tot het verbod, in de regel, om hem een straf op te leggen en, anderzijds, wanneer de burgerlijke rechtsvordering wordt uitgeoefend, tot de onderwerping van

⁶⁹ EHRM 23 februari 2012, *G. t. Frankrijk*, verzoekschrift nr. 27244/09, r.o. 52 en r.o. 53.

⁷⁰ Zie concl. OM vóór het besproken arrest van 23 september 2020 in *Pas*. 2020.

zijn veroordeling tot vergoeding van de door het misdrijf veroorzaakte schade aan de in artikel 1386bis Burgerlijk Wetboek bepaalde regeling.

Het hof van beroep, dat beslist dat de vervolging niet ontvankelijk is, op grond dat de verweerder, die wordt vervolgd wegens feiten van verkrachting en aanranding van de eerbaarheid, met de omstandigheid dat hij de grootvader van het slachtoffer is, door een degeneratieve aandoening is aangetast, namelijk de ziekte van Alzheimer, waardoor hij niet in staat is de hem verweten feiten te begrijpen of de afwikkeling van het proces nauwgezet te volgen, ook al wordt hij door een advocaat bijgestaan, verantwoordt zijn beslissing aldus niet naar recht.”

Hoewel het Hof het hem voorgelegde arrest heeft vernietigd en de zaak naar een ander vonnisgerecht heeft verwezen, lijkt het toch wenselijk dat de wetgever zich over deze kwestie zou buigen.

Europees aanhoudingsbevel – Tenuitvoerlegging gevraagd aan België – Overlevering uitgesteld – Verzoek tot invrijheidstelling – Wettigheidstoezicht

Arrest van 10 juni 2020 ([P.20.0543.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch

Het openbaar ministerie heeft beslist om de overlevering, aan de uitvaardigende Staat, van een persoon die krachtens een uitvoerbaar verklaard Europees aanhoudingsbevel in hechtenis werd gehouden, om ernstige humanitaire redenen uit te stellen.

De Wet Europees Aanhoudingsbevel biedt deze persoon niet de mogelijkheid om zijn invrijheidstelling aan te vragen. Volgens de leer van het Grondwettelijk Hof moet de betrokkene, ondanks het stilzwijgen van de wet, het onderzoeksgerecht nochtans kunnen vragen de wettigheid van zijn hechtenis te onderzoeken en, in voorkomend geval, zijn invrijheidstelling onder voorwaarden of tegen borgstelling dan wel de uitvoering van zijn hechtenis onder elektronisch toezicht te bevelen.

Het onderzoeksgerecht is aldus ertoe gehouden een leemte in de wetgeving te verhelpen, aangezien die wet nergens bepaalt welke procedure van toepassing is wanneer die persoon een desbetreffend verzoek tot invrijheidstelling indient. Het hof van beroep heeft in onderliggend geval geoordeeld dat de raadkamer geen uitspraak had gedaan over het verzoek tot invrijheidstelling van de persoon tegen wie het Europees aanhoudingsbevel was uitgevaardigd binnen de termijn van vijf dagen, bedoeld in artikel 27, § 3, derde lid, Wet Voorlopige Hechtenis, zodat de betrokkene in vrijheid moest worden gesteld.

Het Hof oordeelt in zijn arrest dat de rechter weliswaar ertoe gehouden was de leemte in de Wet Europees Aanhoudingsbevel in te vullen, maar zich daarbij moest voegen naar de bepalingen en de doelstellingen van het kaderbesluit van de Raad van 13 juni 2002, volgens hetwelk de bevoegde autoriteit van de uitvoerende lidstaat alle maatregelen neemt die ze noodzakelijk acht om de vlucht van de gezochte persoon te voorkomen en zijn daadwerkelijke overlevering aan de uitvaardigende Staat te verzekeren.

Geen enkele bepaling van de Wet Europees Aanhoudingsbevel of van het voormelde kaderbesluit bepaalt of staat toe dat de persoon die in hechtenis wordt gehouden krachtens de beslissing tot tenuitvoerlegging van het Europees aanhoudingsbevel die

het onderzoeksgerecht overeenkomstig artikel 16 van de wet heeft genomen, en die een verzoek tot voorlopige invrijheidstelling indient, zonder meer in vrijheid wordt gesteld wanneer de raadkamer geen uitspraak heeft gedaan binnen een termijn van vijf dagen te rekenen van de indiening van het verzoekschrift.

Het Hof oordeelt bijgevolg dat de appelrechters, die krachtens artikel 27, § 3, derde lid, Wet Voorlopige Hechtenis, hebben beslist dat de betrokkene in vrijheid moest worden gesteld omdat de raadkamer niet binnen de in die bepaling vastgestelde termijn van vijf dagen uitspraak had gedaan over zijn verzoek tot voorlopige invrijheidstelling, een sanctie hebben opgelegd die noch de Wet Europees Aanhoudingsbevel noch het kaderbesluit waarvan die wet de omzetting in het interne recht verzekert, bepaalt of toestaat.

Het kaderbesluit bepaalt integendeel dat de voorlopige invrijheidstelling, indien ze wordt toegestaan, gepaard moet gaan met alle maatregelen die de bevoegde autoriteit noodzakelijk acht om de vlucht van de gezochte persoon te voorkomen.

Straf en strafuitvoering

Strafuitvoeringsmodaliteiten – Tegenaanwijzingen – Limitatieve opsomming – Invloed van ontkenning van de feiten

Arrest van 17 november 2020 ([P.20.1071.N](#))

Met dit arrest heeft het Hof de weigering van de strafuitvoeringsmodaliteit van de beperkte detentie aan een wegens moord tot vrijheidsstraf veroordeelde vernietigd. Hoewel de strafuitvoeringsrechtbank formeel verwees naar de tegenaanwijzingen van het plegen van nieuwe ernstige strafbare feiten en de houding van de veroordeelde ten aanzien van de slachtoffers, was het Hof met de veroordeelde van oordeel dat de vraag om beperkte detentie in wezen werd afgewezen omdat de veroordeelde haar schuld aan de feiten waarvoor ze door het assisenhof was veroordeeld, bleef ontkennen, terwijl dat geen tegenaanwijzing is als bedoeld in artikel 47, § 1, Wet Strafwetgeving. Dit arrest moet worden gekaderd binnen de rechtspraak van het Hof over de gronden waarop de strafuitvoeringsrechtbank een gevraagde strafuitvoeringsmodaliteit kan afwijzen en op welke wijze dit moet worden gemotiveerd.

De strafuitvoeringsrechtbank beslist over het al dan niet toekennen van de strafuitvoeringsmodaliteiten van de beperkte detentie, het elektronisch toezicht, de voorwaardelijke invrijheidstelling en de voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering aan veroordeelden tot een vrijheidsstraf van meer dan drie jaar.

De rechtbank kan, mits aan de tijdsvoorwaarden is voldaan, die modaliteiten toekennen voor zover er geen in artikel 47 Wet Strafwetgeving vermelde tegenaanwijzingen bestaan, dit zijn omstandigheden die volgens de wetgever beletten dat een strafuitvoeringsmodaliteit kan worden toegekend. Voor de beperkte detentie, het elektronisch toezicht en de voorwaardelijke invrijheidstelling heeft de wetgever vijf tegenaanwijzingen opgelegd: 1° de afwezigheid van vooruitzichten op sociale reclassering van de veroordeelde; 2° het risico op het plegen van nieuwe ernstige strafbare feiten; 3° het risico dat de veroordeelde de slachtoffers zou lastig vallen; 4°

de houding van de veroordeelde ten aanzien van de slachtoffers van de misdrijven die tot zijn veroordeling hebben geleid; en 5° de door de veroordeelde geleverde inspanningen om de burgerlijke partij te vergoeden, rekening houdend met de vermogenssituatie van de veroordeelde zoals die door zijn toedoen is gewijzigd sinds het plegen van de feiten waarvoor hij is veroordeeld (art. 47, § 1, Wet Strafvueroering). Voor de modaliteit van de voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering zijn er drie tegenaanwijzingen opgelegd, namelijk die welke zijn vermeld in artikel 47, § 1, 2°, 3° en 6° Wet Strafvueroering (art. 47, § 2, Wet Strafvueroering). Voor de afwijzing van een stravueroeringsmodaliteit volstaat de vaststelling dat er één tegenaanwijzing is⁷¹.

De door de stravueroeringsrechtbank in aanmerking te nemen tegenaanwijzingen zijn door de wetgever limitatief bepaald. De stravueroeringsrechtbank mag geen andere dan de in artikel 47 Wet Strafvueroering vermelde tegenaanwijzingen in aanmerking nemen om een stravueroeringsmodaliteit af te wijzen⁷². Dat is precies wat volgens het Hof de Gentse stravueroeringsrechtbank heeft gedaan in de zaak die aanleiding gaf tot het cassatiearrest van 17 november 2020: er werd de veroordeelde ten kwade geduid dat zij na definitief te zijn veroordeeld, steeds is blijven weigeren te bekennen, terwijl dat geen in artikel 47 Wet Strafvueroering vermelde tegenaanwijzing is.

De stravueroeringsrechtbank oordeelt onaantastbaar over de concrete invulling van de voormelde tegenaanwijzingen. Bij die beoordeling mag zij alle vaststaande feiten betrekken die aan de tegenspraak van de partijen zijn onderworpen⁷³. Het limitatief karakter van de tegenaanwijzingen van artikel 47 Wet Strafvueroering sluit dan ook niet uit dat bij de invulling van die tegenaanwijzingen andere omstandigheden mee in rekening worden genomen. Zo kan bij de beoordeling van de vooruitzichten op sociale reclassering de medische toestand van de veroordeelde mee worden betrokken⁷⁴. Bij de beoordeling van de modaliteit van de voorlopige invrijheidstelling met het oog op overlevering kan de stravueroeringsrechtbank het gebrek aan zekerheid over de identiteit en het land van herkomst van de veroordeelde betrekken⁷⁵. Hoewel het ontkennen door de veroordeelde van zijn schuld aan de feiten waarvoor hij is veroordeeld, geen autonome tegenaanwijzing is, verzet geen enkele bepaling zich ertegen dat de stravueroeringsrechtbank de ontkenkende houding van een veroordeelde wegens seksuele misdrijven mee in aanmerking neemt bij de beoordeling van het risico op het plegen van ernstige strafbare feiten⁷⁶. De schuldontkenning door een veroordeelde kan dus geen autonome tegenaanwijzing zijn in de zin van artikel 47 Wet Strafvueroering, maar kan wel in het licht van de concrete elementen van de zaak een rol spelen bij beoordeling van het recidivegevaar of de houding tegenover de slachtoffers. In het arrest van 17 november 2020 oordeelt het Hof dat de Gentse stravueroeringsrechtbank de ontkenning had toegepast als was het

⁷¹ Cass. 22 juli 2008, *Arr.Cass.* 2008, 1795.

⁷² Cass. 26 augustus 2008, *Arr.Cass.* 2008, 1819, *RABG* 2009, 10, noot Y. VAN DEN BERGE; Cass. 13 september 2011, *Arr.Cass.* 2011, 1786, *RABG* 2012, 89, noot F. VAN VOLSEM.

⁷³ Cass. 14 januari 2020, P.19.1291.N, www.juportal.be.

⁷⁴ Cass. 13 september 2011, *Arr.Cass.* 2011, 1786, *RABG* 2012, 89, noot F. VAN VOLSEM.

⁷⁵ Cass. 9 januari 2018, *RABG* 2018, 523, noot F. VAN VOLSEM.

⁷⁶ Cass. 12 januari 2021, P.20.1284.N, www.juportal.be.

een autonome tegenaanwijzing. Dergelijke toepassing schendt artikel 47, § 1, Wet strafuitvoering.

De afwijzing van een verzoek tot het verkrijgen van een strafuitvoeringsmodaliteit is enkel regelmatig met redenen omkleed indien de strafuitvoeringsrechtbank duidelijk vaststelt dat er tegenaanwijzingen bestaan die betrekking hebben op één of meerdere van de in artikel 47 Wet Strafwitvoering vermelde gronden en dat zij de van toepassing zijnde gronden bovendien ook uitdrukkelijk vermeld⁷⁷. De veroordeelde moet weten op grond van welke tegenaanwijzing de door hem gevraagde strafuitvoeringsmodaliteit wordt geweigerd.

Hoewel in artikel 47 Wet Strafwitvoering is bepaald dat het moet gaan om tegenaanwijzingen waaraan niet kan worden tegemoet gekomen door het opleggen van bijzondere voorwaarden, moet de strafuitvoeringsrechtbank die afwijzend beslist, niet specificeren op welke wijze deze tegenaanwijzingen kunnen worden ontkracht en dient zij evenmin de bijzondere voorwaarden te bepalen waaraan de veroordeelde zou kunnen voldoen om aan de tegenaanwijzingen tegemoet te komen⁷⁸, tenzij de veroordeelde de rechtbank daartoe bij conclusie zou uitnodigen⁷⁹.

Gerechtelijk recht

Taak van de rechter – Ambtshalve nietigverklaring van een overeenkomst wegens strijdigheid met de openbare orde na heropening van het debat

Arrest van 4 september 2020 (C.19.0613.N)

De partijen sloten een bouwpromotieovereenkomst, waarbij de eiser zich ten aanzien van de verweerders als promotor heeft verbonden tot de bouw en de levering van een villa. Tussen de partijen ontstond een discussie over de correcte uitvoering van de overeenkomst, naar aanleiding waarvan de verweerders voor de appelrechter een vordering tot schadevergoeding instelden en de eiser op zijn beurt de betaling van een openstaande factuurbedrag vorderde.

De appelrechter wierp ambtshalve de nietigheid van de overeenkomst op wegens de strijdigheid ervan met de openbare orde. De appelrechter heropende daartoe het debat. In hun syntheseberoepsconclusies na heropening van het debat behouden beide partijen hun oorspronkelijke vorderingen en vorderen niet de nietigheid van de overeenkomst. De appelrechter verklaarde de overeenkomst toch nietig en veroordeelde de partijen tot restitutie.

In cassatie doet de eiser gelden dat de rechter zodoende het voorwerp van de vordering heeft gewijzigd en aldus het beschikkingsbeginsel heeft miskend.

Deze grief wordt door het Hof verworpen.

Overeenkomstig vaststaande rechtspraak van het Hof is de rechter ertoe gehouden het geschil te beslechten overeenkomstig de daarop van toepassing zijnde rechtsregels.

⁷⁷ Cass. 29 september 2020, P.20.0918.N, www.juportal.be.

⁷⁸ Cass. 16 juni 2020, P.20.0571.N.

⁷⁹ Cass. 27 oktober 2020, P.20.0996.N, www.juportal.be.

Hij moet de juridische aard van de door de partijen aangevoerde feiten en handelingen onderzoeken, en mag, ongeacht de juridische omschrijving die de partijen daaraan hebben gegeven, de door hen aangevoerde redenen ambtshalve aanvullen, op voorwaarde dat hij geen betwisting opwerpt waarvan de partijen bij conclusie het bestaan hebben uitgesloten, dat hij zich enkel baseert op elementen die hem regelmatig zijn voorgelegd, dat hij het voorwerp van de vordering niet wijzigt en dat hij daarbij het recht van verdediging van de partijen niet miskent.

In een eerder arrest van 28 september 2012 oordeelde het Hof in een gelijkaardig geval, dat de rechter die ambtshalve de strijdigheid met de openbare orde opwerpt en de vordering tot nakoming van die overeenkomst afwijst, niet het voorwerp van de vordering wijzigt, maar de bepalingen van openbare orde toepast die de partijen hebben willen uitsluiten. Wat hij niet vermag, is de overeenkomst nietig te verklaren wanneer geen der partijen dit vordert.

Thans gaat het Hof een stap verder door te oordelen dat de rechter die ambtshalve de nietigheid van de overeenkomst heeft opgeworpen, na heropening van het debat, de overeenkomst wel nietig mag verklaren en de restitutie bevelen van hetgeen krachtens die overeenkomst werd verkregen, ook al werd die nietigheid door geen van de partijen gevorderd.⁸⁰

Toch vernietigt het Hof het arrest omdat werd geoordeeld over de omvang van deze restituties zonder dat aan de partijen de gelegenheid werd gegeven om over deze bedragen tegenspraak te voeren.

Publiek en administratief recht

Artikel 159 Grondwet – Verenigbaarheid van besluiten en verordeningen met de wetten – Leemte in strijd met artikel 10 en 11 Grondwet – Bevoegdheid van de rechter

Arrest van 5 november 2020 ([C.18.0541.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal Ph. de Koster

Dit arrest betreft de toepassing van artikel 159 Grondwet.

Het omstreden besluit is het koninklijk besluit van 16 januari 2003 ‘tot toekenning van een Copernicus-premie aan sommige leden van het uitvoerend en logistiek personeel van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus’. Dit besluit kent deze premie alleen toe aan de leden van het administratieve en logistieke kader, met uitsluiting van het operationele kader.

Een politieagente, lid van het operationele personeel van de federale politie, stelde tegen de Belgische Staat een vordering in omdat de Staat een fout zou hebben gemaakt door dit besluit aan te nemen. Het besluit zou volgens de eiseres berusten op een ongerechtvaardigd verschil in behandeling, dat in strijd is met de artikelen 10 en 11 Grondwet. Zij vorderde bij wijze van schadevergoeding de tegenwaarde van de Copernicus-premie die zij niet ontvangen had.

⁸⁰ L. CORNELIS, *Openbare orde*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 671 e.v.

Nadat de eerste rechter haar hoger beroep wegens verjaring had verworpen, wijzigde zij in hoger beroep haar vordering, door in hoofdorde aan te voeren dat zij een subjectief recht op de Copernicus-premie had, aangezien de gecombineerde lezing van dit koninklijk besluit en van voormelde grondwettelijke bepalingen haar het recht gaf om deze premie te genoten. In ondergeschikte orde handhaafde zij haar vordering tot schadevergoeding wegens fout van de Belgische Staat.

Het hof van beroep oordeelde met betrekking tot de vordering van de eiseres in hoofdorde dat artikel 159 Grondwet de rechter enkel toestaat de toepassing van een reglementaire bepaling te weigeren, en dat, in de veronderstelling dat het betwiste besluit een ongrondwettige ongelijkheid bevat, die ongelijkheid het gevolg is van een leemte die de hoven en rechtbanken niet kunnen opvullen. Het hof oordeelde met betrekking tot de vordering van de eiseres in ondergeschikte orde, gebaseerd op de aansprakelijkheid van de Belgische Staat, eveneens dat deze vordering verjaard was.

Voor het Hof verweet de eiseres het bestreden arrest artikel 159 Grondwet te hebben geschonden, door te oordelen dat de vermeende discriminatie niet door de rechter kan worden hersteld zonder zijn bevoegdheden te overschrijden, terwijl het bestreden arrest deze discriminatie zou kunnen hebben verholpen door uit voormeld koninklijk besluit de termen te schrappen die de premie voorbehouden aan de personeelsleden "van het administratieve en logistieke kader". De eiseres baseerde haar redenering op de rechtspraak van het Hof met betrekking tot de weg die de rechter dient te volgen wanneer hij wordt geconfronteerd met een leemte in de wet. Het Hof oordeelt namelijk dat de rechter verplicht is een leemte in de wet die het Grondwettelijk Hof ongrondwettig heeft bevonden, of een leemte die voortvloeit uit het feit dat een wetsbepaling ongrondwettig is bevonden, moet opvullen indien aan dit gebrek zonder meer een einde kan worden gesteld door de wetsbepaling aan te vullen dermate dat zij niet meer strijdig is met de artikelen 10 en 11 Grondwet⁸¹. Volgens de eiseres houdt de toetsing van administratieve handelingen op grond van artikel 159 Grondwet dezelfde verplichting in.

In zijn conclusie voorafgaand aan het besproken arrest toonde de advocaat-generaal zich voorstander van een dergelijke toepassing per analogie.

Het arrest volgt die benadering niet. Vooreerst herinnert het Hof er aan dat elke geschilrechter krachtens voornoemd artikel 159 Grondwet de bevoegdheid en de plicht heeft om de interne en externe wettigheid te toetsen van elke bestuurshandeling waarop een rechtsvordering, een verweer of een bezwaar is gebaseerd, en dat de rechter die de onwettigheid van een bestuurshandeling vaststelt, verplicht is deze handeling elke uitwerking te ontzeggen.

Vervolgens preciseert het Hof dat daaruit niet volgt dat wanneer de onwettigheid van een administratieve handeling het gevolg is van een tekortkoming die in strijd is met de grondwettelijke beginselen van gelijkheid en non-discriminatie, de rechter dit kan verhelpen door de toepassing van die handeling uit te breiden tot de gediscrimineerde

⁸¹ Cass. 5 februari 2016, C.15.0011.F, www.juportal.be; Cass. 14 oktober 2008, P.08.1329.N, *Arr. Cass.*, nr. 547, waarvan de draagwijdte werd verduidelijkt in een arrest van 3 november 2008, S.07.0013.N., www.juportal.be.

categorie, door uit de omschrijving van het toepassingsgebied van die administratieve handeling de begrippen te schrappen die een discriminatie inhouden.

Het Hof blijft aldus trouw aan zijn rechtspraak in verband met artikel 159 Grondwet. Het heeft zich reeds in 2003 tweemaal uitgesproken over de bevoegdheid van de rechter die vaststelt dat de administratieve overheid het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel heeft geschonden.

In een eerste arrest, van 17 maart 2003⁸², oordeelde het Hof dat “*de niet-toepassing van een koninklijk besluit op grond van artikel 159 van de Grondwet slechts meebrengt dat het voor de betrokkenen geen rechten noch verplichtingen oplevert*” en dat “*wanneer de Koning het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel schendt door vrijstellingen toe te kennen van de verplichting de loonmatigingsbijdrage te betalen, dit niet tot gevolg heeft dat de rechter, bij toepassing van de exceptie van onwettigheid van artikel 159 van de Grondwet, zelf bevoegd wordt het voordeel van de vrijstelling te verlenen aan een categorie van personen aan wie de Koning geen vrijstelling heeft toegekend*”.

Het Hof heeft herhaalde deze leer in zijn arrest van 15 december 2003⁸³, evenals in zijn arresten van 8 juni 2011⁸⁴ en 27 juni 2016⁸⁵.

Deze stelling wordt thans in dit arrest opnieuw uitdrukkelijk bevestigd⁸⁶.

B. OVERIGE BELANGRIJKE ARRESTEN

Burgerlijk recht

Zakenrecht

Terugvordering van een lichamelijk roerend goed van de huidige bezitter door de onmiddellijk voorafgaande bezitter – Bewijslast van de huidige bezitter – Bewijs van bedrog door vermoedens – Begrip goede trouw

Arrest van 20 april 2020 ([C.17.0485.F](#) en [C.08.0066.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal J.M. Genicot

In het kader van een geschil tussen de huidige bezitter van een lichamelijk roerend goed en de bezitter die hem onmiddellijk voorafging, geldt het bezit als vermoeden van titel ten gunste van de bezitter te goeder trouw. Hieruit volgt dat de onmiddellijk voorafgaande bezitter die het lichamelijk roerend goed terugvordert, enerzijds moet

⁸² Cass. 17 maart 2003, *Pas.* 2003, nr. 171.

⁸³ Cass. 15 december 2003, *RW* 2004-05, 979, noot van P. POPELIER.

⁸⁴ Cass. 8 juni 2011, *Pas.* 2011, nr. 388.

⁸⁵ Cass. 27 juni 2016, *Pas.* 2016, nr. 422.

⁸⁶ Deze uitspraak kon reeds op de goedkeuring van één auteur rekenen, zie M.-FR. RIGAUX, “Du bon usage de l’article 159 de la Constitution. Actualité et perspectives de l’exception d’illégalité pour violation du principe d’égalité et de non-discrimination”, *JT* 2020, 105 e.v. De auteur gaat tevens in op het arrest van het Hof van 19 augustus 2020, dat wordt besproken in het rechtspraakoverzicht dat in dit jaarverslag is gewijd aan de arresten die zijn gewezen in het kader van de Covid-19 coronaviruspandemie (zie p. 175 e.v.).

aantonen dat hij de bezitter van het goed was op het ogenblik dat de huidige eigenaar daarvan bezit heeft genomen en, anderzijds, ofwel het gebrekkig bezit door laatstgenoemde ofwel het niet-bestaan dan wel precair karakter van de door laatstgenoemde aangevoerde titel moet bewijzen.

Volgens artikel 1353 Burgerlijk Wetboek is het bewijs door vermoedens toegelaten in alle gevallen waarin sprake is van bedrog, zelfs in de verhoudingen tussen de partijen.

Elke veinzing die tot doel heeft de normaliter verschuldigde belasting te ontduiken, vormt bedrog.

De goede trouw, in de zin van artikel 2279 Burgerlijk Wetboek, dat een bewijsregel inhoudt, is het geloof van de bezitter in zijn rechtmatige verkrijging van het goed.

Verbintenissen

Terugvordering van het onverschuldigd betaalde – Verrijkingsvordering – Verlies van verrijking – Doorbetaling te goeder trouw

Arrest van 9 maart 2020 ([C.19.0216.N](#) en [C.19.0217.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal H. Vanderlinden

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten in het burgerlijk recht”.

Pauliaanse rechtsvordering – Pauliaanse schuldeiser versus andere schuldeisers – Bedrag van de terugvorderbare schuldvordering

Arrest van 3 juni 2020 ([C.19.0641.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal J.M. Genicot

Krachtens artikel 1167, eerste lid, Burgerlijk Wetboek kunnen de schuldeisers in eigen naam opkomen tegen de handelingen die hun schuldenaar heeft verricht met bedrieglijke benadeling van hun rechten. Enkel de pauliaanse schuldeiser kan zich beroepen op de niet-tegenstelbaarheid van een handeling die door zijn schuldenaar is verricht ten gunste van een derde, zonder de bestaande samenloop tussen de schuldeisers van zijn schuldenaar te moeten ondergaan. Hieruit volgt dat hij zijn pandrecht kan uitoefenen op het goed dat zich in het vermogen van die derde bevindt of, wanneer de teruggave in natura niet mogelijk is, van hem een gelijkwaardige vergoeding kan vorderen, niet tot beloop van het bedrag dat hij bij ontstentenis van de litigieuze handeling had kunnen terugvorderen van zijn schuldenaar, maar tot beloop van het bedrag van zijn schuldvordering.

Aanneming van werk – Niet-nakoming van een contractuele verbintenis – Uitvoering door een derde – Afwezigheid van rechterlijke machtiging zonder grond

Arrest van 18 juni 2020 ([C.18.0357.N](#))

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten in het burgerlijk recht”.

Overeenkomst – Uitvoering te goeder trouw – Mandaat van bestuurder – Duur van de loyauteitsplicht

Arrest van 25 juni 2020 (C.18.0144.N) met conclusie van advocaat-generaal E. Herregodts

De vrijheid om enige economische activiteit naar keuze uit te oefenen en de vrijheid van ondernemen omvatten de vrijheid van mededinging die slechts aan beperkingen kan worden onderworpen bij wet of overeenkomst, waarbij de wet niet voorziet in een concurrentieverbod voor een bestuurder van een vennootschap (Artt. II.3 en II.4 WER).

De loyauteitsplicht van een bestuurder van een vennootschap tot niet-mededinging met de vennootschap, die volgt uit de verplichting om het mandaat van bestuurder van een vennootschap te goeder trouw uit te voeren, neemt een einde bij het beëindigen van het mandaat van bestuurder, tenzij anders is overeengekomen en onverminderd het verbod tot het stellen van daden van oneerlijke mededinging (Artt. 1134, derde lid, en 1135 BW).

Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht

Materiële schade – Vervangingswaarde – Draagwijdte

Arrest van 17 september 2020 (C.18.0294.F en C.18.0611.F) met conclusie van advocaat-generaal Ph. de Koster, gewezen in voltallige kamer

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten in het burgerlijk recht”.

Bijzondere overeenkomsten

Lening – Onderscheid met kredietovereenkomst

Arrest van 27 april 2020 (C.19.0602.N)

Een geldlening is een overeenkomst waarbij de uitlener aan de lener een bepaald geldbedrag ter beschikking stelt onder de verplichting dit bedrag terug te geven, vermeerderd met interest indien die is bedongen. Het is een zakelijke overeenkomst die ontstaat door de afgifte van het geldbedrag. Een kredietopening is een consensuele en wederkerige overeenkomst waarbij de kredietgever aan de kredietnemer tijdelijk en tot beloop van een bepaald bedrag hetzij geld hetzij kredietwaardigheid ter beschikking stelt. De kredietnemer kan van het krediet gebruik maken door een of meerdere geldopnemingen. De kredietnemer is niet verplicht om van het krediet gebruik te maken.

Geldopneming krachtens kredietopening – Aard

Arrest van 18 juni 2020 (C.19.0140.N)

Een geldopneming krachtens een kredietopening doet geen geldlening ontstaan in de zin van de artikelen 1892 en 1905 Burgerlijk Wetboek, waarop artikel 1907bis Burgerlijk Wetboek van toepassing is.

Koop – Ontbinding – Restitutie van een geldsom – Verschuldigde interesten – Gebrek aan goede trouw

Arrest van 18 juni 2020 ([C.19.0505.N](#))

De restitutie van een geldsom ten gevolge van de ontbinding van een koopovereenkomst omvat ook de interest vanaf het ogenblik dat de schuldenaar van de restitutieverbintenis niet meer te goeder trouw is, dit is wanneer hij kennis had of hoorde te hebben van het onzekere karakter van zijn titel, wat het geval is wanneer hij in gebreke werd gesteld, zodat hij rekening diende te houden met een mogelijke restitutie (Artt. 549, 1153, 1378, 1682 BW).

Verjaring

Burenhinder – Dagelijkse herhaling – Aanvangspunt van de verjaringstermijn

Arrest van 29 mei 2020 ([C.19.0545.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal Ph. de Koster

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten in het burgerlijk recht”.

Economisch recht

Insolventie en vereffening

Faillissement en gerechtelijk akkoord – Schuldvordering van loon omvat de bedrijfsvoorheffing – Geen vermindering van schuldvordering met betrekking tot de bedrijfsvoorheffing

Arrest van 17 september 2020 ([C.16.0547.F](#)) met conclusie van procureur-generaal A. Henkes, gewezen in voltallige kamer

Hoewel de schuldvordering ontstaan uit arbeidsprestaties de bedrijfsvoorheffing omvat, volgt hieruit niet dat die schuldvordering met betrekking tot de bedrijfsvoorheffing niet kan worden verminderd, aangezien de afhandeling van die schuldvordering bepaald wordt door de hoedanigheid van de houder van die schuldvordering en aangezien de openbare schuldeisers die een algemeen voorrecht genieten, zich niet kunnen beroepen op de regeling voor werknemers die over een schuldvordering ontstaan uit arbeidsprestaties beschikken. (Artt. 49, eerste lid, 49/1, eerste, tweede en vierde lid, WCO; art. 2, 1°, Loonbeschermingswet)

Faillissement en gerechtelijk akkoord – Voorwaarde voor kwalificatie van een schuldvordering van brutoloon als schuld van de boedel – Verschil in behandeling tussen btw en bedrijfsvoorheffing

Arrest van 17 september 2020 ([C.18.0423.F](#)) met conclusie van procureur-generaal A. Henkes, gewezen in voltallige kamer

De schuldvordering van brutoloon vormt een schuld van de boedel wanneer de arbeidsprestatie tijdens de procedure van gerechtelijke reorganisatie werd verricht, aangezien de schuldvordering van loon, dat als tegenprestatie wordt toegekend voor

de prestaties die ter uitvoering van de arbeidsovereenkomst zijn verricht, de bedrijfsvoorheffing bevat (Art. 37 WCO; art. 270, 1°, WIB92).

Het verschil in behandeling tussen de schuldvordering van bedrijfsvoorheffing en de btw-schuldvordering vloeit niet voort uit artikel 37 WCO maar uit de omstandigheid dat de Belgische Staat, in de regel, niet de schuldeiser is van de schuldenaar die tot de gerechtelijke reorganisatie werd toegelaten, maar van zijn medecontractant die de aan de btw onderworpen prestaties heeft geleverd (Art. 37 WCO; artt. 2, eerste lid, 45, § 1, 47, 51, § 1 en 2, 51bis, § 1, Btw-wetboek; art. 6 KB nr. 7 van 29 december).

Reglementen van de Orde van Vlaamse balies en van de Ordre des barreaux francophones et germanophone – Faillissement van de beoefenaar van het beroep van advocaat – Gevolgen voor de toegang tot het beroep

Arrest van 18 september 2020 ([C.18.0353.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal E. Herregodts

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten in het economisch recht”.

Vennootschappen

Vennootschap in vereffening – Afsluiting van de vereffening – Continuïteit van de vereffende vennootschap – Gevolg

Arrest van 14 februari 2020 ([C.19.0108.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal Ph. de Koster

Een vennootschap wordt na het afsluiten van haar vereffening geacht voort te bestaan om zich te verdedigen tegen zowel de rechtsvorderingen die de schuldeisers hebben ingesteld vóór de afsluiting ervan als die welke zij tijdens de voormelde termijn kunnen instellen tegen die vennootschap in de persoon van haar vereffenaars. De vennootschap kan tegen die rechtsvorderingen haar verweermiddelen aanvoeren (Art. 183, § 1, eerste lid, W.Venn.).

Mandaat van bestuurder – Uitvoering – Duur van de loyaleitsplicht

Arrest van 25 juni 2020 ([C.18.0144.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal E. Herregodts

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Burgerlijk recht – Verbintenissen”.

Verzekeringen

Landverzekering – Grenzen aan een exoneratie van de verzekeraar voor grove schuld

Arrest van 17 september 2020 ([C.18.0294.F](#) en [C.18.0611.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal Ph. de Koster, gewezen in voltallige kamer

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten in het burgerlijk recht”.

Andere uitspraken in economisch recht

Vrijheid van koophandel en nijverheid – Vrijheid van mededinging – Beperkingen – Bestuurder van een vennootschap

Arrest van 25 juni 2020 ([C.18.0144.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal E. Herregodts

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Burgerlijk recht – Verbintenissen”.

Auteursrecht – Richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij – Onmogelijkheid om van de nationale bepaling een uitlegging te geven die in overeenstemming is met de richtlijn – Rechtstreekse werking – Uitsluitend reproductierecht van de auteur – Inhoud en essentiële voorwaarden van het beginsel van de billijke compensatie – Bevoegdheid van de lidstaten – Uitgever is geen rechthebbende

Arrest van 24 september 2020 ([C.18.0039.F](#) en [C.18.0468.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal Ph. de Koster

De rechter die kennisneemt van een geschil tussen particulieren en die van een nationale bepaling geen uitlegging kan geven die in overeenstemming is met een Europese richtlijn, kan die bepaling in de regel niet buiten toepassing laten.

Artikel 5, paragraaf 2, a) en b), van de richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij staat de lidstaten toe een beperking op het uitsluitend reproductierecht van de auteursrechten te stellen in de daarin bepaalde gevallen, mits aan de houders van het auteursrecht een billijke compensatie wordt betaald. Hieruit volgt dat die bepaling, die aan die rechthebbenden een recht toekent, tegelijkertijd een verplichting tot de betaling van de billijke compensatie oplegt.

De bepalingen van een richtlijn waarvan de inhoud onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig is omschreven, hebben een rechtstreekse werking.

Hoewel het beginsel van de billijke compensatie vaststaat, zijn de lidstaten bevoegd om de eigenlijke inhoud van het aan de houders van het auteursrecht toegekende recht en de essentiële voorwaarden ervan te bepalen, zodat artikel 5, paragraaf 2, a) en b) van de richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij, met betrekking tot de vorm, de modaliteiten en het bedrag van de billijke compensatie geen bepaling vormt die voldoende duidelijk en onvoorwaardelijk is omschreven.

Uit de bewoordingen van artikel 5, paragraaf 2, a) en b) van de richtlijn 2001/29/EG blijkt dat de beperkingen op het reproductierecht van de houders van de in artikel 2 bedoelde rechten de betaling van een billijke compensatie aan die rechthebbenden oplegt. Uit die bepalingen volgt daarentegen niet dat ze aan de uitgevers een vergoeding zouden toekennen.

Fiscaal recht

Algemeen

Artikel 6.1 EVRM – Recht van verdediging – Fiscaal dossier – Voorwaarden voor weigering van inzage van de stukken van het gehele strafdossier door de belastingplichtige – Beoordelingsbevoegdheid fiscale rechter

Arrest van 25 september 2020 ([C.17.0561.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal J. Van der Fraenen

Het beginsel van de wapengelijkheid zoals vervat in het door artikel 6.1 EVRM gewaarborgde recht op een eerlijk proces en in het algemeen rechtsbeginsel houdende eerbiediging van het recht van verdediging vereist dat in een fiscale procedure die aanleiding geeft of kan geven tot een administratieve sanctie met het karakter van een straf, de belastingplichtige in de regel toegang heeft tot alle gegevens behorend tot het fiscale dossier van de administratie, met inbegrip van de stukken die de administratie heeft verkregen door inzage van een strafdossier na machtiging van de bevoegde gerechtelijke overheid. De administratie kan evenwel de toegang weigeren tot die stukken of gedeelten van die stukken indien die vreemd zijn aan de tegen de belastingplichtige gerichte fiscale vervolging.

In geval de belastingplichtige van oordeel is dat de toegang tot de stukken of gedeelten van die stukken van het fiscaal dossier die vreemd zijn aan de tegen de belastingplichtige gerichte fiscale vervolging noodzakelijk is voor de uitoefening van zijn rechten en hij die aanvoering ook enigszins aannemelijk maakt, staat het aan de rechter in de fiscale procedure om daarover te oordelen en desgevallend een miskennis van de rechten van de belastingplichtige te sanctioneren.

Uit het beginsel van de wapengelijkheid volgt niet dat de enkele omstandigheid dat de administratie stukken heeft verkregen door inzage van een strafdossier na machtiging van de bevoegde gerechtelijke overheid, voor de belastingplichtige automatisch een recht op toegang tot dit gehele strafdossier creëert. Het staat aan die belastingplichtige aan te voeren dat een dergelijke toegang voor de uitoefening van zijn rechten noodzakelijk is en die aanvoering ook enigszins aannemelijk te maken.

Het staat aan de rechter in de fiscale procedure om te oordelen over de aanvoering van de belastingplichtige dat de toegang tot het gehele strafdossier noodzakelijk is voor de uitoefening van zijn rechten. Indien de rechter in de fiscale procedure van oordeel is dat een weigering van een gehele of gedeeltelijke toegang tot het strafdossier de rechten van de belastingplichtige miskent, staat het aan hem om daaraan in de fiscale procedure het gepaste gevolg te geven.

Cassatieberoep – Belastingzaken – Verschillende arresten door het hof van beroep geveld in afzonderlijke zaken met betrekking tot verschillende aanslagjaren en belastbare feiten – Samenhang – Eén cassatievoorziening – Ontvankelijkheid

Arrest van 4 december 2020 ([F.19.0066.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal J. Van der Fraenen

Artikel 1079 Gerechtelijk Wetboek moet strikt worden geïnterpreteerd. Bijgevolg kan in fiscale zaken niet met één cassatievoorziening worden opgekomen tegen verschillende arresten die door het hof van beroep in afzonderlijke zaken zijn geveld. Artikel 701 Gerechtelijk Wetboek is niet van toepassing in de procedure voor het Hof (Art. 1079 Ger.W.).

Zelfs indien de onderliggende rechtsvraag gelijklopend is, kunnen cassatieberoepen gericht tegen in afzonderlijke zaken gewezen arresten niet worden beschouwd als samenhangende vorderingen in de zin van de artikelen 30 en 701 Gerechtelijk Wetboek wanneer deze zaken betrekking hebben op verschillende aanslagjaren en verschillende belastbare feiten (Artt. 30 en 701 Ger.W.).

Inkomstenbelasting

Aanslagprocedure – Wijziging door de administratie van een aangifte – Motivering van het bericht van wijziging – Openbare orde karakter van fiscale wetgeving – Gerechtelijke procedure – Nieuwe rechtsgronden aangevoerd door de administratie – Taak van de rechter

Arrest van 25 september 2020 ([F.18.0003.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal J. Van der Fraenen

Belastingen zijn van openbare orde. Bijgevolg dient de rechter zelf, zowel in feite als in rechte, te beslissen over het bestaan van de belastingschuld wanneer hij daartoe wordt uitgenodigd door de vorderingen die door de partijen worden gesteld. Hij is niet gebonden door de juridische gronden waarop het bestuur zich bij het vestigen van de aanslag baseerde en moet bijgevolg uitspraak doen over de gronden die het bestuur voor het eerst voor hem aanvoert ter verantwoording van de heffing. Hij kan tevens eigen juridische gronden aanvoeren om de aanslag te wettigen.

Strafrecht

Algemeen

Wegverkeer – Artikel 68 Wegverkeersreglement – Toegangsverbod voor bepaalde voertuigen – Parkeren door gehandicapte inwoners – Artikel 4.1, 9, 19 en 20 Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap

Arrest van 17 maart 2020 ([P.19.1136.N](#))

De rechter oordeelt onaantastbaar of in het licht van de concrete omstandigheden van de zaak een lokale overheid, door in een toegangsverbod te voorzien in de binnenstad voor bepaalde voertuigen, een gehandicapte inwoner die in de binnenstad woont en nabij zijn woning wil parkeren, discrimineert (Artt. 4.1, 9, 19 en 20 Verdrag 13 december 2006 inzake de rechten van personen met een handicap; art. 159 Grondwet).

Misdrijven

Verkeersbelemmering door vakhondsactie – Moreel bestanddeel – Kwaadwillig opzet – Artikel 10 en 11 EVRM – Artikel 6.4 Herzien Europees Sociaal Handvest – Wettelijke beperkingen aan vakhondsacties

Arrest van 7 januari 2020 ([P.19.0804.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal met opdracht B. De Smet

Het vereiste opzet van kwaadwillige belemmering van het verkeer bestaat in het opzettelijk belemmeren van het verkeer als dusdanig. De gevaartoestand voor het verkeer die daardoor kan worden veroorzaakt, maakt geen deel uit van dat opzet, maar is slechts het door de wet vereiste gevolg dat uit het handelen van de dader moet voortvloeien. Het enkele feit dat een misdrijf wordt gepleegd in het kader van een staking of betoging neemt het moreel bestanddeel voor het misdrijf kwaadwillige belemmering niet weg, ongeacht de beweegredenen voor die actie (artikel 406, eerste lid, Sw.).

Uit de artikelen 10 en 11 EVRM volgt dat het recht te staken of te betogen geen absolute rechten zijn, maar dat de uitoefening van die rechten onderhevig kan zijn aan beperkingen, mits die beperkingen daadwerkelijk beantwoorden aan doeleinden van algemeen belang en niet te beschouwen zijn als een onevenredige en onduidbare ingreep waardoor de beschermende rechten in hun kern zouden worden aangetast. De rechter oordeelt daarover onaantastbaar op grond van feiten die hij vaststelt (Artt. 10 en 11 EVRM; art. 6.4 Herzien Europees Sociaal Handvest).

Wegverkeer – Artikel 8.4 Wegverkeersreglement – Gebruik van een draagbare telefoon

Arrest van 14 januari 2020 ([P.19.1046.N](#))

Het begrip ‘gebruik maken van een draagbare telefoon die in de hand wordt gehouden’ moet in zijn normale betekenis worden uitgelegd, die inhoudt dat het gebruik niet wordt beperkt tot een welomschreven handeling zoals bellen of sms’en en dat het in de hand houden door de bestuurder van een draagbaar telefoontoestel tijdens het rijden, impliceert dat dit toestel wordt gebruikt (Art. 8.4 Wegverkeersreglement).

W.A.M.-Verzekering – Inschrijving van voertuigen – Grondgebied waar het voertuig gewoonlijk is gestald – Voertuig met buitenlandse kentekenplaat

Arrest van 21 januari 2020 ([P.19.0528.N](#))

Onder grondgebied waar het voertuig gewoonlijk is gestald, moet worden verstaan het grondgebied van de staat waarvan het voertuig een kentekenplaat draagt, ongeacht of het een permanente of een tijdelijke kentekenplaat betreft (Art. 2 WAM, in de versie van toepassing in 2017; art. 2 K.B. 13 februari 1991; art. 1.4 Richtlijn 2019/103/EG van 16 september 2009 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de verzekering tegen de wettelijke aansprakelijkheid waartoe de deelneming aan het verkeer van motorrijtuigen aanleiding kan geven en de controle op de verzekering tegen deze aansprakelijkheid).

Krachtens artikel 2, § 1, KB Technische Eisen Voertuigen zijn de bepalingen van dit reglement van toepassing op de auto's die rijden onder dekking van een Belgische inschrijvingsplaat en op de erdoor getrokken Belgische aanhangwagens. Dat reglement is aldus niet van toepassing op een voertuig dat zich op de openbare weg bevindt onder dekking van een buitenlandse inschrijvingsplaat. Het enkele feit dat een voertuig gewoonlijk gestald is in België en ook gewoonlijk wordt gebruikt in België, heeft niet tot gevolg dat dit voertuig in België is geregistreerd of ingeschreven (Artt. 2, § 1, 2, § 4 en 24, § 1 K.B. 15 maart 1968 Technische Eisen Voertuigen).

Milieurecht (Waals gewest) – Misdrijf inzake afvalstoffen – Begrip ‘afvalstof’ – Verplichting om zich van een afgedankt voertuig te ontdoen

Arrest van 29 januari 2020 ([P.19.0125.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch

Uit de omstandigheid dat voertuigen beantwoorden aan de voorwaarden van artikel 80, eerste lid, besluit Waalse regering van 23 september 2010 tot invoering van een terugnameplicht voor bepaalde afvalstoffen, en uit de vaststelling van de toestand van “karkas” van bepaalde voertuigen en van het jaar van schrapping van de inschrijving van andere voertuigen, kan de rechter afleiden dat de administratieve toestand met betrekking tot de inschrijving en de technische keuring van de voormelde voertuigen niet kon worden geregulariseerd, zodat het om afgedankte voertuigen ging waarvan de eigenaar of de houder zich moest ontdoen (Art. 2, 1°, Decr. W. 27 juni 1996; artt. 80, eerste lid, en 82, § 1, B.W.Reg. 23 september 2010).

Noch de artikelen 80 en 82 besluit Waalse regering van 23 september 2010, noch enige andere wettelijke bepaling verplichten de sanctionerend ambtenaar om, met het oog op het bewijs van de schending van artikel 7, § 1 tot 3, Decreet Waals Gewest 27 juni 1996 betreffende de afvalstoffen, de overtreder te verzoeken het bewijs van het opstarten van een rehabilitatieprocedure te leveren of een geldig inschrijvingsbewijs of een geldige technische keuring te overleggen (Art. 7, § 1 tot 3, Decr. W. 27 juni 1996; artt. 80 en 82, B.W.Reg. 23 september 2010).

Intrekking van wapenvergunning – Vernietiging van de beslissing tot intrekking door de Raad van State – Gevolgen inzake strafbaarheid – Afwezigheid van materieel bestanddeel

Arrest van 19 mei 2020 ([P.19.1236.N](#))

Strafbaarheid wegens het niet opslagen van een wapen bij een erkend persoon of het niet overdragen van een wapen aan een erkend persoon of een persoon die is gemachtigd het wapen voorhanden te hebben, vereist een wettige intrekkingbeslissing van de gouverneur, dan wel in hoger beroep van de minister van Justitie of zijn gemachtigde (Artt. 18 en 23 Wapenwet 2006).

Het arrest van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State dat een administratieve akte vernietigt, heeft tot gevolg dat die akte geacht wordt niet te hebben bestaan. In geval de Raad van State de in hoger beroep gewezen ministeriële beslissing tot intrekking van een wapenvergunning vernietigt, ontbreekt een voor strafbaarheid vereist misdrijfbestanddeel.

Drukpersmisdrif – Bevoegdheid van de jury – Relevantie of maatschappelijk belang van de bekendgemaakte gedachte of mening – Beargumenteerde of uitgewerkte karakter van het betwiste geschrift – Bekendheid van de auteur

Arrest van 7 oktober 2020 ([P.19.0644.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal Ph. de Koster

Artikel 150 Grondwet stelt de bevoegdheid van de jury voor drukpersmisdrifven niet afhankelijk van de relevantie of het maatschappelijk belang van de bekendgemaakte gedachte of mening, noch van het min of meer beargumenteerde en uitgewerkte karakter van het betwiste geschrift, noch van de bekendheid van de auteur (Art. 150 Grondwet).

Wanneer de bestreden beslissing vernietigd wordt op grond van onbevoegdheid, verwijst het Hof de zaak naar de rechters die hiervan moeten kennisnemen (Art. 435, derde lid, W.Sv.).

Diefstal en afpersing – Deelneming – Geweld of bedreiging – Gebruik van een vluchtvoertuig – Toerekening van de verzwarende omstandigheden aan deelnemers van diefstal – Kennis en aanvaarding van de verzwarende omstandigheden – Individuele beoordeling – Grenzen

Arrest van 20 oktober 2020 ([P.20.0781.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal B. De Smet

Indien een deelnemer betwist dat bij diefstal de door artikelen 468 en 471 Strafwetboek verzwarende omstandigheden van geweld of bedreiging en gebruik van een vluchtvoertuig op hem van toepassing zijn, dient de rechter, opdat hij de verzwarende omstandigheden aan de deelnemer kan toerekenen, vast te stellen dat de deelnemer kennis had van die verzwarende omstandigheden en dat hij die heeft aanvaard. Die individuele toerekening vereist niet dat ook wordt vastgesteld dat de deelnemer zelf geweld heeft gebruikt of heeft bedreigd of daaraan heeft deelgenomen of dat de deelnemer zelf gebruik heeft gemaakt van een voertuig of enig ander al dan niet met een motor aangedreven tuig (Artt. 66, 461, 468 en 471 Sw.).

Verwerking van persoonsgegevens zonder wettelijke basis – Misdrif bedoeld in artikel 222, 1°, wet van 30 juli 2018 – Moreel bestanddeel – Schending van het beroepsgeheim door een politieambtenaar – Draagwijdte van het beroepsgeheim

Cass. 4 november 2020 ([P.20.0709.F](#))

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten in het strafrecht”.

Strafprocedure

Algemeen

Bewijs in strafzaken – Beoordelingsvrijheid van de rechter met betrekking tot de bewijslast – Opname van privécommunicatie door een deelnemer zonder medeweten

van de andere deelnemer – Gebruik in rechte – Recht op bescherming van het privéleven

Arrest van 29 januari 2020 ([P.19.1003.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch

Volgens het Hof van Justitie van de Europese Unie moet artikel 1, lid 1, Verordening (EG) nr. 2201/2003 van de Raad van 27 november 2003, de zogenaamde Brussel IIbis-Verordening, aldus worden uitgelegd dat een beslissing waarbij de onmiddellijke ondertoezichtstelling en de plaatsing van een kind buiten zijn eigen gezin worden gelast, onder het begrip “burgerlijke zaken” in de zin van die bepaling valt wanneer deze beslissing is genomen op grond van de publiekrechtelijke regels inzake kindbescherming. Hoewel die Verordening dus geen onderscheid tussen die twee materies maakt wanneer het toepassingsgebied van die Verordening moet worden vastgesteld en, bijgevolg, de internationale bevoegdheid moet worden bepaald van het gerecht waarbij de zaak aanhangig is, kan hieruit evenwel niet worden afgeleid dat, volgens het recht van de Europese Unie, twee procedures die in die materies gelijktijdig worden gevoerd, onvermijdelijk hetzelfde voorwerp en dezelfde oorzaak hebben (Artt. 1 en 19 Verord. (EU) nr. 2201/2003 van 27 november 2003).

Wanneer de eerste beslissing betreffende de huisvesting van een kind wordt uitgesproken in een procedure tussen de moeder en de vader van het kind, die als gevolg van de echtscheiding de uitoefening van het ouderlijk gezag en de huisvesting van het kind tussen hen regelt, en de tweede beslissing tot doel heeft de toestand van gevaar waarin het kind verkeert te verhelpen, hebben die twee beslissingen niet hetzelfde voorwerp (Art. 19 Verord. (EU) nr. 2201/2003 van 27 november 2003).

De maatregelen inzake hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming hebben voorrang op de burgerrechtelijke beschikkingen wanneer de ene niet verenigbaar zijn met de andere.

Wanneer inzake jeugdbescherming de wet geen bijzonder bewijsmiddel voorschrijft, beoordeelt de feitenrechter in feite de bewijswaarde van de gegevens waarop hij zijn beslissing grondt en waarover de partijen vrij tegenspraak hebben kunnen voeren.

De in artikel 8 EVRM bepaalde bescherming van het privéleven strekt zich uit tot de privécommunicatie. Elk gebruik van een zonder medeweten van de andere deelnemers opgenomen privé-communicatie waaraan men zelf deelneemt, kan een inbreuk op de voormelde bepaling zijn. Het staat aan de rechter te beoordelen of dit gebruik is toegestaan en hierover te beslissen op grond van de feitelijke gegevens van de zaak, rekening houdend met de redelijke privacyverwachting die de deelnemers daarvan konden hebben en die onder meer betrekking heeft op de inhoud en de omstandigheden waarin het gesprek plaatsvond. De rechter kan daartoe ook acht slaan op het doel dat met het gebruik van de opname wordt beoogd, alsook op de hoedanigheid van de deelnemers en van de bestemming van de opname (Art. 8 EVRM).

Recht op een eerlijk proces – Recht op bijstand van een advocaat – Wet van 22 mei 2017 betreffende het Europees Onderzoeksbevel – Uitvoering in België van een buitenlands EOB – Huiszoeking en beslag – Procedure van het strafrechtelijk kort

geding ex artikel 61quater, W.Sv. – Kamer van inbeschuldigingstelling – Tegensprekelijke procedure – Verweer met betrekking tot artikel 6.3. EVRM

Arrest van 12 mei 2020 ([P.20.0342.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal A. Winants

Het onmiddellijk cassatieberoep tegen een arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling in het kader van de procedure bepaald in artikel 22, § 2, Wet Europees onderzoeksbevel *juncto* artikel 61quater Wetboek van Strafvordering, is ontvankelijk.

Uit het tegensprekelijk karakter van de door artikel 22, § 2, Wet Europees Onderzoeksbevel en artikel 61quater Wetboek van Strafvordering, geregelde procedure volgt voor de kamer van inbeschuldigingstelling de verplichting om, wanneer voor haar binnen de haar op grond van die bepalingen toegekende beoordelingsbevoegdheid door de betrokken partij een verweer wordt gevoerd nopens de strijdigheid van het verhoor ter gelegenheid van de huiszoeking en het beslag zonder bijstand van een raadsman met artikel 6.3 EVRM, dit verweer te beantwoorden. Het arrest dat bij de beoordeling van de uit artikel 61quater, § 1, Wetboek van Strafvordering voortvloeiende ontvankelijkheidsvoorwaarde dat de verzoeker moet aantonen dat hij door het beslag wordt geschaad, naar dat verhoor verwijst, beantwoordt het bedoelde verweer niet.

Wrakingsverzoek – Verzoek tot uitstel – Onaantastbare beoordeling door de feitenrechter – Vertegenwoordiging door een advocaat – Ontkennis van proceshandelingen

Arrest van 17 juni 2020 ([P.19.1223.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal B. De Smet

Het feit dat een wrakingsverzoek ertoe strekt de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechter te betwisten, heeft niet tot gevolg dat de rechter verplicht is aan een partij een uitstel toe te staan met het oog op het indienen van een wrakingsverzoek dat die rechter kennelijk niet ontvankelijk of niet gegrond acht (Artt. 2 en 828 Ger.W.).

Aan de voorwaarde van het vinden van de verdachte in België voor de vervolging van een Belg of persoon met hoofdverblijfplaats in het Rijk voor een feit gepleegd in het buitenland, moet voldaan zijn op het moment van het instellen van de strafvordering. Het volstaat dat de verdachte zich na het plegen van het misdrijf en voor of ten laatste op het moment van het instellen van de strafvordering, enige tijd in België heeft opgehouden en er is ontmoet of gevonden (Artt. 7, § 1, en 12, eerste lid, V.T..Sv.).

De verzaking aan het recht van de beklaagde om te verschijnen en zich te verdedigen, als reden die volstaat voor het ongedaan verklaren van het verzet, vereist niet de vaststelling dat de beklaagde zich onvindbaar heeft willen maken voor de rechterlijke autoriteiten door te vluchten of zijn werkelijke verblijfplaats te verhullen (Art. 187, § 6, 1°, W.Sv.).

Het begrip ‘wettige reden van verschoning’ bevat die gevallen die geen overmacht uitmaken en waarin de verzetdoende partij kennis had van de dagvaarding, maar een reden aanvoert waaruit blijkt dat haar afwezigheid niet was ingegeven door de wens afstand te doen van haar recht om te verschijnen en zich te verdedigen, dan wel om zich te onttrekken aan het gerecht. Die afstand of die wil kan niet alleen blijken uit

een expliciete beslissing van de verzetdoende partij, maar ook worden afgeleid uit het feit dat die partij zonder redelijke verantwoording niet opdaagt of niet aanwezig blijft op de rechtszitting waarop zij behoorlijk is opgeroepen, terwijl zij voldoende de gevolgen van die beslissing kon inschatten (Art. 187, § 6, 1°, W.Sv.).

De rechter kan het verzet ongedaan verklaren van een partij die tijdens de behandeling van haar zaak de rechtszitting heeft verlaten en dus heeft geweigerd haar verdediging te voeren wegens de verwerping van haar verzoek tot uitstel. Daaraan wordt geen afbreuk gedaan door het enkele feit dat dit verzoek bedoeld was om die partij in staat te stellen een wrakingsverzoek in te dienen, ook al strekt een dergelijk verzoek in principe tot de vrijwaring van het recht op een eerlijk proces en het recht op de behandeling van de zaak door een onafhankelijke en onpartijdige rechter (Art. 187, § 6, 1°, W.Sv.).

Uit artikel 440, tweede lid, Gerechtelijk Wetboek volgt dat een advocaat voor alle proceshandelingen die hij stelt in een zaak waarin hij zijn cliënt voor de strafrechter vertegenwoordigt, wordt geacht op te treden binnen de perken van het mandaat dat die cliënt hem heeft verleend. Dat vermoeden kan niet worden weerlegd.

De artikelen 848 tot 850 Gerechtelijk Wetboek die de ontkentenis van proceshandelingen regelen, zijn niet van toepassing op zaken die worden behandeld volgens de rechtspleging georganiseerd door het Wetboek van Strafvordering (Artt. 848, 849 en 850 Ger.W.).

Strafvordering en burgerlijke rechtvordering

Verruimde minnelijke schikking – Betaling verricht onder de ontbindende voorwaarde van terugbetaling in geval van niet-bekrachtiging – Weerslag op het verval van de strafvordering

Arrest van 9 september 2020 ([P.20.0358.F](#))

Krachtens artikel 420, tweede lid, 1°, Wetboek van Strafvordering kan onmiddellijk cassatieberoep worden ingesteld tegen de beslissingen inzake bevoegdheid. Zijn met name beslissingen inzake bevoegdheid, de arresten en vonnissen die uitspraak doen over een door de partijen opgeworpen geschil betreffende de bevoegdheid van de rechter om kennis te nemen van een voor hem gebrachte vordering. Wanneer er voor de kamer van inbeschuldigingstelling een debat plaatsvindt over de bevoegdheid van die kamer om uitspraak te doen over een door het openbaar ministerie ingediend verzoek tot bekrachtiging van een verruimde minnelijke schikking, is het arrest dat beslist dat de appelrechters daartoe niet bevoegd zijn, een beslissing inzake bevoegdheid en is het, derhalve, vatbaar voor het onmiddellijk cassatieberoep bedoeld in voormeld artikel 420, tweede lid, 1° (Artt. 216*bis*, § 2, en 420, tweede lid, 1°, W.Sv.; art. 8 Ger.W.).

Uit artikel 216*bis*, § 2, achtste lid, Wetboek van Strafvordering volgt dat de kamer van inbeschuldigingstelling niet bevoegd is om tot het proportionaliteitsonderzoek van de voorgestelde minnelijke schikking in strafzaken over te gaan indien het hoger beroep waarvan ze kennisneemt, haar dat niet opdraagt. Het hoger beroep waarmee de inverdenkinggestelde noch een nietigheid van het vooronderzoek, noch een

onregelmatigheid in de beschikking tot verwijzing, noch een grond van niet-ontvankelijkheid of van verval van de strafvordering aanvoert, en dat bijgevolg niet ontvankelijk is, verleent de kamer van inbeschuldigingstelling niet de bevoegdheid om de bezwaren te beoordelen en derhalve evenmin om tot het daaraan verbonden proportionaliteitsonderzoek over te gaan. De toekenning van die bevoegdheden kan niet voortvloeien uit de enkele omstandigheid dat een partij, ook al is deze het openbaar ministerie, de uitoefening ervan heeft gevorderd (Artt. 135, § 2, en 216bis, § 2, W.Sv.).

Krachtens artikel 216bis, § 2, elfde lid, Wetboek van Strafvordering, vervalt de tegen de dader uitgeoefende strafvordering indien hij, na bekrachtiging door de bevoegde rechter van de door het openbaar ministerie voorgestelde minnelijke schikking, deze heeft aanvaard en in acht heeft genomen. Hieruit volgt dat de betaling, verricht onder de ontbindende voorwaarde van terugbetaling in geval van niet-bekrachtiging, geen grond van verval van de strafvordering vormt (Art. 216bis, § 2, W.Sv.).

Geestesziekte van de beklaagde – Ontvankelijkheid van de vervolging – Voorwaarden

Cass. 23 september 2020 ([P.20.0402.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal M. Nolet de Brauwere

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten inzake strafprocedure”.

Onderzoek in strafzaken

Zwijgrecht – Recht niet mee te werken aan zijn eigen veroordeling – Dwangbevel van de onderzoeksrechter tot het meedelen van de de toegangscode van een GSM

Arrest van 4 februari 2020 ([P.19.1086.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal B. De Smet

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten inzake strafprocedure.”

Vrijheidsbeneming

Europees aanhoudingsbevel – Tenuitvoerlegging gevraagd door België – Overlevering uitgesteld – Verzoek tot invrijheidstelling – Wettigheidstoezicht

Arrest van 10 juni 2020 ([P.20.0543.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten inzake strafprocedure”.

Europees aanhoudingsbevel – Tenuitvoerlegging – Weigeringsgrond artikel 4, 4°, Wet Europees Aanhoudingsbevel – Cumulatieve voorwaarden – Bepaling die de extraterritoriale bevoegdheid van de Belgische gerechten uitbreidt – Werking in de tijd – Weigeringsgrond artikel 4, 5° Wet Europees Aanhoudingsbevel – Vermoeden

van eerbiediging van de fundamentele rechten door de uitvaardigende lidstaat – Controle door het Hof

Arrest van 17 november 2020 ([P.20.1127.N](#))

De voorwaarden vervat in artikel 4, 4°, Wet Europees Aanhoudingsbevel, dat bepaalt dat de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel wordt geweigerd in geval de strafvordering is verjaard en de Belgische gerechten bevoegd zijn om kennis te nemen van de feiten, zijn cumulatief, zodat in geval van territoriale of extraterritoriale onbevoegdheid van de Belgische gerechten de verjaring van de strafvordering niet meer moet worden gecontroleerd. De beoordeling van de voormelde bevoegdheid heeft betrekking op de vervolgbaarheid in België van de feiten die aan het Europees aanhoudingsbevel ten grondslag liggen en het gegeven dat de Wet Europees Aanhoudingsbevel een wet op de rechtspleging betreft en geen strafwet bedoeld in artikel 2 Strafwetboek, is bij die beoordeling niet bepalend.

Krachtens artikel 7.1 EVRM en artikel 2, eerste lid, Strafwetboek, is vereist dat er, op het ogenblik dat de verdachte de handeling heeft gesteld die aanleiding geeft tot vervolging en berechting, een wettelijke bepaling bestond die die handeling strafbaar stelde. De wettelijke bepaling van artikel 6, 1^oter, Voorafgaande Titel Wetboek van Strafvordering heeft geen nieuwe strafbare feiten in het leven geroepen, maar heeft door de toevoeging van een nieuwe wettelijke grondslag voor vervolging en dus bestraffing in België de extraterritoriale bevoegdheid van de Belgische gerechten uitgebreid en dient aldus als een regel van materieel strafrecht te worden aangemerkt. Uit het voorgaande volgt dat de strafwet die de bestraffing in België uitbreidt tot feiten gepleegd buiten het Belgisch grondgebied, niet van toepassing is op feiten gepleegd vóór de inwerkingtreding ervan. Een verdachte kan zich niet beroepen op een retroactieve toepassing van een dergelijke bepaling als mildere strafwet teneinde de toepassing van een instrument van internationale rechtshulp te vermijden.

Uit de overweging (10) van de preambule van het Kaderbesluit Europees Aanhoudingsbevel blijkt dat de regeling inzake het Europees Aanhoudingsbevel berust op een hoge mate van vertrouwen tussen de lidstaten en dit houdt een vermoeden in van eerbiediging door de uitvaardigende lidstaat van de fundamentele rechten bedoeld in artikel 4, 5°, Wet Europees Aanhoudingsbevel. De rechter oordeelt onaantastbaar of de aangevoerde omstandige gegevens die wijzen op een kennelijk gevaar voor de fundamentele rechten van de betrokkene afdoende zijn om het voormelde vermoeden te weerleggen. Het Hof gaat enkel na of de rechter uit zijn vaststellingen geen gevolgen afleidt die daarmee geen verband houden of op grond daarvan niet kunnen worden aangenomen.

Onderzoeksgerechten

Verzoek tot bekrachtiging van een verruimde minnelijke schikking ingediend door het openbaar ministerie – Beslissing van de kamer van inbeschuldigingstelling dat ze daartoe niet bevoegd is – Ontvankelijkheid van een onmiddellijk cassatieberoep – Bevoegdheid van de kamer van inbeschuldigingstelling om tot het proportionaliteitsonderzoek van de voorgestelde minnelijke schikking over te gaan

Arrest van 9 september 2020 ([P.20.0358.F](#))

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafprocedure – Strafvordering en burgerlijke rechtsvordering”.

Vonnisgerechten

Internationale bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak aanhangig is – Toepassingsgebied van de Verordening Brussel IIbis - Minderjarige in gevaar – Huisvestingsmaatregel buiten het familiaal leefmilieu – Procedures met hetzelfde voorwerp – Voorrang van burgerlijke maatregelen

Arrest van 29 januari 2020 ([P.19.1003.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafprocedure – Algemeen”.

Recht van verdediging – Recht op een eerlijk proces – Recht op persoonlijke deelname aan het strafproces – Recht op overleg met een advocaat – Europees aanhoudingsbevel – Vrijheid onder voorwaarden van beklaagde in het buitenland – Geen instemming met overlevering naar België – Verzoek van beklaagde om persoonlijk aan het proces deel te nemen – Onmogelijkheid te verschijnen – Verzoek om uitstel – Afwijzing van het verzoek – Beoordeling van de vonnisrechter

Arrest van 7 april 2020 ([P.20.0231.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal B. De Smet

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten inzake strafprocedure”.

Bevoegdheid – Veroordeling met uitstel en opschorting van de veroordeling – Toezicht op probatieuitstel – Nieuwe verblijfplaats van de veroordeelde in het buitenland – Herroeping van het probatieuitstel

Arrest van 19 mei 2020 ([P.20.0116.N](#))

Uit de samenhang van de artikelen 10, negende lid, en 14, § 2, tweede lid, Probatiewet en de algemene economie van het probatietoezicht en van de herroepingsregeling volgt dat het onmogelijk de bedoeling van de wetgever kan geweest zijn dat het louter vestigen door een veroordeelde tijdens de proeftijd van zijn verblijfplaats buiten het Rijk tot gevolg heeft dat geen enkele Belgische rechter nog bevoegd is om kennis te nemen van een herroepingsvordering. Er moet integendeel worden aangenomen dat in een dergelijk geval de rechtbank van eerste aanleg van de verblijfplaats van de veroordeelde op het ogenblik van het in kracht van gewijsde gaan van het vonnis of arrest dat het probatie-uitstel heeft verleend, bevoegd is om kennis te nemen van de herroepingsvordering (Artt. 10, negende lid, en 14, § 2, tweede lid, Probatiewet).

Bevoegdheid – Feit gepleegd in het buitenland – Aantreffen van de beklaagde in België – Moment van het instellen van de strafvordering

Arrest van 17 juni 2020 ([P.19.1223.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal B. De Smet

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafprocedure – Algemeen”.

Rechtsmiddelen

Cassatieberoep – Ontvankelijkheid van het onmiddellijk cassatieberoep tegen de uithandengeving door de jeugdgerichten – Termijnen voor cassatieberoep en betekening – Geen eindbeslissing, toch onmiddellijk vatbaar voor cassatieberoep

Arrest van 12 februari 2020 ([P.19.0692.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal M. Nolet de Brauwere

Het Grondwettelijk Hof heeft bij arrest nr. 161/2019 van 24 oktober 2019 voor recht gezegd: “Artikel 420 van het Wetboek van strafvordering, zoals vervangen bij artikel 20 van de wet van 14 februari 2014 met betrekking tot de rechtspleging voor het Hof van Cassatie in strafzaken, schendt de artikelen 10 en 11 Grondwet in zoverre het niet in de mogelijkheid voorziet om onmiddellijk cassatieberoep in te stellen tegen een beslissing tot uithandengeving.” In datzelfde arrest besliste het Grondwettelijk Hof dat de vaststelling van die lacune is uitgedrukt in voldoende nauwkeurige en volledige bewoordingen om, in afwachting van een optreden van de wetgever, de in het geding zijnde bepaling te kunnen toepassen met inachtneming van het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie. Hieruit volgt dat artikel 420 Wetboek van Strafvordering geen belemmering meer vormt voor het onmiddellijk cassatieberoep tegen een beslissing tot uithandengeving op grond van artikel 57bis Jeugdbeschermingswet of van artikel 125 decreet (Franse Gemeenschap) van 18 januari 2018 houdende het wetboek van preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming (impliciete oplossing) (Art. 420 W.Sv.; art. 57bis Jeugdbeschermingswet; art. 125 Decr. Fr. 18 januari 2018).

Overeenkomstig artikel 2 Strafwetboek kan geen misdrijf worden gestraft met straffen die bij de wet niet waren gesteld voordat het misdrijf werd gepleegd, en wordt de minst zware straf toegepast indien de ten tijde van het vonnis bepaalde straf verschilt van die welke ten tijde van het misdrijf was bepaald. Onder vigeur van artikel 57bis, § 1, eerste lid, Jeugdbeschermingswet kon de jeugdrechtbank de zaak uit handen geven indien ze een maatregel van bewaring, behoeding of opvoeding niet geschikt achtte of indien de minderjarige ervan werd verdacht een wanbedrijf of een correctionaliseerbare misdaad te hebben gepleegd en dat, tenzij het ging om een in de tweede streep van die bepaling bedoeld misdrijf, terwijl de betrokkene reeds eerder het voorwerp was geweest van een of meerdere van de in artikel 37, § 2, § 2bis of § 2ter Jeugdbeschermingswet bedoelde maatregelen of van een herstelrechtelijk aanbod als bedoeld in de artikelen 37bis tot 37quinquies. Overeenkomstig artikel 125, § 1, tweede lid, 2°, decreet 18 januari 2018, is de uithandengeving thans enkel nog toegestaan wanneer het aan de jongere ten laste gelegde misdrijf bestaat in een als aanranding van de lichamelijke of psychische integriteit omschreven feit dat, ingeval het zou zijn gepleegd door een meerderjarige, in de zin van het Strafwetboek of de bijzondere wetten, een correctionele hoofdgevangenisstraf van vijf jaar of een zwaardere straf tot gevolg zou kunnen hebben. Aangezien artikel 125 decreet 18 januari 2018 aldus op de uithandengeving van de zaak door de jeugdgerichten striktere voorwaarden stelt dan de Jeugdbeschermingswet, is dat artikel een minder strenge bepaling (Art. 2 Sw.; art. 57bis Jeugdbeschermingswet; art. 125 Decr. Fr. 18 januari 2018).

Noch de artikelen 40 Kinderrechtenverdrag en 14 IVBPR noch enige andere bepaling verbieden de bij de voormelde verdragen aangesloten Staten te bepalen dat de

jeugdrechtbanken vanaf een minimumleeftijd waaronder minderjarigen niet onder de bevoegdheid van de gemeenrechtelijke rechtbanken kunnen vallen, onder de bij wet gestelde voorwaarden, en met name wanneer ze een beschermingsmaatregel niet geschikt achten, de zaak uit handen kunnen geven en de zaak naar het openbaar ministerie kunnen verwijzen met het oog op vervolging voor de bevoegde strafrechten (Artt. 37 en 40 Kinderrechtenverdrag; art. 14 IVBPR; art. 57bis Jeugdbeschermingswet; art. 125 Decr. Fr. 18 januari 2018).

Cassatieberoep – Termijnen – Duur, begin en einde – Neerlegging van de betekeningsexploten – Overschrijding van de termijn – Fout of nalatigheid van de gerechtsdeurwaarder – Overmacht – Recht op een eerlijk proces – Toegang tot de rechter

Arrest van 12 mei 2020 ([P.20.0104.N](#))

De fouten of nalatigheden van de lasthebber verbinden de lastgever wanneer zij binnen de perken van de lastgeving zijn begaan en kunnen op zichzelf voor de lastgever geen vreemde oorzaak, toeval of overmacht opleveren. Het recht op toegang tot de rechter, zoals gewaarborgd door artikel 6.1 EVRM en het monopolie dat artikel 519, § 1, Gerechtelijk Wetboek aan de gerechtsdeurwaarders toekent, alsook de beperkingen die, wat de keuze van de instrumenterende deurwaarder betreft, voortvloeien uit de regels inzake territoriale bevoegdheid die in artikel 516 van datzelfde wetboek zijn bepaald, houden in dat de fout of de nalatigheid van die ministeriële ambtenaar als overmacht kan worden beschouwd, waardoor de wettelijke termijn om cassatieberoep in te stellen, kan worden verlengd met de tijdsduur waarin het voor de eiser volstrekt onmogelijk was om dit beroep in te stellen, maar dit is niet het geval wanneer de gerechtsdeurwaarder de hem toerekenbare fout niet heeft begaan in het kader van het monopolie dat artikel 519, § 1, Gerechtelijk Wetboek aan deze ministeriële ambtenaar toekent, maar in de uitvoering van een handeling die hij overeenkomstig artikel 519, § 2, Gerechtelijk Wetboek op verzoek van een partij kan verrichten.

Cassatieberoep – Ontvankelijkheid – Procedure van het strafrechtelijk kort geding ex artikel 22, § 2, Wet Europees onderzoeksbevel juncto artikel 61quater, W.Sv. – Arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling

Arrest van 12 mei 2020 ([P.20.0342.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal A. Winants

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafprocedure – Algemeen”.

Vreemdelingen – Artikel 71 Vreemdelingenwet – Beroep bij de rechterlijke macht – Onderzoeksgerechten – Territoriale bevoegdheid van de raadkamer – Verblijfplaats – Plaats waar de vreemdeling wordt aangetroffen – Tegenstrijdige beslissingen van onderzoeksgerechten – Geschil van rechtsmacht – Regeling van rechtsgebied

Arrest van 12 mei 2020 ([P.20.0471.N](#))

Volgens artikel 71, eerste lid, Vreemdelingenwet kan de vreemdeling die het voorwerp is van een maatregel van vrijheidsberoving, genomen met toepassing van artikel 7 Vreemdelingenwet, tegen die maatregel beroep instellen door een

verzoekschrift in te dienen bij de raadkamer van de correctionele rechtbank van zijn verblijfplaats in het Rijk of van de plaats waar hij werd aangetroffen. Onder verblijfplaats in de zin van artikel 71, eerste lid, Vreemdelingenwet wordt verstaan de plaats waar de vreemdeling effectief woont op het ogenblik waarop de bestuurlijke maatregel van vrijheidsberoving wordt genomen en niet de plaats van de instelling waar hij als gevolg van die beslissing wordt vastgehouden, terwijl onder plaats waar de vreemdeling werd aangetroffen in de zin van artikel 71, eerste lid, Vreemdelingenwet, moet worden begrepen de plaats waar de vreemdeling tegen wie een maatregel van bestuurlijke vrijheidsberoving wordt genomen, is onderschept maar dat is niet de plaats waar de vreemdeling na een oproeping door de dienst Vreemdelingenzaken is naar toe gegaan, of de plaats waar hij zich bevindt op het ogenblik van de beslissing van bestuurlijke vrijheidsberoving, of de plaats van de instelling waar de vreemdeling als gevolg van de beslissing tot bestuurlijke vrijheidsberoving wordt vastgehouden. Indien evenwel een vreemdeling op het ogenblik waarop de beslissing tot bestuurlijke vrijheidsberoving wordt genomen, is opgesloten in een gevangenis krachtens een voorlopige hechtenis-beslissing of ter uitvoering van een straf, dan is die gevangenis een plaats waar hij wordt aangetroffen en desgevallend zijn verblijfplaats heeft.

Wanneer er tegenstrijdigheid bestaat met betrekking tot de territoriale bevoegdheid tussen een beschikking van een raadkamer waartegen geen rechtsmiddel is aangewend en een arrest van een kamer van inbeschuldigingstelling dat door de verwerping van het cassatieberoep definitief wordt, volgt daaruit dat er een geschil van rechtsmacht ontstaat dat de rechtsgang belemmert. Het Hof dat een cassatieberoep verwerpt, heeft alsdan de stand van de rechtspleging in overweging kunnen nemen en is bevoegd om het rechtsgebied te regelen.

Hoger beroep door het openbaar ministerie bij het appelgerecht – Vorm – Termijn – Nietige betekening aan de beklaagde – Artikel 861 Ger.W. – Toepasselijkheid in strafzaken – Artikelen 40 en 47bis Ger.W. – Recht van verdediging – Beoordeling – Verzet – Kosten veroorzaakt door het verzet – Artikel 187, § 10, W.Sv.

Arrest van 2 juni 2020 (P.19.0985.N)

Artikel 205 Wetboek van Strafvordering bepaalt dat het openbaar ministerie bij het appelgerecht op straffe van verval binnen veertig dagen te rekenen vanaf de uitspraak van het vonnis zijn beroep moet betekenen aan de beklaagde. Die bepaling bevat enkel een vervaltermijn voorgeschreven op straffe van niet-ontvankelijkheid van het hoger beroep voor het instellen van het hoger beroep, maar geen voorschriften voor de betekening van de akte van hoger beroep.

In strafzaken wordt de betekening van de dagvaarding geregeld door de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek, in zoverre de toepassing ervan verenigbaar is met de wetsbepalingen en de rechtsbeginselen van de strafvordering. De toepassing van artikel 861 Gerechtelijk Wetboek op de wijze van betekening van een dagvaarding in strafzaken is onverenigbaar met de rechtsbeginselen van de strafvordering.

De betekening van een dagvaarding in strafzaken in strijd met de bepalingen van artikel 40 Gerechtelijk Wetboek leidt tot de nietigheid van de betekening indien deze onregelmatigheid het recht van verdediging van de beklaagde miskent. Of er een miskennis is van het recht van verdediging moet worden beoordeeld op basis van

het strafproces in zijn geheel. Een eventuele miskennen van dit recht tijdens de procedure bij verstek kan worden geredieerd door de behandeling van de zaak op verzet waarbij de beklagde alle processuele grieven kan laten gelden.

De in artikel 38, § 6, eerste lid, Wegverkeerswet, bepaalde herhaling betreft een persoonlijke omstandigheid die eigen is aan de dader van het verkeersmisdrijf en die een invloed heeft op de straf. Bijgevolg is deze herhaling begrepen in de grief als bedoeld in artikel 204 Wetboek van Strafvordering, die betrekking heeft op de strafmaat, ook al leidt het aannemen ervan tot het bevelen van een beveiligingsmaatregel.

Uit de bepaling van artikel 187, § 10, Wetboek van Strafvordering, volgt dat de rechter de door het verzet veroorzaakte kosten, met inbegrip van de kosten van uitgifte en van betekening van het vonnis, niet ten laste van de verzetdoende partij kan laten, tenzij hij vaststelt dat het verstek aan hem te wijten is.

Verzet – Ongedaan verzet – Kennis van de dagvaarding – Wettige reden van verschoning – Recht te verschijnen – Recht zich te verdedigen – Afstand – Beoordeling – Onttrekking aan het gerecht – Afwezigheid op de terechtzitting – Behoorlijke oproeping – Wrakingsverzoek – Verzoek tot uitstel – Verlaten van de rechtszitting – Gevolgen

Arrest van 17 juni 2020 ([P.19.1223.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal B. De Smet

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafprocedure – Algemeen”.

Herziening – Verzet in de buitengewone termijn – Veroordeling in staat van herhaling – Staat van herhaling onbestaand bevonden na de veroordeling – Voorwaarden voor aanvraag tot herziening

Arrest van 13 oktober 2020 ([P.20.0744.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal A. Winants

Wanneer een veroordeling de staat van herhaling vaststelt op grond van een rechterlijke beslissing waarvan pas na de veroordeling is gebleken dat ze voor niet bestaande moet worden gehouden, kan dit aanleiding geven tot een aanvraag tot herziening. Hiervoor is vereist dat de veroordeelde het bestaan van het gegeven op grond waarvan de eerdere beslissing is vervallen, niet heeft kunnen aantonen ten tijde van het geding en dat hierdoor het ernstige vermoeden ontstaat dat indien dit gegeven bekend zou zijn geweest, het onderzoek van de zaak zou hebben geleid tot de toepassing van een minder strenge strafwet.

Uit de enkele omstandigheid dat de rechterlijke beslissing op grond waarvan de staat van herhaling werd vastgesteld ingevolge het ertegen aangetekende verzet in de buitengewone verzetstermijn pas is vervallen nadat de veroordeling die de staat van herhaling heeft vastgesteld in kracht van gewijsde is gegaan, kan niet worden afgeleid dat de verzoeker tot herziening dit ten tijde van het geding niet heeft kunnen aantonen en zulks is met name het geval wanneer de beklagde de gelegenheid had om voor de rechter aan te voeren dat hij nog verzet in de buitengewone termijn kan aantekenen tegen de rechterlijke beslissing op grond waarvan hij in staat van herhaling wordt geacht. De buitengewone aard van het rechtsmiddel van de herziening en de principiële mogelijkheid om tegen een verstekbeslissing verzet aan te tekenen binnen

de buitengewone termijn van verzet bij toepassing van artikel 187, § 1, tweede lid, Wetboek van Strafvordering, laten niet toe dat de veroordeelde een herziening aanvraagt van een beslissing waartegen nog verzet openstaat in de buitengewone termijn van verzet, noch dat hij een herziening aanvraagt op grond van een gegeven dat hij bij een verzet in de buitengewone termijn had kunnen voorleggen aan de rechter op verzet.

Cassatieberoep – Verzoek tot bekrachtiging van een verruimde minnelijke schikking ingediend door het openbaar ministerie – Beslissing van de kamer van inbeschuldigingstelling dat ze daartoe niet is bevoegd – Ontvankelijkheid van een onmiddellijk cassatieberoep tegen deze beslissing

Arrest van 9 september 2020 ([P.20.0358.F](#))

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafprocedure – Strafvordering en burgerlijke rechtsvordering”.

Principaal hoger beroep – Vorm – Termijn – Hoger beroep ingesteld in de gevangenis – Geen bijstand van een advocaat voor of tijdens het hoger beroep – Geen informatie over het tijdig indienen van een grievenschrift – Verval van het recht op hoger beroep – Artikel 6.1 EVRM

Arrest van 20 oktober 2020 ([P.19.1255.N](#))

Uit het recht van toegang tot de rechter, gewaarborgd door art. 6 EVRM, met inbegrip van het daaruit afgeleide recht van de toegankelijkheid en de daadwerkelijkheid van een rechtsmiddel, volgt dat het appelgerecht het verval van het hoger beroep wegens het niet tijdig indienen van een grievenschrift alleen mag toepassen als het redelijkerwijze kan aannemen dat een gedetineerde beklaagde, die zelf hoger beroep heeft ingesteld door het afleggen van een verklaring aan de gevangenisdirecteur of zijn afgevaardigde, op de hoogte was of kon zijn van de verplichting inzake het grievenschrift (Art. 6.1 EVRM; artt. 203 en 204 W.Sv.; Wet van 25 juli 1893).

Indien niet blijkt dat de beklaagde door de directeur van de gevangenis of zijn afgevaardigde of op enige andere wijze was ingelicht over de verplichting tijdig een grievenschrift in te dienen en niet blijkt dat de beklaagde tijdens de procedure die heeft geleid tot de verstekbeslissing waartegen hij hoger beroep wil instellen of bij het instellen van dit rechtsmiddel werd bijgestaan door een raadsman en er dus redelijkerwijze kan aangenomen worden dat die raadsman hem ter zake heeft voorgelicht, kan het appelgerecht het hoger beroep van die beklaagde niet vervallen verklaren wegens het niet tijdig indienen van een grievenschrift.

Andere uitspraken in strafprocedure

Jeugdbescherming – Minderjarige in gevaar – Huisvestingsmaatregel buiten het familiaal leefmilieu – Internationale bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak aanhangig is – Voorrang van burgerlijke maatregelen

Arrest van 29 januari 2020 ([P.19.1003.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafprocedure – Algemeen”.

Jeugdbescherming – Uithandengeving door de jeugdgerechten – Franse Gemeenschap – Artikel 57bis Jeugdbeschermingswet en artikel 125, § 1, tweede lid, 2°, decreet 18 januari 2018 – Werking in de tijd – Gevolg van minder strenge bepaling – Verenigbaarheid met artikelen 40 Kinderrechtenverdrag en 14 IVBPR

Arrest van 12 februari 2020 ([P.19.0692.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal M. Nolet de Brauwere

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafprocedure – Rechtsmiddelen”.

Straf en strafuitvoering

Wegverkeer – Artikel 37/1 Wegverkeerswet – Alcoholslot – Motivering

Arrest van 7 januari 2020 ([P.19.0963.N](#))

De rechter is er weliswaar principieel toe gehouden een alcoholslot op te leggen aan de overtreder die voldoet aan de voorwaarde van alcoholintoxicatie bepaald in artikel 37/1 Wegverkeerswet, zijnde een alcoholconcentratie van minstens 0.78 milligram per liter uitgeademde alveolaire lucht of van minstens 1,8 gram per liter bloed, maar in uitzonderlijke gevallen kan hij verkiezen dat niet te doen op grond van de redenen die hij uitdrukkelijk moet vermelden. Deze redenen zijn door de wetgever niet gespecificeerd of beperkt tot welbepaalde gevallen zoals alcoholverslaving. Aldus bepaalt de rechter vrij de redenen op grond waarvan hij de veiligheidsmaatregel van het alcoholslot niet oplegt (Art. 37/1 Wegverkeerswet).

Wegverkeer – Artikelen 47, eerste lid, en 48, 2°, Wegverkeerswet – Verval van het recht tot sturen – Afleggen van de opgelegde proeven – Motorvoertuigen waarvoor geen rijbewijs nodig is

Arrest van 21 januari 2020 ([P.19.0981.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal A. Winants

Alhoewel artikel 47, eerste lid, Wegverkeerswet, wat zijn toepassingsgebied betreft, in algemene bewoordingen is uitgedrukt, volgt uit de doelstelling van de proeven, namelijk het beveiligen van de samenleving, alsook het verband tussen die proeven en de regeling van de voorwaarden voor het verkrijgen van een rijbewijs, dat het in de artikelen 47 en 48, eerste lid, 2°, Wegverkeerswet vervatte strafrechtelijk gesanctioneerde verbod om na het verstrijken van een tijdelijke vervallenverklaring een motorvoertuig te besturen zonder eerst met goed gevolg de opgelegde proeven te hebben ondergaan, niet van toepassing is op die motovoertuigen waarvoor de bestuurder ontslagen is van de verplichting houder te zijn van een rijbewijs.

Veroordeling met uitstel en opschorting van de veroordeling – Toezicht op het probatieuitstel – Nieuwe verblijfplaats van de veroordeelde in het buitenland – Herroeping van het probatieuitstel – Bevoegde rechtscollege

Arrest van 19 mei 2020 ([P.20.0116.N](#))

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafprocedure – Vonnisgerechten”.

Artikel 38, § 6, Wegverkeerswet – Verval van het recht tot sturen – Herhaling – Bevoegdheid van de rechter – Hoger beroep door het openbaar ministerie over de strafmaat

Arrest van 2 juni 2020 ([P.19.0985.N](#))

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafvordering – Rechtsmiddelen”.

Bescherming van de maatschappij – Internering – Dader die op het ogenblik van het misdrijf gezond van geest is maar op de datum van de uitspraak van het vonnis niet meer over de cognitieve vaardigheden beschikt om het tegen hem gevoerde proces te begrijpen – Invloed op de ontvankelijkheid van de vervolging en op de herstelplicht

Cass. 23 september 2020 ([P.20.0402.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal M. Nolet de Brauwere

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafprocedure – Strafvordering en burgerlijke rechtsvordering”.

Strafuitvoeringsmodaliteiten – Tegenaanwijzingen – Limitatieve opsomming – Invloed van ontkenning van de feiten

Arrest van 17 november 2020 ([P.20.1071.N](#))

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten inzake straf en strafuitvoering”.

Bescherming van de maatschappij – Voorwaarden voor internering door vonnisgerecht of onderzoeksgerecht – Tenuitvoerlegging door de kamer voor bescherming van de maatschappij – Modaliteiten voor vrijheidsberoving van een geesteszieke – Artikel 5.1.e) EVRM

Arrest van 24 november 2020 ([P.20.0881.N](#))

De onderzoeks- en vonnisgerechten kunnen slechts beslissen tot internering indien cumulatief aan de voorwaarden bepaald in artikel 9 Interneringswet is voldaan en die voorwaarden om te interneren, zijn niet verschillend naargelang het onderzoeksgerecht dan wel het vonnisgerecht oordeelt.

Volgens artikel 10 Interneringswet kan in geval van internering, indien de geïnterneerde niet of niet meer aangehouden is, het onderzoeks- of vonnisgerecht de onmiddellijke opsluiting van de betrokkene bevelen indien te vrezen is dat hij zich aan de uitvoering van de veiligheidsmaatregel zou trachten te onttrekken of indien te vrezen is dat hij een ernstig en onmiddellijk gevaar voor de fysieke of psychische integriteit van derden of voor hemzelf zou vormen en die beslissing moet nader aangeven welke omstandigheden die vrees wettigen. Eens de door het onderzoeks- of vonnisgerecht genomen beslissing tot internering definitief is, beslist de kamer voor bescherming van de maatschappij als gespecialiseerd en multidisciplinair rechtcollege volgens de in de Interneringswet bepaalde procedures op korte termijn en vervolgens periodiek over de wijze van tenuitvoerlegging van de interneringsbeslissing en zij kan beslissen tot plaatsing van de geïnterneerde, in

voorkomend geval gepaard gaande met uitgaansvergunningen, verlof of beperkte detentie, tot de toekenning van elektronisch toezicht, tot de toekenning van invrijheidstelling op proef, tot de toekenning van een vervroegde invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering en tot de definitieve invrijheidstelling, mits daartoe voldaan is aan de wettelijk bepaalde voorwaarden, zodat een interneringsbeslissing zelf niet noodzakelijk een vrijheidsberoving van een geïnterneerde impliceert.

Uit artikel 5.1, e), EVRM volgt dat de vrijheidsberoving van een geesteszieke slechts gerechtvaardigd is indien blijkt dat andere minder ernstige maatregelen in overweging zijn genomen en ontoereikend zijn bevonden om het individueel of publiek belang te beschermen maar deze verdragsbepaling verhindert niet dat het onderzoeksgerecht beslist tot de internering indien aan de wettelijk bepaalde voorwaarden is voldaan en het vervolgens aan de kamer voor bescherming van de maatschappij staat om te bepalen op welke wijze de veiligheidsmaatregel concreet zal worden uitgevoerd en in het bijzonder of vrijheidsberoving daarbij noodzakelijk is. Uit de verdragsbepaling volgt geenszins dat de interneringsbeslissing zou voorbehouden zijn aan een rechtscollège dat ook straffen met probatie-uitstel of een autonome probatiestraf kan opleggen.

Sociaal recht

Arbeidsrecht

Arbeidsbescherming – Preventie en bescherming op het werk – Beperking aan de uitvoering door een externe dienst van zijn wettelijk bepaalde opdrachten

Arrest van 14 februari 2020 ([C.18.0124.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal Ph. de Koster

Een externe dienst voor preventie en bescherming op het werk kan zijn wettelijk bepaalde opdrachten, waaronder die betreffende de ergonomie, enkel uitvoeren in het kader van de reglementering betreffende het welzijn van de werknemers ten behoeve van een aangesloten werkgever (Artt. 4, § 1, en 33, § 1 en 2, Wet Welzijn Werknemers; art. 6 KB 27 maart 1998).

Gerechtelijk recht

Algemeen

Taak van de rechter – Omvang – Nietigheid van een overeenkomst wegens strijdigheid met de openbare orde

Arrest van 4 september 2020 ([C.19.0613.N](#))

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten in het gerechtelijk recht”.

Procedure

Cassatie – Cassatieberoep in het belang van de wet – Reglementen van de Gemeenschapsordes van advocaten – Toetsingsbevoegdheid van het Hof

Arrest van 18 september 2020 ([C.18.0353.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal E. Herregodts

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Richtinggevende arresten in het economisch recht”.

Arrest van nietigverklaring van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State – Verduidelijking in verband met te nemen uitvoeringsmaatregelen – Gezag van gewijsde – Cassatieberoep tegen de motieven van het arrest van nietigverklaring – Geen conflict van attributie

Arrest van 27 november 2020 ([C.17.0010.N](#)) met conclusie van eerste advocaat-generaal R. Mortier, gewezen in verenigde kamer

De verduidelijkingen die de Raad van State op vraag van de partijen verschaft met betrekking tot de maatregelen die moeten worden genomen om aan de onregelmatigheden te remediëren die tot de nietigverklaring van de bestuurshandeling hebben geleid, delen niet in het gezag van gewijsde van het arrest en zijn bijgevolg niet bindend voor de rechter die na de vernietiging uitspraak zal moeten doen over bijkomend herstel dat nog moet worden geboden (Art. 35/1 Wet Raad van State).

Het cassatieberoep gericht tegen de motieven van een vernietigingsarrest waarin de Raad van State verduidelijkingen verschaft met betrekking tot maatregelen die moeten worden genomen om te verhelpen aan de onwettigheid die tot de nietigverklaring heeft geleid, betreft geen attributieconflict ten aanzien waarvan het Hof van Cassatie zijn regulerende opdracht in verband met de respectieve bevoegdheid van de rechterlijke orde en de Raad van State heeft te vervullen (Art. 609, 2°, Ger.W.; artt. 33, eerste lid en 35/1 Wet Raad van State).

Conflict van attributie – Individueel geschil betreffende de toepassing van collectieve arbeidsovereenkomsten – Negatieve beslissing van paritair comité met betrekking tot de invoering van niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen – Gevolg van een beroep bij de Raad van State

Cass. 27 november 2020 ([C.17.0303.N](#)) met conclusie van eerste advocaat-generaal R. Mortier, gewezen in verenigde kamers

Het beroep van een werkgever tegen een beslissing van het paritair comité waarbij dit weigert om een toetredingsakte inzake niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen goed te keuren, is geen individueel geschil betreffende de toepassing van collectieve arbeidsovereenkomsten waarvan de kennisname, bij uitsluiting van de Raad van State, behoort tot de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank (Art. 578, 3°, Ger.W.; art. 14, § 1, 1°, Wet Raad van State, art. 9 wet van 21 december betreffende de uitvoering van het interprofessioneel akkoord 2007-2008)

Cassatieberoep – Belastingzaken – Verschillende arresten door het hof van beroep geveld in afzonderlijke zaken met betrekking tot verschillende aanslagjaren en belastbare feiten – Samenhang – Eén cassatievoorziening – Ontvankelijkheid

Arrest van 4 december 2020 ([F.19.0066.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal J. Van der Fraenen

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Fiscaal recht – Algemeen”.

Beslag en middelen tot tenuitvoerlegging

Beslag – Voorwaarden voor de omzetting van een bewarend beslag onder derden in een uitvoerend beslag onder derden – Opheffing van een bewarend beslag bij veranderde omstandigheden – Toelating van de beslagrechter

Arrest van 14 februari 2020 ([C.18.0268.F](#))

Bij omzetting van bewarend beslag onder derden in uitvoerend beslag onder derden moet de beslaglegger vooraf een bevel aan zijn schuldenaar doen betekenen, zelfs al dient hij deze vormvereiste niet te vervullen wanneer hij tot uitvoerend beslag onder derden overgaat (Artt. 1491, eerste lid, 1497, eerste lid, en 1539 Ger.W.).

De beslagene kan in geval van veranderde omstandigheden de opheffing van het bewarend beslag vragen, ongeacht of dat bewarend beslag zonder dan wel krachtens een toelating van de beslagrechter werd gelegd (Artt. 1419 en 1420 Ger.W.).

Publiek en administratief recht

Algemeen

Artikel 159 Grondwet – Verenigbaarheid van besluiten en verordeningen met de wetten – Leemte in strijd met artikel 10 en 11 Grondwet – Bevoegdheid van de rechter

Arrest van 5 november 2020 ([C.18.0541.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal Ph. de Koster

Dit arrest wordt besproken in de categorie ‘Richtinggevende arresten in het publiek en administratief recht’.

Grondwettelijk Hof

Artikel 159 Grondwet – Algemeen rechtsbeginsel – Bestuurshandeling die niet meer voor nietigverklaring vatbaar is – Bevoegdheid rechterlijke macht – Grondwettelijk Hof

Arrest van 9 januari 2020 ([C.18.0146.N](#)) met conclusie van eerste advocaat-generaal R. Mortier

Artikel 159 Grondwet is een bijzondere toepassing van het algemeen rechtsbeginsel met grondwettelijke waarde volgens hetwelk de rechter geen toepassing mag maken van een beslissing waarbij een hogere bepaling wordt geschonden en op grond

waarvan de met eigenlijke rechtspraak belaste organen de plicht hebben de interne en externe wettigheid te onderzoeken van elke administratieve handeling waarop een vordering, verweer of exceptie is gegrond.

De omstandigheid dat een bestuurshandeling na het verstrijken van de termijn van zes maanden waarvan sprake in artikel 18 Bijzondere Wet Grondwettelijk Hof niet meer voor nietigverklaring vatbaar is, verhindert in de regel niet dat de hoven en rechtbanken deze op grond van artikel 159 Grondwet buiten toepassing kunnen laten.

Raad van State

Arrest van nietigverklaring van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State – Verduidelijking in verband met te nemen uitvoeringsmaatregelen – Gezag van gewijsde – Cassatieberoep tegen de motieven van het arrest van nietigverklaring – Geen conflict van attributie

Arrest van 27 november 2020 ([C.17.0010.N](#)) met conclusie van eerste advocaat-generaal R. Mortier, gewezen in verenigde kamers

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Gerechtelijk recht – Procedure”.

Conflict van attributie – Rechtsmacht van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State – Vordering tot schorsing van een besluit van de Vlaamse minister – Werkelijk en rechtstreeks voorwerp van de vordering – Arrest van schorsing – Gevolg van een uitspraak over bestaan en omvang van het recht om zich te beroepen op een verleende vergunning

Arrest van 27 november 2020 ([C.17.0114.N](#)) met conclusie van eerste advocaat-generaal R. Mortier, gewezen in verenigde kamers

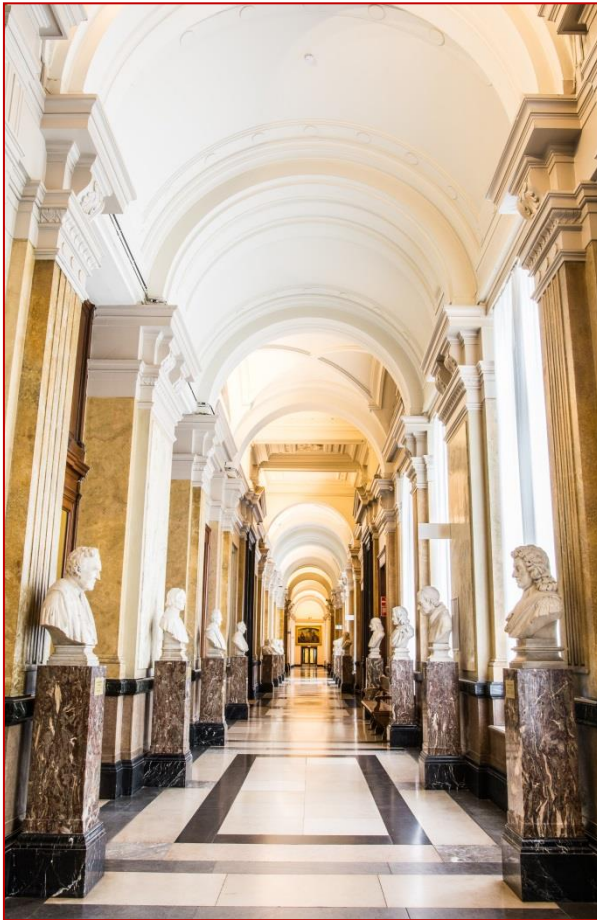
Waar de Raad van State weliswaar zonder rechtsmacht is wanneer de vordering strekt tot de nietigverklaring of schorsing van een administratieve rechtshandeling waarbij een administratieve overheid weigert een verplichting uit te voeren die overeenstemt met een subjectief recht van verzoeker en het aangevoerd middel gebaseerd is op een regel van materieel recht die deze verplichting in het leven roept en het geschil inhoudelijk bepaalt, doet de loutere omstandigheid dat de uitspraak over een vordering tot schorsing van de tenuitvoerlegging van een besluit van de Vlaamse minister vereist dat de Raad van State ook uitspraak doet over het bestaan en de omvang van het recht om zich te beroepen op een verleende vergunning, geen afbreuk aan de rechtsmacht van de Raad van State (Artt. 144 en 145 Grondwet; artt.14, § 1 en 17, § 1, Wet Raad van State).

Rechtsmacht van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State – Negatieve beslissing paritair comité met betrekking tot de invoering van niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen – Beroep bij de Raad van State – Geen conflict van attributie

Arrest van 27 november 2020 ([C.17.0303.N](#)) met conclusie van eerste advocaat-generaal R. Mortier, gewezen in verenigde kamers

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Gerechtelijk recht – Procedure”.

Belangrijkste conclusies van het openbaar ministerie

In de elektronische versie van het jaarverslag, te vinden op de website van de [FOD Justitie](#)⁸⁷ en via [Stradalex](#)⁸⁸ kan de volledige tekst van de belangrijkste conclusies van het openbaar ministerie worden geraadpleegd via een hyperlink naar Juportal, opgenomen in het rolnummer van elk arrest.

Burgerlijk recht

Familierecht

- Heeft de minderjarige enige procesbekwaamheid wanneer het een geschil betreft over de verblijfsregeling of de uitoefening van het recht op persoonlijk contact door de ouder die niet het ouderlijk gezag uitoefent?, Cass. 10 februari 2020, [C.15.0200.N](#);
- Wanneer de verkrijging, instandhouding en/of verbetering van een eigen goed wordt gefinancierd door een door beide echtgenoten aangegane lening, welke vergoeding is het eigen vermogen bij de ontbinding van het stelsel aan het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd?, Cass. 7 september 2020, [C.17.0576.N](#);
- De problematiek betreft de toepassing van artikel 348-11, tweede en derde lid, Burgerlijk Wetboek. Het betreft de vraag onder welke voorwaarden de rechter over de weigering van toestemming tot adoptie, door de moeder van het kind, kan heen stappen, Cass. 7 september 2020, [C.17.0709.N](#);
- Het betreft de vraag of een verblijvingsbeding een rol zal spelen bij de erfrechtelijke verrekening, gelet op de inhoud van artikel 850 Burgerlijk Wetboek, Cass. 7 december 2020, [C.19.0488.N](#).

Zakenrecht

- Het lot van een zakelijk recht dat rechtsgeldig is gevestigd op een onroerend goed en dat nadien wordt verbeurdverklaard, Cass. 20 februari 2020, [C.18.0465.N](#);
- De voorwaarden voor het gebruik van een weg als erfdiensbaarheid van openbaar nut, Cass. 11 september 2020, [C.19.0449.N](#).

Verbintenissen

- Wat is de invloed van de algemene regeling bedoeld in artikel 144 van de wet op de Ziekenhuizen 2008 op de individuele overeenkomst die gesloten is met de ziekenhuisarts?, Cass. 10 februari 2020, [C.19.0041.N](#);

⁸⁷ https://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hoven_en_rechtbanken/hof_van_cassatie/

⁸⁸ <http://www.stradalex.com>

- Heeft het gegeven dat de verrijking vermindert door omstandigheden die niet aan de verrijkte zijn toe te rekenen, enige invloed op de terugbetalingsverplichting?, Cass. 9 maart 2020, [C.19.0216.N](#);
- De draagwijdte van derde-medeplichtigheid aan contractbreuk, Cass. 4 juni 2020, [C.19.0070.N](#);
- De draagwijdte van het begrip “kooplieden” in artikel 1362, tweede lid, Burgerlijk Wetboek, Cass. 4 juni 2020, [C.19.0312.N](#);
- Het eigenbelang als onderliggende intentie van de wil in het kader van de vermogensverschuiving zonder oorzaak, Cass. 4 juni 2020, [C.19.0371.N](#);
- De aard van de vordering wegens gebrek aan conforme levering die de koper kan instellen tegen een voorafgaande verkoper in een keten van koopovereenkomsten, Cass. 2 oktober 2020, [C.20.0005.N](#);
- Met welke middelen kan de verplichting tot teruggave als gevolg van een verrijking zonder oorzaak worden aangetoond?, Cass. 16 november 2020, [C.17.0458.F](#).

Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht

- De mogelijkheid voor een particuliere tussenpersoon om een vordering te richten tegen de Belgische Staat in terugbetaling van een heffing die hij heeft betaald en die in strijd is met het Unierecht, Cass. 20 februari 2020, [C.18.0572.N](#).
- De terugvordering, door de werkgever, bij wijze van vergoeding van de uit het misdrijf voortvloeiende schade, van de bijkomende vergoeding die aan de beschermde werknemer wordt toegekend in geval van schorsing, door het arbeidsgerecht, van de overeenkomst tijdens de procedure tot aanneming van de dringende reden, Cass. 3 juni 2020, [P.20.0278.F](#).

Bijzondere overeenkomsten

- De pachtoverdracht “*mortis causa*” ten voordele van de echtgenote van een afstammeling, Cass. 2 oktober 2020, [C.19.0416.N](#);
- De vraag of de pacht van rechtswege eindigt bij het aflopen van de negenjarige termijn die loopt op het moment dat het vruchtgebruik stopt, dan wel of de naakte eigenaar die, door het einde van het vruchtgebruik, volle eigenaar is geworden, een handeling dient te stellen waarmee de pachter in kennis wordt gesteld van de wil om de pacht te beëindigen, Cass. 7 december 2020, [C.19.0390.N](#).

Verjaring

- Het aanvangspunt van de verjaringstermijn van een vrijwaringsvordering tegen de Belgische Staat in het kader van onverschuldigd betaalde heffingen, Cass. 20 februari 2020, [C.18.0575.N](#).

Economisch recht

- De draagwijdte van het uitvoeren van een Europese steunmaatregel, Cass. 7 mei 2020, [C.19.0304.N](#).

Insolventie en vereffening

- Uitoefening, door de curator tegen de bestuurders, van de burgerlijke rechtsvordering tot aanzuivering van het passief, samen met de uitoefening van de strafvordering tegen diezelfde bestuurders, Cass. 10 januari 2020, [C.18.0413.F](#);
- De draagwijdte van het statuut van buitengewone schuldeiser in de opschorting, Cass. 16 januari 2020, [C.19.0294.N](#);
- De gevolgen van de afwezigheid van tijdige aangifte van schuldvordering door de hypothecaire schuldeiser voor de verdeling of rangregeling van de verkoopopbrengst van het bezwaard onroerend goed, Cass. 12 maart 2020, [C.19.0437.N](#).

Vennootschappen

- Een vennootschap waarvan wordt geoordeeld dat zij nietig is, moet tegen die nietigheid en de aanstelling van een vereffenaar kunnen opkomen door de middelen bij de wet bepaald, Cass. 28 mei 2020, [C.19.0364.N](#);
- De waardering van de inbreng van een schuldvordering bij de inbreng genietende vennootschap en van de in ruil ontvangen aandelen bij de inbrengende vennootschap, Cass. 11 juni 2020, [F.19.0081.N](#).

Verzekeringen

- De toepassing van artikel 14 WAM indien het verzoek van de benadeelde steunt op artikel 19*bis*-11, § 2 WAM, Cass. 30 januari 2020, [C.18.0559.N](#);
- De aard van het bijzonder vermogen van een verzekeringsonderneming en de mogelijkheid tot uitwinning van een zakelijke zekerheid op een dekkingswaarde, Cass. 2 oktober 2020, [C.19.0085.N](#).

Mededinging en marktpraktijken

- De aard van de bevoegdheid van de aanbestedende overheid bij de beoordeling van het (niet) essentieel karakter van een technische bestekvereiste, Cass. 4 juni 2020, [C.18.0299.N](#).

Andere conclusies in economisch recht

- Begrip commerciële eenheid in het kader van gelieerde kredietovereenkomsten, Cass. 24 januari 2020, [C.19.0291.F](#);

- Geen post-contractueel concurrentieverbod voor de gewezen bestuurder van een vennootschap op grond van een loyauteplicht die volgt uit de verplichting het mandaat van bestuurder te goeder trouw uit te voeren, Cass. 25 juni 2020, [C.18.0144.N](#).

Fiscaal recht

Algemeen

- De vraag of de belastingheffende overheid bij het vestigen van een belasting ten laste van de eigenaar of de zakelijk gerechtigde van een onroerend goed een derde is in de zin van artikel 1 Hypotheekwet, Cass. 14 mei 2020, [F.18.0162.N](#);
- De vraag of de fiscale rechter gebonden is door hetgeen door de strafrechter is beslist ter zake de toelaatbaarheid van het overgelegde bewijsmateriaal, Cass. 11 juni 2020, [F.19.0022.N](#);
- Het begrip veinzing in fiscale zaken, Cass. 25 juni 2020, [F.19.0052.N](#);
- Het recht van toegang voor de belastingplichtige tot enerzijds de stukken in het fiscaal dossier die afkomstig zijn uit een strafdossier en anderzijds het gehele strafdossier waaruit de stukken afkomstig zijn, Cass. 25 september 2020, [C.17.0561.N](#);
- De vraag of de fiscale rechter gebonden is door de juridische gronden waarop het bestuur zich bij het vestigen van de aanslag baseerde, Cass. 25 september 2020, [F.18.0003.N](#);
- De vraag of in fiscale zaken met één cassatievoorziening kan worden opgekomen tegen verschillende arresten die door het hof van beroep in afzonderlijke zaken zijn geveld, Cass. 4 december 2020, [F.19.0066.N](#).

Inkomstenbelasting

- De vraag of een vaste vertegenwoordiger een gelijksoortige functie in de zin van artikel 32, eerste lid, 1° WIB92 uitoefent in de bestuurde vennootschap, Cass. 23 januari 2020, [F.18.0079.N](#);
- Een subsidiaire aanslag kan niet gevestigd worden op een hogere belastbare basis dan de initiële aanslag, Cass. 23 januari 2020, [F.18.0103.N](#);
- De aftrekbaarheid als beroepskost van de interest van een lening die door een vennootschap werd aangegaan voor de financiering van een kapitaalvermindering of dividenduitkering, Cass. 19 maart 2020, [F.19.0025.N](#);
- De vraag of een sociale werkplaats die tewerkstelling organiseert voor moeilijk bemiddelbare werkzoekenden te beschouwen is als een soortgelijke weldadigheidsinstelling die kan genieten van vrijstelling van onroerende voorheffing, Cass. 19 maart 2020, [F.19.0045.N](#);
- De waardering van zelf geproduceerde actiefbestanddelen, Cass. 25 juni 2020, [F.19.0007.N](#);

- De toepassing van de 75% aftrekbeperking van artikel 66, § 1, WIB92 op het gedeelte van de autokosten dat betrekking heeft op het privégebruik door een werknemer, Cass. 25 juni 2020, [F.18.0116.N](#);
- De verenigbaarheid van het aftrekverbod van artikel 207, tweede lid, WIB92 met artikel 4, eerste lid van de Moeder-Dochterrichtlijn, Cass. 25 september 2020, [F.19.0056.N](#);
- De toepassing van het aftrekverbod van artikel 53, 6° WIB92 op de door de Europese Commissie krachtens artikel 23, lid 2, a), Verordening 1/2003 opgelegde geldboeten wegens een inbreuk op artikel 81 of 82 EG-Verdrag, Cass. 4 december 2020, [F.19.0126.N](#).

Belasting over de toegevoegde waarde

- De voorwaarden waaronder een bestuurder hoofdelijk aansprakelijk kan worden gesteld voor de btw-schuld van de vennootschap, Cass. 13 februari 2020, [F.19.0013.N](#).

Successierechten

- Ter zake van kleine nalatenschappen miskent de rechter de in artikel 4, derde lid, Wet 16 mei 1900, vastgelegde orde van voorrang wanneer hij aan die bepaling een voorwaarde toevoegt die hierin niet is vervat, Cass. 3 januari 2020, [C.18.0477.F](#).
- De omvang van de bewijslast van de erfopvolgers inzake het bestaan en het bedrag van een schuld wanneer de fiscus op aannemelijke wijze aanvoert dat de schuld voor het overlijden reeds kan zijn terugbetaald, Cass. 23 januari 2020, [F.16.0140.N](#);
- De vraag of artikel 17 Wetboek Successierechten geen schending oplevert van het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel door niet in een vermindering van de in België verschuldigde erfbelasting te voorzien voor roerende goederen die in het buitenland gelegen zijn en aldaar worden belast, Cass. 13 februari 2020, [F.18.0141.N](#).

Gemeente-, provincie- en plaatselijke belastingen

- De vraag of wooncontainers onroerende goederen zijn die aan een gemeentelijke leegstandheffing op woningen en gebouwen onderhevig zijn, Cass. 14 mei 2020, [F.18.0164.N](#).

Andere conclusies in fiscaal recht

- De verdeling van de bewijslast bij de toepassing van het gewone dan wel het verlaagd tarief van de milieuheffing van het Vlaams Gewest voorzien in artikel 47 Afvalstoffendecreet, Cass. 2 januari 2020, [C.13.0363.N](#);

- Met betrekking tot de vaststelling van het bedrag van het registratierecht in het Waals Gewest, vormt de verkrijging van een onverdeeld aandeel, als gevolg van de uitvoering van de wil van de wetgever, geen conventionele verkrijging, ook al vond die verkrijging plaats bij minnelijke overdracht, Cass. 13 maart 2020, [F.17.0109.F](#);
- De vraag wat dient te worden begrepen onder het begrip “motorvoertuigen en samengestelde voertuigen gebruikt voor het vervoer van goederen over de weg” in artikel 5, § 1, 1° WIGB, Cass. 25 september 2020, [F.18.0170.N](#).

Strafrecht

Algemeen

- De individuele toerekening van een verzwarende omstandigheid aan mededaders van het basismisdrijf, Cass. 20 oktober 2020, [P.20.0781.N](#).

Misdrijven

- Kwaadwillige belemmering van het verkeer (art. 406 Strafwetboek) en het aftasten van grenzen aan de vrijheid van vereniging, vakbondsvrijheid en het recht op collectieve actie, Cass. 7 januari 2020, [P.19.0804.N](#);
- Heeft, wanneer een persoon een vroegere vervallenverklaring van het recht tot sturen van alle categorieën motorvoertuigen heeft opgelopen, de daaraan verbonden verplichting om met goed gevolg de herstelproeven te hebben afgelegd, geen reden van bestaan meer in zoverre die verplichting betrekking heeft op motorvoertuigen waarvoor geen rijbewijs is verschuldigd?, Cass. 21 januari 2020, [P.19.0981.N](#);
- De toepassing van artikel 141*bis* Strafwetboek op het misdrijf van deelname aan en leiding van een terroristische groep zoals bepaald in de artikelen 139 en 140 Strafwetboek, Cass. 28 januari 2020, [P.19.0310.N](#);
- De voorwaarden waaronder een afgedankt voertuig als een afvalstof kan worden beschouwd, Cass. 29 januari 2020, [P.19.0125.F](#);
- Vereist het misdrijf van oplichting een eigendomsoverdracht bij de afgifte of de levering van de zaak?, Cass. 3 maart 2020, [P.19.1021.N](#);
- Het moreel bestanddeel van het misdrijf misbruik van vennootschapsgoederen, Cass. 18 maart 2020, [P.20.1299.F](#);
- Het verbranden van kapafval in het licht van artikel 44 van het Waals Boswetboek en de gemeenteverordeningen, Cass. 7 oktober 2020, [P.20.0249.F](#);
- Kan de digitale verspreiding, via de Facebookpagina, van uitlatingen die als beledigingen, laster en belaging wordt omschreven, een drukpersmisdrijf vormen?, Cass. 7 oktober 2020, [P.19.0644.F](#);

- Het zeker causaal verband als essentieel bestanddeel van het wanbedrijf onopzettelijke doding (artt. 418 en 419, Strafwetboek), Cass. 10 november 2020, [P.20.0659.N](#);
- De vereiste van een concrete tenlastelegging en aspecten van bijzonder strafrecht (de factuur als vals geschrift, de precaire afgifte als voorwaarde van misbruik van vertrouwen, listige kunstgrepen als bestanddeel van oplichting en overdracht van gelden naar eigen rekeningen als vorm van witwas), Cass. 1 december 2020, [P.20.0784.N](#).

Andere uitspraken/conclusies in strafrecht

- Toepassing van artikel 13 EEG-Verordening 3821/85 over het toezicht op het correcte gebruik van het controleapparaat (tachograaf) en de bestuurderskaart in het wegvervoer, thans artikel 32 EU-Verordening 165/2014, op een trekker voorzien van een buitenlandse handelaarsplaat waarmee geen goederen worden vervoerd, Cass. 9 juni 2020, [P.20.0217.N](#).

Strafprocedure

Strafvordering en burgerlijke rechtsvordering

- De inaanmerkingneming van de relevante criteria, in het licht van de omstandigheden van de zaak, om te bepalen of het recht op een eerlijk proces werd geëerbiedigd in geval van beschuldigende verklaringen die zonder bijstand van een advocaat werden afgelegd (art. 6.1 EVRM; art. 47bis W.Sv.), Cass. 5 februari 2020, [P.19.0623.F](#);
- De motivering van de beslissing om de bedragen van de blijvende schade *ex aequo et bono* te ramen, eerder dan de kapitalisatiemethode toe te passen die door het slachtoffer was voorgesteld (artt. 1382 en 1383 Burgerlijk Wetboek), Cass. 19 februari 2020, [P.19.1090.F](#);
- Gebruik van valse stukken en beginpunt van de verjaring, schorsing van de verjaring van de strafvordering en het beginpunt van de verjaring bij gebruik van valse stukken, Cass. 24 maart 2020, [P.19.0571.N](#);
- De schorsing van de strafvordering wegens laster, tijdens de regeling der rechtspleging, tot de uitspraak over de waarachtigheid van het strafbaar feit dat lasterlijk kan zijn (art. 447, derde lid, Strafwetboek), Cass. 30 juni 2020, [P.20.0322.N](#);
- De invloed van het verdwijnen van of de niet-toegankelijkheid van de stukken van het dossier op het recht van verdediging en op de ontvankelijkheid van de rechtsvordering (art. 6 EVRM), Cass. 21 oktober 2020, [P.19.1310.F](#);
- Het oorzakelijk verband tussen de schade die de Commissie van de Europese Gemeenschappen heeft geleden ten gevolge van de onverschuldigde betaling van uitvoerrestituties voor landbouwproducten en de misdrijven van actieve

corruptie en schending van het beroepsgeheim, Cass. 18 november 2020, [P.20.0012.F.](#)

Onderzoek in strafzaken

- Het recht niet aan zijn eigen veroordeling mee te werken (*nemo tenetur*-beginsel) en de strafbaarstelling van weigering om de toegangscode mee te delen tot een in beslag genomen informaticasysteem (art. 88*quater*, § 3, W.Sv.), Cass. 4 februari 2020, [P.19.1086.N](#);
- Deelname van douaneambtenaren aan een gerechtelijk onderzoek, toepassing in de tijd van de Salduz-Wet van 21 november 2016, recht op vertaling van niet-essentiële stukken en het opvragen van telecom-gegevens zonder regels over dataretentie, Cass. 24 maart 2020, [P.19.0571.N](#).

Vrijheidsbeneming van een verdachte

- De inaanmerkingneming van de gezondheidscrisis ten gevolge van de COVID-19-pandemie bij het beoordelen van de absolute noodzaak om de voorlopige hechtenis te handhaven, Cass. 1 april 2020, [P.20.0337.F](#);
- De berekening van de termijn van drie maanden waarbinnen de voorwaarden voor de vrijlating van de beklaagde van toepassing zijn en verlengd kunnen worden, Cass. 28 juli 2020, [P.20.0766.F](#);
- De omvang van de motiveringsplicht van een arrest dat een beschikking tot invrijheidstelling onder voorwaarden en onder borgtocht wijzigt en aldus de voorlopige hechtenis van de in verdenkinggestelde handhaaft, Cass. 2 december 2020, [P.20.1153.F](#).

Onderzoeksgerechten

- Ontvankelijkheid van het cassatieberoep van het openbaar ministerie tegen het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling dat het hoger beroep niet-ontvankelijk verklaart dat door het openbaar ministerie werd ingesteld tegen de beschikking van de raadkamer die, bij de regeling van de rechtspleging, de voorlopige hechtenis handhaaft maar beslist dat deze voortaan zou worden uitgevoerd onder elektronisch toezicht, Cass. 8 januari 2020, [P.19.1327.F](#);
- Ontvankelijkheid van het hoger beroep van de burgerlijke partij dat beperkt is tot de burgerlijke beschikkingen van een beschikking tot buitenvervolginstelling, Cass. 18 maart 2020, [P.19.1287.F](#).

Vonnisgerechten

- Moeten de conclusies die ter griffie van het strafgerecht zijn neergelegd, voor onbestaande worden gehouden? (artt. 152 en 189 W.Sv.), Cass. 22 januari 2020, [P.18.1070.F](#);

- Recht op persoonlijke deelname aan het strafproces van een beklaagde die zich tegen overlevering naar België verzet, Cass. 7 april 2020, [P.20.0231.N](#);
- De betwisting, door de cliënt, van de vertegenwoordigingsbevoegdheid van de advocaat die voor het strafgerecht is tussengekomen, Cass. 3 juni 2020, [P.20.0302.F](#);
- Het weren van conclusies die na de eerste conclusietermijn maar vóór de tweede conclusietermijn werden neergelegd (Artt. 152 en 189 W.Sv.), Cass. 24 juni 2020, [P.19.0667.F](#);
- De opheffing van de vermeerdering van tien pct. van de kosten ten aanzien van het openbaar ministerie (art. 91, tweede lid, Crimineel tarief), Cass. 24 juni 2020, [P.20.0441.F](#);
- De neerlegging van conclusies na verstrijken van de conclusietermijn wanneer op de vastgestelde rechtsdag de zaak ambtshalve wordt uitgesteld: wordt de teller op nul gezet of is er sprake van een nieuw feit?, Cass. 12 mei 2020, [P.20.0061.N](#);
- Staat artikel 6 EVRM toe een persoon te berechten die zijn oordeelvermogen verloren heeft?, Cass. 23 september 2020, [P.20.0402.F](#);
- Verwijzing naar elementen uit een lopend gerechtelijk onderzoek bij de straftoemeting en het vermoeden van onschuld, Cass. 29 september 2020, [P.20.0588.N](#);
- De verplichting om, inzake jeugdbescherming, de wettelijke bepaling op te geven die de als misdrijf omschreven en bewezen verklaarde feiten strafbaar stellen, Cass. 30 september 2020, [P.20.0430.F](#);
- De vermelding van de aanhoudende ontkenningen van de beklaagde in de redenen van de straf (art. 6.2 EVRM), Cass. 7 oktober 2020, [P.20.0700.F](#);
- De gevolgen van het gebrek aan rechtstreekse dagvaarding van de beklaagde voor de politierechtbank, Cass. 14 oktober 2020, [P.20.0578.F](#);
- De tegenstrijdigheid tussen het proces-verbaal dat vermeldt dat de rechtszitting achter gesloten deuren heeft plaatsgevonden en het arrest dat vermeldt dat het in openbare rechtszitting werd uitgesproken (art. 148 Grondwet), Cass. 4 november 2020, [P.20.0250.F](#);
- De invloed, op het recht op een eerlijk proces, van de technische onmogelijkheid om inzage te krijgen van de irrelevant geachte communicatie die tijdens een afuistermaatregel werd verkregen, Cass. 16 december 2020, [P.20.0818.F](#).

Rechtsmiddelen

- Het onmiddellijk cassatieberoep tegen het arrest van uithandengeving geweest door het hof van beroep, jeugdkamer (art. 420 W.Sv.; art. 57bis Jeugdbeschermingswet; art. 125 Decr. Fr. 18 januari 2018), Cass. 12 februari 2020, [P.19.0692.F](#);

- De beoordelingsmarge van de appelrechter over de schuldvraag na hoger beroep van het openbaar ministerie tegen een vrijspraak met als enkele grief strafmaat, Cass. 10 maart 2020, [P.20.0034.N](#);
- Is onmiddellijk cassatieberoep mogelijk in het kader van het strafrechtelijk kort geding bepaald in artikel 22, § 2, Wet Europees Onderzoeksbevel, *juncto* artikel 61^{quater} Wetboek van Strafvordering?, Cass. 12 mei 2020, [P.20.0342.N](#);
- Draagwijdte van de verplichting om grieven te formuleren in geval van hoger beroep in jeugdbeschermingszaken, Cass. 3 juni 2020, [P.20.0246.F](#);
- Het ongedaan verzet ingevolge de beslissing van advocaten die een afwezige beklaagde vertegenwoordigen om achteraan in de zaal plaats te nemen en aldus verstek te laten, na het afwijzen van hun verzoek tot uitstel om een wrakingsverzoek in te dienen. Over de beoordeling van het begrip ‘wettige reden van verschoning’ (art. 187, § 6, 1°, W.Sv.) en de toerekening van een mogelijke fout van de advocaat van de afwezige beklaagde aan zijn cliënt, Cass. 17 juni 2020, [P.19.1223.N](#);
- Cassatieberoep van de burgerlijke partij tegen arresten van het hof van assisen (artt. 359 en 412 W.Sv.), Cass. 15 september 2020, [P.20.0240.N](#);
- Het cassatieberoep tegen de uitspraak bij verstek en de uitspraak van ongedaan verzet, Cass. 15 september 2020, [P.20.0535.N](#);
- De termijn waarbinnen de burgerlijke partij, die voor de appelrechters verstek heeft laten gaan, cassatieberoep moet instellen, Cass. 16 september 2020, [P.19.0347.F](#);
- Is de herziening mogelijk van een veroordeling die de staat van herhaling weerhoudt, wanneer de veroordeling waarop de staat van herhaling gebaseerd was, teniet werd gedaan ingevolge verzet tijdens de buitengewone termijn, maar nadat de eerst vermelde veroordeling kracht van gewijsde bekwam?, Cass. 13 oktober 2020, [P.20.0744.N](#);
- Ontvankelijkheid van het cassatieberoep dat is ingesteld in naam van de beklaagde vennootschap en niet van haar lasthebber *ad hoc* (art. 2bis V.T. Sv.); ontvankelijkheid van het middel tegen een niet-bestreden arrest alvorens recht te doen, Cass. 4 november 2020, [P.20.0250.F](#);
- Het effect van de grief over de schuld op de burgerlijke vordering in hoger beroep, Cass. 1 december 2020, [P.19.1024.N](#);
- Aanvang van de buitengewone verzettermijn, Cass. 16 december 2020, [P.20.0660.F](#).

Andere conclusies inzake strafprocedure

- De inaanmerkingneming van de gezondheidstoestand van de vreemdeling in de administratieve beslissingen tot verwijdering en vrijheidsbeneming, Cass. 8 januari 2020, [P.19.1188.F](#);

- De verordening Brussel *Ibis* en de internationale bevoegdheid van de Belgische beschermingsrechter, Cass. 29 januari 2020, [P.19.1003.F](#);
- Het huisbezoek dat tot doel heeft de vreemdeling aan te houden op grond van de Vreemdelingenwet, Cass. 1 april 2020, [P.20.0267.F](#);
- De vereiste geïndividualiseerde motivering van de beslissing tot vasthouding van de vreemdeling in een welbepaalde plaats, gesitueerd in het grensgebied, in afwachting van de machtiging om in het rijk toegelaten te worden of van zijn teruggedrijving van het grondgebied (art. 74/5, § 1, 1°, Vreemdelingenwet), Cass. 29 april 2020, [P.20.0378.F](#);
- Het recht van de vreemdeling om in persoon te verschijnen voor het onderzoeksgerecht dat tijdens de COVID-19-pandemie uitspraak moet doen over de wettigheid van de jegens hem genomen vasthoudingsmaatregel, Cass. 3 juni 2020, [P.20.0499.F](#);
- De regels die van toepassing zijn op het verzoek tot invrijheidstelling van een persoon tegen wie een uitvoerbaar verklaard Europees aanhoudingsbevel werd uitgevaardigd, in geval van uitgestelde overlevering van de betrokkene, Cass. 10 juni 2020, [P.20.0543.F](#);
- De regeling die van toepassing is op de aanhouding en de vasthouding van de vreemdeling wiens uitlevering is gevraagd, Cass. 18 november 2020, [P.20.1084.F](#);
- De beslissing die het beroep van de vreemdeling tegen de jegens hem genomen vasthoudingsmaatregel zonder bestaansreden verklaart en het recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel, Cass. 23 december 2020, [P.20.1196.F](#).

Straf en strafuitvoering

- Ontvankelijkheid van een vordering tot voorlopige invrijheidstelling die op grond van artikel 27, § 2, Wet Voorlopige Hechtenis werd ingesteld door een veroordeelde wiens probatieuittel werd herroepen bij verstek en die tegen die beslissing verzet heeft aangetekend, Cass. 4 maart 2020, [P.20.0226.F](#);
- De verplichting voor de probatiecommissie om, met het oog op de herroeping, een verslag op te maken teneinde de procedure tot herroeping van een probatieuittel in te leiden op grond van artikel 14, § 1 *bis*, Probatiewet, Cass. 1 april 2020, [P.20.0136.F](#);
- Het verzoek tot persoonlijke verschijning van de veroordeelde voor de strafuitvoeringsrechtbank en toepassing van de Corona-noodmaatregelen van het KB nr. 3 van 9 april 2020, Cass. 22 juli 2020, [P.20.0712.N](#);
- Geen cassatieberoep tegen het vonnis van de strafuitvoeringsrechtbank, dat uitspraak doet over het beroep van de derde die werd benadeeld door een in het kader van het strafuitvoeringsonderzoek gelegd beslag, Cass. 2 september 2020, [P.20.0625.F](#);

- Ontvankelijkheid van het verzoek tot invrijheidstelling wegens overschrijding van de redelijke termijn, ingediend door een veroordeelde wiens uitstel werd herroepen bij verstek in de loop van de procedure tot onderzoek van zijn verzet, Cass. 2 september 2020, [P.20.0897.F](#);
- Toepassing van de COVID-19-schorsingsgrond van de verjaring van de strafvordering op de verjaring van de vordering tot herroeping van het uitstel, Cass. 16 september 2020, [P.20.0738.F](#);
- Verplichting, voor de strafuitvoeringsrechtbank, om te antwoorden op het subsidiair verzoek van de veroordeelde om zijn strafuitvoeringsmodaliteit eerder te herzien dan te herroepen, Cass. 30 september 2020, [P.20.0909.F](#).

Sociaal recht

Arbeidsrecht

- De invulling van het begrip “werkgever” waarvan sprake in § 2, 2°, van wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van de discriminatie tussen vrouwen en mannen, Cass 11 mei 2020, [S.18.0094.N](#).

Socialezekerheidsrecht

- De berekening van het basisloon in het kader van een arbeidsongeval dat zich voorgedaan heeft tijdens de periode dat de betrokken werknemer genoot van een halftijds tijdscrediet, Cass. 11 mei 2020, [S.19.0012.N](#);
- Het niet-vermelden van het onverschuldigde bedrag verhindert het gerecht, dat uitspraak doet over het beroep, niet om die beslissing te bevestigen, Cass. 12 oktober 2020, [S.20.0004.F](#);
- Welke instelling dient de informatieplicht jegens de werkloze na te komen?, Cass. 14 december 2020, [S.19.0034.F](#).

Gerechtelijk recht

Materiële bevoegdheid van de rechter

- De voorzitter van de ondernemingsrechtbank is bevoegd om kennis te nemen van de vordering waarvan het voorwerp, zoals omschreven in de dagvaarding, strekt tot de staking van een met de eerlijke marktpraktijken strijdige daad bestaande in de medewerking door een derde onderneming aan een contractbreuk, niettegenstaande hij hiervan kennis had of moest hebben, Cass. 28 mei 2020, [C.18.0011.N](#);
- Het beroep tot nietigverklaring bij de Raad van State gericht tegen een weigeringsbeslissing van het bevoegde paritair comité met betrekking tot een toetredingsplan voor het invoeren van niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen betreft geen individueel geschil betreffende de toepassing van

collectieve arbeidsovereenkomsten zoals bedoeld in artikel 578, 3°, Gerechtelijk Wetboek, Cass. 27 november 2020, [C.17.0303.N](#).

Procedure

- De vraag of het gezag van gewijsde zich uitstrekt ten aanzien van vaststellingen in een eerder vonnis van de rechter waarover hij zelf geen beslissing heeft genomen, Cass. 9 januari 2020, [C.19.0188.N](#);
- Het verbod voor hoven en rechtbanken om ambtshalve derden in het geding te betrekken, Cass. 4 juni 2020, [C.18.0345.N](#);
- De mogelijkheid om middels conclusie gerechtelijk aan te manen tot kapitalisatie in de fase van beslechting van geschillen of moeilijkheden door de rechtbank in het kader van de gerechtelijke vereffening-verdeling, Cass. 4 juni 2020, [C.19.0192.N](#);
- Toepassing van het recht van de aangezochte lidstaat op de datum van de betekening van de bestreden beslissing, krachtens artikel 9, lid 1, van Verordening (EG) nr. 1393/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of handelszaken, Cass. 11 september 2020, [C.19.0280.N](#);
- Verplichting voor de nationale instantie om bij de betekening of kennisgeving van een stuk, krachtens artikel 8, lid 1 Verordening (EG) nr. 1393/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of handelszaken, het in bijlage II opgenomen modelformulier te voegen, Cass. 11 september 2020, [C.19.0280.N](#);
- Enkel de partijen die in de zaak in hoger beroep aanwezig zijn of vertegenwoordigd worden, kunnen bij conclusie hoger beroep instellen, Cass. 17 december 2020, [C.19.0374.F](#);
- Al hangt de geldigheid van de afstand van hoger beroep niet af van de aanvaarding ervan door de gedaagde in hoger beroep, kan de afstand van hoger beroep die gedaan wordt voordat laatstgenoemde partij conclusie heeft genomen over het voorwerp van de vordering, haar het recht niet ontzeggen om incidenteel beroep in te stellen, Cass. 17 december 2020, [C.20.0025.F](#).

Wraking en onttrekking van de zaak

- Een vordering tot wraking die rechtsmisbruik uitmaakt, heeft geen schorsende werking (art. 837, eerste lid, Ger.W.), Cass. 17 juni 2020, [P.20.0593.F](#);
- Het laattijdige verzoek tot wraking (art. 833 Ger.W.), Cass. 17 juni 2020, [P.20.0593.F](#);
- De schorsende werking van de procedure tot wraking van de feitenrechter op de verjaring van de strafvordering (art. 837, eerste lid, Ger.W.), Cass. 21 oktober 2020, [P.19.1310.F](#).

Beslag en middelen van tenuitvoerlegging

- Wanneer de Belgische Staat de belasting op naam van een belastingplichtige inkohiert en zichzelf aldus een uitvoerbare titel bezorgt, zijn het bezwaar waardoor de belastingplichtige beroep aantekent tegen het bedrag van de belasting die voor de bevoegde ambtenaar is gevestigd, en vervolgens het rechtsmiddel dat hij tegen de administratieve beslissing aanwendt, geen vordering over de zaak zelf in de zin van artikel 1493 Gerechtelijk Wetboek, ook al heeft het debat hierdoor betrekking op de grondslag van de schuldvordering van de Belgische Staat; het bewarend beslag onder derden dat de Belgische Staat ten laste van de belastingplichtige bij de deposito- en consignatiekas legt, houdt op uitwerking te hebben na afloop van een termijn van vijf jaar te rekenen van de datum van dat beslag, behalve wanneer het vóór het verstrijken van die termijn wordt hernieuwd, Cass. 19 november 2020, [C.20.0031.F.](#)

Andere conclusies in gerechtelijk recht

- Toepassing van het begrip beslissende reden, die de rechtsmacht van de rechter uitput in de zin van artikel 19 Gerechtelijk Wetboek, andersl. concl., Cass. 19 februari 2020, [P.19.0159.F.](#)

Tuchtrecht

- De (on)mogelijkheid om het beroep van zelfstandig architect te combineren met de functie van projectleider in een aannemingsfirma, Cass. 9 januari 2020, [C.17.0623.N.](#);
- Vernietiging van het reglement van de Orde van Vlaamse Balies dat een ambtshalve weglating oplegt als gevolg van het loutere faillissement van een advocaat, wat niet spoort met de krachtlijnen en oogmerken van de insolventiewetgeving en kennelijk onredelijk is, Cass. 18 september 2020, [C.18.0353.N.](#)

Publiek en administratief recht

Algemeen

- De mogelijkheid voor de rechter om een bestuurshandeling, die niet meer voor nietigverklaring vatbaar is, buiten toepassing te laten op grond van artikel 159 Grondwet, Cass. 9 januari 2020, [C.18.0146.N.](#);
- De beoordeling van de laattijdigheid van een uitvoeringsbesluit indien de wettelijke bepaling geen termijn voor uitvoering bevat, Cass. 12 maart 2020, [C.18.0383.N.](#)
- De vraag of de opsomming van gewichtige feiten eigen aan de persoon een exhaustieve lijst is, Cass. 27 april 2020, [C.19.0487.N.](#)

Raad van State

- Het conflict van attributie indien een cassatieberoep gericht is tegen de motieven met betrekking tot een verzoek tot verduidelijking in de zin van artikel 35/1 Wet Raad van State, Cass. 27 november 2020, [C.17.0010.N](#);
- De invloed van de omstandigheid dat de nietigverklaring van een voor de Raad van State aangevochten rechtshandeling een weerslag heeft of kan hebben op enig burgerlijk of politiek recht of op de uitoefening ervan, op de bevoegdheid van de Raad van State, Cass. 27 november 2020, [C.17.0114.N](#);
- Het beroep tot nietigverklaring bij de Raad van State gericht tegen een weigeringsbeslissing van het bevoegde paritair comité met betrekking tot een toetredingsplan voor het invoeren van niet-recurrente resultaatgebonden voordelen betreft geen individueel geschil betreffende de toepassing van collectieve arbeidsovereenkomsten zoals bedoeld in artikel 578, 3°, Gerechtelijk Wetboek, Cass. 27 november 2020, [C.17.0303.N](#).

Andere conclusies in administratief recht

- Wie mag zich inschrijven op het adres van een openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn overeenkomstig artikel 1, § 2, vijfde lid, van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten, Cass. 12 oktober 2020, [S.19.0065.F](#).

Mercuriale

De hervorming van de wetboeken in strafzaken: een noodzakelijke sprong van de 19de naar de 21ste eeuw

Rede uitgesproken door Damien Vandermeersch, advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie, op de plechtige openingszitting van 1 september 2020¹

De rede vangt aan met een kort historisch overzicht van de hervormingen en pogingen tot hervorming op het gebied van het straf- en strafprocesrecht en de strafuitvoering in België in de tweede helft van de 20ste eeuw en aan het begin van de 21ste eeuw. Op grond van deze historische beschrijving velt de auteur een “verpletterend, zelfs bedroevend” oordeel: na verschillende, maar één voor één mislukte, pogingen tot hervorming, zijn de Belgische justitiële actoren, in tegenstelling tot hun tegenhangers in de buurlanden, nog steeds gedwongen te werken met Codes uit de 19de eeuw.

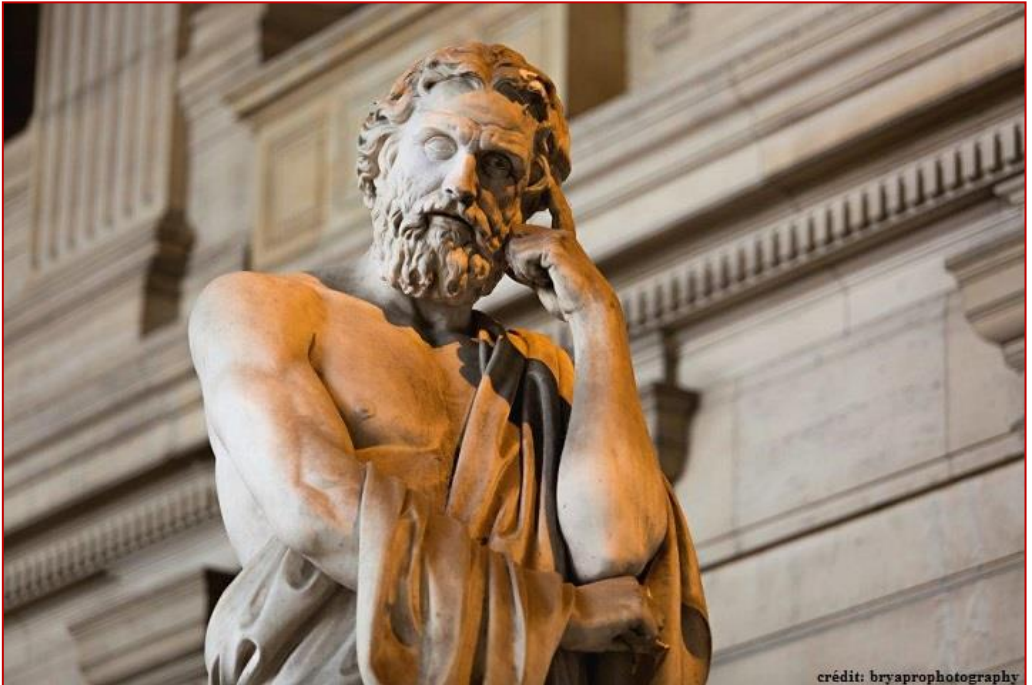
Gelet op deze vaststelling, waaruit blijkt dat onze basisteksten op strafrechtelijk gebied dringend dienen te worden herschreven, is de auteur verheugd over het initiatief van de minister van Justitie tijdens de vorige legislatuur om een aantal belangrijke hervormingen opnieuw op de tekentafel te leggen, waaronder een voorstel voor een nieuw wetboek van strafrecht, een voorstel voor een nieuw wetboek van strafvordering en een voorstel van wetgeving inzake de tenuitvoerlegging van straffen.

Het corpus van de rede is gewijd aan een inhoudelijke analyse van de voorgestelde hervormingen, de stand van zaken van elke hervorming en de vooruitzichten van elke voorgestelde hervorming. Er wordt in drie afzonderlijke hoofdstukken ingegaan op de drie belangrijkste ‘gebieden’ die worden hervormd, namelijk het materiële strafrecht, de strafvordering en de tenuitvoerlegging van straffen. De tekst volgt voor elk project dezelfde methodologie en nomenclatuur: na een korte chronologie van de totstandkoming van het hervormingsproject, neemt de auteur de hoofdstukken van elk project inhoudelijk door, waarbij hij de nadruk legt op de belangrijkste veranderingen en vooruitgangen die het project bevat, om vervolgens – op basis van een kritische analyse van de inhoud – de huidige vooruitzichten van het project te schetsen.

Dit gedetailleerde onderzoek van elk hervormingsproject stelt de auteur in staat een krachtig pleidooi te houden voor het Parlement en voor de actoren op het terrein om de uitdaging aan te gaan finale teksten op te stellen en toe te passen ter vervanging van de bestaande, vaak zeer oude teksten, die al lang niet meer zijn aangepast aan de noden van de hedendaagse samenleving.

¹ De integrale tekst van de openingsrede is terug te vinden op de website van het Hof: https://justitie.belgium.be/sites/default/files/mercuriale_2020_nl.pdf.

Voorstellen de lege ferenda

Verslag 2020 van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aan het parlementair comité belast met de wetsevaluatie²

Inleiding

1. Artikel 11 van de wet van 25 april 2007 tot oprichting van het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie bepaalt dat de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie en het College van procureurs-generaal in de loop van de maand oktober aan het Comité een verslag toezenden, dat een overzicht bevat van de wetten die voor de hoven en rechtbanken tijdens het voorbije gerechtelijk jaar moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd.

Uit de bewoordingen van die bepaling blijkt dat het verslag van de procureurs-generaal uitsluitend tot hun verantwoordelijkheid behoort en niet tot die van de korpsvergaderingen. Niettemin wordt rekening gehouden met eventuele voorstellen van de zetel en van het parket van het Hof en van zijn referendarissen.

2. In overeenstemming met het beleidsplan van ondergetekende dat werd voorgesteld aan de Hoge Raad voor de Justitie ter ondersteuning van zijn kandidaatstelling tot het mandaat van *procureur-generaal bij het Hof van Cassatie*, werd er overgegaan tot een onderzoek van het gevolg dat werd gegeven door de wetgever aan het jaarverslag *de lege ferenda* die hij vraagt aan vermelde procureur-generaal (deel C.).

Deze benaderingswijze verantwoordt zich door het feit dat het opmaken van dit verslag een taak vormt die consequent de activiteit van het parket belast, terwijl de *human resources* van dit parket zeer beperkt zijn. Aangezien het kader van de advocaten-generaal en de referendarissen sinds jaren onderbemand is, is het aangewezen het nut na te gaan van een tijdrovend werk dat strikt genomen niet tot de kern van missie van het parket van cassatie behoort.

3. Dit deel (C.II.) van het verslag gewijd aan dit onderzoek en sommige voorontwerpen van wet (deel D) werd slechts opgesteld in één taal, met name het Frans. De reden hiertoe is dat het de taal betreft van de taalrol van de huidige procureur-generaal en dat de dienst overeenstemming der teksten van het Hof (vertaaldienst) een aanzienlijk werkvolume dient te verwezenlijken, in het bijzonder de vertaling naar het Frans van arresten opgesteld in het Nederlands.

De autoriteiten van het Hof hebben zich moeten buigen voor het feit dat deze dienst, die nochtans essentieel is voor de jurisprudentiële uitstraling van het Hof, met moeite kan draaien, aangezien zijn rendement ontoereikend is. Er zijn verschillende redenen daartoe. Één daarvan is een chronische onderbezetting. In het jaarverslag van het Hof 2017, hebben de voorgaande korpschefs enkele van de mogelijke pistes geformuleerd om die tendens om te zetten. Een eerste oplossing bestaat erin om het ontoereikend kader te versterken. Een andere oplossing bestaat erin deze dienst te ontlasten van vertalingen die de arresten van het Hof en de conclusies van het parket niet betreffen, maar wel geschreven teksten betreffen (redes, studies, openingsredes, wetgevende verslagen, enz.) en die zouden kunnen worden toevertrouwd aan vertalers

² Het wetgevend verslag 2020 is een werk waaraan advocaten-generaal, referendarissen en administratieve collega's van het parket hebben bijgedragen. Het merendeel van het werk werd geleverd door de h. advocaat-generaal VANDERMEERSCH en de h. referendaris RANERI. Ik dank hen allen daartoe.

verbonden aan de steundienst. Hun aanwerving was voorzien in het raam van het budget voorbereid met het oog op het autonoom beheer dat werd goedgekeurd door de Inspecteur van Financiën, maar de FOD Justitie heeft getalmd om de procedures te lanceren en laat weten dat ze nu niet meer zijn toegestaan.

Het spreekt voor zich dat de wetgever, waarvan het Hof van Cassatie institutioneel een objectieve bondgenoot is, zich zorgen zou moeten maken over dit gebrek en zich zou moeten openstellen voor een gezamenlijk zoeken naar aanvaardbare middelen om dit efficiënt te verhelpen. De huidige korpschefs van het Hof houden zich ter beschikking om dit te bespreken.

4. Het verslag is opgesplitst in vier delen.

Het *eerste* vermeldt zes voorstellen, die hun oorsprong vinden in de vaststellingen van 2020 of reeds voordien en die een bijzondere aandacht blijken te verdienen van de wetgever. Om meer succes te garanderen, werd elk voorstel begeleid van een verslag van voorontwerp van wet aan de voorstellen (*vierde deel* – bijlagen).

Het *tweede* deel herneemt, ter herinnering, voorstellen gedaan in de voorgaande wetgevende verslagen.

Het *derde* deel is besteed aan een globaal onderzoek van het lot dat werd geschonken aan de totaliteit van de voorstellen die werden gedaan sinds de verplichting om verslag uit te brengen van 2007 tot 2019. Het is het meest delicate deel om te benaderen, aangezien het enerzijds niet altijd zo vlot is om in een wet het wetgevend eindresultaat geheel of gedeeltelijk te zien van een voorstel van de procureur-generaal. En anderzijds omdat het niet uitgesloten is dat zich sinds het finaliseren van dit verslag wetgevende evoluties zouden hebben voorgedaan, waarmee geen rekening meer kon worden gehouden. De conclusie van dit onderzoek stelt de huidige *modus operandi* in vraag en toont de limieten ervan. We zullen er in dat deel op terugkomen.

In dit jaarverslag worden enkel het eerste deel en de themata van het tweede deel van het verslag van de procureur-generaal aan het parlementair comité belast met de wetsevaluatie hernomen. De integrale versie van het verslag is te raadplegen op de website van het Hof³.

A. Voorstellen de lege ferenda 2020

1. Termijn voor hoger beroep tegen het vonnis van faillietverklaring (artikel XX.108, § 3, vierde lid, Wetboek van economisch recht)

Het oude artikel 14 van de Faillissementswet van 8 augustus 1997, dat de termijnen regelde van de rechtsmiddelen die tegen het vonnis van faillietverklaring konden worden aangewend, bepaalde in het derde lid dat het verzet van de verstekdoende partijen moest worden gedaan binnen vijftien dagen na de betekening van dat vonnis en het derdenverzet van de partijen die niet bij het vonnis waren betrokken binnen vijftien dagen na de opnemings van het uittreksel van het vonnis in het Belgisch Staatsblad. Wat het hoger beroep betreft, bepaalde het vijfde lid van voornoemd

³ De integrale versie van het wetgevend verslag is meer bepaald beschikbaar via https://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hoven_en_rechtbanken/hof_van_cassatie/documenten/wetgevend_verslag.

artikel dat de termijn vijftien dagen was, te rekenen van de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, of, indien het hoger beroep door de gefailleerde was ingesteld, vijftien dagen te rekenen van de betekening van het vonnis.

Artikel XX.108, § 3, van het Wetboek van economisch recht, dat de termijnen van verzet en derdenverzet niet wijzigt, bepaalt voortaan in het vierde lid dat de termijn om hoger beroep tegen het vonnis in te stellen vijftien dagen is, te rekenen van de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad.

Hieruit volgt dat, voor de verstekdoende gefailleerde, de termijn van het verzet en die van het hoger beroep niet op hetzelfde ogenblik ingaan. Dit verschil kan voor moeilijkheden zorgen, zoals die waarover het arrest van het Hof van 10 april 2020 uitspraak doet (AR C.19.0300.F).

De parlementaire voorbereiding van artikel XX.108, § 3, vierde lid, wijst er enkel op dat die bepaling “artikel 14” van de wet van 8 augustus 1997 “overneemt” (Parl. St. Kamer, nr. 54-2407/001, p. 82), wat niet klopt.

Die onoplettendheid van de wetgever moet verholpen worden door naar de oorspronkelijke tekst terug te grijpen. De betekening is bovendien, ten aanzien van de partijen, het meest gebruikelijke tijdstip waarop een beroepstermijn begint te lopen.

Nieuwe ontwerp tekst van artikel XX.108, § 3, vierde lid, van het Wetboek van economisch recht:

De termijn om hoger beroep in te stellen tegen het vonnis, is vijftien dagen te rekenen vanaf de bekendmaking bedoeld in artikel XX.107 of, indien het hoger beroep is ingesteld door de gefailleerde, vijftien dagen te rekenen van de betekening van het vonnis.

De tekst van dit voorstel van voorontwerp van wet (met memorie van toelichting) is bijgevoegd in bijlage 1 van het wetgevend verslag⁴.

2. In overeenstemming brengen van de Franse en de Nederlandse tekst van artikel 23, § 2, 2°, van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen

De Franse tekst van artikel 23, § 2, 2°, van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen bevat geen equivalent voor de Nederlandse woorden “*of van de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid*”, zoals uit de volgende vergelijking van beide teksten blijkt:

- “*2° indien het slachtoffer morele en materiële schadevergoeding vordert wegens discriminatie in het kader van de arbeidsbetrekkingen of van de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid, is de forfaitaire schadevergoeding voor materiële en morele schade gelijk aan de bruto beloning voor zes maanden, tenzij de werkgever aantoont dat de betwiste ongunstige of nadelige behandeling ook op niet-discriminerende gronden getroffen zou zijn; in dat laatste geval wordt de forfaitaire schadevergoeding*

⁴ Pro memorie, de bijlagen bij het wetgevend verslag zijn beschikbaar via https://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hoven_en_rechtbanken/hof_van_cassatie/documenten/wetgevend_verslag.

voor materiële en morele schade beperkt tot drie maanden bruto beloning; wanneer de materiële schade die voortvloeit uit een discriminatie in het kader van de arbeidsbetrekkingen of van de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid echter hersteld kan worden via de toepassing van de nietigheidssanctie voorzien in artikel 20, wordt de forfaitaire schadevergoeding bepaald volgens de bepalingen van punt 1°.”

- *“2° si la victime réclame l'indemnisation du préjudice moral et matériel qu'elle a subi du fait d'une discrimination dans le cadre des relations de travail, l'indemnisation forfaitaire pour le dommage matériel et moral équivaut à six mois de rémunération brute, à moins que l'employeur ne démontre que le traitement litigieux défavorable ou désavantageux aurait également été adopté en l'absence de discrimination; dans cette dernière hypothèse, l'indemnisation forfaitaire pour le préjudice matériel et moral est limitée à trois mois de rémunération brute; si le préjudice matériel résultant d'une discrimination dans le cadre des relations de travail ou des régimes complémentaires de sécurité sociale peut néanmoins être réparé par le biais de l'application de la sanction de nullité prévue à l'article 20, les dommages et intérêts forfaitaires sont fixés selon les dispositions du point 1°.”*

Aangezien de laatste zin van die bepaling, net als artikel 578, 10°, Gerechtelijk Wetboek, dat met name de arbeidsrechtbank de bevoegdheid verleent om uitspraak te doen over de geschillen die op die bepaling zijn gegrond, wel degelijk de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid betreft, moet de Franse tekst worden aangepast als volgt:

“2° si la victime réclame l'indemnisation du préjudice moral et matériel qu'elle a subi du fait d'une discrimination dans le cadre des relations de travail ou des régimes complémentaires de sécurité sociale, l'indemnisation forfaitaire pour le dommage matériel et moral équivaut à six mois de rémunération brute, à moins que l'employeur ne démontre que le traitement litigieux défavorable ou désavantageux aurait également été adopté en l'absence de discrimination; dans cette dernière hypothèse, l'indemnisation forfaitaire pour le préjudice matériel et moral est limitée à trois mois de rémunération brute; si le préjudice matériel résultant d'une discrimination dans le cadre des relations de travail ou des régimes complémentaires de sécurité sociale peut néanmoins être réparé par le biais de l'application de la sanction de nullité prévue à l'article 20, les dommages et intérêts forfaitaires sont fixés selon les dispositions du point 1°.”

3. Wijziging van de artikelen 26, § 4, en 30, § 1, Voorlopige Hechteniswet. Hoger beroep ingesteld tegen de beslissing van de raadkamer om de hechtenis onder elektronisch toezicht te handhaven bij de regeling van de rechtspleging

Artikel 132, 1°, van de wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie (pot pourri-wet II) heeft artikel 26, § 4, Voorlopige Hechteniswet als volgt aangevuld: *“Indien de verdachte in hechtenis onder elektronisch toezicht staat, kan de raadkamer bij een met redenen omklede beslissing de hechtenis onder elektronisch toezicht handhaven”*. Hiermee staat de wetgever de raadkamer toe de hechtenis onder elektronisch toezicht tijdens

de regeling van de rechtspleging te handhaven maar bepaalt niet dat de raadkamer hierbij de voorlopige hechtenis in de gevangenis kan omzetten in hechtenis onder elektronisch toezicht.

Het Grondwettelijk Hof heeft - bij arrest nr. 148/2017 van 21 december 2017 - artikel 132, 1°, van de wet van 5 februari 2016 nietig verklaard in zoverre het de raadkamer, uitspraak doende in het stadium van de regeling van de rechtspleging, niet toelaat aan de inverdenkinggestelde die tijdens de voorlopige hechtenis in een strafinrichting verblijft, het voordeel van de voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht toe te kennen.

Het Hof van Cassatie heeft in het arrest van 29 oktober 2019, AR P.19.1036.N, vastgesteld dat artikel 26, § 4, Voorlopige Hechteniswet de mogelijkheid biedt aan het openbaar ministerie om hoger beroep in te stellen wanneer de beschikking van de raadkamer leidt tot de invrijheidstelling van de inverdenkinggestelde terwijl het een dergelijk beroep van het openbaar ministerie tegen de beslissing van de raadkamer die de hechtenis van de inverdenkinggestelde in de gevangenis handhaaft, uitsluit. Het Hof leidt daaruit af dat het openbaar ministerie evenmin hoger beroep kan instellen tegen de beschikking van de raadkamer die, bij de regeling van de rechtspleging, de voorlopige hechtenis handhaaft met dien verstande dat die voortaan wordt uitgevoerd onder de vorm van elektronisch toezicht. Het Hof meent in dit opzicht tegemoet te komen aan de leemte die voortvloeit uit het arrest nr. 148/2017 van het Grondwettelijk Hof van 21 december 2017⁵.

Die leemte in de wetgeving moet dus worden ingevuld door in artikel 26, § 4, Wet Voorlopige Hechtenis, de woorden *“of ingeval ze de voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht toekent overeenkomstig paragraaf 3, tweede lid”* in te voegen na de woorden *“In geval uit de beschikking van de raadkamer de invrijheidstelling van de verdachte volgt”*.

Indien bij afsluiting van het gerechtelijk onderzoek het recht op hoger beroep van het openbaar ministerie wordt uitgebreid tot de afzonderlijke beschikking waarbij de modaliteit van het elektronisch toezicht voor het eerst wordt opgelegd, kan als tegengewicht ook het hoger beroep van de verdachte worden verruimd. Momenteel kan de verwezen verdachte geen hoger beroep instellen tegen de afzonderlijke beschikking, waarbij na afsluiting van het gerechtelijk onderzoek de voorlopige hechtenis wordt behouden, ongeacht de modaliteit (uitvoering in de gevangenis of elektronisch toezicht).⁶ De afzonderlijke beschikking van de raadkamer (art. 26 Wet 20 juli 1990) is niet opgenomen in de lijst van beschikkingen waartegen hoger beroep openstaat bij de kamer van inbeschuldigingstelling (art. 30, § 1, Wet 20 juli 1990). Vanaf de verwijzing van de zaak naar het vonnisgerecht kan de verdachte wel een verzoekschrift indienen bij het bevoegde rechtscollege, met mogelijkheid van hoger beroep (art. 27 Wet 20 juli 1990).

Het verdient aanbeveling, om de gelijkheid tussen de procespartijen te waarborgen, art. 30, § 1, Wet 20 juli 1990 aan te passen als volgt: *“De verdachte, de beklagde of*

⁵ Cass. 29 oktober 2019, *Arr.Cass.* 2019, nr. 557.

⁶ Cass. 27 juni 1995, *Arr.Cass.* 1995, 684; Cass. 22 februari 2006, *NC* 2007, 138, noot M. DE SWAEF; Cass. 21 mei 2008, *Arr.Cass.* 2008, 310; Cass. 28 februari 2012, *T.Strafr.* 2012, 217.

de beschuldigde en het openbaar ministerie kunnen voor de kamer van inbeschuldigingstelling hoger beroep instellen tegen de beschikkingen van de raadkamer gegeven in de gevallen bedoeld in de artikelen 21, 22, 26 en 28. Over het hoger beroep ingesteld tegen het vonnis van de correctionele rechtbank of de politierechtbank, gewezen overeenkomstig artikel 27, wordt uitspraak gedaan, naar gelang het geval, door de kamer belast met correctionele zaken in hoger beroep of door de correctionele rechtbank die zitting houdt in hoger beroep”.

De tekst van dit voorstel van voorontwerp van de wet (met memorie van toelichting) is gevoegd als bijlage 2 van het wetgevend verslag⁷.

B. Niet-bevestigde voorstellen *de lege ferenda* die reeds werden geformuleerd in de voorgaande wetgevende verslagen (selecties) – Herinnering⁸

1. Wijziging van de rechtspleging die van toepassing is op de vervolging van magistraten (art. 479-503*bis* Wetboek van Strafvordering)
2. Herinvoering van het onmiddellijk cassatieberoep tegen een arrest van het hof van beroep, jeugdkamer, dat de uithandengeving uitspreekt van een minderjarige ouder dan zestien jaar die een als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd
3. Artikel 838 Gerechtelijk Wetboek. Wrakingsprocedures
4. Wijziging van artikel 72 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen
5. Artikel 31, § 4, derde lid, en § 5, Voorlopige Hechteniswet (geldigheidsduur van het arrest van het Hof van Cassatie, respectievelijk in geval van vernietiging en verwerping van het cassatieberoep)
6. Wijziging van artikel 185/2, § 5, Gerechtelijk Wetboek betreffende de besluitvorming van het directiecomité van het Hof
7. Wijziging van artikel 259*undecies*, § 3, voorlaatste lid, Gerechtelijk Wetboek – Secretariaat van het evaluatiecollege
8. Wetsvoorstel taalexamen referendarissen bij het Hof van Cassatie
9. Wijziging van artikel 25 van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten – Berekening van de datum waarop de veroordeelde tot voorwaardelijke invrijheidstelling kan worden toegelaten
10. Wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden teneinde de strafuitvoeringsrechtbank de bevoegdheid te

⁷ Pro memorie, de bijlagen bij het wetgevend verslag zijn beschikbaar via https://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hoven_en_rechtbanken/hof_van_cassatie/documenten/wetgevend_verslag.

⁸ Pro memorie, de integrale tekst van de niet bevestigde voorstellen *de lege ferenda* is beschikbaar via https://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hoven_en_rechtbanken/hof_van_cassatie/documenten/wetgevend_verslag.

verlenen om kennis te nemen van de strafuitvoeringsmodaliteiten bedoeld in de artikelen 21, 22, 24 en 25/3 van de wet, zodra het gaat om de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf die gepaard gaat met een terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank

11. Artikel 4, tweede lid, van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering
12. Artikel 527*bis*, derde lid, Wetboek van Strafvordering
13. Artikel 16, § 2, wet van 10 november 2006 betreffende de openingsuren in handel, ambacht en dienstverlening
14. Artikel 411, § 6, tweede lid, Gerechtelijk Wetboek – aanwijzing van emeriti leden van het parket bij het Hof van Cassatie als assessor in de tuchtrechtbank of tuchtrechtbank in hoger beroep
15. Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat het statuut van de referendarissen bij het Hof van Cassatie en van de referendarissen bij het Grondwettelijk Hof betreft: noodzaak voor een aangepaste toegangsweg tot de magistratuur voor de referendarissen bij het Hof van Cassatie
16. Artikel 314 Strafwetboek – Misdrijf belemmering of storing van de vrijheid van opbod en van inschrijving
17. Sociaal strafwetboek, huisbezoek dat betrekking heeft op feiten van mensenhandel, zelfs in samenhang met feiten die overtredingen van sociaal strafrecht vormen
18. Verwijzing van een rechtbank naar een andere in strafzaken – Verplichte tussenkomst van een advocaat (artikel 542, tweede lid, Wetboek van Strafvordering)
19. Verplichte tussenkomst van een advocaat bij het Hof van Cassatie in fiscale zaken

C. Lijst van de bevestigde voorstellen *de lege ferenda* – Onderzoek van jaarverslagen 2007 tot 2019 – Lering

Dit deel van het verslag 2019 herneemt de voorstellen *de lege ferenda*, geformuleerd in de Jaarverslagen 2007 tot 2019 van het Hof die, volgens onze analyse, een wetgevend vervolg hebben gekregen of waarin de problematiek die er werd in aangehaald, het voorwerp heeft uitgemaakt van een wetsopvolging of een reglementaire opvolging (die tweede hypothese komt het meest voor: het verankeringspunt in de jaarverslagen van het Hof is slechts zelden vermeld).

(I) Cijferoverzicht – Lering: invraagstelling

Tijdens de geanalyseerde periode, hetzij 12 jaar, zijn slechts 155 voorstellen geformuleerd. Onder die 155 voorstellen, werden er echter bepaalde herhaald, met name een dertigtal. Er zijn dus, strikt genomen 111 “autonome” voorstellen. Van die 111 voorstellen, lijken er 50 geheel of gedeeltelijk gerealiseerd.

Hieruit vloeit voort dat slechts **45 % van de voorstellen werd gerealiseerd, hetzij minder dan de helft. De exacte reden waarom meer dan de helft van de voorstellen niet werd hernomen, is strikt genomen onbekend.**

Dit gezegd zijnde, is het aangewezen de volgende preciseringen toe te voegen.

Ten eerste zijn bepaalde van de verwezenlijkingen onzeker.

Vervolgens betreffen een dertigtal van de 50 voorstellen die geland zijn, in meer of mindere mate strafzaken.

Het is slechts recent, meer bepaald met de Potpourri-wetten, dat een aantal voorstellen *de lege ferenda* een wetgevend vervolg hebben gekend; namelijk van 2014 tot 2019, 37 van 49. En veel van die verwezenlijkingen vloeien voort uit wetten aangenomen in 2016, namelijk 23 van 50, dus bijna 46% (voornamelijk door Potpourri-wetten).

Het betreft globaal gezien een resultaat dat voortvloeit uit het initiatief van de regering en de nauwe huidige en gerichte samenwerking, in het kader van de hervorming van het strafrecht, van het parket van het Hof van Cassatie met de heer Minister van Justitie. Het is inderdaad van belang te onderstrepen dat de meerderheid van de voorstellen die het hebben gehaald, het crimineel recht, procesrecht en materieel recht betreffen, die aansluiten bij de werken die aan de gang zijn in die materie, beloofd door de minister van Justitie, bijgestaan door een advocaat-generaal van het parket bij het Hof van Cassatie, die bovendien professor is in die materies aan de Rechtsfaculteit UCL en in Saint Louis, met een detachering daartoe van een referendaris (die intussen tot rechter werd benoemd)!

Als men zich kan verheugen over deze resultaten bij benadering, dan is er volgens ons een methodologische bezorgdheid. Eens abstractie gedaan van deze conjuncturele symbiotische resultaten, dan doet de zeer beperkte interesse die de wetgever lijkt te besteden aan dit verslag *de lege ferenda*, en die zich ook uit door een gebrek aan kritische reactie van zijnentwege omtrent de gedane suggesties, vragen rijzen. Deze wetgevende voorstellen werden nochtans goed overdacht, ze opstellen heeft tijd gevraagd en niet te verwaarlozen inspanningen gevegd. Het is in de huidige stand, als de ministeriële steun ontbreekt, duidelijk een verliespost. In elk geval is het een titanenwerk dat weinig oplevert. Bovendien moet gelet op de structurele tekortkoming van *human resources* op het parket, deze missie in haar huidige vorm, in vraag worden gesteld.

Een eerste methodologisch antwoord, hoewel dit nog zwaarder was voor het parket, bestond erin om in dit huidig verslag, als bijlage aan de voorstellen 2019, teksten van voorontwerpen van wet te voegen om zo de wetgever toe te laten, vlugger te starten, indien hij dit wenst.

Maar dit is slechts een poging. Het is vanzelfsprekend dat, gelet op de weinige aandacht die de wetgever blijkt te geven aan dit verslag, een kritische evaluatie zich opdringt. Ik denk niet dat het nodig is het principe van deze verslaggeving in vraag te stellen maar ik denk dat het noodzakelijk is een mechanisme te vinden dat beantwoordt aan de doelstelling: onder voorbehoud van het akkoord van de wetgever (met in geval van weigering een uitleg), het wetgevend proces dat werd voorgesteld door de procureur- generaal implementeren.

(II) De voorstellen⁹- Herinnering

De integrale versie van de bevestigde voorstellen *de lege ferenda* is raadpleegbaar via https://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hoven_en_rechtbanken/hof_van_cassatie/documenten/wetgevend_verslag.

D. BIJLAGEN 1 TOT 7: Voorontwerpen van wet omtrent de voorstellen geformuleerd in delen A. en B. van het verslag

De integrale versie van de voorontwerpen van wet omtrent de voorstellen geformuleerd in delen A. en B. van het wetgevend verslag is raadpleegbaar via https://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hoven_en_rechtbanken/hof_van_cassatie/documenten/wetgevend_verslag.

⁹ De afkorting “JV” verwijst naar het Jaarverslag van het Hof, dat het wetgevend verslag van de procureur-generaal herneemt. Zo moet, “JV 2018, II”, als volgt worden gelezen: “Jaarverslag, Voorstellen *de lege ferenda*, voorstellen nr. II”; “JV 2016, I., 9)” moet worden gelezen als: “Jaarverslag, Voorstellen *de lege ferenda*, 9e voorstel onder nr. I.

Studie

crédit: bryapro photography

De rechtspraak van het Hof van Cassatie in tijden van het coronavirus Covid-19. Continuïteit, evenwicht en nieuwe uitdagingen

I. Inleiding

1. Etymologisch gezien duidt de term ‘crisis’ vanuit maatschappelijk oogpunt op een onstabiele situatie van onrust, waarvan de uitkomst bepalend is voor het individu en de samenleving, en die aanleiding geeft tot angst voor of hoop op een verregaande verandering¹. De pandemie, veroorzaakt door het coronavirus Covid-19, die we vandaag nog steeds doormaken, en de gevolgen ervan op nationaal en mondiaal niveau voldoen ongetwijfeld aan deze definitie.

2. Tijdens de zogenaamde *lockdown* periode werden een groot aantal maatregelen goedgekeurd die erop zijn gericht het sociale, economische en juridische leven van ons land bij hoogdringendheid aan de nieuwe omstandigheden aan te passen. Voor de rechterlijke macht rezen nieuwe vragen, met name wat betreft haar eigen organisatie: het maximaal verminderen van het aantal fysieke rechtszittingen, de organisatie van pleidooien via videoconferentie, de verlenging van conclusietermijnen, enz. Voortaan ‘breekt nood wet’ en ‘wordt de regel opgelegd omdat de omstandigheden het dicteren’².

3. Deze maatregelen, die een tijdelijk karakter hebben maar – om goede redenen – van onbepaalde duur zijn, hebben geleid tot onbegrip en kritiek³. Sommige van die kritieken hebben hun weg naar het Hof van Cassatie gevonden. Het Hof, trouw aan zijn missie om de rechten van het individu te beschermen, velde tussen maart en december 2020 een reeks arresten waarin richtlijnen werden geformuleerd voor een evenwichtige interpretatie van de crisismaatregelen die sinds maart 2020 werden uitgevaardigd; een interpretatie die de grondrechten respecteert waarvoor het Hof garant staat.

4. Deze studie gaat dieper in op die rechtspraak, hierna omschreven als ‘corona-rechtspraak’. Vooraleer die bespreking aan te vatten, is het evenwel passend om kort het wet- en regelgevend kader te bespreken waarin deze rechtspraak past.

¹ Deze definitie is afkomstig van de website www.lalanguefrancaise.com.

² N. VANDERSTAPPEN, “Le rôle du juge et les rapports de force juridique dans le monde de l’après COVID-19. Un glissement vers ‘le raisonnable’?”, *RDC* 2020, 953 e.v., in het bijzonder 954.

³ Zie met name J. ENGLEBERT, “Service nécessaire à la protection des besoins vitaux de la Nation et des besoins de la population”, la Justice ne pouvait pas être confinée”, Bibliothèque de l’Unité de Droit judiciaire de l’ULB, Anthemis, 2020, beschikbaar via www.anthemis.be/blog-droit-judiciaire; van de hand van dezelfde auteur, ook “Covid-19 et procédure civile: analyse critique de l’Arrêté royal n° 2”, *For. Ass.* 2020, nr. 204; B. MAES, C. IDOMON en M. BAETENS-SPETCHINSKY, “L’arrêté royal n°2 du 9 avril 2020. Commentaire”, *JJP* 2020, 170 e.v.; P. THIRIAR, “Het volmachtbesluit nummer 2 van 9 april 2020”, <https://legalnews.be/gerechtigd-recht/het-volmachtbesluit-nummer-2-van-9-april-2020-pierre-thiriar/>.

II. De wet – *sensu lato* – in tijden van het coronavirus Covid-19

5. Op 17 maart 2020, na afloop van de Nationale Veiligheidsraad, ging België in *lockdown*⁴.

6. Deze onuitgegeven context van een land dat globaal genomen stilstaat, vereiste uiteraard de aanpassing van het Belgische wet- en regelgevingsarsenaal, dat slecht gewapend was om het hoofd te bieden aan uitzonderlijke situaties, *a fortiori* die van een pandemie die op korte termijn de hele wereld in zijn greep nam. Zoals de memorie van toelichting bij het wetsontwerp “dat machtiging verleent aan de Koning om maatregelen te nemen in de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus Covid-19” onderlijnt, “*is de dringendheid om over een adequaat wettelijk kader te beschikken, zo urgent dat het onmogelijk is om te wachten tot het geheel van de nodige wetten door het Parlement is aangenomen, reden waarom wordt voorgesteld om aan de Koning een machtiging te verlenen om zelf de adequate maatregelen te treffen*”⁵.

7. Op 27 maart 2020 machtigde het parlement de Koning om maatregelen te nemen in de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19⁶. Krachtens artikel 5, § 1, van de machtigingswet kan de Koning, “*teneinde het België mogelijk te maken te reageren op de coronavirus COVID-19 epidemie of pandemie en de gevolgen ervan op te vangen*”, maatregelen nemen om⁷:

“7° met naleving van de fundamentele beginselen van onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechterlijke macht en met inachtneming van de rechten van verdediging van de rechtszoekenden, de goede werking van de rechterlijke instanties en in het bijzonder de continuïteit van de rechtsbedeling te verzekeren door voor zowel burgerlijke als strafzaken:

- *de organisatie aan te passen van de hoven en rechtbanken en andere rechterlijke instanties, met inbegrip van het openbaar ministerie, de andere organen van de rechterlijke macht, de gerechtsdeurwaarders, de gerechtsdeskundigen, de vertalers, tolken, vertalers-tolken, de notarissen en gerechtsmandatarissen;*
- *de organisatie van de bevoegdheid en de rechtspleging aan te passen, met inbegrip van de bij de wet bepaalde termijnen;*
- *de regels aan te passen inzake de procedure en de nadere regels voor de voorlopige hechtenis en voor de uitvoering van straffen en maatregelen.”*

⁴ De maatregelen waartoe tijdens deze bijeenkomst werd besloten, werden de volgende dag formeel bevestigd door een ministerieel besluit ‘tot vaststelling van noodmaatregelen om de verspreiding van het COVID-19 coronavirus te beperken’ (B.S., 18 maart 2020, 3e ed., p. 16037 e.v.). Dit ministerieel besluit werd vervangen door het ministerieel besluit met dezelfde naam van 23 maart 2020, dat op zijn beurt werd gewijzigd door het ministerieel besluit van 3 april 2020. In de loop van 2020, werd het ministerieel besluit ‘houdende dringende maatregelen om de verspreiding van het coronavirus COVID-19 te beperken’ maar liefst 27 keer gewijzigd of vervangen!

⁵ *Parl. St. Kamer, 2019-2020, zittingsperiode 55, nr. 1104/001, p. 3.*

⁶ *B.S., 30 maart 2020, p. 22056 e.v.*

⁷ Artikel 2, *ab initio*, van de wet aangehaald onder voetnoot 6.

8. Het is op die basis dat de koninklijke besluiten nummer 2 en 3 van 9 april 2020 werden aangenomen, die in enkele van de onderstaande zaken aan het Hof werden voorgelegd. Koninklijk besluit nummer 2 (hierna K.B. nr. 2 van 9 april 2020) betreft ‘de verlenging van de verjaringstermijnen en de andere termijnen om in rechte te treden, alsmede de verlenging van de termijnen van de rechtspleging en de schriftelijke behandeling voor de hoven en rechtbanken’⁸. Koninklijk besluit nummer 3 (hierna K.B. nr. 3 van 9 april 2020) omvat ‘diverse bepalingen inzake strafprocedure en uitvoering van straffen en maatregelen in het kader van de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19’⁹.

9. Bovendien legde het College van hoven en rechtbanken, vooruitlopend op deze sluiting van het hele land, vanaf 16 maart 2020 bij wijze van algemene maatregel op om “alleen nog urgente zaken en civiele zaken waarvoor een beroep op de schriftelijke procedure kan worden gedaan, te behandelen”¹⁰. In opvolging daarvan hebben de verschillende rechtbanken van het land verschillende verordeningen genomen om hun werking in overeenstemming met de gezondheidsvoorschriften te organiseren. Sommige van die verordeningen werden eveneens aan de beoordeling van het Hof voorgelegd, met wisselend succes.

10. Ten slotte ging de toename van beperkende maatregelen om de pandemie het hoofd te bieden, gepaard met een nieuw contentieux aan rechtszaken. Tot op heden heeft het Hof nog geen uitspraak moeten doen over de zogenaamde ‘coronamisdrijven’. Eén arrest, dat hieronder wordt besproken, behandelt evenwel de toepassing van een bestaande strafbare gedraging in de specifieke context van het coronavirus Covid-19, die de Nederlandstalige doctrine, op een even picturale als veelzeggende manier, kwalificeert als het fenomeen van ‘coronaspuwers’.

III. De corona-rechtspraak van het Hof van Cassatie

11. Op 31 december 2020, datum waarop deze studie werd afgesloten, heeft het Hof van Cassatie reeds een twintigtal arresten geveld die rechtstreeks met de Covid-19-pandemie verband houden. Dit rechtspraakoverzicht bespreekt tien van die arresten, waarin telkens juridische vragen omtrent de pandemie en haar gevolgen centraal staan.

De overgrote meerderheid van deze arresten betreft de rechten van gedetineerden. Deze arresten vormen het onderwerp van het eerste deel van deze tekst. Het tweede deel van deze tekst zal worden gewijd aan ‘andere beslissingen genomen in de juridische context van covid-19’.

⁸ B.S., 9 april 2020, 2^e ed., p. 25727 e.v.

⁹ B.S., 9 april 2020, 2^e ed., p. 25748 e.v.

¹⁰ “Dwingende richtlijnen van 16 maart 2020 ingevolge het coronavirus”, *Communicatie Coronavirus III – FR DIRCO 20200316*, gepubliceerd op 17 maart 2020 op de website van het College van hoven en rechtbanken. Deze beslissing liet heel wat inkt vloeien en stootte binnen de magistratuur en in de rechtsleer op felle kritieken: voor een samenvatting van deze reacties en een uitputtende kritiek op de maatregelen, zie in het bijzonder J. ENGLEBERT, o.c.

III.a Beslissingen met betrekking tot de rechten van gedetineerden tijdens de noodtoestand veroorzaakt door de pandemie

1. Arrest van 1 april 2020, [P.20.0337.F](#), met andersluidende conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch (in correctionele zaken, inzake een verdachte in voorlopige hechtenis)

12. In deze zaak zag een verdachte die naar de correctionele rechtbank was verwezen onder aanhoudingsbevel, de rechtszitting van het hof van beroep waarop zou worden geoordeeld over zijn hoger beroep tegen zijn veroordeling door de correctionele rechtbank, die was gepland voor 17 maart 2020 - de dag waarop België in algemene lockdown ging -, aanvankelijk uitgesteld tot de volgende dag, vervolgens *sine die* "gelet op de wereldwijde gezondheids crisis en van de maatregelen genomen door de autoriteiten en mevrouw de eerste president" van het hof van beroep te Brussel. Op diezelfde dag diende hij een verzoek tot voorlopige invrijheidstelling in, dat werd afgewezen bij een arrest van het hof van beroep van 20 maart 2020.

13. Tot staving van zijn cassatieberoep voerde de eiser tegen deze afwijzende beslissing aan dat de appelrechters niet adequaat hadden geantwoord op het middel dat enerzijds werd afgeleid uit het risico van verhoogde blootstelling aan het coronavirus Covid-19 in de gevangenis, bij gebrek aan proces binnen een redelijke termijn, waarbij hij in zijn conclusies wees op de kritieke gezondheidssituatie in de Belgische gevangenis zoals aangehaald in een rapport van het Europees Comité ter voorkoming van foltering van juli 2017 en, anderzijds, uit de beperkingen op bezoek door zijn kinderen in de gevangenis na het uitstel van zijn zaak. Ook bekritiseerde hij de beslissing van de appelrechters omdat zij nalieten te specificeren welke maatregelen hem in de gevangenis toegang tot minimale omstandigheden van gezondheid en hygiëne zouden garanderen, alsook welke maatregelen hem persoonlijk contact met zijn familieleden zouden garanderen.

14. In zijn conclusies voorafgaand aan dit arrest was de advocaat-generaal, die herinnert aan de draagwijdte van het criterium van 'absolute noodzaak' waaraan de voorlopige hechtenis moet voldoen, van oordeel dat, gezien de ongekende gezondheids crisis waarmee België ingevolge de Covid-19 pandemie sinds eind februari 2020 wordt geconfronteerd, "*de rechterlijke macht niet in een eigen logica mag 'opgesloten' mag blijven en contact moet houden met de realiteit om haar heen. Aldus lijkt de rechter die uitspraak doet over de voorlopige hechtenis [naar mijn mening] bij de beoordeling van de absolute noodzaak voor de openbare veiligheid ook rekening te moeten houden met de coronaviruspandemie die het grondgebied van het Koninkrijk treft en de gevolgen die deze uitzonderlijke gebeurtenissen hebben voor alle burgers, inclusief gevangenen, gevangenis personeel, medisch personeel en magistraten*".

15. De advocaat-generaal herinnert eraan dat de vereiste dat voor de handhaving van de voorlopige hechtenis een openbaar belang heeft, enkel kan worden beoordeeld na een geactualiseerd, nauwkeurig en geïndividualiseerd onderzoek van de bestanddelen van de zaak, vermits de vrijheidsbeneming een uitzondering is en de redenen die een vrijheidsbeneming rechtvaardigden na verloop van tijd hun relevantie kunnen verliezen. Vervolgens riep de advocaat-generaal op een afweging te maken tussen de individuele en de collectieve belangen die op het spel staan, waarbij het

gezondheidsrisico als gevolg van toestand in de gevangenis ook gevolgen heeft voor de openbare veiligheid. Aldus concludeerde hij dat het bestreden arrest moest worden vernietigd, aangezien de appelrechters – in antwoord op de conclusies van de eiser, die zich, bij gebrek aan toegang tot minimale gezondheids- en hygiënevoorwaarden, beriep op het toegenomen risico van blootstelling aan het coronavirus Covid-19 in de gevangenis en bij gebrek aan een proces binnen een redelijke termijn, op de kritieke gezondheidssituatie binnen de Belgische gevangenissen en op de beperkingen op het bezoek van zijn kinderen in de gevangenis – zich ertoe hadden beperkt te overwegen dat *“het niet blijkt uit de elementen die aan het hof werden voorgelegd dat deze hechtenis de verdachte, gezien de gezondheidssituatie, niet zou toelaten de minimumvoorwaarden inzake gezondheid en hygiëne te genieten”*. Volgens de advocaat-generaal is deze overweging in abstracte bewoordingen geformuleerd en niet in overeenstemming met de vereiste dat, vooraleer een beslissing kan worden genomen over de absolute noodzaak voor de openbare veiligheid om de voorlopige hechtenis te handhaven, een geactualiseerd, nauwkeurig en geïndividualiseerd onderzoek moet worden gevoerd van de bestanddelen van de zaak, in het licht van de middelen die de eiser heeft ingeroepen in zijn conclusies, en dat een concrete afweging moet worden gemaakt tussen de verschillende belangen in het geding.

16. In het becommentarieerde arrest verwerpt het Hof het cassatieberoep. Het Hof oordeelt dat, gelet op het middel dat met name is afgeleid uit de schending van artikel 3 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna EVRM), de appelrechters, met de hierboven aangehaalde overweging, *“hun beslissing dat de detentievoorwaarden van de verzoeker op het moment van hun uitspraak niet vergelijkbaar waren met foltering noch met onmenselijke of vernederende straffen of behandelingen, naar behoren hebben gemotiveerd en naar recht verantwoordend”*.

2. Arrest van 21 april 2020, [P.20.0404.N](#) (in correctionele zaken, inzake een verdachte in voorlopige hechtenis)

16. Deze zaak betreft eveneens een verdachte die naar de correctionele rechtbank was verwezen onder aanhoudingsbevel. De verdachte beriep zich, ter ondersteuning van zijn cassatieberoep, onder andere op de schending van de artikelen 3 en 5 EVRM.

17. Zijn zaak was vastgesteld voor behandeling ten gronde op de rechtszitting van de Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel van 27 maart 2020. Omwille van de omstandigheden en krachtens het bevelschrift van de voorzitter van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg van Brussel van 17 maart 2020 werd de zaak ambshalve uitgesteld naar de rechtszitting van 8 mei 2020. De appelrechters, die uitspraak deden over de handhaving van de voorlopige hechtenis, waren van mening dat de maatregelen ingevolge de coronaviruspandemie beperkt zijn in de tijd en het dus geenszins uitgesloten was dat de zaak effectief op de rechtszitting van 8 mei 2020 zou worden behandeld.

18. In zijn arrest beslist het Hof dat de appelrechters met deze redenen hun beslissing dat de behandeling van de zaak geen abnormale vertraging kende, naar recht verantwoordend en verwerpt het middel afgeleid uit de schending van artikel 5 EVRM.

19. Het Hof verwerpt eveneens het middel afgeleid uit de schending van artikel 3 EVRM, dat aanvoerde dat het bestreden arrest niet aangeeft welke concrete praktische en preventieve maatregelen werden genomen ter bescherming van de lichamelijke integriteit en de gezondheid van de eiser die van zijn vrijheid is beroofd. Het bestreden arrest gaf immers aan dat de eiser, een jongeman van 22 jaar, niet aantoonde dat hij tot enige bijzondere risicocategorie zou behoren noch dat hij zou worden blootgesteld aan een ernstig gezondheidsrisico, of dat hij niet over de minimale hygiëne- en voorzorgsmaatregelen zou kunnen beschikken binnen de penitentiaire instelling waar hij verblijft. Het voegde daaraan toe dat, in de mate dat de eiser verwees naar besmettingen in bepaalde gevangenissen, de gevangenis waar hij in voorlopige hechtenis verbleef, niet tot die lijst behoorde. Ten slotte onderlijnde het bestreden arrest dat het beroepen vonnis, gelet op de ernst van de beweerdelijk gepleegde feiten een juiste afweging had gemaakt tussen enerzijds de door de eiser ingeroepen belangen en anderzijds de belangen van de samenleving, rekening houdend met de actuele gezondheidsrisico's door de covid-19 pandemie voor elkeen.

20. De parallel tussen de twee arresten, dat van 1 april en dat van 21 april, spreekt voor zich. De appelrechters hebben in beide zaken de belangenafweging gemaakt, individueel en collectief, rekening houdend met de pandemische situatie, waartoe advocaat-generaal Vandermeersch in zijn conclusies voorafgaand aan het eerste vermeld arrest heeft opgeroepen.

3. Arrest van 27 mei 2020, [P.20.0525.F](#) (inzake voorlopige hechtenis)

21. De appelrechters in deze zaak hadden zich uitgesproken over de handhaving van de voorlopige hechtenis van de eiser zonder hem te horen, aangezien hij vanwege de aanhoudende gezondheidscrisis niet naar het gerechtshof kon worden overgebracht.

22. Voor het Hof bekritiseerde de eiser de beslissing van de appelrechters omdat zij de beschikking van de eerste voorzitter van het hof van beroep te Luik strikt hadden toegepast, waardoor een einde aan de overbrenging van gedetineerden werd gesteld. Zij zouden zijn recht om zijn proces bij te wonen, zoals gewaarborgd door artikel 6 EVRM, hebben miskend, vermits de eiser het openbaar ministerie om zijn overbrenging had gevraagd om de rechtszitting te kunnen bijwonen, mede gelet op de weigering van de raadsman van de eiser om hem te vertegenwoordigen.

23. Het Hof verwerpt het cassatieberoep. De persoonlijke verschijning voor het onderzoeksgerecht van de in verdenking gestelde of de vertegenwoordiging door een advocaat is in geval van een voorlopige hechtenis in principe de regel, gelet op de wet van 20 april 1990 betreffende de voorlopige hechtenis.

24. Om uitspraak te doen inzake voorlopige hechtenis in afwezigheid van een in verdenking gestelde die niet kan verschijnen en die niet regelmatig vertegenwoordigd wordt door zijn raadsman, moet de beslissing tot handhaving van de voorlopige hechtenis vaststellen dat het onderzoeksgerecht zich niet kan verplaatsen

25. Om hun beslissing te rechtvaardigen dat het noodzakelijk was de behandeling van de zaak voort te zetten in afwezigheid van de eiser en na de terugtrekking van zijn raadsman, die weigerde hem te vertegenwoordigen, hebben de appelrechters

vastgesteld dat, rekening houdend met de strikte termijnen van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, de vereisten op vlak van de goede rechtsbedeling en de maatregelen bedoeld in het ministerieel besluit van 18 maart 2020 tot vaststelling van noodmaatregelen om de verspreiding van het COVID-19 coronavirus te beperken, in het bijzonder de beperking van verplaatsingen, het voor de appelrechters onmogelijk was om zelf naar de penitentiaire inrichting te gaan waar de eiser werd vastgehouden.

26. Volgens het Hof zijn deze redenen, die ook de onmogelijkheid van de overplaatsing van de eiser naar de rechtszitting van de kamer van inbeschuldigingstelling impliceren, voldoende om de wettigheid van de bestreden beslissing te rechtvaardigen.

4. Arrest van 3 juni 2020, [P.20.0499.F](#), met conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch (met betrekking tot het vasthouden van een vreemdeling)

27. De eiser in deze zaak was een vreemdeling die van zijn vrijheid was beroofd met het oog op zijn verwijdering van het Belgische grondgebied. Hij ging tegen dit besluit in beroep bij de rechterlijke macht. De kamer van inbeschuldigingstelling te Luik oordeelde in afwezigheid van de eiser, terwijl zijn raadsman had verzocht om de uitvaardiging van een uitzettingsbevel.

28. Het bestreden arrest rechtvaardigde deze beslissing door te verwijzen naar een beschikking van 16 maart 2020 van de eerste voorzitter van het hof van beroep te Luik, die omwille van de huidige pandemie had beslist dat *“om een te grote aanwezigheid bij rechtszittingen te vermijden en het beveiligingspersoneel te ontlasten, de overplaatsingen van gedetineerden [...] werd stopgezet. De advocaten [werden] uitgenodigd om hun cliënten te vertegenwoordigen”*. Ook stelde het arrest dat de onderzoeksgerechten zich omwille van de pandemie niet naar het gesloten centrum konden verplaatsen waar de eiser verbleef.

29. In zijn arrest, dat op gelijklopende conclusie van advocaat-generaal Vandermeersch werd gewezen, brengt het Hof enkele fundamentele beginselen in herinnering. Aldus, na te hebben overwogen dat *“de artikelen 6.3, c, EVRM, 14.3, d, IVBPR, en 41 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, evenals het algemeen rechtsbeginsel van eerbiediging van de rechten van de verdediging, het recht verankeren van eenieder wiens zaak door een rechter moet worden behandeld, om ter terechtzitting te verschijnen, te worden gehoord en zich in persoon te verdedigen”*, herinnert het Hof eraan dat op grond van artikel 15 EVRM tijdelijk kan worden afgeweken van de rechten die in het verdrag worden voorzien. Het Hof voegt daar onmiddellijk aan toe dat *“het legaliteitsbeginsel, het beginsel van voorzienbaarheid van de strafrechtspleging en voormeld algemeen rechtsbeginsel vereisen dat deze mogelijkheid tot tijdelijke afwijking van de rechten van het verdrag afhankelijk wordt gemaakt van waarborgen van een eerlijk proces, van de goedkeuring van een interne juridische norm die toegankelijk is voor de betrokken personen en die voldoende precies is”*.

30. Dit is waar het schoentje in het bestreden arrest wringt, wat het Hof in ondubbelzinnige bewoordingen benadrukt: *“De kamer van inbeschuldigingstelling heeft niet vastgesteld dat het onmogelijk was om de eiser op te halen met het oog de*

eiser toe te laten zich in persoon te verdedigen. Zij heeft integendeel toegestaan dat het recht op persoonlijke verschijning, zoals gewaarborgd door artikel 6 van het verdrag, kan worden opgeschort door een handeling van een gerechtelijke autoriteit die niet als wet noch als een interne rechtsnorm met dezelfde kenmerken op vlak van toegankelijkheid en precisie in aanmerking komt”.

5. Arrest van 22 juli 2020, [P.20.0712.N](#), met conclusie van advocaat-generaal B. De Smet (inzake strafuitvoering)

31. Dit arrest is het eerste arrest dat werd uitgesproken op basis van het K.B. nr. 3 van 9 april 2020.

32. De strafuitvoeringsrechtbank had het verzoek tot voorwaardelijke invrijheidstelling van de eiser afgewezen, zonder dat de eiser aan het debat had kunnen deelnemen, en had het verzoek tot uitstel ingediend door de raadsman van de eiser afgewezen.

33. Het Hof bevestigt deze beslissing, die is gebaseerd op artikel 5 van voormeld K.B. nr. 3.

6. Arrest van 19 augustus 2020, [P.20.0840.F](#), met conclusie van eerste advocaat-generaal R. Mortier (inzake strafuitvoering) – bevestigd in arresten [P.20.0838.F](#), [P.20.0855.F](#), [P.20.0856.F](#), [P.20.857.F](#), [P.20.0858.F](#) van dezelfde datum en arrest van 29 september 2020., [P.20.0931.N](#)

34. Van alle uitspraken van het Hof met betrekking tot de maatregelen genomen in het kader van de bestrijding van de coronaviruspandemie Covid-19, springt dit arrest wellicht het meest in het oog, mede gelet op het aantal – bevestigende – rechtsgeleerde commentaren waartoe het aanleiding heeft gegeven¹¹.

35. De eiser, een veroordeelde gedetineerde, had een verzoek om elektronisch toezicht ingediend. De strafuitvoeringsrechtbank te Luik verwierp dat verzoek met als reden dat het verzoek voorbarig was. De eiser had de datum waarop hij in aanmerking kwam voor deze strafuitvoeringsmodaliteit herberekend door rekening te houden met de periode van 99 dagen waarin hij ingevolge een maatregel ‘coronavirus COVID-19’ van een onderbreking van zijn strafuitvoering had genoten in toepassing van de artikelen 6 en volgende van het koninklijk besluit nr. 3 van 9 april 2020.

36. Artikel 6 K.B. nr. 3 van 9 april 2020 voorziet de mogelijkheid tot toekenning van een maatregel tot onderbreking van de strafuitvoering ‘Coronavirus COVID-19’, die sommige veroordeelden die voldoen aan de voorwaarden van artikel 7 van het K.B., toelaat de gevangenis voor een bepaalde duur te verlaten. Deze maatregel heeft tot doel de gevangenispopulatie te verminderen en schorst, ingevolge § 2, de uitvoering van de straf voor de duur van de maatregel.

37. Zoals eerste advocaat-generaal Mortier in haar conclusie voorafgaand aan het arrest evenwel aanhaalt, is *“de maatregel van onderbreking van de strafuitvoering*

¹¹ Zie CL. PHILIPS, “Le COVID-19, “Le détenu et l’exécution des peines”, *Bull. Jur. & Soc.*, oktober 2020, 15; J. DE SMEDT en R. VILAIN, “Onderbreking strafuitvoering in corona-KB schendt gelijkheidsbeginsel”, noot onder Cass. 19 augustus 2020, *NjW* 2021, nr. 435, 73; M.-FR. RIGAUD, « Du bon usage de l’article 159 de la Constitution », *JT* 2021, 105 e.v.

Coronavirus COVID-19' een strafuitvoeringsmodaliteit die alleen onder voorwaarden kan worden verleend. Ook al beoogt de maatregel de gevangenisbevolking zo veel mogelijk te verminderen door veroordeelden die daarvoor op basis van in dit besluit bepaalde criteria in aanmerking komen, toe te staan de stafuitvoering te onderbreken, en ook al bepaalt het koninklijk besluit de duur van de maatregel, zodat de maatregel wordt verondersteld een collectieve maatregel te zijn, blijft het niettemin een individuele maatregel die onder voorwaarden wordt toegekend en die de vrijheid van de veroordeelde beperkt. Deze maatregel, die sterke overeenkomsten vertoont met het penitentiair verlof, vormt naar mijn mening een strafuitvoeringsmodaliteit (en niet een simpele onderbreking van de straf). De uitvoering van deze maatregel wordt echter niet toegerekend aan de strafuitvoering. Noch de noodwendigheden van de strijd tegen de verspreiding van COVID 19, noch de argumenten [...] die in het rapport aan de Koning worden aangevoerd, vormen op zichzelf een onderscheidingscriterium dat objectief en redelijk kan worden gerechtvaardigd in verhouding tot het doel en de gevolgen van de genomen maatregel”.

38. Zoals de eerste advocaat-generaal in haar conclusie in herinnering brengt, heeft de afdeling wetgeving van de Raad van State in zijn advies met betrekking tot het ontwerp van koninklijk besluit¹², reeds aangehaald dat *“Artikel 6, § 3, van de wet van 17 mei 2006 bepaalt dat de uitvoering van de vrijheidsstraf voortloopt tijdens de duur van het toegekend penitentiair verlof. Door te bepalen dat de uitvoering van de vrijheidsstraf niet verder loopt tijdens de duur van het toegekend verlengd verlof, kiezen de stellers van het ontwerp voor een vorm van strafonderbreking (zoals ook geregeld in artikel 15 en volgende van de wet van 17 mei 2006). Bij de wettelijk geregelde strafonderbreking kunnen evenwel aan de veroordeelde geen bijkomende voorwaarden worden opgelegd. Ten aanzien van artikel 6, § 2, van het ontwerp zal bijgevolg verantwoord moeten worden waarom het penitentiair verlof en het voorgestelde verlengd verlof verschillend behandeld worden. Indien de stellers van het ontwerp willen vasthouden aan de strafopschortende werking van het verlengd verlof, zal verantwoord moeten worden waarom, in tegenstelling tot hetgeen geldt voor de strafonderbreking, wel in het opleggen van bijkomende voorwaarden wordt voorzien.”*

39. Aldus is het niet meer dan logisch dat het Hof een ambtshalve middel inzake de schending van de artikelen 10, 11 en 159 Grondwet alsook van het algemeen rechtbeginsel houdende het verbod voor de rechter om een bepaling toe te passen die een hogere norm schendt, heeft opgeworpen.

40. Het Hof beslist dat:

“Artikel 6, § 2, Corona-KB nr. 3 bepaalt dat de onderbreking van de strafuitvoering de uitvoering van de straf schorst voor de duur van de maatregel.

De door het Corona-KB nr. 3 bedoelde onderbreking van de strafuitvoering vertoont gelijkenissen met het door artikel 6 Wet van 17 mei 2006 betreffende

¹² Advies 67.181/1 van 3 april 2020 over een ontwerp van ‘koninklijk besluit nr. 3 houdende diverse bepalingen inzake strafprocedure en uitvoering van straffen en maatregelen in het kader van de strijd tegen de coronavirus-pandemie’.

de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten bedoelde penitentiair verlof waaraan ook voorwaarden kunnen worden verbonden die de vrijheid van de betrokkene inperken. Noch het gegeven dat de bedoelde onderbreking van de straf een collectieve maatregel zou zijn en het penitentiair verlof een individuele maatregel noch de duur ervan doen afbreuk aan die gelijknissen aangezien de toekenning ervan vereist dat voor elke veroordeelde wordt nagegaan of hij voldoet aan de voorwaarden van artikel 7 Corona-KB nr. 3.

De door het Corona-KB nr. 3 bedoelde onderbreking van de strafuitvoering onderscheidt zich daarentegen duidelijk van de in artikel 15, § 2, Wet Strafvuivering bedoelde onderbreking van de strafuitvoering, die op vraag van de veroordeelde kan worden toegekend om ernstige en uitzonderlijke redenen van familiale aard en waaraan geen voorwaarden zijn verbonden.

Zowel voor de in artikel 15, § 2, Wet Strafvuivering bedoelde onderbreking van de strafuitvoering als voor de door het Corona-KB nr. 3 bedoelde onderbreking van de strafuitvoering wordt de uitvoering van de straf geschorst tijdens de onderbreking, terwijl artikel 6, § 3, Wet Strafvuivering bepaalt dat ingeval van penitentiair verlof de uitvoering van de straf verder loopt tijdens de duur van dit verlof.

[...]

De strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19 kan niet verantwoord worden dat voor veroordeelden aan wie een door het Corona-KB nr. 3 bedoelde onderbreking van strafuitvoering is toegekend, waarvan ze de voorwaarden naleven, de duur van die onderbreking niet wordt beschouwd als een strafuitvoering.

Door toepassing te maken van artikel 6, § 2, K.B. nr. 3 van 9 april 2020 om zijn beslissing te rechtvaardigen, schendt het bestreden vonnis de vermelde grondswetsbepalingen en miskent het het vermelde algemeen algemeen rechtbeginsel.”

41. Naar aanleiding van dit arrest heeft de gevangenisadministratie de griffie van de gevangenen op 31 augustus 2020 opgedragen om de registers van veroordeelde gevangenen die een ‘uitgang Covid’ hebben genoten, te wijzigen, opdat met deze uitgangperiode rekening zou worden gehouden bij het berekenen van de datum van toelating tot de voorwaardelijke invrijheidstelling of van het einde van de straf.

42. De Nederlandstalige strafkamer heeft op 29 september 2020 een identiek arrest gewezen (P.20.0931.N).

7. Arrest van 7 september 2020, [P.20.0738.F](#), met conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch (inzake herroeping van een probatie-uitstel)

43. Een persoon, die tot een straf met uitstel was veroordeeld, had de voorwaarden voor zijn probatie-uitstel niet gerespecteerd, als gevolg waarvan zijn probatie-uitstel werd herroepen. Hij tekende hoger beroep aan tegen deze beslissing. Het hoger beroep zou worden behandeld op een rechtszitting die op 2 april 2020 was gepland. Het hof

van beroep besloot met instemming van alle partijen de behandeling van de zaak uit te stellen naar de rechtszitting van 7 mei 2020 “gelet op de maatregelen van de veiligheidsraad om de verspreiding van het Covid 19-virus te voorkomen”.

44. Bij arrest van 4 juni 2020 stelde de correctionele kamer het hof van beroep te Luik de verjaring van de vordering tot herroeping van het probatie-uitstel vast. Deze beslissing wordt door de procureur-generaal bij het hof van beroep bestreden.

45. Het middel verweet dit arrest geen rekening te houden met de grond tot schorsing van de strafvordering zoals ingevoerd bij artikel 3 van het K.B. nr. 3 van 9 april 2020 en bijgevolg op onwettige wijze de verjaring van de vordering tot herroeping van het probatie-uitstel had vastgesteld.

46. Het Hof beslist op gelijkkluidende conclusie van zijn advocaat-generaal:

“Krachtens artikel 14, § 3, van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, verjaart de vordering tot herroeping wegens niet-naleving van de opgelegde voorwaarden uiterlijk binnen het jaar na de dag waarop zij bij het bevoegde gerecht is aangebracht.

Krachtens artikel 3 van het koninklijk besluit dat in het middel wordt aangehaald, worden voor een termijn gelijk aan de duur van de bedoelde periode geschorst de verjaringstermijnen van de strafvordering voorzien voor de misdrijven van het Strafwetboek en voor de misdrijven van de bijzondere wetten.

Aangezien deze bepaling geen enkel onderscheid maakt tussen de verschillende modaliteiten waaronder de strafvordering kan worden uitgeoefend, is de schorsingsgrond die zij invoert, met name van toepassing op de verjaring van de vordering tot herroeping van het probatie-uitstel. Deze vordering betreft de strafuitvoering en valt bijgevolg onder de strafvordering.

Krachtens artikel 1 van voornoemd koninklijk besluit zijn de maatregelen voorzien in het besluit van toepassing gedurende de periode van 18 maart 2020 tot en met 17 juni 2020, onder voorbehoud van aanpassing door de Konig van de einddatum.

Het arrest stelt vast dat de laatste datum van onderbreking van de verjaring het vonnis van 4 juni 2019 is.

Door te beslissen dat de vordering tot herroeping van het probatie-uitstel is verjaard op grond van de overweging dat “de termijn van toepassing op een procedure tot herroeping van een probatie-uitstel niet als een verjaringstermijn van de strafvordering voor een misdrijf kan worden beschouwd noch als een verjaringstermijn van de straf” en dat “een dergelijke grond tot schorsing die afwijkt van het gemene recht restrictief moet worden geïnterpreteerd, verantwoorden de appelrechters hun beslissing niet naar recht.”

8. Arrest van 2 december 2020, [P.20.1179.F](#) (inzake voorlopige hechtenis)

47. Het laatste arrest dat in deze sectie wordt besproken, maakt als het ware de cirkel rond. Het arrest betreft eveneens de voorlopige hechtenis en de problemen inzake voorlopige hechtenis die in tijden van het coronavirus rijzen.

48. De eiser, een verdachte in voorlopige hechtenis verzocht tevergeefs om zijn invrijheidstelling. Hij verweet het hof van beroep, dat tot voortzetting van de detentie had beslist, niet het risico te hebben onderzocht dat deze beslissing met zich meebracht voor zijn gezondheid en geen rekening te hebben gehouden met de persoonlijke en familiale belangen die de eiser in zijn conclusies aanhaalde.

49. In zijn arrest verwerpt het Hof van Cassatie het cassatieberoep op grond van de volgende overweging: *“door, na te hebben overwogen dat het voor de openbare veiligheid absoluut noodzakelijk was om de voorlopige hechtenis van de eiser te behouden, te oordelen dat ten gevolge van de huidige gezondheidssituatie ingevolge de covid-19 pandemie de hechtenis “niet onevenredig is in verhouding tot de noodwendigheden inzake openbare veiligheid”, en door ook de concrete redenen te hebben aangegeven, die verband houden met de feitelijke omstandigheden van de zaak en met de persoonlijkheid van de eiser, waarom er reden is om te vrezen dat hij nieuwe misdrijven zal begaan, dat hij zich aan het optreden van justitie zal onttrekken en dat hij met derden zal samenspannen, hebben de appelrechters, zonder zich te hebben beperkt tot de kwestie van het gezondheidsrisico, de belangenafweging gemaakt waarom de eiser in zijn conclusies verzocht”*.

III.b. Andere arresten van het Hof met betrekking tot de pandemie ten gevolge van het coronavirus Covid-19

9. Arrest van 9 juni 2020, [P.20.0598.N](#) (inzake voorlopige hechtenis)

50. Deze uitspraak heeft betrekking op het fenomeen van coronapuwers die anderen willen doen geloven dat zij besmet of waarschijnlijk besmet zijn met het coronavirus Covid-19.

51. Een persoon had gespuuwd naar de politie die hem verbaliseerde. Hij werd beschuldigd en onder aanhoudingsmandaat geplaatst wegens overtreding van artikel 328bis Strafwetboek, dat bepaalt: *“hij die op om het even welke wijze stoffen verspreidt die, zonder op zichzelf gevaar in te houden, de indruk geven gevaarlijk te zijn en waarvan hij weet of moet weten dat hierdoor ernstige gevoelens van vrees kunnen worden teweeg gebracht voor een aanslag op personen of op eigendommen, waarop gevangenisstraf van ten minste twee jaar is gesteld, wordt gestraft met een gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en met geldboete van vijftig euro tot driehonderd euro”*.

52. Het middel betwist die kwalificatie. Het bestreden arrest oordeelde volgens de eiser ten onrechte dat de omstandigheid dat de eiser is getest of nog niet is getest op het coronavirus en bijgevolg dat het gevaarlijk karakter van de stof niet relevant is voor de beoordeling van het door artikel 328bis Strafwetboek bedoelde wanbedrijf. Volgens de eiser vereist dit wanbedrijf immers de verspreiding van een stof die op het eerste gezicht gevaarlijk lijkt, maar die na verder onderzoek onschadelijk en ongevaarlijk blijkt, zodat wanneer wordt vastgesteld dat het speeksel van de eiser

inderdaad het virus bevat, het om een gevaarlijke stof gaat en niet een schijnbaar gevaarlijke stof.

53. Het Hof verwerpt het middel. Het onderzoeksgerecht dat moet oordelen over de regelmatigheid van een bevel tot aanhouding en de handhaving van de voorlopige hechtenis voor feiten die omschreven zijn als een inbreuk op artikel 328*bis* Strafwetboek dient te onderzoeken of er ernstige aanwijzingen van schuld zijn voor de verspreiding door de dader van een ongevaarlijke stof die de indruk geeft gevaarlijk te zijn en dit met het in de bepaling omschreven opzet. Die beoordeling vereist niet noodzakelijk dat de stof die werd verspreid, wordt getest of dat hij die de stof heeft verspreid, wordt getest. Zulks verhindert niet dat, indien er in een latere fase van het onderzoek aanwijzingen naar voren zouden komen dat de spuwder wel degelijk besmet was met het coronavirus, een andere kwalificatie van de feiten wordt voorzien¹³.

10. Arrest van 25 november 2020, [P.20.0670.F](#) (inzake burgerlijke belangen)

54. Dit arrest betreft de toepassing in het strafrecht van het K.B. nr. 2 van 9 april 2020, dat tot voornaamste doel had de termijnen die tijdens de *lockdown* verstreken, te verlengen en de situatie te regelen van de zaken die tijdens de *lockdown* voor pleidooien waren vastgesteld.

55. De termijnen van rechtspleging of om een rechtsmiddel aan te wenden in de zin van artikel 1, § 1, van dit koninklijk besluit, betreffen de termijnen om een rechtsmiddel aan te wenden in de zin van artikel 21 Gerechtelijk Wetboek, met inbegrip van de voorziening in cassatie. Anderszins is het artikel, gelet op de tekst van artikel 1, § 2, niet van toepassing op de strafprocedures, tenzij die enkel burgerlijke belangen betreffen.

56. In deze zaak werd het cassatieberoep, dat uitsluitend de beslissing over de burgerlijke belangen betrof, ingesteld daags na het verstrijken van de termijn van 15 dagen voorzien in artikel 423 Wetboek van Strafvordering. Deze termijn was evenwel verstreken gedurende de periode bepaald in artikel 1 K.B. nr. 2 van 9 april 2020.

57. Door de voorziening ontvankelijk te verklaren, bevestigt het Hof impliciet dat de verlenging van rechtswege met een termijn van één maand van de termijnen voorzien in artikel 1, § 1 en 2, K.B. nr. 2 van 9 april 2020 met betrekking tot de verlenging van de verjaringstermijnen en de andere termijnen om in rechte te treden, alsmede de verlenging van de termijnen van de rechtspleging en de schriftelijke behandeling voor de hoven en rechtbanken, ook van toepassing is op een cassatieberoep in strafzaken dat enkel de burgerlijke belangen betreft.

Besluit

58. Dit korte rechtspraakoverzicht getuigt van een bijzonder jaar. Sinds maart 2020 – bijna een jaar geleden op het ogenblik dat deze tekst werd afgewerkt – verkeren de wereld en België in een noodsituatie, vanzelfsprekend op gezondheidsvlak, maar ook

¹³ Zie ook voor een interessante analyse van het fenomeen van “coronaspuwers” in de Belgische en Nederlandse rechtspraak, J. ROZIE et L. CLAES, “Hoe coronaproef is het bijzonder strafrecht?”, *Nullum crimen* 2020, p. 219 e.v., in het bijzonder p. 227-232.

op economisch en juridisch vlak, waarvan niemand de duur heeft voorspeld, en waarvan niemand vandaag een einddatum durft te voorspellen.

59. Deze uitzonderlijke situatie heeft in ons land de inflatie aan wet- en regelgeving die reeds aan de gang was, nog verder versterkt. Het adagium 'iedereen wordt geacht de wet te kennen' kan niet meer worden ontweken.

60. In deze onzekere context, biedt de rechtspraak die hierboven besproken werd, de rechtzoekende de zekerheid die zij het meest nodig heeft, zij het op juridisch niveau: de zekerheid dat de grondbeginselen de graadmeter blijven voor nieuwe wettelijke en reglementaire bepalingen, de zekerheid dat hun zaak wordt onderzocht op basis van het recht en niet op basis van beslissingen van interne organisatie van een rechtbank, die aan het verandering onderhevig kunnen zijn en ten slotte de zekerheid van een gedegen en rustig onderzoek van hun zaak, zoals blijkt uit de talrijke conclusies die in de onderzochte zaken werden genomen.

61. Het is de rol van het Hof van Cassatie, wanneer normen veranderen en soms onvoldoende zijn, om bij te dragen aan de rechtsvorming. Het is de taak van het Hof om te zorgen voor een harmonieuze en evenwichtige ontwikkeling van het recht door middel van beslissingen die zowel devooruitgang kunnen bevorderen als richting aan deze ontwikkeling kunnen geven. Het Hof doet dit elke dag, zoals deze kroniek kan getuigen.

Amélie Meulder,¹⁴

Referendaris bij het Hof van Cassatie

¹⁴ Deze tekst bevat uitsluitend het persoonlijk standpunt van de auteur.

Bijlage – Organigram en samenstelling van het Hof van Cassatie en het openbaar ministerie

Organigram en samenstelling van de zetel op 31 december 2020

Organigram

1 eerste voorzitter (N)

1 voorzitter (F)

6 sectievoorzitters (3N et 3F)

22 raadsheren (11F en 11 N)

hetzij in totaal 30 magistraten.

Onder de magistraten van de zetel hebben 9 leden het wettelijk bewijs geleverd van de kennis van de andere landstaal; één lid levert het bewijs van de kennis van de Duitse taal.

Samenstelling

Algemene leiding: eerste voorzitter B. Deconinck

EERSTE KAMER

Leiding: eerste voorzitter B. Deconinck

FRANSE AFDELING		NEDERLANDSE AFDELING	
sectievoorzitters	Chr. Storck	eerste voorzitter	B. Deconinck
	M. Delange	sectievoorzitters	E. Dirix
raadsheren	M. Lemal		K. Mestdagh
	M.-Cl. Ernotte		G. Jocqué
	S. Geubel	raadsheren	B. Wylleman
	A. Jacquemin		K. Moens
	M. Marchandise		I. Couwenberg
	M. Moris		S. Mosselmans
plaatsvervangers		plaatsvervangers	
raadsheren	F. Roggen	raadsheren	F. Van Volsem
	T. Konsek		A. Lievens
	F. Lugentz		E. Francis
			F. Stévenart Meeûs

TWEEDE KAMER

Leiding: voorzitter ridder J. de Codt

FRANSE AFDELING		NEDERLANDSE AFDELING	
voorzitter	J. de Codt	sectievoorzitter	G. Jocqué
sectievoorzitter	B. Dejemepe	raadsheren	F. Van Volsem
raadsheren	F. Roggen		P. Hoet
	E. de Formanoir		A. Lievens
	T. Konsek		E. Francis
	F. Lugentz		S. Berneman
	Fr. Stévenart Meeûs		I. Couwenberg
			E. Van Dooren
			S. Van Overbeke
plaatsvervangers		plaatsvervangers	
sectievoorzitter	M. Delange	sectievoorzitter	K. Mestdagh
raadsheren	M. Lemal	raadsheren	B. Wylleman
	M.-Cl. Ernotte		S. Mosselmans
	S. Geubel		
	S. Berneman		

DERDE KAMER

Leiding: eerste voorzitter B. Deconinck

FRANSE AFDELING		NEDERLANDSE AFDELING	
sectievoorzitters	Chr. Storck	eerste voorzitter	B. Deconinck
	M. Delange	sectievoorzitters	E. Dirix
raadsheren	M. Lemal		K. Mestdagh

	M.-Cl. Ernotte	raadsheren	A. Lievens
	S. Geubel		B. Wylleman
	A. Jacquemin		K. Moens
	M. Marchandise		I. Couwenberg
	M. Moris		
plaatsvervangers		plaatsvervangers	
raadsheren	S. Berneman	sectievoorzitter	G. Jocqué
	E. de Formanoir		M. Delange
		raadsheren	P. Hoet

BUREAU VOOR RECHTSBIJSTAND

voorzitter: sectievoorzitter K. Mestdagh

plaatsvervangende voorzitters: sectievoorzitter M. Delange en raadsheren F. Roggen en P. Hoet

Organigram en samenstelling van het openbaar ministerie op 31 december 2020

Organigram

1 procureur-generaal (F)

1 eerste advocaat-generaal (N)

11 advocaten-generaal (6N en 5F)

d.i. een totaal van 13 magistraten.

Onder de magistraten van het parket hebben 5 leden het bewijs geleverd van de kennis van de andere landstaal; één lid leverde het bewijs van de kennis van de Duitse taal.

De dienst van de zittingen werd, in de regel, als volgt onder de magistraten van het parket verdeeld:

Eerste kamer (burgerlijke zaken, handelszaken en fiscale zaken)

- Nederlandstalige afdeling: de eerste advocaat-generaal en twee advocaten-generaal
- Franstalige afdeling: de procureur-generaal en twee advocaten-generaal

Tweede kamer (strafzaken)

- Nederlandstalige afdeling: drie advocaten-generaal
- Franstalige afdeling: twee advocaten-generaal

Derde kamer (sociale zaken en, soms, burgerlijke en fiscale zaken)

- Nederlandstalige afdeling: een advocaat-generaal
- Franstalige afdeling: een advocaat-generaal

Tuchtzaken:

- Nederlandstalige afdeling: de procureur-generaal, de eerste advocaat-generaal en een advocaat-generaal
- Franstalige afdeling: de procureur-generaal en een advocaat-generaal

In voorkomend geval worden die magistraten vervangen door een door de procureur-generaal aangewezen lid van het parket, of worden de zaken over een bepaalde materie verdeeld onder de advocaten-generaal van een andere kamer.

Rechtsbijstand (N en F) : twee advocaten-generaal (1N en 1F)

Samenstelling

Procureur-generaal: A. Henkes

Eerste advocaat-generaal: R. Mortier

Advocaten-generaal:

Th. Werquin

D. Vandermeersch

H. Vanderlinden

M. Nolet de Brauwere

Ph. de Koster

A. Winants

J. Van der Fraenen

B. De Smet

E. Herregodts

D. Schoeters

B. Inghels

Referendarissen

Het kader bestaat uit 10 plaatsen voor Nederlandstaligen en 5 plaatsen voor Franstaligen.

G. Van Haegenborgh (N)

D. Patart (F)

G.-Fr. Raneri (F)

F. Louckx (N) (langdurig afwezig)

M. van Putten (N)

F. Parrein (N)

A. Meulder (F)

A. Lenaerts (N)

J. del Corral (N)

S. Guiliams (N)

E. Van Stichel (N)

M. de Potter de ten Broeck (N)

P. Brulez (N)

S. Jansen (N)

C. Van Severen (N)

Magistraten met opdracht

- F. Blockx, rechter in de ondernemingsrechtbank te Antwerpen, afdeling Antwerpen
H. Mormont, raadsheer in het arbeidshof te Luik
B. Van den Bergh, raadsheer in het hof van beroep te Antwerpen
A. Deleu, rechter in de rechtbank van eerste aanleg van Henegouwen, afdeling Charleroi
N. Pirotte, rechter in de rechtbank van eerste aanleg Luik, afdeling Luik
A. Bossuyt, rechter in de rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent

Organigram en samenstelling van de griffie op 31 december 2020

Organigram

Personeelsbestand

Wettelijk kader

- 1 hoofdgriffier
1 griffier-hoofd van dienst
11 griffiers
21 assistenten (2 vacant en 3 gedetacheerd)
11 medewerkers (6 vacant)

Buiten kader

- 1 deskundige gebouwenbeheerder (buiten kader)
14 contractuele medewerkers

Samenstelling

Hoofdgriffier:	T. Heins
Griffier-hoofd van dienst:	J. Pafenols
Griffiers:	F. Adriaensen
	F. Gobert
	P. De Wadripont
	T. Fenaux
	K. Van Den Bossche
	A. Marcelis

V. Van de Sijpe (kabinetssecretaris)
L. Body
M. Van Beneden
V. Vanden Hende
N.

Secretariaat van het parket

Organigram

1 hoofdsecretaris (F)
1 secretaris-hoofd van dienst (N)
5 secretarissen (3F en 2N)
1 deskundige documentatiebeheer
7 assistenten (waarvan vier plaatsen in te vullen zijn)
4 medewerkers (waarvan twee contractueel)

Samenstelling

Hoofdsecretaris:	E. Ruytenbeek
Secretaris-hoofd van dienst:	N. Van den Broeck
Secretarissen:	V. Dumoulin J. Cornet Ph. Peters J. Wyns I. Neckebroeck

Secretariaat van de Eerste Voorzitter

Griffier-kabinetssecretaris:	V. Van de Sijpe
Assistenten:	S. Samyn E. De Rouck

Steundienst

1 Attaché ICT:	M. Van Bossche
2 Experts ICT:	J. de Smedt

1 Financieel deskundige: H. Bossuyt

Dienst overeenstemming der teksten en documentatiedienst

Deze dienst is samengesteld uit verschillende magistraten met opdracht, twee assistenten en een ploeg vertalers.

Dienst overeenstemming der teksten

Het kader bestaat uit tien attachés. Twee plaatsen zijn momenteel niet ingevuld in deze vertaaldienst, die onder het gezag en de leiding staat van de eerste voorzitter, bijgestaan door de procureur-generaal.

Directie: S. De Wilde
Leden: V. Bonaventure
A. Brouillard
E. Fremaux
E. Mathu
S. Vandergheynst
N.
N.
N.

Documentatiedienst

Assistenten: Ch. Dubuisson
M. Michelot
P. Duchenne
Medewerker: A.-M. Erauw

Bibliotheek

Deskundige documentatiebeheer: Ch. Willemsen
Assistent: A. Boudart

Bijlage – Lijst van de studies gepubliceerd in het jaarverslag van het Hof van Cassatie sinds 1998

- “De redenen van de arresten van het Hof”, Jaarverslag, 1998, p. 75.
- “Onttrekking en wraking”, Jaarverslag, 1999, p. 61.
- “Rechtsbijstand voor het Hof van Cassatie”, Jaarverslag, 1999, p. 75.
- “Eerste toepassingen van de wet Franchimont”, Jaarverslag, 1999, p. 97.
- “Het Hof van Cassatie en het Arbitragehof”, Jaarverslag, 1999, p. 105.
- “Enkele bijzondere aangelegenheden”, Jaarverslag, 2000, p. 99.
- “Het openbaar ministerie in de procedure voor het Hof van Cassatie en de nieuwe proceduremodaliteiten voor het Hof na de hervorming van 14 november 2000”, opgesteld door voorzitter I. Verougstraete en advocaat-generaal G. Bresseleers, Jaarverslag, 2001, p. 31.
- “Voorlopige hechtenis”, opgesteld door procureur-generaal J. du Jardin, raadsheren L. Huybrechts en J. de Codt, advocaten-generaal M. De Swaef en P. Duinslaeger en referendaris bij het Hof van Cassatie F. Swennen, Jaarverslag, 2001, p. 183.
- “Het Hof van Cassatie en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens”, opgesteld door referendarissen bij het Hof van Cassatie G.-F. Raneri en A. De Wolf, onder de leiding van voorzitter I. Verougstraete, eerste advocaat-generaal J.-F. Leclercq en afdelingsvoorzitter M. Lahousse, Jaarverslag, 2002, p. 420.
- “Aanpassing van de vordering in de zin van artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie S. Mosselmans, Jaarverslag, 2002, p. 468.
- “Algemene rechtsbeginselen”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie A. Bossuyt, onder toezicht van voorzitter I. Verougstraete, Jaarverslag, 2003, I, p. 112.
- “Onmiddellijk cassatieberoep tegen beslissingen die geen eindbeslissingen zijn, in de zin van artikel 416, tweede lid, van het wetboek van strafvordering”, opgesteld door raadsheer L. Huybrechts en referendaris bij het Hof van Cassatie G.-F. Raneri, Jaarverslag, 2003, I, p. 163.
- “Omvang van de vernietiging in strafzaken en de regel van de eenheid – onsplitsbaarheid van de beslissing over de schuld en de straf – evolutie van de rechtspraak van het Hof, in het spoor van het arrest van Esbroeck van 8 februari 2000”, opgesteld door procureur-generaal J. du Jardin, met de medewerking van referendaris bij het Hof van Cassatie M. Traest en magistratuur met opdracht M.-R. Monami, Jaarverslag, 2003, II, p. 255.

- “Beschouwingen over de geschillen voorgelegd aan het Hof van Cassatie over de regulering ervan”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie T. Erniquin in samenwerking met raadsheer S. Velu, Jaarverslag, 2003, II, p. 266.
- “Administratieve sancties”, opgesteld door de referendarissen bij het Hof van Cassatie I. Boone en G. Van Haegenborgh, onder toezicht van raadsheer L. Huybrechts, eerste advocaat-generaal J.-F. Leclercq en voorzitter I. Verougstraete, Jaarverslag, 2004, p. 185.
- “De toepassing van het gerechtelijk wetboek in strafzaken: artikelsgewijze bespreking van de rechtspraak van het Hof”, opgesteld door de referendarissen bij het Hof van Cassatie G.-F. Raneri en M. Traest, onder de leiding van afdelingsvoorzitter F. Fischer, raadsheer P. Mathieu en advocaat-generaal met opdracht Ph. de Koster, Jaarverslag, 2005, p. 176.
- “De procedurele aspecten van de substitutie van motieven door het Hof van Cassatie in burgerlijke zaken”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie D. De Roy, onder de leiding van afdelingsvoorzitter E. WaÛters, raadsheer J. De Codt en advocaat-generaal G. Dubrulle, Jaarverslag, 2006, p. 181.
- “De ‘wet’ in de zin van artikel 608 van het Gerechtelijk Wetboek”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie P. Lecroart, onder de leiding van afdelingsvoorzitter C. Parmentier en advocaat-generaal met opdracht Ph. de Koster, Jaarverslag, 2006, p. 200.
- “De in de gecoördineerde wet van 15 september 2006 tot bescherming van de economische mededinging voorziene prejudiciële vraag aan het Hof van Cassatie”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie A. Bossuyt, onder leiding van voorzitter I. Verougstraete, advocaat-generaal D. Thijs en advocaat-generaal met opdracht Ph. de Koster, Jaarverslag, 2007, p. 213.
- “Gerechtskosten voor het Hof van Cassatie in civiele en strafzaken”, opgesteld door voorzitter I. Verougstraete, Jaarverslag 2008, p. 277.
- “15 jaar cassatierechtspraak inzake douane en accijnzen”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie A. Bossuyt, advocaat-generaal P. Duinslaeger, afdelingsvoorzitter L. Huybrechts en magistraat met opdracht E. Van Dooren, Jaarverslag, 2009, p. 197.
- “Rechtsbijstand voor het Hof van Cassatie”, opgesteld door raadsheer A. Fettweis, Jaarverslag, 2010, p. 120.
- “Overzicht van cassatierechtspraak inzake onttrekking van de zaak aan de rechter (1 januari 2000 – 30 september 2011)”, opgesteld door magistraat met opdracht E. Van Dooren, Jaarverslag, 2011, p. 106.
- “De wijziging van de rechtspleging voor het Hof van Cassatie in strafzaken – Het voorstel van 2012 en zijn verloop”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie G.-Fr. Raneri, Jaarverslag 2013, p. 146.
- “De wet van 10 april 2014 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de procedure voor het Hof van Cassatie en de wrakingsprocedure:

capita selecta”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie A. Meulder, Jaarverslag, 2014, p. 129.

- “De rechtspraak van het Hof van Cassatie naar aanleiding van de hervormingen van de cassatieprocedure in strafzaken”, opgesteld door advocaten-generaal D. Vandermeersch en M. Nolet de Brauwere, Jaarverslag, 2016, p. 154.
- “Enkele recente ontwikkelingen in de cassatieprocedure in burgerlijke zaken”, opgesteld door sectievoorzitter M. Regout, Jaarverslag, 2016, p. 185.
- “De verplichting van de burgerlijke rechter om ambtshalve rechtsgronden op te werpen”, opgesteld door raadsheer B. Wylleman, Jaarverslag, 2017, p. 164.
- “De rol van de rechtsvergelijking in de rechtspraak van het Hof van Cassatie”, opgesteld door sectievoorzitter E. Dirix, Jaarverslag, 2018, p. 165.
- “De bijdrage van het Hof van Cassatie aan de tenuitvoerlegging van het Europees recht in strafzaken: Invloed van de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie en aanpassing van de rechtspraak van het Hof van Cassatie”, opgesteld door raadsheer F. Lugentz, Jaarverslag, 2019, p. 140.
- “Commissie voor onwerkzame hechtenis: stand van zaken”, opgesteld door advocaten-generaal J.M. Genicot en M. Timperman en referendaris bij het Hof van Cassatie G.-Fr. Ranieri, Jaarverslag, 2019, p. 185.

Bijlage – Lijst van de foto's van het Justitiepaleis te Brussel¹

- 1) Omslag: eerste verdieping, beeldengalerij
- 2) Voorwoord: hoofdingang
- 3) Voorstelling van het Hof van Cassatie: gewone zittingszaal
- 4) Belangrijke arresten van het Hof: enkele volumes van de officiële publicatie van de arresten van het Hof
- 5) Belangrijkste conclusies van het openbaar ministerie: eerste verdieping, beeldengalerij
- 6) Openingsrede: plechtige zittingszaal
- 7) Voorstellen *de lege ferenda*: hoofdingang, peristilium, Lycurgus
- 8) Studies: oude bibliotheek van het Hof
- 9) Het Hof van Cassatie in cijfers: enkele cassatiedossiers
- 10) Organigram: wandelzaal

¹ De foto's met de nummers 2, 4, 6, 7, 8, 9 en 10 werden gerealiseerd door Bryan Prout voor Bryapro Photography.